

DISPUTATIO THEOLOGICA
INAUGURALIS,

DE

Canonica Autoritate Can-
tici Canticorum; *Contra Whistonum*

QUAM

DUCE ET AUSPICE DEO TER OPT. MAX.

Ex Auctoritate Magnifici Rectoris,

DAVIDIS MILLII,

Linguarum Orientalium Professoris Ordinarii,

NEC NON

*Amplissimi Senatus Academici consensu, & Nobilissima
Facultatis THEOLOGICÆ decreto,*

PRO GRADU DOCTORATUS,

Summisque in THEOLOGIA Honoribus & Privi-
legiis rite ac legitime consequendis,

Publico Examini submittit

NICOLAUS NONNEN, Brema-Saxo

Vocatus in Patriam V. D. M,

Ad diem 6. Aprilis, loco horisque solitis.

TRAJECTI ad RHENUM,
Apud GUILLIELMUM vande WATER, Aca-
demiae Typographum. MDCCXXV.

1330
*Rev. A. Lockhart
Weiss, amico suo*

DISTRICT OF COLUMBIA
JANUARY 1872

Canonic Authority

Canonic Authority

DUCE ET JUSTICE DEO FER OPT. MAX.

Ex Auctoritate Magnae Regiae

D. A. V. I. D. S. M. I. L. I. I.

Linguae Orientalium Professoris Ordinarius

REC. NON

Pro Gradu Doctoratus

Summae in Theologiae

Legis et Juris

Pro Gradu Doctoratus

DR. J. A. V. I. D. S. M. I. L. I. I.

Vocatus in Juris V. D. M.

Atque de Juris, Juris Juris

Transcript of the original text, showing the title and author information, including the name 'J. A. V. I. D. S. M. I. L. I. I.' and the title 'Pro Gradu Doctoratus'.

LIBERÆ ET ILLUSTRIS
B R E M E N S I U M

S. R. G. I. REIPUBLICÆ

SENATUI SPLENDIDISSIMO,
ILLUSTRIBUS, MAGNIFICIS, EXCELLENTISSIMIS,
NOBILISSIMIS, AMPLISSIMIS, CONSULTISSIMIS,
PRUDENTISSIMISQUE
DOMINIS,

DNN. CONSULIBUS,

DNN. SYNDICIS,

DNN. SENATORIBUS,

PATRONIS ET FAUTORIBUS MEIS
PER OMNEM ÆTATEM VENERANDIS
ET COLENDIS,

SUBMISSA VENERATIONE

Disputationem hanc

Dedico & facram facio

NICOLAUS NONNEN.

LIBRÆ ET ILLUSTRIS
B R E M E N S I U M
S. R. G. L. REIPUBLICÆ

SENATUI SPLENDIDISSIMO,
ILLUSTRIBUS, MAGNIFICIS, EXCELLENTISSIMIS,
NOBILISSIMIS, VNIUSVRSIMIS CONSULTISSIMIS
PRUDENTISSIMISQUE
DOMINIS,

DNI. CONSULIBUS,
DNI. SYNDICIS,
DNI. SENATORIBUS,

CAUTIONIS ET FAVORIBUS MEIS
PER OMNEM ÆTATEM VENERANDIS
ET COLENDIS,

SCRWISSA VENERATIONE
Dignatione habet
Dedico & factam habeo
NICOLAUS NONNEN

In limine te paululum morabimur B. L. Exhibemus tibi vindicias, quas Cantico Cantorum paravimus adversus V. Cl. GUILLIELMI WHISTONI, quibus illud nuper impugnavit, argumenta. Consilium virorum quibus reverentiam debemus, ut antequam Academiae obituri Ministerium V. D. in patria, valediceremus, specimine aliquo studiorum nostrorum rationem redderemus, opellæ huic ansam dedit. Pellicebat nos novitas sententiæ, quam hætenus quidem ea specie ornatam esse dubitamus, ut argumenta ejus sub incudem vocaremus, & examen eorum eis qui Theologicis cæteroquin scriptis parum delectantur, ingratum non fore judicabamus. Innotuerat nobis sententia Cl. WHISTONI, ex compendio ejus quod Cl. MICHAEL LA ROCHE, Diario gallico les Memoires litteraires de la Grande Bretagne Tom. XIV. inseruit. Alacres & seduli accedebamus ad inquisitionem eorum quæ illic inveniebamus, id interea operam dantes ut ipsum Cl. WHISTONI libellum ex Anglia nancisceremur; in his enim regionibus quamvis eum omni studio quæsierimus, nullibi detegere potuimus. Sed quæ nostra est infelicitas hætenus, litteræ in Angliam missæ, hac brumali tempestate qua trajectus difficilior redditur, Æolum cum Neptuno infestos expertæ sunt. Ita autem indies expectantes opusculum quod avide pervolvere, eoque adcuratorem rationem ejus tibi reddere discupiebamus, eventus frustravit; nihil enim litterarum nec libri videre contigit. Cæpta tamen erat texi tela, & qui cunctando protractus e-

A

rat

rat temporis quo hinc discedere jubemur, terminus, differri
amplius non poterat. Nolentes igitur & renitentes necessi-
tas compulit, ut in examine compendii Cl. LA ROCHE sub-
sisteremus. Id interea confidimus vix quicquam à V. Cl.
quod attentionem meretur prætermisum esse. Senties id ex-
pensis eis argumentis quæ ex compendio refellere nitimur.
Deinde cum apud omnes qui *Diarium* ejus legerunt in confes-
so sit, eum accurate imprimis in recensione eorum librorum,
qui nova & aliis non observata, vel paradoxa continent
versari; non est quod vereamur eum ex affectu detraxisse
robori argumentorum Cl. WHISTONI, aut perperam ea
enarrasse. Id si foret, nos indicta volumus quæ forte præ-
ter mentem Cl. WHISTONI attulissemus. Licuit præte-
rea nobis alia ipsius opera & quæ adversus eum scripta
sunt evolvere. Et cum sententiis de sensu mystico vaticinio-
rum ac de corruptione V. T. maxime nitantur argumenta quæ
Cantico opposuit, indubie mentem ejus ubi forte obscurius
in compendio exprimitur & ex ipsis libris suo loco citandis sen-
tentia rationes perspeximus. Modestia ubique studuimus,
quamvis acrem forte censuram mereri videantur, diræ
quibus Canticum onerat criminationes. Affectus plerumque
indiciunt sunt malæ causæ, neque in viam reducimus erran-
tes, qui rationibus obstinatos se præbent, convitiis. Au-
thoritatem Cantici profligatis quæ ei opposita erant argu-
mentis denuo adstruximus, & fini adjecimus qualescun-
que nostras de ejus constitutione & schemate observationes,
aliorum & nostræ uberiori meditationi fortasse inservitu-
ras. Hoc unicum addo quum opellæ huic insudabamus, ocu-
lis usurpare licuisse dissertationem Cl. CARPZOVII, oppo-
sitam Tentamini restituendi Textum Ebræum, Cl. WHIS-
TONI, cui adjecit breve examen argumentorum quibus Can-
ticum adortus est. Profecimus ex ea, quamvis in aliis à
sententia ejus recedamus. Nolumus tamen eo quicquam e-
jus scripto derogare. Titulum libri cui nos opponimus adjici-
mus.

cimus. A supplement to Mr. WHISTON's late Essay to-
wards restoring the throe text of the Old Testament,
proving that the Canticles, is not a sacred Book of the
Old Testament, nor was originally esteemed as such,
either by the Jewish or Christian Church. By the Au-
thor of that Essay. London. MDCCXXIII. *Sive Addita-
mentum ad nuperum WHISTONI tentamen restituendi ge-
nuinum textum V. T. quo probatur Canticum Canticorum
sacrum V. T. librum non esse, neque unquam ut talem ab
Antiqua Judaica & Christiana Ecclesia agnitum; Ab au-
thore tentaminis. Hæc te celare noluimus.*

DISPU-

DISPUTATIO THEOLOGICA
INAUGURALIS,

DE

Canonica Autoritate Cantici
Canticorum.

CAPUT. I.

*Objectiones Cl. Whistoni adversus Cantici DEOTVEUSIAV &
Canonicam Autoritatem refellit.*

SUMMARIUM.

§. 1. Sententia Cl. WHISTONI de Cantico. §. 2, 3. Argumenta quæ
divinitati opponit. §. 4. Indicia lapsus Salomonis nulla in Cantico
comparent. Tale non est, mentio equorum & curruum. §. 5. Neque
generi qui fingitur, neque numeri pellicum. §. 6. Systema ejus de
sensu vaticiniorum evertitur. §. 7. Argumenta quæ Cantici Divini-
tati ex materia constitutione stylo & historia sensus mystici opponit re-
felluntur. §. 8, 9. Argumentis quibus Canonicam autoritatem ex
silentio monumentorum ante sec. II. impugnavit, nervus præscinditur.
§. 10. Nihil ei obesse probatur, silentium librorum V. T. & Apo-
cryphorum. §. 11. Neque Josephi & Philonis. §. 12. Neque scri-
ptorum

ptorum N. T. §. 13. Neque Ecclesia primitiva ad usque Melitonem. §. 14. Josephi Canonis historia nihil Cantico derogat. §. 15. Sententia de tempore quo Canoni insertum esse putatur, refertur.

§. I.

Sententiam suam ipse V. Cl. satis aperte, in propositione libello præmissa, indicat, his verbis. *Canticum Canticorum sacer V. T. liber non est, neque ut talis in veteri utraque Judaica & Christiana Ecclesia agnitus.* Ut eam evincat, Divinitatem primo adoritur, postea aliis argumentis Canonicam Authoritatem impugnatur.

§. II.

Divinitatem Cantici evertere tentat, primo ex ætate ejus, quam ad Salomonis senium quo à Deo desciverat, rejicit, deinde ex ipsa constitutione & stylo operis. Ordinem hunc sequimur.

§. III.

Si constaret Salomonem eo ætatis suæ tempore Canticum scripsisse, quo voluptatibus immerfus à Dei cultu defecerat, de divinitate ejus conclamatum esset, neque tamen à V. Cl. id evictum esse existimamus. Generale & ut ipsi videtur peremptorium præmittit argumentum, quod a vitiis liberari nequit. *

* Ita loquitur V. Cl. *Si Canticum liber est plenus prudentia & pietate supponendum, Salomonem eum prima ætatis suæ periodo consignasse. Si vero ex adverso, stultitiæ vanitatis & intemperantiæ indicis, à capite ad calcem refertus est: (uti certissime eis abundat) censendum est Salomonem eum ætate senili conscripsisse.* Abstenuisset hoc argumento V. Cl. quandoquidem non satis recte hic adhibetur, supponit enim & involvit partim id quod demonstrandum erat. Profanum melos Canticum esse ideo contendit quod Salomo illud ætate senili consignaverit, hoc vero ex vitiorum imprudentiæ & intemperantiæ signis evincere studet. Quum autem quan-

do de divinitate libri disquiritur, profanum esse ac vitiorum indicia proferre, sibi invicem innexa sint; ni fallor hoc ratiocinium in circulum redit: Æquo jure convitia eorum qui Religioni nostræ adversantur argumentorum convincentium nomen sibi vindicarent. Ipsum assertum postea §. 7. ubi magis argumenti nomen promeretur examinabo; nunc nihil addo præterquam quod majorem modestiam optassem, quæ in re tanti momenti maxime necessaria est. Modestia vel in rebus minoris momenti, intemperantiam in dicendo cohibebit. Reverentia qua non affectos esse decet adversus divina eloquia, alium disputandi animum ac affectum, in dubiis quæ suboriri possunt, suadet. Et sane nisi Cantici autoritatem (cui quidem fortiora opponi debuissent) everterit, à blasphemiae crimine, quibus argumentis robur conciliare quæsit, exclamationes, liberari nequeunt.

§. IV.

Propriis deinde & internis indiciis Canticum proventam ætatem Salomonis prodere contendit. Tria producit, quorum tamen nullum id evincit. Primum à curribus & equitatu, quem non ante senium Salomonem aluisse conjicit, ex Cant. 1: 9. petit. * Quamvis facile largiamur eo loco potius ad equitatum Salomonis quam Pharaonis respici nihil inde pro senili ætate scriptoris elicatur. Cum enim demonstratum non sit Salomonem ante lapsum equos non aluisse, nihil evictum erit, sed cum contrarium eliciatur ex historia Salomonis, ea nullum præbent temporis indicium **.

* Ratiocinium V. Cl. ita fuit. Cant. 1: 9. *Uxor vel sponsa Salomonis comparatur pulcerrima biga curribus Pharaonis juncta. Quamvis Salomo juvenis virtutisque & pietati deditus, filiam Pharaonis duxerit, eoque tempore currus & equos à Pharaone accipere potuerit, id tamen non apparet ex historia vite ejus; neque priusquam ad senioris ejus ætatis res describendas pervenerat eorum meminit. Unde concludendum est eos ad quos Canticum respicit, Salomonem proventiore ætate acquisivisse. Interdixerat Moses Dent. XVII: 16. ne Rex quem Israëlita*

Israëlite constituturi erant, multiplicaret equos populumque reduceret in Ægyptum, ut multos sibi inde accerseret equos. Nullo vero indicio apparet Salomonem hanc legem violasse in regni sui primordiis, S. S. enim testatur tum illud factum esse quando polygamia se contaminabat. 1 Reg. x: 28. 2 Cron. i: 16. ix: 28. 1 Reg. iv: 26. x: 25, 26. Verosimile autem valde est currus & equos Pharaonis, quorum Canticum meminit, eos esse quos possidebat Salomo, eo tempore quo luxu diffuebat, & proinde sequitur nullo alio Canticum consignatum esse.

****** *Multi interpretes τοῦ in יתדות, Paragogicum esse & redundare statuunt ita ut simpliciter dicatur: Equitio juncto curribus Pharaonis comparo te amica mea non vero quod V. Cl. objectio postulat, equitio meo. Nos faciles erimus, qui non sine causa pleonasmos in stylo gravi admittimus, neque opinionis adfectu interpretationem eam probare, videri volumus. Suos igitur equitatum & currus intellexit vates. Nihil vero inde roboris accedit V. Cl. ratiocinio. Quisque facile videt, nihil magis quam verosimilitudinis vim ipsum ei decrevisse. Textum enim sacrum, Historiæ Salomonis, equorum circa initia regni ejus, non meminisse, ideoque probabile esse Salomonem eo demum tempore quo luxu diffuebat, equos & currus ex Ægypto accersivisse, postulat. Rem hoc de qua quæritur nullatenus conficit. Diserta requirimus testimonia, non ante fatalem lapsus periodum, Salomonem equos & currus Ægyptios in pompa sua habuisse, quæ cum desint, dubium redditur ratiocinium, & verosimilitudinem, quam ex mente V. Cl. ostendit, alia verosimilitudine, quæ ei opponi potest, perdit; Æque enim verosimile est Salomonem ante lapsum equos & currus habuisse, cum textus sacer Epocham qua ei ex Ægypto adducti sunt, tempori lapsus non alliget. Quidni deinde æque credibile esset filiam Pharaonis non sine equorum & curruum pompa ad Salomonem accessisse, imprimis cum princeps uxorum ejus fuit, præ reliquis splendide habita, adeo ut proprias ædes ei extruxerit Salomo 1 Reg. ix: 24. Filia autem regis eo ævo potentissimi erat & equi currusque Ægyptii in magna celebritate & regia pompa antiquo ævo ut multis BOCHARTUS Hierozoic. l. ii. c. ix. probat adhibiti fuerunt. Quod magis est ipsum V. Cl. assertum, cui conjecturam suam superstruxit, a veritate recedit; Plura enim textus sacer profert indicia Salomoni ante lapsum*

lapsu equos & currus ex Ægypto fuisse adductos; diserte enim. 1 Reg. x: 24, 25. 2 Par. ix: 23, 24. dicitur *omnes terras conatas esse in conspectum Salomonis venire, ut sapientiam ejus qua Deus cor ejus impleverat audirent, & obtulisse cum aliis muneribus equos.* Ipse socer Pharaonis accesserat & Gezerem quam hactenus incoluerant Cananæi expugnaverant eamque dono dederat filiae, uxori Salomonis. 1 Reg. ix: 16. Ante lapsum id contigisse series historiae satis docet, neque enim eis temporibus laudari potuisset *Sapientia qua Deus cor ejus ditaverat*, unde tempus & occasionem quibus Ægyptios equos acquisivit Salomon detegimus. Præterea hæc non inter peccata Salomonis numerantur, cum 1 Reg. x: 26. antequam ulla lapsus facta fuisset mentio equitatus recensetur. Posterior etiam Chronicorum liber, in quo lapsus Salomonis nullum est vestigium, hoc 2 Par. ix: 28. non omittit. In ipsis denique regni Salomonis initiis eorum mentionem. 2 Par. i: 16. invenimus, post historiam primæ apparitionis qua Deus eum dignabatur, quin quod præcipuum est inter partes divitiarum & opum, quibus Deus eum beare promiserat præ omnibus terræ regibus, numerantur 2 Par. i: 12--17. Tantum igitur abest ut Salomo non ante lapsum equos Ægyptios alere potuerit. Speciem ratiocinio V. Cl. conciliare videtur quam attulit lex Regia Deut. xvi: 15. Sed tot restringenda est limitibus ut nihil ei faveat. Nolo ejus sensum hic expendere, qui viros eruditos prout adfectu in Monarchias ducuntur, in diversas partes traxit. Id solum quod proxime nos tangit in medium proferam; Vetitum erat regi ne *multiplicaret* equos neque populum reduceret in Ægyptum *למען רבה סוס* propter *multitudinem* equorum, nullo modo vero ne ullos aleret equos, id enim evincit vox *רבה*, & luculenter ostendit Doct. SCHIKHARDUS *de Jure Regio Ebraor. Theor.* ix. Unde nisi Cl. WHISTONUS probaverit, Canticum ad copiam equorum, quæ lege interdicta erat respicere, nihil erit quod senilem ætatem Salomonis ostendat. Largiemur etiam, cum vel unicam bigam educendo ex Ægypto legem violasse, ne tum demum quod cupit evincet. Æque enim contra Legem Regiam peccasse censendus est connubio, quod cum filia Pharaonis iniit, sed cum juvenis esset pietatique deditus ut ipse V. Cl. admittit, æque si ita ad verborum rigorem facta Salomonis & Legem Regiam exigas, opes augendo navi-
ga-

gationibus ophiriticis, eam infregit. Deut. xvii. 16: 17. Quæ vero ratio sit qua V. Cl. pronuntiet, magis equorum copia, quam acquisitione auri & argenti, connubioque cum extera & Idololatra legem violasse, non video. Denique non exiguam equorum copiam Salomoni adductam fuisse ex Ægypto colligit ex 1 Reg. x. 28. & 2 Par. i. 16. *Præterea erat exitus equorum &c.* sed invito textu. Non solum enim diserte maxima pars horum equorum, regibus Chithæorum & Aramæorum divendita fuisse dicitur, sed & ipsum exitum hunc equorum, de quo textus agit, de vectigali quod Salomonis publicani, à mercatoribus equos educantibus exigebant, intelligendum esse, erudite ad h: l. post magnum BOCHARTUM *Hieroz. L. II. c. IX. p. 172.* docet Cl. Joh. CLERICUS. Alia paululum ratione textum explicavit Cl. Joh. MEIERUS *ad Seder Olam. c. xv. p. 545.* qui tamen in eo quod nos intendimus consentit, hic agi de telonio equorum. Cum igitur nulla ratione demonstratum sit Salomonem contra legis interdictum, nimiam copiam equorum ex Ægypto, eo quo canticum consignabat tempore, eduxisse, multo minus ante lapsum equos non aluisse, quin potius contrarium evictum sit, præter omnem æquitatem ex mentione equitatus & currum Cant. i. 9. epocha hujus libri ad senilem Salomonis ætatem rejicitur.

§. V.

Dubia magis sunt II. & III. quæ profert temporis indicia; II. nequidem ita appellari meretur. Salomonem generi Cantic. vi. 12. meminisse contendit. * Eum omnibus perspicillis frustra quæsi * II. quod ex numero pellicum Salomonis elicit, aperte ipsi refragatur. *** Addidit alia huic argumento, quæ authorem ejus dedecent *.

* Legimus Cant. vi. 12. (pergit V. Cl.) *Non animadverti fortitudinem meam me similem reddidisse curribus Amminadabi. Locus ille non solum supra dicta stabilit currusque eo ævo apud Judæos in usu fuisse confirmat, de quibus antea semel tantum loquutus erat textus sacer inde a temporibus Moysis viz. 2 Sam. viii. 4. & 1 Par.*

XIX. 4. Sed præterea evincit currus Aminadabi valde celebres fuisse. Erat autem Aminadabus e XII. Præfctis Provinciarum sub imperio Salomonis & Taphatham filiam ejus in matrimonium duxerat, 1 Reg. IV. 11. cum autem Salomo filias elocaverat & equi currusque Ægyptii generi ipsius, adeo celebres erant, ut in proverbium abirent, sequitur eum proveciorem atate fuisse.

** Currus & gener Salomonis qui eos possedisse perhibetur nullum cantico detrimentum conciliant. Solliciti primo erimus de possessore curruum quem hic fingit Cl. WHISTONUS. Desudavi non parum, antequam in utroque loco Aminadabum invenirem; nec quisquis sit quam acutum cernat, eum in Ebraica veritate videbit. Cant. VI. 12. ita legimus. **לא ידעתי נפשי שמחני מרכבות עמי נדיב** Non advertentem anima mea me constituit currus populi mei spontanei. Alter 1 Reg. IV. 11. ita habet **בן אבינדר כל נפת דאר שפת בת שלמה היתה לו לאשה** Filius Abinadab totum tractum Dor, filia Salomonis Taphath erat ei uxor. In neutro vero quem quærimus, Aminadabus comparet. Novi methodum V. Cl. qua loca ad fidem versionis τωv LXX. citat. In ea legitur Cant. VI. 12. Αμιναδαβ & 1 Reg. IV. 11. Τὸς Αμιναδαβ manifesta utrobique corruptione. Lectionem enim 1 Reg. IV. confirmat CODEX ALEXANDRINUS & JOSEPHUS qui habent Αβιναδαβ Ant. Jud. lib. VIII. c. 2. Quod vero ad priorem locum, nulla est ratio quare a recepta lectione abeamus, ubi veram contra LXX. aliæ græcæ versiones AQUILÆ SYMMACHI & EDIT. v. tuentur. Audacia culpam non effugiet V. Cl. apud ipsos eos qui V. T. lectionem corruptam esse contendunt, neque enim de emendatione cogitandum esse, nisi ubi textum in mendo cubare demonstratum sit volunt: Heic vero quid lectioni hodierni Codicis Ebraei obstet non video, & satis adstruitur, ne nos diffundamus ex simili phrasi 2 Reg. 11. 12. & XIII. 14. qua Elias & Elisa, currus Israël & equitatus ejus appellantur. Locus cæteroquin in aliis satis difficilis est. Redimus ad ratiocinium V. Cl. cui paululum diutius immorari lubet, ut appareat nos non sine ratione supra temeritatem ei exprobrasse. Ubique a qua parte illud aspicio perpluit. Supponamus dubium esse an Hhamminadib in Cantico proprium sit an appellativum nomen, nihil tum definiendum

dum esset, & male institueretur collatio cum 1 Reg. iv. 11. Esto dein ut propius accedamus Aminadib in Cantico personam denotare. Nulla necessitas nos cogit, ut ad Aminadabum tempore Salomonis viventem respici contendamus, absolute enim hic occurrit, & nihil in textu est, quod excludat alium quemvis Aminadabum eorum qui in historia sacra memorantur ut Exod. vi. 23. Ruth. iv. 19. aut ignotum prorsus. Gener enim Salomonis uti vidimus non erat Aminanab, sed uti ipsi Lxx. legunt *Υἱὸς Ἀμινάδαβ* *Filius Aminadab*, five juxta Ebræum filius Abinadab. Quid autem magis coactum est, quam quod V. Cl. facit Aminadabum eundem pronuntiare cum filio Aminadabi. Quod si igitur contendere pergat Aminadib in Cantico personam designare locumque cum 1 Reg. iv. 11. conferendum esse, & alludere Canticum ad currus Aminadabi, qui non ipse sed cujus filius Salomonis filiam duxerat. At quid tum de consequentia fiet? Itane evincitur senium Salomonis, quod loquutus sit de viro, cujus filium aliquando in generum eligere poterat? Plura V. Cl. largiemur in utroque videlicet loco generum Salomonis indicari, ne tum quidem id quod inde elicit sequetur. Potuisset sane de Aminadabo loqui antequam filiam ipsi elocasset. Indefinite enim Canticum ejus meminit sine ea quam ad Salomonem habuisse fingimus relatione, nihil ibi de filia Salomonis, nihil de matrimonio eorum extat. Deinde inclaruerat diu antequam connubium contraheret. Præficiebatur enim Provinciæ initiis regni Salomonis 1 Reg. iv. quo nullas nobiles habebat filias & æque ac Ahimaaz, Præfectus Naphtalitidis, qui postea Basmathem Salomonis filiam duxit, ut exserte dicitur 1 Reg. iv. 15. noster matrimonium iniisse censendus est. Inclaruerat itaque in primordiis regni Salomonis, ut Præfectus Provinciæ currus & equos si non alere, eorum ad minimum cura ei demandata esse poterat, unde si jures Salomonem de eo loquutum esse, temerarium est absque ullo textus indicio id alligare eis temporibus, quo gener illius evasit. Denique si vel id daremus Aminadabum eo quo Salomon Canticum consignabat tempore Taphatham duxisse, dubium iterum est quod V. Cl. inde petit pro senio Salomonis indicium. Per proprias opiniones id evertit, sequitur enim corruptum calculum JOSEPHI in chronologia vitæ Salomonis secundum quem anni regni ejus ad Lxxx. extenduntur Antiq.

Jud. lib. viii. c. 3. id post PEZRONUM Chronologum paradoxum, defendere conatus est in *Essay towards restoring the thrue text of the Old Testament* pag. 73. Dum vero in senio ut exiēte testatur JOSEPHUS & textus 1 Reg. xi. 4. a pietate descivit & LXXX. annos regnavit ad minimum L. ante lapsum imperavit. Quid igitur impedit quo minus diu ante lapsum filias elocare potuerit. Ipse calculus Codicis Ebræi non repugnat

Accessit ad regnum anno ætatis XX. id enim postulant anni Rehabeami, qui xli. annos natus erat 1 Reg. xiv. 21. quando regnum occupabat. Salomo vero non ultra XL. annos regnavit 1 Reg. xi. 42. unde cum anno uno ante imperium natus est Rehabeamus, sequitur ad minimum hanc ætatem Salomoni quando regnare incipiebat tribuendam esse.

XX

Aliquot annos ut ex historia apparet impendit sedandis motibus, quo etiam pertinent III. anni probationis Simeï, 1 Reg. iii. connubium cum filii Pharaonis 1 Reg. iv. & præparatio materiæ templi 1 Reg. v. his vero tribuimus annos.

IV

Templo & ædibus propriis extruendis insumfit annos XX. 1 Reg. ix. 19. 2 Par. viii. 1.

XX

Postea alia ædificia extruxit, urbes ædificavit, accessit regina Sabæ, quo tempore nondum defecerat a Deo ut ex testimonio Servatoris Matth. xii. 42. apparet. His tribuimus annos.

VI

L.

Unde elicio Epocham lapsus non ante annum ætatis Salomonis Lmum collocandam esse. Ante eam vero ætatem Regem Orientis & mulierosum, qui præterea Anno Æt. xvi. Rehabeamum genuerat, elocasse filias statuere nihil absurdi implicat. Næ injurius in nos erit qui illiberales & morosos nos esse in largiendis postulatis criminabitur. Ita interea comparatum est cum objectionibus V. Cl. ut elumbe magis nihil invenias; liceat id alio argu-

gu.

gumento ostendere. Ad modum CL. WHISTONI ratiocinabor & evincam Salomonem non de genero, sed de focero suo loqui. Legamus Αμιναδαβ cum τοις O. Cant. vi: 12. Sed ita largietur nobis, cum nos adeo liberales simus, alibi eorum lectionem itidem sequendam esse, ad minimum in eadem materia. Recurrit autem Αμιναδαβ, apud LXX. & quod mireris tertio post nostrum versu in Cap. vii. Compellat ibi Salomon sponsam titulo בת נדיב *filia principis vel spontanei*; LXX. το Νδιβ uti in עמי נדיב ex appellativo iterum proprium faciunt vertuntque θυγατηρ Ναδαβ, pro quo CODEX ALEXANDRINUS, melioris fidei, legit θυγατηρ Αμιναδαβ, *filia Aminadab*. Igitur sponsa Salomonis fide των LXX. erit filia Aminadab, & Socer Aminadab. Dicas igitur dum in eadem pericopa hoc occurrit numne potius concludendum Cant. vi: 12. currus Aminadabi esse soceri Salomonis non generi, qui ad summum erit filius Aminadab. Haftenus de genero Salomonis quo familiam ipsius augere CL. WHISTONO placuit. Currus ejus minus nos terrebunt, infelicititer enim hæ machinæ Cantico obvertuntur, & quicquid ex illis fabricavit cum eis quæ supra evertimus innitatur, concidit. Deinde ipse largitur apud Judæos ante Salomonis tempora eos in usu fuisse. David enim ex eis quæ a Syris cœperat centum conservavit 2 Sam. viii. 4. 1 Par. xix. 4. Unde Salomo qui his verbis Cant. vi: 12. ad currus bellicos alludit uti ex y. seq. allegoria de aciebus castrorum apparet, ad eos quos David conservaverat e clade Syrorum, respicere potuit. Neque tamen implicaret absurdi quicquam, statuere ipsum Salomonem jam initiis regni currus bellicos comparasse, legimus enim in historia motuum Adoniæ eum currus & equos collegisse. 1 Reg. i: 5. A prudentia vero non alienum est regem sapientissimum cui Pater exemplum præiverat, securitati regni prospexisse. Taceo alia quæ hic cumulari possent. Ne tamen illud prætermittam quod credit semel tantum a Mosis tempore equorum & curruum historiam sacram meminisse; Adoniæ exemplum jam produximus. Simile est Absolomi, qui clanculum cum res novas moliebatur currus coegisse legitur. 2 Sam. xv. 1. Igitur prorsus haftenus ignoramus epocham natalium Cantici. Unicum hoc addo. Virum Clarissimum lectionem των ό, Ebræo textui præferentem, ipsum jugulare opinionem qua Canticum Sec. II. initiis Canonis fraudibus Judæorum insertum contendit,

dit. Eo enim tacite versioni Græcæ Cantici eandem tribuit auctoritatem, quam reliquorum librorum V. T. græcæ versioni, dum vero eam adornatam esse contendit ante tempora Servatoris a Judæis religiosi, qui in ea fideliter genuinam lectionem reddiderunt, neque unquam ab authentico exemplari recesserunt, quid cogitandum erit de Cantico, cujus versionem aliis æquiparat, & ni fallar hoc ipso proficitur a viris qui religionis amore agebantur antequam perniciosum consilium cœperant Judæi lectionem V. T. corrumpendi, factam fuisse. Plures aliæ heic neçti possent difficultates, sed limites transgredi nolumus.

*** Tertium indicium temporis quo Canticum consignatum sit, ita eruit. *Apparere ait Salomonem eo quo Canticum consignabas tempore, multas amasse fœminas, dilectam ideo sponsam zelotypia incensam fuisse. Cant. VIII. 6. Clarins deinde id confici ex LX Regina, LXXX Pellicibus & Adolescentulis sine numero Cant. VI. 8. Id autem solum ætati senili Salomonis convenire. Quamvis enim nondum DCC. Uxores & CCC. Pellices duxerit Salomo, nihil tamen opus esse ut ostendat quo anno ætatis LX. Reginas &c. in gynaceo habuerit. Rem ipsam clamare, omnesque interpretes Judæos & Christianos hortari, ne imposterum Cantico divinam Auctoritatem tribuant, sed e gravi veterno quo hætenus oppressi sunt evigilent, & probe perpendant an luxu diffuens Salomo afflatu divino dignus fuerit, denique an qui nunquam veri nominis Propheta titulum meruit, quamvis proverbialia & Ecclesiasten scripserit, de Messia ejusque regno vaticinari potnerit? Non possum non quin bonam fidem CL. WHISTONI laudem; non enim reticet difficultates quæ sententiam suam premunt. Fecerat id antea; potuisse enim fortasse Salomoni cum filiam Pharaonis connubio sibi jungeret equi ex Ægypto adduci non diffitebatur & currus ante ævum Salomonis in usu fuisse apud Judæos quando ex curribus Aminadabi aciem adversus Canticum instruebat, non negabat. Verosimiles utrique tantum obstabant rationes. Iterum vitia machinæ cujus robur nunc infringimus ingenue ostendit, & differentiam temporis quo DCC. reginas & CCC. pellices, ab eo quo LX. reginas & LXXX. pellices superinduxerat, indicat. Interea rem ipsam clamare contendit, Salomonem jam defecisse quando LX. reginarum &c. concubitu se polluebat; id diversæ conditionis a verosimilibus rationibus non esse existimo. Igitur ipso Vir. Clar. fatente hæ rationes inferunt,*

for.

fortasse Salomonem in senio Canticum scripsisse. At vero hoc modo non sine hiatu implet promissa, & inique in *ανακεφαλαιωσαι* argumentorum se lapsus Salomonis ex Cantico indicia produxisse confidit. Nolumus his solum niti, aperte enim hoc temporis indicium sententiæ V. Cl. refragatur. Insignis enim est differentia inter numeros LX. & LXXX. ac eis oppositos DCC. & CCC. Unde nihil magis cum natura rei convenit quam statuere, diversa valde ab invicem fuisse tempora ea quibus priorem numerum pellicum ab istis quibus posteriorem alebat. Cum præterea discretis verbis historia sacra testetur 1 Reg. xi. tum Salomonem a Deo defecisse quando DCC. uxores & CCC. pellices sibi junxerat, concludo longe alio tempore eas aluisse quas Canticum memorat: ideoque epocham natalium illius ab epocha lapsus diversam esse. Non solum autem hoc telum V. Cl. eripio, sed & eo contra ipsum utor, ac tempora quibus distinctum aluit pellicum numerum, non valde propinqua fuisse contendo. Differentia numeri insignis est, & cum nullo argumento probari possit, quin incredibile sit, brevi temporis spatio, numerum minorem in majorem excrevisse, & ex adverso modus rei requirat, successu temporis id factum esse, concludimus diu satis ante lapsum Canticum consignatum esse. Id quod rem clamare putat V. Cl. hoc esse video, quod numerus pellicum quem Canticum habet Salomonem voluptatis reum peragat. Non inficias ibo eum harum concubitu se polluisse & Leges Dei violasse, sed eo nondum infertur eum prorsus uti postea a Deo defecisse & divino afflatu indignum redditum fuisse. Taceo V. Cl. numerum pellicum nimis auxisse, LX. enim reginas & adolescentulas sine numero a criminibus liberandas esse postea ostendam. Adeo rigida judicia actiones sanctorum V. T. non patiuntur; exempla eorum qui concubinatum de quo hic quaeritur exercuere id conficiunt. Patriarchæ præter Isaacum erant polygami, Gideoni Jud. viii. 30. נשים רבות *multa uxores* tribuuntur. Davidis pellices & conjuges 2 Sam. v. 13. xvi. 21, 22. numerum excedebant, neque tamen indigni sunt judicati præcipue David, revelationibus divinis. Nulla autem ratio est quare Salomonem eis postponamus, quem jam in ætate juvenili, connubio cum filia Pharaonis divinis præceptis immorigerum fuisse constat, & ex 1 Reg. xi. 2. evincitur. Denique ideo eum maxime Sacrae

litteræ in crimen vocant, quod amore mulierum Idololatrarum cor a vero Deo deflecti & ad idola inclinari passus sit. 1 Reg. xi. 3, 4, 6, 7. præcipue 9. Ideoque lapsus epocha ab eo tempore est incipienda; & nisi Cl. WHISTONUS hujus rei indicia ex Cantico proferre poterit nihil ab eo evictum erit, cumque ostenderimus, omnia indicia quæ ex Cantico protulit vel juventuti Salomonis applicari posse vel applicanda esse, nondum demonstratum est illud senio Salomonis convenire.

• Superfunt quæ ultimo ratiocinio immiscuit & sine censura dimittere non possumus. Primum est quod ideo Salomonem de Messia vaticinatum esse negat, quia nunquam inter veri nominis Prophetas recensetur quamvis Ecclesiastem & Proverbia inspirante Deo scripserit. Torfit me hæc sententia, neque hariolari potui, quibus fulcris nitatur. Vix crederem V. Cl. respexisse ad Judæorum Codicis V. T. distinctionem qua Salomonem inter Hagiographos numerant. Eam enim ipse alibi impugnat & Christi temporibus recentiorē esse contendit, neque Daniele excludere vellet e numero Prophetarum; quem de Messia vaticinatum esse illustri modo, non negat. Neque fortasse Judæorum somnia רוה הקודש Spiritum Sanctum a רוה הנבואה Spiritu Prophetiæ distinguendum calculo suo approbabit. Fuit ob causas ea instituitur. Nititur opinione de diversis gradibus Prophetiæ quos ex diverso modo revelationis falso colligunt, reliqua, quibus se prodit argutia, satis nota sunt. Hinc quidam Salomonem ex Prophetarum numero expungere voluerunt, quod omnibus viribus tentavit MAIMONIDES qui præcipue distinctionem inter gradus Prophetiæ ornare studuit *Morē Nebochim* P. II. c. 45. renitente tamen ABARBANELE cujus cum aliis Judæorum in hoc causa dicta exhibet Cel. MEIERUS *not. ad Seder Olam*. c. XIV. p. 648. sq. Cum vero hæc sententiæ non subsistant nisi simul admittatur distinctio Codicis Ebræi quam ipse V. Cl. rejicit; eoque ipse adversus Judæos animo affectus sit ut non facile in eorum cerebro eum habitare credamus aliud forte hujus asserti erit fundamentum. Cum viderem eum multum deferre traditioni quæ ex sec. I. superest, quæsi vi illud in verbis JOSEPHI L. I. contra Appionem ubi per classes recenset Canonem Ebræum & XIII. libros Propheticos numerat ad quos Salomonis Scripta referri non possunt. Cogitavi de
distin-

distinctione inter Prophetas ordinarios V. T. quorum successio
 in Malachia defuit, & extraordinarios qui immediate ad po-
 pulum Judaicum ut vaticinarentur missi non erant. Nihil ta-
 men inveni in quo iudicium figerem & cui V. Cl. assertum
 superstruxisse concluderem; Nihil enim his omnibus inest quo
 sententiam defendere possit. Quod si eum ideo expungendum
 e Sanctorum Vatum numero contenderet, quod Iosephus eum
 Prophetis non annumeret aut quod inter ordinarios V. T.
 Vates locum non tueatur, idem de Davide cogitandum es-
 set quem itidem Iosephus Vatribus non annumerat & qui æque
 ac Salomon ordinarius Propheta non fuit. Nec tamen eum
 de Messia vaticinatum esse V. Cl. negat. Novi inter Pa-
 tres esse qui nobis opponi possent; EUSEBIUS L. I. con-
 tra Marcellum c. II. eum perstringit & ignorantiae accusat
 quod Salomonem Prophetam vocaverit. Utitur tamen rationi-
 bus quæ a Judæorum non longe abeunt. Distinguit inter Spi-
 ritum Sapientiae & Spiritum Propheticum, istum Salomo-
 ni tribuendum esse ex Servatoris effato quando sapientiam Salo-
 monis solum laudat Matth. XII. 42. concludit; amictum &
 vitæ rationem urget, cum Salomo hædinis pellibus non inces-
 serit, nec egenus oppressus & angustatus fuerit, alia simul addit quæ
 firmiore talo non nituntur. Neque tamen Eusebius etsi etiam ma-
 gno antiquorum consensu stipari possit tantæ authoritatis est, ut Sa-
 lomonem ex numero vatum deturbare possit. Quicquid interea
 hujus rei sit, repugnet Iosephus cum magno Patrum & Judæo-
 rum agmine modo nihil in Sacris sit quod obstat, Salomonem
 Prophetari potuisse contendimus. Testimoniis, Traditione &
 Authoritate hæc res non definitur, negandum cæteroquin foret
 Patriarchas V. T. tot Psalmorum authores nulla de Messia, &
 Apostolum Paulum nulla de futuris vaticinia edidisse, nemo enim
 eos in Prophetarum numerum retulit. Arbitraria est omnis di-
 stinctio quæ inter gradus revelationis instituitur, quicumque Di-
 vino Spiritu afflari potuit itidem revelationibus futurorum non
 indignus fuit, ac citra omne jus & fas termini inspirationibus di-
 vinis ponuntur. Quid Davidem, filios Koreh, Patriarchas V. T.
 quin Hannam matrem Samuelis reddidit aptiores vaticiniis reci-
 piendis præ Salomone? Imprimis cum prorsus illustri modo
 Deus ei apparuisse legatur I Reg. III. 5. c. VI. II. 12. IX.

1. de futuris eum erudire, & per eum Ecclesiam instituere potuit. Et ni fallor dum disquiritur, utrum aliquis de Messia vaticinatus sit, ex criteriis quæ scripta ejus suppeditant, non vero ex aliorum persuasione, aut titulis quibus honoratur discernendum est. Largitur V. Cl. Proverbia & Ecclesiastem dictante Spiritu Sancto consignata esse, sed ipse Proverbiorum liber vaticiniis non caret; Priora enim ix. capita infeliciter explicari cum multis interpretibus censemus nisi de futuris agere supponatur, & quantumlibet se ei opponant multi c. ix. cum Matth. xxi 1. Parabola de nuptiis filii regis collatum id adeo clare evincit, ut nisi imitationes certas N. T. mysticum V. T. sensum determinare neges, nullo modo in alium ad minimum istam Pericopam torquebis sensum taceam ea quæ capite præcedenti viii. summæ sapientiæ tribuuntur nulli alio subjecto præter Messiam convenire; Plura non addo quæ legi possunt apud Cl. WITSIUM Miscell. Sacr. Tom. 1. L. 1. c. 18. §. 25. strenue Prophetarum ordini Salomonem vindicantem. Alterum quod in V. Cl. ratiocinio carpo, vehementia est qua in Canticum invehitur. Apostrophe ad interpretes versa, omnes hortatur ut evigilent e gravi veterno & Cantico authoritatem divinam derogent. Dubito an quisquam verosimilibus his rationibus facile se permoveri patietur. Rationibus duci malunt gravibus prudentes; Sed V. Cl. clamoribus agendum esse judicavit; contrarium in me effectum sortiuntur, securius in persuasione obdormio.]

§. VI.

Quæ sequuntur, ex Cantici constitutione materia stylo & sensu petuntur. * Nituntur pleraque sententiis sensui typico vaticiniorum oppositis, quibus non subscribimus ** Typicas allusiones ad ritus personas & historias V. T. frequentissimas esse multis exemplis facile evincitur. ***

- * Sistimus omnes sequentes objectiones divinitati Cantici oppositas. *Authoritas Cantici cadit, nisi sensus pure Mysticus qui nec Salomonem nec LX. reginas LXXX. pellices & adolescentulas sine numero respiciat, ei tribuatur. Id vero prohibet constitutio & materia*

ejus. Nihil in eo est quod Deum, Messiam ejusque regnum, religionem virtutem & pietatem concernat. Abundat lasciviis quæ vel indicare pudor vetat: specimina earum ex GROTHII commentario colligi possunt. Meretur itaque rescindi ex omnibus Codicibus, ne in credulis offendiculo sit & reliquis oraculis contemptum conciliet. Pergit deinde. Sensus pure allegorici origo Salomonis ævo longe est recentior. Nullus in 1010 S. S. corpore aut Apocryphis V. T. liber, nequidem ullum caput pure allegoricum quod explicatione allegoriæ careat, legitur. Sermo symbolicus & Propheticus Proverbia ac Parabola S. S. facile intelliguntur, & actiones symbolica ac Prophetica interpretationem semper adjunctam sibi habent. Therapeutæ primi sunt inter Judæos allegoristæ, quorum vestigia legit PHILO primus ex hoc ordine cujus scripta ad nos pervenerunt. Primus inter Christianos allegoriis usus est Author Evangelii secundum Ægyptios cujus fragmenta supersunt. PAULUS rarius eas adhibuit, BARNABAS sapius reliqui Apostoli nunquam. Denique ne Ps. XLV. huc trahatur eum valde dissimilem esse a Cantico existimat. (1) enim nihil in eo legi quod verecundiam ledat. (2) Unicam sponsam; non LX. reginas LXXX. pellices & adolescentulas sine numero introducere. (3) Quod attendi cupit non obscura pietatis indicia prodere & 8. verbis Amas justitiam & odisti iniquitatem, ideo te Deus, Deus tuus unxit oleo letitiæ præ consortibus tuis. En omnia quæ compendium profert. Si conferamus quod in ἀνακεφαλαιώσει demonstratum esse creditur; Sensem mysticum non fundatum esse in ipso opere & sensum pure allegoricum inventum humanum a Judæis circa destructionis Hierosolymæ tempora introductum esse, sententiam V. Cl. huc redire videbimus: Mysticum Cantici sensum, a quo Divinæ autoritatis ejus defensio dependet, a Spiritu Sancto non potuisse intendi, eam proinde concidere; Et Salomonem qui author ejus esse agnoscitur, alio sensu, forte eo, quem H. GROTIUS ei affricuit, Canticum conscripsisse. Parum angimur præcipue eis argumentis quæ mystico sensui opposuit, cum prorsus in systemate sensus mystici ab eo diffideamus.

** Sententiam vaticinia explicandi novam si recte memini elegit. Proposuit eam primo in *Collectione Prophetiarum* ad calcem *Commentarii in Apocalypsin* & dein in tractatu cui lectiones Boilianeæ ansam dederunt *The Accomplishment of Scripture Prophecies*. Cantabr. 1708. in 8vo edito, denuo adstruxit. Ex posteriore ejus funda-

menta expendere licuit. Ad binas theses post Cl. JOH. CLERICUM qui de ea loquitur in Biblioth. Choisie Tom. XXIII. p. 422. eam redigimus. I. *Stylum prophetiarum semper unam rem spectare, & nunquam duplex subjectum quorum unum per explicationem typicam ad aliud transferendum sit intendere*, Accomplishment &c. p. 13. seq. II. *Sermonem Propheticum non semper coherere neque per seriem ratiocinii narrare res futuras, sed saepe decurtatum & concisum esse ac abrumpi per narrationes rerum diversa natura* lib. cit. p. 67. Innexæ sibi invicem cohærent, & alterutra alteram stabilit. Deducuntur inde pleræque objectiones adversus Cantici sensum Mysticum. Creditur stylus abruptus esse & diversæ naturæ res, in eodem sermone jungere & miscere, hinc ex minori sermonis parte non ex toto complexu sensus investigatur; Ea quæ ad historias V. T. respiciunt literaliter explicanda esse, mystice vero ea solum quæ nunquam ante Messiae adventum in Judæorum & gentilium historiis impleta legimus, quæ excellentius subjectum depingunt, neque propter emphasin phrasium, ante Messiam impleri potuerunt, aut denique disertis verbis præcipue solenni formula *יֵאָחַז* vel *ἐπὶ πλεονωθῆ* in N. T. Christo applicantur. Cum vero in Cantico Salomonis & pelli- cum mentio fiat eorumque clavem historia præbeat, id sensui mystico obstare, cum præterea verba Cantici si separatim præter scopum & nexum expendantur litteralem sensum admittant eum stabiliri (præcipue cum nunquam in N. T. clavis verbis Christo applicetur) & sensum mysticum in ipso opere non fundatum esse, concluditur. Omnia præterea quæ stylo exproban- tur crimina, ex his principiis proliciuntur, unde nemini qui alia tuetur molestiam facebant. Impugnarunt ea Viri Clarissimi quos novimus, NIC. CLAGETUS, adversus posteriorem librum quem citavimus. SAMUEL WHITE in *Commentario in Esaiam* ad c. VII. & qui hunc recenset JOH. CLERICUS in *Biblioth. Choisie* Tom. XXIII. P. II. p. 422. seq. Sequuntur ei H. GROTII methodum vaticinia interpretandi, cui maxime & directe opposita est Cl. WHISTONI sententia. Aliam nos infle- ctimus in qua præiverunt Viri Celeb. COCCEJUS, ALTINGIUS & BURMANNUS, & quamvis propius accedamus, non tamen ejus argumentis ad partes ejus nos pertrahi patimur. Mysticum sen- sum certum esse & a vatibus intendi, cum ipso tenemus neque
enim

enim quod quibusdam placet, eum pie solum quæri, ab interprete adcommo-
dante res ad analogas, vel ad suggestum spectare ver-
bo Dei honorem & certitudinem conciliat. Admittimus simul
unicum & simplicem vaticiniorum sensum, qui tamen non ex
distractis ab invicem partibus sermonis, sed ex complexu totius
& intentione loquentis, definiendus est. Generalis finis dicen-
tis, quam sanæ exegeteos regulæ declarant, partibus qui eum
illustrant vel stabiliunt, sensum mysticum aut litteralem tribuit.
Typicas allusiones in vaticiniis crebras esse mox evincemus.
Quod si igitur Vates mysticam intentionem habuisse, sermonis
ocasio, constitutio, phrasæ quæ litteralem sensum non admit-
tunt, citationes in N. T. & quicquid hic considerari decet, re-
quirant; censendum est omnes sermonis partes ad mysticum fi-
nem collimare; quæ igitur in eis litteram respiciunt typica &
allegorica interpretatione, nisi forte appareat ea signa temporum,
& implemento præstructa esse ad finem mysticum transferenda
sunt; Eo modo agendum esse omnia suadent. Dum enim quili-
bet vir prudens in sermonibus suis finem principalem sibi præfi-
git, ad quem partes omnes spectant, sensus partium alius esse
nequit, nisi qui eis ex fine loquentis competit. Majorem autem
prudentiam præsumimus, a Vatibus afflante Deo scribentibus.
Eam interpretationis methodum, eloquiorum Dei dignitas po-
stulat quæ sapientiam spiritus sancti, emphasin pondusque ora-
tionis in maxima luce ponit. Alia methodo ac ea quam nos com-
mendamus, id non præstari planum est. Ea quæ saltus confu-
sionem & lacinias stylo exprobrat, quod tum fit quando partium
sensus diversus a fine sermonis eique non cohærens statuitur, id
impingit, quod cuilibet homini vitio verteremus, eumque pror-
sus insipidum reddit. Et sane uti V. Cl. instituit nihil certi su-
pererit. Os. xi. 1. Mysticum sensum habere, cum Matth. ii.
citetur fateri coactus est. *lib. cit. p. 52.* Neque tamen cohære-
re cum præcedentibus, sed Prophetæ libuisse vaticinium de Mes-
sia quod decem his verbis legimus, sermoni de aliis rebus di-
versæ penitus naturæ immiscere, contendit. Ita commode omni-
bus difficultatibus, si hoc liceret, nos extricaremus. Verba Os.
xi. 1. si considerentur præter applicationem in N. T. & nexum
nihil habent quod sublimiorem sensum requirat; omnia deinde
vaticinia Messiae non applicantur in N. T. Quæ certitudo su-

pererit, alibi eundem sensum non obtinere qui Os. xi. affricatur. Ipsa littera eo incerta redditur. Correxerit quidem postea mentem in *Essay towards Restoring the Thruue text of the Old Testament*. p. 88. (de quo postea dicemus) & textum Ebræum cum LXX. τα τεκνα legant in plurali, corruptum esse statuit accitationem Matth. ii. ex El. xli. 8. 9., an accuratius viderint alii, repetere maluit. Hoc tamen non obstat quo minus molestiam ex eis quibus tunc temporis systema superstruxit, ei conciliemus. Argumenta quibus sententiam de sensu Mystico simplici defendere & allusiones typicas confodere tentavit proponit L. c. p. 13. ff. *Simplicem & unicum sensum quem verba fundunt naturalem esse, ideoque quando ad historias V. T. respicitur rem ipsam requirere ut de iis literaliter explicetur existimat*. Concederem in sermonibus simplicibus qui allegoriis abstinent id obtinere; allegoriæ autem styli sacri his non evertuntur. Quousque hæc perverti possint nisi ex fine dicentis partium sensum definiamus, modo indicavi. Ex typicis allusionibus quas statim stabiliam planum erit mysticas επιτύψεις sub verbis typicis latentes, locis in quibus leguntur naturales esse, cum ab Authore qui naturalem sensum dictis suis statuit, intendantur. *Plures & innumeros sensus, per systema Allegoricum ex S. litteris a fanatico exsculpi posse eoque omnia in certa reddi*, quod alios forte torqueret nobis nihil obstat. Unicam enim intentionem Prophetis & generalem scopum sermonis tribuimus. Quod si vero certitudo sensus verbi Divini, regula norma & cynosura interpretationis nostræ esse debeat, confusa rerum propositio quæ eam prorsus everteret, nunquam ei ex probanda est & hoc ipso argumento jugulatur. *Duplicem sensum vaticiniorum omnem demonstrationem Messia ex V. T. dubiam reddere applicationes vaticiniorum in scriptis N. T. impostura arguere & Judæos in pertinacia confirmare*, recte monetur adversus eos qui vel nulla mystica vaticinia agnoscunt, vel sensum litteralem solidum primarium ac ubivis alteri præstruendum esse, aut applicationes vaticiniorum in N. T. admodum παραγωγίας fieri volunt. Insignem numerum vaticiniorum pure Mysticorum quæ immediate & solum in Mystico subjecto complenda erant agnoscimus. Firmiter itidem tenemus ea quæ de N. T. rebus ejus scriptores interpretantur, ad eas ex intentione authorum pertinere. Eo autem non exterminantur allusiones ad res per-

personasque typicas præsentes vel præteritas ex eorum contextu; vel nullas superesse, quæ a futuris subjectis litteralibus, typicas figuras petunt, adeoque quoad certas partes duplex implementum nactæ sunt, evincit. *In N. T. nullum duplicis sensus vestigium extare, sed allegationibus quam plurimis sensum simplicem vaticiniorum confirmari v. gr. Ps. xvi. 10. allegato Act. ii. 25. sq. Ps. cx. 1. Messia soli vindicato Ebr. ii. 6. Act. xiii. 34-37.* Largior loca citata nullum præter Messiam subjectum respicere. Allegationes in N. T., vel κατὰ ῥητὸν αὐτ κατ' ἀλληγορίαν, verba V. T. explicant nunquam per adcommodationem præter mentem Authoris; absque typica translatione non vindicabitur allegatio Matth. xiii. 35. ex Ps. lxxviii. 2. Stylus Apocalypticus perpetuis imitationibus V. T. contexitur, & allegoriis locorum quæ de litteralibus subjectis ante adventum Messiae secundum methodum V. Cl solum explicanda essent Mystica fata N. T. pingit, cuius rei exemplum in sequentibus producemus. *Patrum denique Primitivæ Ecclesiæ qui nunquam vaticinia allegorice explicuisse dicuntur consensus obtenditur.* Agnoscitur eos historias V. T. & ritus legales typice interpretatos esse, sed nunquam vaticiniis duplex implementum & vatibus duplicem intentionem tribuisse, perhibetur. In methodo vaticinia explicandi Patrum antiquissimorum parum esse, quod a nostra abludat vel ipsa hæc confessio evincit. JUSTINUS M. in *Dialogo cum Tryphone*, præcipue multa vaticinia V. T. Christo adversus Judæorum detorfiones egregie vindicat. Nemo tamen omnes eorum exeges calculo suo approbabit. Videant illi qui eorum consensum sibi favere existimant an semper sibi constant, & juxta regulas bonæ methodi eandem viam semper inflectant; de contrario satis persuasi sumus unde ea quæ nostro systemati favent, allegare ex eis supersedemus. In ipsa allegoriarum Legis & Historiarum explicatione sæpe hallucinantur. Pleraque vitia interpretationis eorum quæ notaverunt ERUDIT. WHITBY in dissertatione *de Interpretatione S. S. secundum Patrum Commentarios*, & Rever. DUMVIRI L'ENFANT & BEAUSOBRE præfat. in N. T. Gallicum p. 3. sq. nunquam excusabuntur: Authoritas eorum nullum in hac re argumentum præbet, & qui eos in aliis deferimus, in eis quæ illos perperam interpretari censemus, sequi non cogimur. Hæc sensus simplicis fundamenta erant.

* Vel

*** Vel paucis exemplis Vir. Cl. assertum generale, prorsus infrigitur. Nos [ea solum tangemus quæ in defensione Cantici usu veniunt. Dum enim alibi typicis allusionibus sublimora describuntur, nihil obstat quo minus Salomonis actiones quos Canticum respicit, allegorice intelligi possint. Allegoriæ ritus Legum in Vaticiniis mysticis, quibus analogæ res futurorum temporum pinguntur adeo frequentes sunt ut censeam vix ullum post Legislationem extare quod res mysticas N. T. allusionibus ad loca, tempora, res, personas V. T. sacras templum, sacerdotium, sacrificia, festa &c. non describat. Inter vaticinia quibus V. Cl. sensum Mysticum decrevit, eis quædam integra fere contexta sunt. Ultima Ezechielis quæ ipse ad gloriosum statum Ecclesiæ N. T. in fine seculi spectare recte statuit continua ad templum allegoria constant. Ipse Messias in aliis sub figura personæ legalis Ps. cx. 4. Es. LIII. 10. & XL. 7, 8. &c. proponitur. Cultus N. T. Mal. III. 3, 4. Zach. XIV. 16. Ez. LXVI. 19. &c. verbis a Mosaicis institutis desumptis describuntur. Proprie & ad verborum sonum hæc intelligenda, & simul ad res N. T. referenda esse, contradictorium esset. Si naturalem sensum verborum ubique urgere deceret Judæorum qui in locis citatis litteræ soni rigorem observant, & alia multa quæ nos allegorice impleta esse credimus, proprie in Mundano Messiae regno quod futurum existimant, implenda contendunt, causa inexpugnabilis reddetur. Dubie de allegoriis legum loquitur V. Cl. præcipue cum diu post Salomonem sensum Mysticum apud Judæos introductum esse credat & Therapeutarum, Pauli, Barnabæ allegoricas interpretationes eodem censu habere videatur. Quicquid statuat, si proprie prophetarum allusiones ad ritus legum intelligendas esse contendat, videat ipse qua ratione Religionem suam defendat; si typicam significationem earum admittat, allegorias styli sacrum non respuere fatebitur, sensum ideoque naturalem verborum non ubivis obtinere, nec absurdum esse, dum alia ex ritibus propter analogiam inferuntur, typice V. T. Historias ad analogas res transferri. Nihil itaque est, quod naturalis verborum sensus & significatio allegoriis historicis in Vaticiniis obstare creditur. Propius accedo & cominus adior. Crebro enim vaticinia ex una historia typica alteram antitypicam describunt. Ea ideoque phrasæ duplicem sensum sibi vindicant, litteralis mystico præ-

strui-

fruitur, & neuter absque altero recte intelligitur. Quæ de typis historicis alii tradere solent causæ nostræ non parum favent, sed ea nunc mittimus, & ipsa ex dicendis confirmabuntur. Triplicis generis sunt allusiones ad historias typicas, respiciunt enim præteritas, præsentis aut futuras. Prioris generis exemplum clarissimum (ut inhæreamus eis locis quæ V. Cl. ipse mystice intelligit) præbent vaticinia quæ Messiae, nomen, personam & officia Davidis tribuunt. Gen. xxx. 9. Ezech. xxxiv. 23. 24. xxxvii. 24. 25. Os. iii. 5. & Ps. lxxxix. 20. (qui tamen forte eo adhuc vivente conscriptus est.) Nemo adeo inficetus erit ut Davidi defuncto ea proprie & ad sonum verborum applicet. Servatorem designant qui in parabolis suis sæpe ad ea quam clarissime alludit. Matth. xxv. 32. Luc. xv. 4. Joh. x. 12. sq. *David obierat postquam consilio Dei servierat & sepulchrum ejus supererat* temporibus Petri, qui hoc argumento Act. ii. 29. verba Ps. xvi. 9, 10. solum Messiam respicere probat. Colludit vaticinium de præcurfore Messiae Mal. iv. 5. Elia absolute appellato, quod clavis verbis in Johanne Baptista impletum esse Matth. xi. 10. Luc. vii. 27. Servator docet. Taceam nomen Israelis Es. xlix. 3. Messiae tributum. Absolute, non per modum similitudinis loca citata personas quas sub V. T. vixisse historia docet, proponunt & alias intelligunt, id vero absque duplici sensu, & typica translatione unius subjecti ad aliud præcipue cum tam insignis analogia inter ea observetur, non fieri, res ipsa & allegoriæ conceptus postulat. Ex præsentibus & quæ non diu ante contigerant historiis allusiones typicas de mysticis subjectis explicandas, petunt omnes Psalmi allegorici, qui occasionem & ætatem non obscure indicant. In diversum abit V. Cl. eosque Psalmos qui occasionem in titulo & contextu proferunt Propheticos esse negat. Speciem sententiæ suæ conciliare quæsit observatione, quæ tamen generalis non est; eos enim nunquam in N. T. citari sed solum pure mysticos, statuit. De plerisque id verum est, quibus tamen sensum sublimiorem aliunde mox vindicabimus. Aliter se res habet cum Ps. xviii. Occasionem enim non solum titulus docet, sed & historiæ vitæ Davidis 2 Sam. xxii. insertus est. Binis vicibus in N. T. diebus N. T. applicatur Ebr. ii. 13. & clarius Rom. xv. 9. Cum igitur mysticum sensum habeat (allegationes enim N. T. hanc rem determinare in

confesso est) eisque phrasibus contextus sit quæ partim proprie ad Messiam referri nequeunt, & Davidis gesta ut collatio tituli & occasionis evincit, respiciunt, partim eis quæ in Davide complementum non habuere & proprie Messiae competunt quo præcipue v. 50. refero, (quum enim David liberatus esset ab omnibus hostibus, quod titulus indicat, & ex historia appareat, eum in senio ætate ad finem vergente hunc Psalmum composuisse; Deum inter gentes glorificare non potuit) typicæ allusiones de-
 nuo firmantur. Hinc præterea probabile redditur non omnes Psalmos qui ad litterales actiones Davidis respiciunt sensu sublimiore destitutos esse, præcipue cum evictum jam sit eum illustrem typum Messiae gessisse. De aliis autem id simul contendo, qui commode litteralem sensum non admittunt. Nulla ratio reddi potest quamobrem tot Psalmi ad privatas Davidis vitæ circumstantias respicientes, si proprius verborum sonus in eis solum dominetur, Ecclesiae V. T. in jugi Templi cultu decinendi traditi sint. Usus ille, præcipue cum post tempora Davidis observari non desierit, sed eo consilio a Deo Ecclesiae V. T. adjunctus sit, ut in Templi cultu adhiberetur, res altioris indaginis quam littera præ se fert, Deum eis intendisse, suadet. Ex solo autem systemate allegorico, convenientia horum Psalmorum cum usu cui dedicati erant, ostendi potest. Quod magis est, sensu allegorico autoritas plerorumque Psalmorum, æque ac Cantici (quod postulatum ei præcipue V. Cl. opposuit) defenditur. Si v. gr. Psalmis LX. & CVI. solum litteralem sensum tribueremus credendum foret vel Davidem proprias laudes ebuccinare voluisse, vel Deum memoriam singularium victoriarum Davidis quæ v. 7. sq. enumerantur in publico cultu refricare voluisse easque quotidie commemorari jussisse, cujus tamen rei nec ratio reddi potest neque vestigium ullum alibi extat. Clarius id apparet ex Psalmis qui occasione hostium Davidis, Saulis, Absolomi, Doëgi, Philistæorum & ignotorum compositi sunt. Vel solæ imprecationes quas continent hortantur de spiritualibus hostibus, poenis & excidio cogitandum esse. Si enim externa mala litteralibus hostibus in eis interminari statueretur, affectum authorum id argueret, qui cum inspiratione & moribus piorum consistere nequit, quin eo credendum esset Deum affectibus eorum, qui talia in vindictæ adversus inimicos suos & in bellis suæ defensionem pertrahere potuissent, obstetricatum esse &

pin.

pinguia eis alimenta substravisse, ut taceam convenientiam phrasium cum Ps. xxii. lxi. cix. quos V. Cl. pure mysticos esse eo quod in N. T. allegentur statuit, allegoricum eorum sensum adversus ejus sententias satis stabilire. Vel unico Ps. cxxxvii. maxime nitor. Nisi enim allegorice intelligatur, authoritas ejus nulla ratione defendi poterit. Diras continet finis in inimicos Judæorum qui ex captivitate Babelis (eam enim occasionem v. 1-3. indicant) redierant, quæ secundum litteræ rigorem omni æquitati repugnare videntur. Bimulos enim hostium infantes ad rupes illidere, barbaræ sævitiae est, eosque qui hoc perpetrant beatos prædicare, non procul ab impietate distat. Usus est hac machina Author *des Sentiments des quelques Theologiens de Hollande* p. 228. ut hujus Cantici Divinitatem everteret. Nos præfiscini eam admoveamus, ut appareat quantis difficultatibus prematur sententia eorum qui sensum verborum ad historiam V. T. respicientium in primo significato urgent. Rei igitur natura requirit ut mysticum sensum huic psalmo quæramus: Clavem præbebit notio Babelis mysticæ in aliis vaticiniis V. T. & Apocalypsi. Dispalescet eo omnis difficultas; Liberi Babelis non erunt bimuli criminum expertes sed maligna progenies Babelis mysticæ, excidium quod pii hic eis interminantur, nullo modo impotentem animum & splendidam bilem arguet, desiderium solum ostendet ut Deus gloriam suam, cujus manifestationem cum contumacium hostium regni sui interitu in verbo Prophetico junxit, revelet. Conf. Apoc. vi. 9, 10. xi. 18. xviii. 6. & 20. Hoc vero insignis numerus allusionum typicarum & allegoricarum exsurgit, ac sensui primo non parum detrahitur. Accensere his licebit actiones plerasque typico propheticas, cum convenient actionibus eis ex quibus vaticinia allegorica allusiones petunt. Quod enim immediato mandato Dei editæ sint quamvis formam earum, non tamen sensum ab aliis differentem reddit. Historiæ quoque quæ eas narrat idem sensus sublimior subest quem Psalmis allegoricis ad personas & historias litterales alludentibus vindicavimus, unde illius veritas & decencia denuo adstruitur. Binas solum excito quæ per V. Cl. principia in dubium vocari nequeunt, quandoquidem disertis verbis in N. T. rebus quæ sub eis latuerunt applicantur. Sunt autem historiæ, Serpentis ænei Num. xxi. 8, 9. collato Joh. xii. 14. & Jonæ Jon. ii. 1. collato Matth. xii. 20. & Luc. xi. 29, 30. Quod si citationes N. T. sensum mysticum V.

T. determinant, id sane fiet in eis quæ sanctissimus Servator ipse sibi applicavit. Tanto magis hæc exempla quæ produxi omni effugio præstruunt, quod non solum protasi admodum similitudinis & ænigmatis absolvantur, sed apodosin sibi adjunctam habeant, & historia Jonæ claris verbis dicatur *σημείον* esse quo Judæi credere tenebantur Christum esse Messiam. Argumenta ad hominem allegoriis cerebroforum Judæorum similia a nemine minus quam a Servatore adhiberi præsumimus; si enim recte examinentur, sophismata sunt quæ authori contemptum conciliant. Neque hoc statuere V. Cl. suspicamur, quando quidem systema suum certitudini demonstrationis Messiae, & allegationum N. T. tantum favere existimat. Hæc sufficere possent ad vindicandum mysticum & allegoricum sensum Cantici. Lubet tamen pauca addere exempla allusionum typicarum ad futuras historias & duplicis implementi futuri, litteralis & mystici. Ea præcipue quamvis reliquis rariora sint, in vaticiniis, quæ mysticos hostes Ecclesiæ N. T. nominibus hostium antiqui Israël, Babelis, Tyri, Edomi, Assuris, Ægypti &c. proponunt, ac fata utrorumque futura eisdem phrasibus & sermonibus describunt, invenimus. Vel sola Babelis fata id condocerent. Apocalypsis plene in vaticinio de Babelis mysticæ excidio a Cap. XIV. XIX. multa loca V. T. præcipue Es. XIIII. XIV. XXI. XLVII. Jer. L. & LI. imitatur, & verba sæpe eorum refert. Dum autem citationes N. T. sensum V. T. determinare in confesso est, id sane æque de apertis hujusmodi allusionibus, quæ nihil differunt ab allusionibus, nisi quod nomen authoris (quod stylus apocalypseos addi non permittebat) reticeant, credendum est. Res ipsa igitur requirit ut eis vaticiniis V. T. mystica subjecta quæramus, quod simul earum constitutio postulat cum ea plene in litteræ quam præfert emphasi ante Messiam impleta esse, ostendi nequeat; Hyperbolas enim durissimas quas ei admittere coguntur qui plenum & perfectum implementum litterale eis assignant, refugimus, nec V. Cl. eas admittere poterit, quando quidem eis systema sensus simplicis, quo mystica vaticinia propriis verbis, ob emphasin eorum absque præstructo litterali implemento impleta esse creduntur, penitus corrueret. Si vero vaticinia citata secundum hypotheses V. Cl. explicanda essent, litteralia implementum & subjecta eis quærenda solum forent. Non solum enim Babel litteralis subjugata est

est ab hostibus, sed quod præcipue hic attendi meretur, ab eis qui in vaticinio propriis verbis designantur; Prædicatur enim Es. xxi. 2. xlii. 17. Jer. li. 11. Medos & Elamitas Babellem expugnatos esse, id vero in littera completum esse per Cyrum Medo-Perfam Cl. annis circiter post Esaia & L. post Jeremiae vaticinium historiae docent. Mysticum autem sensum & remotius implementum emphasi litterae stabiliri vidimus, unde nunquam systema quod impugnamus defendi poterit. Res ipsa igitur docet finem Spiritus Sancti in citatis vaticiniis fuisse prædicere fata remotiorum temporum verbis, quorum pars diu ante impleri debuit, propter typicam rationem & analogiam quæ utraque fata intercedit, ad remotiora mediate transferendis. Solide typicam analogiam inter hostes litterales Judæorum & mysticos Ecclesiae Christianae ostendit Cl. VITRINGA (cujus methodum vaticinia interpretandi, cum media via incedat, nec nimium vel proprio aut allegorico sensui alterius injuria tribuat maximi aestimamus) in *praefatione in Esaiam* p. 15. seq. & in *Comment. passim ad ea loca quæ de hac re agunt*. Id ad minimum quilibet confiteri tenetur Johannem in Apocalypsi nullo jure emblemata Babelis adhibuisse, nisi inter eam & regnum Antichristi, vel quoscunque demum sub ea intelligas regni Christi hostes, typica analogia fuisset, & non satis recte verba vaticiniorum V. T. exscripsisse, nisi ea utrumque implementum fati utriusque, litteralis mystico præstruendi intendissent. Doleo me carere V. Cl. *Commentario in Apocalypsin*, cum ex eis, qui systema ejus impugnant, videam eum statuere omnia Ecclesiae N. T. fata ad seculorum finem in ea describi. Certus enim sum prorsus sententias ejus ex Apocalypseos stylo everti posse. Restat quod præcipue in defensione Cantici postea usu veniet, ut vindicemus vaticinium mysticum frequentibus allusionibus ad res Salomonis contextum, quo præcipue evincitur eum Messiae typum fuisse. Occurrit Ps. Lxxii. Præmonemus nos si totius finis spectetur, unicam intentionem Vati tribuere & unicum implementum in glorioso Messiae regno assignare; De eo solum litigabimur an omnes partes sensu primo proprio & immediato ad Messiam pertineant, quod V. Cl. vult, vel an verbis & figuris ex actionibus Salomonis typice ad Mysticum subjectum transferendis, Spiritus Sanctus in eo usus sit, quod nobis videtur. Mittimus ea

quæ alii litterales Exegetæ, inter quos præcellit H. GROTIUS pro sua sententia afferunt. Titulus Psalmi est **לְשֹׁלֹמֹה** quem LXX. itidem reddunt. Quam plurimæ phrasæ ex rebus Salomonis desumptæ sunt, ut clarissimæ allusiones *ψ. 10. & 15.* probant. Exigimus hic omnia ad litteræ rigorem, quæ expendenda semper est. Verba præcipue versus 10. *Reges Tharsis & insularum munus reddent, reges Scheba & Seba donum offerent.* & *ψ. 15.* quæ conspirant, nunquam proprie in Messia impleta esse ostendi potest. Ipsum nomen regni, filii regis ac præcipuæ qualitates utriusque impropriæ sunt & aliunde desumptæ. Ad minimum igitur ænigmatice & improprie implenda fuisse censendum est. At quo pacto clavem ænigmatum inveniamus, nisi collatis aliis locis & historiis V. T. quæ proprietates regum Tharsis & Scheba aurum offerentium, describunt. Hæc enim clavem analogiæ præbent, ac simul ostendent aliquo jure hæc emblemata adhiberi potuisse nec emphasi destitui. Eo enim neglecto, nihil eorum intelligimus neque sensum mysticum harum figurarum unquam explicabimus. Quod si vero ad historias V. T. recurrendum sit, nisi me omnia fallant, eæ solum considerari merentur, ad quas vaticinium proxime alludere, ex ejus & authoris circumstantiis colligitur. Ita autem omnia requirunt clavem petendam ex Salomonis regno. Author erat David procul dubio senex, votum pro felici regno filii regis fundit, Inscriptio filium eum aperte indicat, & quod præcipuum est, ænigmata Psalmi, ex historia ejus lucem plene accipiunt, cum ex adverso in omnibus aliis historiis clavis frustra quærat. Conferenda igitur est historia Salomonis, quæ unice Psalmi sensum recludit, & fundamentum præcipuarum allegoriarum, personæ quæ filius Regis audit, regni cujus pacem felicitatem gloriam latitudinem, vicinorum quorum venerationem describit &c. ut cuilibet planum erit, ostendit. Analogia quæ factorum utriusque regni quæ Psalmus attingit, typicas allusiones firmat, & Salomonem Typum Servatoris gessisse evincit. Argumenta quæ V. Cl. obtendit tanti non sunt ut adversam sententiam stabiliant. Inscriptonem primo sollicitat, eamque sensum non determinare credit; Nullam rationem videmus quare ab alia manu adjectam esse statui oporteat, Reverentiam debemus Psalmorum titulis cum ad minimum plerisque ab ipsis authoribus qui verborum suorum optimi interpretes sunt additos esse certum

certum sit ; Quamvis hic titulum negligeremus, vel ipsæ allu-
 siones ad historias litterales juxta eam rationem qua sensum ea-
 rum demonstravimus, eum commodum esse ostenderent. Ideo-
 que Inscriptio & stylus Psalmi se invicem illustrant, & hic illam
 confirmat; Largior quod præterea movetur, multas Psalmi phra-
 ses propter emphasin nunquam in Salomone impletas dici posse.
 Hæc etiam nos monent nobilius subjectum quærendum esse, si-
 militer ac in Vaticinio de Eliakimo Es. xxii. 20. cui cum no-
 stro in multis convenit præterquam quod ejus sensus typicus cla-
 rius ex allusione Apoc. iiii. 7. demonstratur. Interea in eis
 quæ objecit typicum implementum potest demonstrari; urfit
 verba y. 8. *Dominabitur a mari usque ad mare & a FLUVIO usque
 ad terminos terræ.* Vel ipse terminus fluvii qui inseritur vaticinio
 sensum primum restringit. Et si expendamus Terram Sanctam
 ἀπλωῖ terram sæpius dici, conf. RELANDI *Palæstina*. L. i. c. v.
 p. 28. terminos terræ qui hic assignantur posse inveniri in hi-
 storia Salomonis, qui juxta 2 Chron. i. 24. *Imperium obtinuit,
 in omnes Reges qui erant a FLUMINE (Euphrate) usque ad ter-
 ram Philistæorum & ad fines Egypti.* Mysticum denique signi-
 ficatum habuisse Terram Sanctam, quod tot allusionibus ad
 montes, lacus, urbes, vicos, campos & fluvios ejus in vaticiniis my-
 sticis stabilitur, commode & ad mentem Divini authoris hujus
 Psalmi, sensus horum verborum primus in typo regni Salomo-
 nis quæritur, quin necesse est, si rationes quare termini regni
 prope FLUVIUM ponantur reddere velis. Plura non addo. Sa-
 tis enim esse existimavi, si vel juxta regulas Systematis quod im-
 pugno typicas allusiones frequentes esse demonstraverim, eisque
 viam muniverim defendendi typicum Cantici sensum.

§. VII.

Accedimus ad argumenta quorum fundamenta ever-
 timus. Salomonis & pellicum nomina quæ in Cantico
 legimus sensui illius mystico nihil derogant * Consti-
 tutio Cantici eum requirit & firmat, unde procul absit ut
 ei repugnare credatur. ** Criteria sensus mystici uti
 opponuntur rejicimus, quamvis nequidem eis careat Can-
 ticum

ticum. *** Argumenta ex historia sensus pure allegorici non sine multiplici hiato objiciuntur. **** Non magis allegoricum est Canticum ac aliæ partes S. S. * Historia vera sensus allegorici differt prorsus ab ea quam V. Cl. exhibet. ** Obscænitæ styli nulla est. *** Nec H. GROTII Autoritas hic quidpiam valet. ****

* Cum authoritatis Cantici defensionem a sensu ejus mystico solum pendere V. Cl. existimet; eum impugnare studet. Argumenta pleraque huc tendunt. Salomonis & pellicum mentionem quibus commode typicum sensum ex nostro systemate tribuimus, ei obstare contendit. Hanc præcipue a Psalmo XLV. differentiam observat, quod in illo una sponsa hic LX. reginæ LXXX. pellices & adolescentulæ sine numero introducuntur. Suspensos itidem alios qui typicum sensum cæteroquin admittunt tenuit mentio pellicum, & cum putarent Cant. VI. 8. de amore Salomonis in pellices agi, concubinatum vero in typum actionum sanctissimi Servatoris constitui non posse, ad minimum huic loco sensum litteralem solum decreverunt. Sed nulla ratione cogimur sensum scriptoris ita rumpere. Si nodus hic lateret, simili exemplo concubinatus Abrahami cum Hagare, qui typum actionis Dei interprete Paulo Gal. IV. 24. ὅτι νόν ἐστὶ ἀλληγορούμενον gessit, secari posset. At commode solvitur; Oritur enim difficultas ex perperam concepto schemate Cantici, præcipue ea quam V. Cl. obtendit, & qua ipsas reginas & adolescentulas, quæ in Cantico introducuntur Ps. XLV. opposuit. Suppono hic quod c. IIII. demonstrabo Canticum variis scenis ac habitu diversas personas tanquam præsentem introducere, ad nuptiales ritus alludere, sponsam comparere comitatu suo stipatam ad quem pertinent adolescentulæ & reginæ, distinctæ a pellicibus quæ eadem ratione ac filiæ Jerusalem, non ad comitatum sponsæ pertinent sed diversum chorum constituunt; Reginas & adolescentulas in Ps. XLV. ψ. 10. nomine רעותיה בתולות filiarum regum priores & 15. אחריה Virginum amicarum ejus eam comitantium, posteriores introduci itidem evincam; Igitur criminum expertes sunt, & mysticus earum sensus nullo jure impugnatur; Prolixe eum illustravit Vir Celeberrimus & Hieroglyphorum peritissimus F. A. LAMPE. Exer-
cit

ercit. in Ps. XLV. *Exercit.* VIII. p. 334. & x. p. 528. Super-
sunt LXXX. pellices. Nolo quod alios tentasse novi eas excul-
pare ab illegitimo amoris cum Salomone commercio. Nunquam
enim vox שִׁלְשִׁל in sacris litteris alio sensu quam de concubinis
præter uxorem ascitis, legitur & historia Salomonis ad quam
hæc alludunt, mores regum Orientis ac ipsius Davidis exem-
plum quem pellices aluisse constat, vocem in alium sensum tor-
queri non patiuntur. Omnis molestia perit si observetur
(1) Emblemata S. S. in ea tantum latitudine, quam tertium
comparationis uti loquuntur, quod ex textu colligitur, requirit,
esse urgenda, si ex latiori significato difficultas oriatur. (2)
Nisi quicquam in textu Cantici occurrat, quod suadeat amorem
Salomonis eo tempore, ad quod hæc respiciunt, divisum fuisse &
pellicibus dicatum, nihil in mystico sensu quod libidinoso & il-
legitimo amoris respondeat quærendum esse. (3) Salomonem
non in actionibus omnibus Messiae typum gessisse, ideoque an-
titypum nullis actionibus ejus quærendum esse quam eis ad quas
textus sacer respicit, vel quæ analogiam clare ostendunt. Hæc
omnia dubia tollunt. Planum erit secundum schema Cantici
quod exhibebimus, pellices in sensu quem ratio scenæ in qua
introducuntur requirit, intelligi debere, nihil autem in ea la-
tet quod amorem Salomonis eis dicatum postulet, sed
cum opponantur sponsæ, eam isto tempore solum a Sa-
lomone amatam esse; Describitur enim in hac perico-
pa Cantici castus vehemens & indivisus amor Salomonis in
unicam sponsam, oppositam ad omnes alias, quas antea deperi-
erat, vel quæ amore ejus dignæ esse poterant. Id verba ipsa
docent; Introducuntur enim in scena omnes chori foeminarum,
ille qui comitatum sponsæ constituit LX. Regina & Adolescentu-
læ sine numero, & alii, sponsæ non faventes sed sæpius ei
adversantes, chorus filiarum Jerusalem (illæ enim בָּנוֹת sunt
quæ sponsam laudasse dicuntur y. 9.) & chorus pelli-
cum, quas itidem ad comitatum sponsæ non pertinuisse postea
ostendam. Differentia quæ inter sponsæ & reliquarum statum
verbis *Sed una est columba mea* &c. notatur, pro natura subjecto-
rum & characterum qui ex aliis circumstantiis eruuntur, in-
telligenda est. Præferri itaque censendum est sponsam comita-
tui, & opponi pellicibus. Tametsi solum præferri uti certissi-
mum

mum est, concederes, sinceritas amoris indivisi appareret: Verosimile tamen alterum est; tot enim laudes quibus ubique sponsam extollit requirunt amorem unice illi eo tempore quo hæc litteraliter facta esse supponuntur, dicatum fuisse. Unde apparet mystico sponso nihil impuri illiciti & divisi amoris vel qui sanctitati ejus repugnaret, tribui.

** Constitutionem materiam & stylum Cantici mystico sensui ob stare credit. Stylo lasciviam exprobrat. Eum statim ab impaeto vitio liberabimus, ubi simul emblematum cum aliis S. Litterarum convenientiam indicabimus. Constitutio argumentum potius nobis pro sublimiori sensu subministrat. Dramatico docendi genere Spiritus S. in mysticis S. S. partibus crebro utitur. Qui solum Psalmos II. CX. & CXVIII. quorum sublimior sensus in confesso est, adcuratius examinat, de eo convincetur. Nulla enim causa reddi potest, mutationis numerorum, temporum, & subjectorum, nisi diversas personas loquentes introduci statuatur. Viam hoc ostendit superandi innumeras molestias quæ cæteroquin exegetas premerent. Et sane enallagum infinitus numerus quem ei statuunt qui omnia vaticinia ad formam operum pure exegematicorum exigunt, stylum prophetarum prorsus insipidum reddit. Tolluntur hac observatione plurima quæ V. Cl. Vatibus objicit vitia, saltus, laciniae, confusiones ac subjectorum diversæ naturæ in eisdem sermonibus alternans vicissitudo; Et si cynosuram hancsequeutus fuisset alius eruditus Author qui de implemento Vaticiniorum scripsit, non tentasset *in ordinem*, non satis felici eventu, *redigere quæ vates sancta confusione scripsisse existimabat*. Redeo ad Constitutionem Dramaticam. Cum ejus stylus præ aliis ænigmatibus & figuris ornetur, eoque a simplici instituendi genere longe recedat, ac Dramata sacra mysticum sensum sibi vindicent, verosimile est res altioris indaginis præter communes historias ac veritates simpliciores, dogmaticas & morales, in Cantico revelari.

*** Ad Characteres sensus mystici pedem promovemus. Nullos hic inveniri putat V. Cl. Nihil quod Deum, religionem, Messiam ejusque regnum, pietatem ac virtutem concernat. Crederem, id si talia nunquam allegoriarum & emblematum involucris tecta proponerentur. Interea proprias has voces characteres sensus mystici esse contendit. Nullo jure; non enim hi soli
sunt,

sunt, neque necessarii; Licet enim tum semper audacter sensum mysticum libro S. S. de cujus divinitate nulla hactenus ratio nos dubitare jubet, sed de qua satis persuasi sumus, tribuere, qui litteralem sensum non admittit. Non cogimur verba propria quæ in eo leguntur sollicitè numerare. Quamvis etiam in aliis vaticiniis quæ ad exegematicorum sermonum constitutionem propius accedunt, verbis propriis magis, Dei religionis virtutis &c. mentio fiat, nihil inde concluditur quod in Cantici detrimentum vergat. Nihil enim est quod Deum prohibeat opere penitus allegorico eisdem emblematicis quibus alibi eodem fine utitur, contexto ecclesiam erudire. Interea temere nimis nihil hujusmodi in Cantico legi affirmat. Multi sibi persuadent Canticum nullum nomen Dei proferre. Si ita esset nihil ei decederet. Dum enim liber historicus stylo proprio & simplici conscriptus a Dei afflatu, licet nomen ejus non exprimat, profectus esse agnoscitur, nihil sane obstat quo minus de mystico tot emblematicis ornato idem obtinere possit. Frustra autem in libro Estheræ nomen Dei quæres, citra quod ejus Authoritati quicquam eo decedat. Vid. SALDENUS *Otiar. Theolog. l. III. Exercit. V. p. 487.* & CARPZOVIVS *Introd. in Libros V. T. P. II. p. 359.* Nomen divinum autem in Cantico legitur Cant. VIII. 6. *Fortis est amor ut mors, durus ut sepulchrum zelus, pruna ejus sunt pruna ignis* שלהבת יהוה *flamma Dei.* Contendas nomen הוה augendæ emphaseos causa addi; non renitor; sæpius id fieri itidem largior; Sed eo non expungitur nomen Dei. Omnia enim loca quæ id emphaseos causa addunt vel singularem rerum relationem ad Deum indicant, vel effectum quem emphasi designant ei auctori tribuunt. Multis exemplis id evicit Cl. GUSSETUS *ad vocem אלהים* No. x. Incredibile est scriptores Sacros adeo facile & crebro in vanum abusos fuisse nomine Dei ac nullo alio fine rebus vilissimis id addidisse, uti per contrariam sententiam statuitur. Eo autem flamma Dei in Cantico, vel ipsum divini subjecti amorem quo Ecclesiam prosequitur Eph. v. 27. si ad Messiam referas, vel si ad sponsam, vehementem quo cum Servatore desiderat uniri & in communionem ejus tendit affectum, Divinæ solum gratiæ opus, notat. Quod vero non sæpius recurrat nihil nobis obstat. Non inepta sunt nomina pastoris sponsi amici &c. ratione materiæ quam Canticum tractat,

& cum D. Spiritui placuerit mysteria quæ in nuptiarum emblemate latent prolixius idque præcipue personas & res tanquam præsentem introducendo proponere, oportuit nominibus utrique rei convenientibus uti. Sponsus igitur qui alias terribilis, Dominus exercituum, Deus fortis, & nominibus timorem incutientibus aut eas virtutes ejus designantibus quæ summam venerationem exigunt, compellatur, aliis symbolis, lenibus, suavibus, affectibus in Ecclesiam quos generale emblema nuptiarum requirit convenientibus illiusque flagrantia desideria & teneram dilectionem concitantibus, perfectiones in hoc amore splendentes exprimi maluit. Nec forsan sine ratione nomen Π decentiæ divinæ virtutem indicans, utpote inter reliqua nomina maxime rei conveniens adhiberi, ei agnoscent qui nihil absque ratione in verbo Dei dici credunt. Pietatis denique & virtutis indicia in Cantico desiderantur. Quid eis intelligatur collatio cum Psalmo XLV. instituta prodit. Eum enim non obscura proferre creditur verbis Ψ . 8. *Amas justitiam & odisti iniquitatem* &c. Non parum lucrabimur si eundem characterem sensus mystici in Cantico ostenderimus. Eruimus autem eum saltem ut confidimus non infelicius ex Cant. I. 4. *Pii vel viri rectitudinum diligunt te* Verba propria sunt, sine allegoria sensum planum fundunt, pios memorant, de eorum amore in sponsum Cantici loquuntur (En exemplum quod sequare qui tantam vim verbis propriis tribuis) & cum sponsus eo dignus fuerit, pium itidem fuisse oportet, ac proin eisdem laudibus in Cantico quibus in Ps. XLV. citatis verbis prædicari. Sed nolo argutari, nec Chrysippeum cerebrum mihi vindico.

*** Nequeo præterire quam plurimos hiatus quibus argumentum ex historia sensus allegorici flaccescit. Esto quod contenditur nullam esse partem S. S. allegoricam quæ non simul adjunctam habeat interpretationem, Canticum vero penitus ab aliis in eo differre, differentiam ab aliis nec quicquam præter id evicisset. Quid enim sensui mystico inde detrahitur? Nihil sane nisi simul demonstratum sit, Dei perfectionibus repugnare tradere Ecclesiæ in normam fidei & morum librum penitus allegoricum, id vero requirebatur si sensus mystici, qui Cantico non competere judicatur, defectus, illius authoritati obverti jure debuisset. Quandoquidem autem nihil in sensu pure allego-

rico

rico est quod Deum dedeceat, & quantumvis cum nulla alia S. S. parte ita constitutum sit, non sine temeritate negatur à Divino afflatu librum de quo disquiritur proficisci potuisse. Ratiocinium cum quo prius connectitur æque dubium est. Audacter asseritur Therapeutas primos inventores sensus mystici esse. Certus sum id nunquam posse probari. Omitto quæ mox in hanc rem adnotabo. Historiæ nihil tradunt, præterquam Therapeutas Pentateuchi leges & historias in sensum allegoricum vertisse. Hoc ex PHILONIS libro *de vita contemplativa*, collata illius, Therapeutas enim sequutus esse creditur, allegorica exegeteos methodo colligitur. Sed quid inde! an ideo antea sensum pure allegoricum in usu fuisse impossibile est, vel quod propius facit an eo certo concluditur, morem docendi per puras allegorias quarum clavis in visceribus figurarum non latebat antea non obtinuisse? Quid præterea corrupta absurda & ridicula allegorica exegetis Cantici sensui mystico derogat? Evictum enim non est, eodem modo ac PHILONIS somnia sensum mysticum Cantici & qui Symbolis ejus tribuitur significatus se habere, atque ita ab usu Sacrorum Oraculorum ac istius cerebrosum exegetin recedere. Nunquam autem id evincetur & ex adverso norunt styli sacri periti fere omnia emblemata quæ veritates in Cantico latentes obvolvunt alibi eodem fine, & in eadem significatione adhiberi. Deinde dum in sensum mysticum S. S. inquiritur, non ex historia critica allegoriarum res determinatur; neque cogimur ideo de eo ambigere, dum cæteroquin nihil obstat & omnia præjudicia pro divinitate libri militent, quod forsitan author ejus primus ea methodo scripserit. Hæc ideoque si vel omnes præmissæ argumentorum quæ compinguntur ex historia sensus mystici veræ essent, demonstranda restant. (1) Therapeutas inventores esse sensus mystici. (2) Deum dedecuisse pure mystico opere Ecclesiam erudire. (3) Imprimis sensum allegoricum Cantici Therapeutarum somniis convenire & Dei perfectionibus ac reliquis oraculis quantumlibet ab eis differre concederetur, repugnare. Labet tamen præmissas paucis examinare.

* Secundum systema mysticum cujus rationes supra dedimus plures pure allegoricas partes S. S. quarum interpretatio aliunde petenda est, statuimus ac sublimiorem sensum tribuimus multis quæ V. Cl. proprie de historiis V. T. & litteralibus subjectis intelli-

gis. Ideoque ne hac quidem ratione premimur. Omnibus aliis S. S. partibus allegoricis clavem interpretationis addi censet. Clavem Canticum æque clare ac alias proferre contendo. Sufficit illud indicia certa sensus mystici prodere & excellentius subjectum præ literali describere, uti suo loco ostendemus. Nihil aliud in plerisque vaticiniis præcipue Psalmis mysticis fit. Messiam enim fata diesque N. T. in eis depingi collatio aliorum vaticiniorum determinat. Absque ea collatione, quod quoque non requiritur, nequeunt intelligi. Supponuntur in inquisitione sensus mystici partium S. S. veritates generales Messiam esse spem Israël & testimonium Christi Spiritum Prophetiæ, meliora denique tempora sub V. T. expectata fuisse. Negligas hæc, & neutiquam evinces in locis de quibus quaeritur, Messiam & fata N. T. prædici. Oportet deinde vaticinia cum aliis conferre, eadem emblemata se invicem illustrant, & optimus verborum suorum interpres est Spiritus Sanctus. Nullo vero jure plura à Cantico requiruntur, quod certa satis indicia sensus sublimis ostendit, ac cum reliquis oraculis conspirat, quæ subjecta ejus, eisdem emblematis utentes clare ostendunt. Existimat V. Cl. sermones propheticos facile intelligi; Facile quidem eum qui omnes allusiones typicas ad historias V. T. expungit & stylum vatum prorsus abruptum esse & male cohærere credit, vocibus sensum tribuere posse concipio; sed hujusmodi facilitatem incommodam censeo. Quam facile vaticiniis sensum & implementum assignet exemplo quod ex *appendice Commentarii ejus in Apocalypsin* refert CL. CLERICUS *Biblioth. Choise Tom. XXIII. p. 427.* sensus videlicet quem Es. xxix. tribuit & quam feliciter quisque conjiciet. Versus enim 4. priores de destructione Hierosolymarum per Romanos, 4. sequentes de excidio Turcarum in Harmageddon & reliqua de obsidione Hierosolymæ per Assyrios agere existimat. Non dubito quin facile eodem modo sensus Cantico affricari possit. Interpretationem quam Allegoricis S. S. partibus & visionibus symbolicis addi existimat, si eam examino, in paucis verbis propriis, quæ vel generale emblemata non illustrant, vel obscura plurima alia relinquunt consistere video. Euge concedat eandem virtutem verbis Cantici quæ modo adduximus, *Recti diligunt Te.* Condocebunt enim

enim subjectum mysticum intelligi, quod piorum amorem promeretur & collatis significationibus quas alibi symbola sponsi, pastoris, sponsæ, nuptiarum ac conjugaliū amorum habent non procul aberit à veris subjectis Cantici. Interpretationem ullam addi visioni symbolicæ Ezech. i. non video; quæ reliquis Ezechielis & Zachariæ plerisque adjunguntur, valde generales sunt & quod attendi meretur, æque allegoricis verbis conscriptæ sunt ut collatis Zach. iv. & v. planum est. Quod cæteroquin ad alia vaticinia attinet, plura verba propria quam è Cantico eruimus, in Ps. cx. & LXXXVII. quin in ipso Protevangelio quo sane allegorica docendi ratio & sensus mysticus quem Therapeutarum inventum esse existimat ad incunabula mundi rejicitur, non ostendet, & interpretationem earum non magis neglecta scripturarum collatione ex eorum visceribus instituet. Ubi in textu delitescat clavis allegoriarum quibus fata plerarumque tribuum Israël Gen. XLIX. & Deut. XXXIII. prædicuntur, acutius cernentibus inquirere permitto.

** Dissidemus penitus in eis quæ de Historia sensus Allegorici attulit. Paucis ea excutiamus ut appareat ratiocinium præter hiatus quæ retegimus aliis vitiis laborare. Sane sensum libri S. S. impugnare ex absurdis inventis exegetarum, eaque miscere cum sensu aliorum oraculorum & allegoricis interpretationibus Divinitus afflato authorum, insignis est rerum diversæ naturæ confusio; Diversitas enim maxima inter sensum quem author intendit & qui secundum regulas exegeseos sanæ eruitur, eumque quem præter mentem authoris, ingenio indulgentes & fidiculis verba torquentes interpretes effingunt. In eo autem sensus mysticus S. S. & allegoriæ N. T. à somniis Therapeutarum, Philonis & Barnabæ dissident. Duplicem agnosco sensum allegoricum, eum quem Author figurarum peplo veritates involutas proponens intendit, eumque qui quæritur ab Interpretibus: Priorem originalem appellare & innatum verbis, posteriorem exegeticum liceat. Pure allegoricum sensum quem maxime objicit V. Cl. à Deo Authore intendi posse nihil est quod dissuadeat, ex adverso signis pure allegoricis Deum Israël antiquitus docuisse certum est, adeoque sensus pure allegoricus ab eo introductus est. Veritates enim quam plurimas sub V. T. allegoriarum peplo involutas proposuit, absque quod simul interpre-

tatio.

tationem adjectam, vel evolutione ænigmata explicata fuisse; legamus. Fundamenta allegoriarum S. S. id condocent. Naturales vel rituales sunt, historicæ enim ad alterutrum referri possunt. Hæ veritates sub legum à S. Numine latarum involucris abstrusas, istæ Mysteria operum gratiæ in analogis operibus naturæ latentia, continent. Præcipuæ mutationes œconomiarum Dei allegoriis in creationis mysterio fundatis pinguntur Es. LXV. 17. 18. Hag. II. 7. collato Ebr. XII. 26. Eph. III. 9. Ut taceam conversionis opus his allusionibus frequenter describi. Tot hieroglyphæ ex naturæ regno in mysticis vaticiniis frequentissima, ex generali allegoria operum naturæ per relationem & connexionem quam cum ea habent solum explicantur. Numerus item eorum tam insignis est quod diligentes Verbi Divini lectores non ignorant, ut pauca supersint ex omnibus regni naturæ partibus, quæ non ænigmatice ad res mysticas depingendas adhibeantur, cujus rei major cognitio futura esset, si studium emblematicum diligentiori cultura tractaretur. Id interea apparet; creationis allegoriam fundamentum allegoriæ eorum esse, uti in natura fundamentum existentia. Ideoque sub ipsa creationis historia, quod præterea ejus constitutio requirit sensus mysticus latet. Allegoriæ rituum & typica legum ratio clarius evincit Deum signis allegoricis ecclesiam docuisse. Suppono quod tot alii probant legibus ritualibus mysticum significatum subfuisse. Quantum in hac re diversæ sint sententiæ, ut typos vel magis extendant vel arctius in certis & paucioribus ritibus contrahant, ea veritas quam probare nitor, Deum sensus pure allegorici authorem esse, stabilitur. Quam enim sententiam sequare vel LIMBURGII *Theol. Christ.* L. III. c. 17. §. II. vel WITSII *œconom.* L. IV. c. 6. vel quam nuper Cl. CREMERUS *dissertatione prodromo typico præmissa defendit*, quin si ambigas cum multis de causis Legum, nec typicas nisi ratione secundaria fuisse credas, tamen sensus mystici legum originem Deo tribues. Superfunt qui solum politicas medicas physicas, quas ipsi non prorsus excludimus, causas quærunt & in littera subsistunt; Nescio an illos sequatur Cl. WHISTONUS qui adeo dubie de allegoriis loquitur. Hoc clare video, quod ab eis observari vellem qui legum caerimoniarum typicum sensum probant veritatem hanc ingredi demonstrationem Veritatis Religionis nostræ. Illa enim nec
plene

plene potest evinci nec feliciter absque ea defendi. Nisi enim ritus umbræ fuissent, alium finem & significatum habuissent, qui realem religionis partem constituisset, & proin necessarii fuissent omnibus temporibus. Criterium deinde V. R. C. non solum est quod præcedenti non repugnet, sed & quod præcedens eam incluserit, & si in circumstantiis ab ea diversa sit, nulla tamen pugna & contrarietas observetur. Deus enim qui immutabilis est nec contraria vult, contrario modo peccatorem ad sui communionem perducere nequit. Nullam pugnam esse inter religionem rituales V. T. & eam qua sub Novo Deus coli vult, solum ei demonstrant, qui rituum significationem typicam agnoscunt eosque cum Apostolis considerant, ut umbras futurorum bonorum & corporis quod in Servatore exhibitum est, ut paedagogum ad Christum; ostendunt solum meritum Servatoris causam justificationis semper fuisse, nulla legis opera, & quod præcipuum est fœdera Dei sibi non contrariari, sed ita cum antiquo umbratili constitutum fuisse, ut cessare isto tempore debuerit, quo abolitum est. Nunquam ei qui alias causas & sensum legum ritualium quærunt, pugnam & hiatum explebunt qui eo inter utrumque fœdus intercederent. Nunquam enim reales & integrantes religionis partes aboleri & contrariæ surrogari possunt. Nullas immutationis causas dabunt, quæ vel pugnam inter utramque religionem quam admittere coguntur tollent, vel Dei sapientiæ & perfectioni consentaneæ erunt, vel Christum & apostolos recte in melius mutasse religionem evincent, vel a Judæorum hodiernorum objectionibus sartam tectamque religionem nostram reddent, ex adverso innumeris molestiis quæ hinc oriuntur, prementur. Probant quidem Messiae adventum prædictum fuisse & Legum mutationis indicia ex vaticiniis erunt; sed neutiquam rationes hujus rei quales postulamus ostendent, neque Servatorem aut Apostolos ullo argumento, quod convincere potuisset Judæos, usos fuisse indicabunt imprimis cum allegorica ratiocinia in N. T. ingeniosarum adcommotationum, præter Authoris mentem, instar habeant. Qui accurate fundamenta religionis utriusque, Christi & apostolorum ratiocinia, methodum qua ei convicerunt Judæos & qua hodie convinci debent, expendit, rationes Legum typicas adeoque & sensum admittere cogetur. Confirmor in hac re quando gentilium pri-

morum Sæculorum adversus Christianam religionem objectiones
 confidero. Ne quid dicam de CELSI & PORPHYRII adversus
 religionem scommatibus. Si JULIANI objectiones quas CYRIL-
 LUS ALEXANDRINUS conservavit expendamus, apparebit præ-
 cipue eis quas L. IX. toto & inter eas quas p. 319. edit. SPAN-
 HEMII urget ab æternitate Legum Judaicarum desumptas, non
 potuisse satisfieri, absque typica Legum ratione. Cum autem
 veritas ea, Rationes & sensum legum Cærimonialium typicas
 fuisse, adeo arcte in hæreat demonstrationi plenæ & perfectæ ve-
 ritatis Religionis nostræ, non satis recte Apostolorum allego-
 rias referantium dicta, in similitudines aut oppositiones commu-
 tantur; eoque simul nervus præscinditur exegesis eorum qui loca
 præcipua Col. II. 17. & Ebr. IX. & X. ita intelligi volunt,
 quamvis ipse nexus eos satis refellat. Ut ad originem sensus al-
 legorici redeam, cum ea fundamenta Allegoriarum, naturalium
 & ritualium vera sint, sensum mysticum qui in eis latet a Deo
 Authore proficisci certum est. Interpretatio vero sensus hujus
 non in historia creationis & Legislationis ostendi potest, nec
 solum ex eorum visceribus eruitur, sed aliunde accersitur. Hæc autem
 satis Originem sensus pure allegorici Deo vindicant, & quæcun-
 que ex Therapeutarum aliorumque exegesis adversus Canti-
 cum obijciuntur prorsus nihil ei derogant. Nihil enim obstat
 quo minus Deus qui eum docendi per signa modum diu ante Sa-
 lomnem adhibuit, Canticum opus pure allegoricum sed tamen
 his fundamentis nitens eisque conveniens inspirare potuerit.
 Historia sensus allegorico-exegetici non magis V. Cl. favet, pau-
 ca adversus eum notabo, ex quibus objectiones ejus subruui pos-
 sunt, & causa Cantici defendi. Optarem extare Historiam Cri-
 ticam sensus allegorici quam Cl. OLEARIUS historiæ Philosophiæ
 peritissimus aliquando promissit; Unde forsan plurima in hac re dubia
 tolli possent. Positis fundamentis quibus allegoriarum origo Deo
 tribuitur, diversi generis allegoricas S. literarum exegesces esse
 oportet; vel enim recte sensum genuinum quem Spiritus S. in-
 tendit interpretationibus suis S. litteris tribuunt, vel præter men-
 tem ejus dicta exponent. Prior sanus erit exegeticus allegoriarum
 sensus posterior corruptus. Priorem valde antiquum fuisse fun-
 damenta quæ posuimus requirunt. Allusiones vatum ad leges,
 quando in vaticiniis mysticis res N. T. figuris ex eis petitis pin-
 gunt

gunt, ipsæ nomen exegeſeon merentur. Dum enim ratio legum fuit ut illa ſignificare debuerint, ad quæ applicantur ab inſpiratis authoribus, applicationes eorum exegeſes fuiſſe planum eſt. Id etiam ex convenientia ſignificationis quam diverſi vates iisdem rebus ſacrificiis, circumciſioni, ablutionibus, templo, Sacerdotibus &c. quæ notiſſima ſunt & apud pleroſque qui typos illuſtrant obſervantur, quamvis multa hic negligantur, tribuunt. In hieroglyphis idem oſtendi poteſt, ſi vel expendantur notiones myſticæ quas vates vicinis Judæis, populis, montibus, urbibus, deſertis, fluviisque celebribus, adſignant. Multa ſunt quæ ſuadent exegeſes ſanas ſymbolorum abſtruſiorum Theologiæ & præcipue Legis Judaicæ ab antiquiſſimis temporibus uſitatas, & per traditiones theoretticas propagatas fuiſſe. Evincitur id è recentiorum temporum ex quibus monumenta ſuperſunt uſu, cum indiſciis antiquiſſimi ævi collato. Judæos circa Chriſti tempora & inſequutis aliquot ſeculis non ſolum multorum vaticiniorum myſticorum, quæ ſane eis per incredulitatem obſcura eſſe debebant, ſenſum in eo quem expectabant Meſſia collocare, luculenter multis exemplis eviſtum eſt quoad loca in N. T. allegata à Celeb. SURENHUSIO in *βιβλῶν καταπαλῆς* quoad alia à ſcriptoris Anti-Judaicis paſſim JOH. MEIERO *difſert. de Myſterio Trinit. ex Libris V. T. & monumentis Judaicis* P. ALLIXIO in *Judicio Antiquæ Eccleſiæ Judaicæ contra unitarios*. EDZARDO *præfatione ad Avoda Sarah*. HELVICO in *Elencho Judaico* fasci: III. CRENI, inſerto & qui multis aliis prævit RAYMUNDO MARTINI in *pugione fidei*. Quod præcipuum eſt legum ſuarum ſignificationem ſpiritualem crediderunt, & earum myſteria in diebus Meſſiæ implenda fore. Ipſe Eruditiſſimus SPENCERUS hujus rei teſtimonia produxit. De Leg. Hebræor. l. I. p. 155. HUETIUS ſimilia protulit *Dem. Evangelicæ. Prop. IX. cap. 171. §. 7. ſ.* præcipue vero qui in Judæorum ſcriptis verſatiſſimi fuerunt JO. DE VOISIN *de lege divina* cap 43. ſq. & ZELLERUS in *præfat. libri de Vacca Ruſa*. Unde vero hæc Judæis innotuerint, niſi Kabalam myſticam inter eos viguiſſe admittas, nunquam dices. Clarius ex ſervatoris & Apoſtolorum interpretationibus legum & ratiociniis id conficitur. Multæ applicationes vaticiniorum in Evangeliiis & Actibus ad ſpeciales caſus fiunt, eo vero ſpectare ex nexu demonſtrari non facile poterat; ſacri ſcriptores id noverant ex

inspiratione ; sed quare Judæi se eis dederunt nec unquam eis obloquuti sunt ? Conf. v. gr. Matth. 11: 17. 18. 14: 14. 15. XXI: 16. XII: 3. seq. XXVI: 56. Act. 11: 16. 111: 18. x: 41. XIII: 33. &c. In dictis servatoris præcipue quæ Johannes scripto consignavit, perpetuo ad mystica dicta V. T. alluditur ; De stylo Apocalyptico id omnes confiteri tenentur. In utrisque multa ex antiquæ & sanæ kabbalæ quæ hodie supersunt reliquiis illustrare tentarunt Viri Docti, non infeliciter. Multa argumenta pro veritate religionis in N. T. deducuntur ex allegoria Typorum V. T. Sanas has exegesesis fuisse mox evincam. Conficitur autem inde traditionem mysticam inter Judæos obtinuisse. Neque enim cogitare licet servatorem & Apostolos argumenta ex controversis locis de quorum sensu non conveniebat inter partes petere potuisse : Nullum convictionis robur dictis Epistolæ præcipue ad Ebræos statuere possemus ne quid dicam imprudenter actum fuisse cum Judæis, si argumenta quæ agnoscere non cogeantur eis opposita, & tamen incredulitati eorum tot pœnæ interminatæ ac pertinacia eis exprobrata fuissent. Prudentia & æquitas aliud suadebant, stringentibusque & convincentibus argumentis apostolos usos fuisse ut credamus, divina quæ ex eorum scriptis relucet sapientia, & spiritus quo agente loquuti sunt, requirunt ; Cum vero tot religionis suæ hostium strages edidere argumentis allegoricis, necesse est eos quos converterunt eorum vim agnovisse, quod traditionem mysticam, quam volumus, simul involvit. Viguit itaque semper sana allegoriarum exegesis. Ea clavis cognitionis fuit quam legisperiti abstulerant Luc. XI. 52. & pro populo abscondiderant, alia enim ostendi nequit, & cum ipsæ scripturæ supererant, clavis cognitionis scripturæ, talem traditionem quæ ænigmata quam plurima ejus explicabat, fuisse oportet. Eam dudum ante captivitatem Babyloniam obtinuisse, ipsæ vatum allusiones ad legis ritus requirunt ; sane prædictiones de beneficiis gratiæ per Messiam promerendis, figuris ex legibus desumptis utuntur. Satisfactionis & meriti Messiae solius objecti fidei salvificæ mentio & revelatio in vaticiniis figurata prorsus est ; Ea tamen fide servatos esse fideles V. T. Act. xv: 11. asseritur, neque credibile est aut consilio Dei congruum, illos non intellexisse vatum præcipue de αὐτῶν meritoria causa salutis prædictiones. Clarissimæ enim uti nobis postquam implementum vidi-
mus

mus quo & ipsum c. LIII. Esaiæ refero, absque aliqua explicatio-
 ne mysteriorum rituum sacrificiorum ad quos alludunt, purum æni-
 gma fuissent; Nequidem ipsos vates quæ prædicebant intellexisse
 probari posset, sed omnes perperam de carnalibus ritibus absque
 cognitione mysteriorum, intellexisse oporteret. Nolo perfectam co-
 gnitionem eorum, sed solum generalem præcipue mysteriorum sacri-
 ficiorum centri omnium typorum legis viguisse volo. Addo verba
 SPENCERI fortissimi τυπομάχης, qui ita de Legib. Ritual. Hebr.
 l. I. c. XI. sect. 3. *Nec vana prorsus est opinio, in ista legis arcana
 & mirabilia per Cabbalam quandam a Mosis usque seculo transmis-*
sam, & inter viros plurimum altioris subsellii conservatam, Judæis
antiquioribus innotuisse. Conferri merentur qui pluribus erudite hæc
 adstruxerunt Cel. WOLFII Biblioth. Hebræa Tom. II. p. 1197. sq. &
 præcipue JO. BENED. CARPZOVII in Introductione ad Theolog.
 Judaicam ac JOH. FRANC. BUDDEUS in dissert. de moderami-
 ne inculcata tutela, adjecta Historia Philosophiæ Ebraeorum, in
 qua objectam huic sententiæ heterodoxias maculam abstergit.
 Nec necessum foret prolixius hæc demonstrare adversus V. Cl.
 qui non solum Mosis arcanam in Sinai præter publicam legem a
 Numine datam fuisse, credit, quo sane id largietur ad minimum
 traditionem ex Divina oriundam sensus mystici legum, cujus re-
 velationi nec tempus nec locum assigno, obtinuisse; sed & quod
 mireris in ipsa ea lege arcana typum legis arcanae Christianorum
 quam in CONSTITUTIONIBUS APOSTOLICIS extare vult, latuisse.
 Typico enim hoc argumento illarum auctoritatem probare sata-
 git in *The Primitive Christianity revived* part. III. p. 172. Ni
 fallor quantumlibet novæ speciei typus sit quæ hætenus ignota
 fuit, detrimentum insigne capiet assertum V. Cl. de sensus my-
 stici origine. Sophismate procul dubio uti noluit, vel significa-
 tum arcanae legi Mosis tribuere quem non admittebat; Necessè
 igitur est ut vere præsignificaverit, id cum quo comparatur. Ita
 ne vero sensus mysticus sub V. T. obtinuit? & cum interpreta-
 tionem hujus legis de CONSTITUTIONIBUS APOSTOLORUM addi-
 tam fuisse non verosimile sit, impugnatur Therapeutarum in-
 ventum; nisi forte anomalum hujus paradoxi typi sensum credas.
 Ingeniosa est typificina, qua res finguntur & ex eis typi fabrican-
 tur, nec melioris furfuris sunt Antitypi qui eis quærentur. Hujus-
 modi sensum allegoricum Therapeutarum inventis comparari posse

admitterem, vel si mavelis de palma certare, crederem. Redeo ad allegorias scriptorum N. T. Eas traditioni sanæ non repugnasse supra probavi. Eundem quem author intendit sensum, genuina interpretatione rebus V. T. tribuisse certum est. Id ex criteriis sensus sani allegorici apparet. Taceo inspirationem qua scribebant; Huc refero (1) convenientiam cum fundamentis quæ indicavi & natura rei. (2) Convenientiam cum prophetarum V. T. dictis quibus allegorias confirmant. Conf. ratiocinia Petri de spiritualibus lapidibus. 1 Pet. 11. 4. sq. Pauli Ebr. vii. 11. seq. viii. 5. seq. x. 1. & 5. 16. &c. Eam in eis præcipue observamus, quæ difficultatem maximam nobis faceffere possent & quarum ratio non adeo clare primo intuitu perspicitur. Allegoria Hagaris & Saræ quæ molestos habet interpretes eo ab ipso apostolo Gal. iv. stabilitur; Non enim præter rationem & emphasin vaticinium Es. liv. allegari censendum est. Vellem hoc observari ab eis qui perperam locum Pauli interpretantur & in eo præter argumentum ad hominem nihil agnoscunt. Ingeniose quidam verba prout **הדרשן** Judæus allegorista historiam Concubitus Abrahami adversus inimicos Hagarenos interpretatus fuisset, & uti Apostolus eadem ratione argumentum hoc invertat proponit. Concederem commodum hunc sensum esse si nihil obstaret, rationem autem quare ita intelligi debeat non video & allegatio Esaiæ alto simul premitur silentio. Quantumvis possibile foret Apostolos seria mittere & cum Judæis argutari voluisse, id omni ratione repugnat, eos simul vaticinia quæ prorsus alias res descripsissent, in sensum quem non patiebantur torquere, aliisque exemplum præire voluisse ex S. litteris nasum cereum fingendi. (3) Adcommodatitium allegorias explicandi genus ab apostolis præsumi nequit; Nullum enim robur eis argumentis inest. Meræ nugæ sunt & sophismata, quæ alias explodimus, & cum ad minimum quædam recte applicata esse supponuntur id enim credere videri volunt plerique qui apostolis incaute opprobrium hoc impingunt, quid in reliquis sit quod naturæ rerum repugnet, & ab aliis quæ admittuntur recedat, rationibus demonstrandum esset. Si rite res expendatur planum erit, ea quæ quibusdam obvertuntur, omnibus opponi posse, & eisdem argumentis omnium veritatem muniri, quibus paucarum quas veras allegorias esse permittitur sensus sublimior demonstratur. Consideretur

retur argumentum allegoricum pro alimento ministris Evangelii præbendo ex Deut. xxv. 4. Si conferantur bina loca in quibus applicatur 1 Cor. ix. 9. & 1 Tim. v. 18. planum erit Apostolum vere vim huic argumento in esse, & legis hunc significatum mysticum fuisse credidisse, & tamen haud facilius est hujus allegoriæ quam omnium aliarum conceptus. Cum igitur appareat Apostolos de vi eorum persuasos fuisse, nec ea solum animi causa adhibuisse, an prudenter & absque periculo ad modum parodiarum intelligantur, judicent alii. (4) Non obscure Paulus allegorias insulas Judæorum rejicit, dum Timotheo & Tito, *ψευδωνυμὸν γινώσκων*, JUDAICAS FABULAS, quæstiones inutiles, fugere suadet; Ad minimum nominibus *γινώσκων* & fabularum allegorias insipidas notatas esse mores illius seculi requirunt; Nequeo autem concipere quo jure Apostolus id aliis vitio vertisset & dissuasisset, in quo ipse exemplum prævisse creditur. Accedo ad corruptas allego-
 riarum exegetes. Facile ex dictis cognoscuntur. (1) Vel enim ex putidis lacunis haustæ sunt, & a Prophetarum traditione, quæ in eorum scriptis superest, recedunt. (2) Messiam qui finis & corpus legis est, ubi figuratur, non intelligunt, sed longe alia subjecta quærunt. (3) Contortæ sunt & naturæ rei repugnantes. Quod si secundum hanc normam exigantur, qui obijciuntur sensus allegorici PHILONIS & BARNABÆ, quæ eorum constitutio sit & quam a sacris penitus abeant liquido apparebit. Quando cæperint corrumpi traditiones puræ Judæorum incertum est. Forte a variis populis quibuscum versati sunt & vixerunt aliquid hæsit. Superstitiosam litterarum & numerorum præcipue, quæ valde antiqua est, kabbalam a Chaldæorum vanitatibus derivari opinatur SIMONIUS *Hist. Crit. du V.T. l. 1. c. 7.* Conjunctio Philosophiæ aliarum gentium cum doctrina pura, quæ si non produxit saltem auxit & fovit sectas Judæorum, præcipue græcanicæ Philosophiæ studium quod in dispersione post Alexandri Magni expeditionem & Antiochi Epiphanis profanationem cæpit, ut ostendit Cel. BUDDEUS *Introd. ad Histor. Philosophiæ Ebræorum*, non parum genuinæ sapientiæ derogavit. PHILONIS cum PLATONIS dogmatibus convenientia, ad quorum sensum allegorias S. Litterarum adcommodat, corruptionis causam satis indicat & nisi velis eum a Platoniciis Philosophis sua hausisse, forte ab Ægyptiis a quibus ipse PLATO in peregrinatione-

natione sua didicerat, edoctus est philosophiam, quam ubique sacris litteris infert. Corruptionem hanc sanæ traditionis ex Ægyptiaca Philosophia derivat & circa tempora Philadelphi cæpisse erudite ostendit Cel. BASNAGE *Histoire des Juifs*. Tom. III. p. 547. PHILONIS ad minimum allegorias inde fluxisse verosimile est. Neque ei obstat convenientia cum PLATONIS dogmatibus quæ ex eisdem fontibus derivari possunt. Istam ostendit Cel. JOH. ALB. FABRICIUS dissertat. de *Platonismo Philonis Judæi* adversus JONSIUM qui eam in dubium vocaverat in *libro de scriptoribus Historiæ Philosophicæ* L. I. c. 4. Et sane ea ipsa quæ de λόγῳ habet Platonis dogmatibus magis quam doctrinæ V. T. convenire fatendum est. Methodum Allegoriarum ipsius prorsus a S. litterarum more recedere qui eum vel a limine salutavit non ignorat. Si vel unicum dogma de Messia spe Judæorum & fine legis Judaicæ quem prorsus filet, & cui typos quos ei applicant Apostoli, ipsique non diu post viventes Judæi, eripit & mysteriis Philosophicis frigide satis applicat, expendatur, dubium nullum supererit eum penitus recessisse a sana sensus abstrusioris traditione. Si contortarum numerum inire fere totum exscribere cogerer. Dabo tamen paucas ut appareat quantum distent æra lupinis & quam inique misceantur Divinitus afflatorum scriptorum dicta cum illius somniis. Pleræque historiarum exegeses nituntur etymologia, quæ non magis ac ipsa explicatio rei convenit. Dicet quid Damascus sit. lib. *Quis rerum divinar. hæres sit*. p. 488. est ἀμὸν σάκκον. Sacci sanguis eleganter sane **OT** & **PU** conjunguntur & egregium hoc præstat symbolum corporis viventis, saccus corpus est, & sanguis vita. Quid arbor vitæ? Artes humane sunt. Erat bona ad spectandum. Contemplativas hoc notat disciplinas Geometriam & Astronomiam, Præstantissima erat ad fruendum, En figuram artium illiberalium activarum & seculariarum, æraria materiaria &c. p. 50. Crederesne Mensam panum propositionis ad septentrionem collocatam esse, quod septentrionales venti maxime vegetent & Candelabri septem lucernas p. 511. Simulachrum esse cursus septem siderum erraticorum, Aliæ hujusmodi allegoriæ rerum sacrarum in Templo, legantur L. III. de *Vit. Moysi* p. 667. Vaticinii mystici Es. LXVI. interpretationem invenimus lib. II. de *Monarchia* p. 821. Templum Dei est mundus universus Sacrarium cælum

cælum, donaria sidera, sacerdotes angelica potestates, confluent
ad illud omnes nationes mundi &c. Quid his rebus cum A-
postolorum aut Prophetarum scriptis convenientiæ? Thera-
peutas sequutus esse creditur: non renitor, sed nunquam lar-
giar eos cum Judæis numerandos esse. Etenim genus Bar-
baricorum Philosophorum fuisse ac a Judæorum religio-
ne longissime recessisse contendo. Divisi sunt Viri eruditi qui-
bus Therapeutas accenseant, Judæis vel Christianis. Hoc vo-
luerunt Doctissimi ex Latinorum cætu post BARONIUM quam
plurimi, inter quos eminet qui alios tantum præcellit eruditione
BERNH. de MONTFAUCON, in *observationibus ad Philonis librum
de vita contemplativa*, ut eo antiquitas ascetarum & Monachorum
vindicaretur, EUSEBII maxime autoritate nixi qui H. E. L.
II. c. 16. eos Monachos Christianos fuisse tradit. Multa
obstant, namque cum temporis rationibus conciliari nequit, eis
antiquitatem a Philone tribui si Christiani fuissent, cum quan-
do scribebat vix in Ægyptum pertigerat Christiana religio,
neque verosimile sit cum ista quæ præcipua indicia Christianis-
mi fuissent omisisse, taceam ea quæ in narratione ejus penitus a
Christianorum moribus recedunt, quæ post alios nuper Cl.
DEYLINGIUS *Dissertatione de Veterum Ascetis qua II. est appendicis
ad nuperam editionem Observat. Sacrar.* observavit. Alii Judæos
fuisse existimant quibus V. Cl. consentit, plerique genus Essen-
orum, citati a Cel. FABRICIO *Biblioth. Græca* l. IV. c. 4. p. 112.
sed quam plurima sunt quæ aliud suadent. In suspitione hac con-
firmatus sum, alibi locorum cum Viro Eruditissimo & in coptica
litteratura exercitatissimo (cujus nomen, ne forte eo invito Au-
thoritate ejus utar, reticeo) sermones privatos de Philonis Thera-
peutis miscens. Indicabat se in antiquo monumento coptico, de-
scriptionem philosophorum gentilium Ægyptiorum, cum Philo-
nis dictis fere ad verbum conspirantem, detegisse. Insigne id foret
præjudicium adversus Therapeutarum Judaismum neque tamen eo
cum mihi ipsi in eis litteris ἀμύνητα ea examinare non licuerit, nitar.
Industrie expendi quæ de Essenis quorum sectæ pars fuisse credun-
tur JOSEPHUS *Antiq. Jud.* l. XVIII. c. 2. & *de Bello Jud.* l. II.
c. 7. ut & PHILO libro quod omnis probus liber sit & de Thera-
peutis idem libro *de vita contemplativa* tradunt. Eorum autem
collatio suspitionis nostræ æquitatem ostendent. Favent nobis

primo ea quæ Viri docti qui Therapeutas Christianis annumerandos esse contendunt adversus Judaïsmum eorum movent ; Inter quæ præcipuum est quod ritus eorum plerique ex Judaïmo derivari nequeant ; id nunc mitto. Hæc vero sententiæ meæ fundamenta sunt. Aperte ex ipso Philone colligitur Therapeutas ritus Mosis non observasse ; distinctos fuisse secta ab Esenîs ; neque quicquam in ritibus eorum esse quod a gentilibus observari non potuisset ; sed multos potius inde quam ex Judaïsmo derivari. PHILO quod attendi meretur, nullibi legum Mosis ritus observasse, sed solum allegoricis earum interpretationibus deditos fuisse dicit. Unicum quod huc trahi posset est observatio dici septimæ, & septenarii septimi, de quo *de Vita Contemplat.* p. 899. sed de eo statim, ostensuri Judaïsmum inde non confici. Si alium locum in libro *de Migrat. Abrahami* p. 402. conferamus cum eis quæ de Therapeutis tradit, non obscure eum institutorum Mosis neglectum illis exprobare apparebit. Monet in loc. cit. majorum instituta servanda esse. *Sunt enim quidam qui ῥητὲς νόμους σύμβολα νοητῶν πραγμάτων ὑπολαμβάνοντες* præsumentes scriptas leges figuras intelligibilium esse, his diligenter operam dant, illas facile negligunt. Horum mihi non placet facilitas. Debuerunt autem utrasque curare ut & obscura quærerent adcurate, & manifesta servarent diligenter. Confert hos cum alio hominum genere. *Νοῦν δ' ὡς περ ἐν ἐρημίᾳ καθ' ἑαυτὲς μόνοι ζῶντες, ἢ ἀσώματα ψυχὰι γεγονότες καὶ μήτε πόλιν &c.* Nunc tanquam viventes in solitudine, & ut animæ corporibus exutæ facti, nec ullam civitatem aut castellum aut domum aut sodalitium hominum noscentes, placita multitudinis despiciendo, veritatem ita ut est nudam scrutantur. Quos sacra littera docent bonam persuasionem servare & nihil consuetudinem solve-
re quas divini Viri nobis injunxerunt. Therapeutas his indicari res ipsa docet, nullum enim aliud hominum genus eis coloribus depingi potuit, sed & fere eisdem verbis PHILO p. 892. eos describit. Relictis facultatibus fugiunt numerosas cognationes, societates, ipsam patriam... demigrant autem non in aliam civitatem sed extra mœnia degunt in hortis & villis solitariis... amantes solitudinem... domicilia non contigua sed ab invicem remota habent... soli sunt per sex dies in monasteriis meditationi dediti & septimo solum conveniunt. Animas corpore exutas & multitudinis placita despicientes dicit, quos alibi describit, ut omnia bona, amicos, & familiam

liam relinquentes amore philosophiæ, qui correpti instar Bacchantum & Corybantum furore agebantur donec ad contemplationem desideratam pervenissent p. 891. Allegoricæ utrorumque interpretationis S. Litterarum descriptiones æque conspirant. Igitur silentium Philonis, quo illos Mosaicos ritus observasse reticeret, ex eis quibus negligentia insinuat illustrantur, eoque Judaico nomine indigni redduntur Therapeutæ. Nihil huic obstat Essenos itidem ritus Mosaicos omnes non observasse. Differentiam insignem inter utrosque observamus, quam statim indicabimus. Prorsus quoque legis instituta non neglexerunt, sacrificarunt enim quamvis seorsim exclusi a fano ut JOSEPHUS Ant. Jud. l. xviii. c. 2. narrat; PHILO cruenta solum sacrificia obtulisse negat p. 876. & quod præcipuum est teste JOSEPHO l. c. donaria quotannis Hierosolymam in templum miserunt. Quantumlibet Essenorum negligentia obvertatur, eosque Pythagoricis dogmatibus infectos fuisse facile concederem; insignis inter utrosque disparitas supererit. Uterque Philo & Josephus eos Judæis accenset, & ritus quos indicavi paucos observarunt, nihil vero hujus rei de Therapeutis legitur sed omnia suadent eos Judaicæ religioni non addictos fuisse. Tanto magis id verosimile fit quod nulli sectæ philosophicæ Judæorum illius temporis accenseri possint. De Pharisæis & Sadducæis res nota est. Essenorum genus fuisse propter generalem valde convenientiam creditur; Differentia vero tanta est, ut suspicionem adversam facile evertat. Ritus & instituta eorum præcipua e diametro sibi opposita erant. Illi PRACTICI erant philosophi juxta PHILONEM p. 877. *In morali philosophia se exercentes, Padotribis legibus patriis . . . philosophia partem RATIONOCINATIVAM parandæ virtuti non necessariam verborum captatoribus relinquentes, eam vero quæ NATURAM SCRUTATUR disputatoribus ut humano captu sublimiorem.* Nostri ex adverso THEORETICI appellantur eoque titulo aliis opponuntur a PHILONE p. 889. NATURAM præcipue perquirebant SPECULATIONI toti per sex dies quibus se in semneis recludebant dediti & sicuti alteri morales veritates in lege quærebant, hi mysteria speculativa solum, sub verbis legis uti putabant latentia, τὴ φύσεως πράγματα OPERA NATURÆ p. 899. & ἀποκρυμμένα φύσεως, ARCANA NATURÆ allegorice explicanda p. 893. venabantur. Tantum autem distant Theoretici a practicis inter sectas philosophorum, ut

ubi illud discrimen observatur diversitas satis evicta sit. Ad-
do alios ritus sibi adversantes, Esseni sociam vitam in villis
suburbanis & ipsis urbibus degebant, tempore pacis agri-
culturam & opificia tractabant; Victum ærarium & domici-
lia communia, Quæstores ærarii & proventuum dispensatores
habebant, quotidie binis vicibus in cænaculo convictus causa
conveniebant. PHILO l. c. p. 878. & JOSEPHUS l. c. *ut & de Bel-
lo Jud. l. 11. c. 7.* Therapeutæ e contra soli vivebant extra
urbes & commercia hominum, ædiculis ipsis ab invicem se-
motis, meditationi unice nec ullis laboribus intenti, opes omnes
consanguineis relinquentes, in tertium quin in sextum, si Phi-
loni fides, diem inedia se macerantes, septimo solum die congre-
dientes in societatem. Hæc opposita ex differentiis quæ no-
tantur robur acquirunt. Therapeutæ per totum mundum disper-
si erant PHILO p. 892. Esseni in sola Syria & Palæstina ad nu-
merum circiter 4000. PHILO 876. JOSEPH. *Ant. Jud. l. c.* de-
gebant: His ritus vestiendi initiandi &c. quæ de illis non nar-
rantur, illis autem inter alia religiosum septimi diei sodalitium,
Cantu & pervigiliis celebratum, tribuitur. Tanta institutorum
diversitas si nihil valebit modus narrationis PHILONIS & JOSE-
PHI rem conficiet. PHILO ne verbulo, nostros illorum sectam
fuisse dicit, nec ulla hujus rei suspicio est præterquam generalis
convenientia, quæ tamen per oppositionem quam indicavimus
non parum infringitur. Et cum commodè hoc indicari potu-
isset quin debuisset a PHILONE in transitione ad tractationem de
nostris, nec tamen fiat, verba ejus oppositionem involvere pla-
num est. Clarius ex JOSEPHI silentio colligimus, scriptor erat
diligentissimus & rerum gentis suæ peritissimus. Diverſa Essenor-
um a Therapeutarum institutis ex eo notavimus; Essenos dili-
genter recenset præcipue de Bello Jud. l. 11. c. 7. Distincte
& adcurate de eis loquitur adeo ut omnia suadeant illi eorum
sectam & mores satis cognita fuisse. Therapeutarum meminisse
debuisset, si eorum secta fuissent, cum mores adeo diversi,
& quod ex PHILONIS verbis colligitur, per totum orbem di-
spersi insigni numero erant; frustra autem vel volam hujus rei
in JOSEPHO quærimus; nec tamen credibile est eum ignobilio-
rem vel si mavelis minorem partem sectæ describere, majorem au-
tem præterire voluisse. Fortius est quod diserte inter duo ge-
nera

nera Essenorum distinguat de B. J. l. c. dicens ἄλλον δὲ τάγμα
 Εσσηίων &c. *aliud veri genus Essenorum est diversum ab reliquis opi-
 nione de conjugio.* Procul omni dubio plures sectæ eorum non
 fuerunt & neutri eorum cum Therapeutis convenit qui matrimo-
 nia non inierunt; Hanc vero dum aliam sectam novit & memo-
 rat Therapeutas ignorasset aut reticuisset? Certius id fiet ex alia
 observatione. Si diversæ partes utriusque sectæ fuissent alterutra
 antiquior esset & alteram progenuisset. Utrum placeat perinde est.
 Therapeutas dices; euge itane Josephus hoc vel ignorasset vel
 præteriiisset; nec tamen id quoque vero simile est, cum Esse-
 norum Patriarcham Judam Galilæum dicat, Judæum non The-
 rapeutam. Essenos velis antiquiores; ~~eo~~ vero nunquam Philo-
 nem cum Josepho conciliabis. Antiquitas tanta non est quam
 hic Essenis ac illa quam iste Therapeutis tribuit, quorum sectæ
 authores antiquos, qui Cantica multa præcipue commentarios de
 allegoriis S. Litterarum quos suis temporibus viventes tanquam
 archetypa sequebantur, meminit. Singularem attentionem me-
 retur quod sequentes scriptores qui sectas Judæorum numerarunt
 HEGESIPPUS apud EUSEBIUM JUSTINUS M. & EPIPHANIUS peni-
 tus Therapeutas taceant. Et quod præcipuum est nullum vide-
 mus testimonium de Therapeutis ex sequentium Judæorum scri-
 ptis produci, qui tamen puditissimis mendaciis religionis suæ con-
 fessorum numerum augere solent, adeo ut ipsos Imperatores Hadria-
 num & Antoninum Philosophum sibi vindicent. Ita omnia suadere
 existimo Therapeutas longe diversam ab Essenis sectam consti-
 tuisse. A Judaismo alienos fuisse utriusque narratio simul requi-
 rit. Philo disertè Essenos Judæos appellat p. 876. *Nec Syria &
 Palestina deest . . . cujus regiones non parvam partem incolit popu-
 losa JUDÆORUM gens. IN HIS QUIDAM nominantur ES-
 SENI.* De Therapeutis nihil hujusmodi habet. Alter itidem
 expressis verbis istos Judæis accenset ut loc. cit. evincunt. Ab
 Essenis diversi erant nostri & tres tantum Judæorum hæreses philo-
 sophicæ eo tempore fuerunt quos accurate Josephus enarrat. Quar-
 ta fuisset Therapeutarum. Ignorasset eam Josephus qui alias
 tam bene noverat, præcipue cum adeo late dispersa erat? Quæ
 aliæ silentii utriusque causæ reddi possunt, nisi quod gentilibus
 potius annumeranda sit? Nihil quoque est quod suadeat Thera-
 peutas origine Judæos fuisse, vel quod obtendi posset, gentiles

ad Judaismum conversos, tantum enim proselytorum numerum monumenta illius & paullo post sequentis ævi non tacuissent. Rituum quorundam cum Judaismo convenientia quos observabant Judaicam religionem non evincit. Binos solum observo, librorum sacrorum & septimæ diei venerationem. Hi primo soli sunt, aliorum qui tamen æque necessarii erant nullum vestigium occurrit. Nec Philo id indicare voluit. Titulo *γνωρίμων Μωυσεως* Mosis peritorum, nec alio, insignit. Hoc sane religionem non evincit. Dixerat eos allegoriarum studio libros sacros, ut in eis indagarent *ἀποκεκρυμμένα φύσεως secreta naturæ* p. 893. veneratos esse. Alibi p. 899. hanc reverentiam liceat & addere fidei articulos ex sacris litteris deductos ita describit, quod fuerint *θεωρία τῆ φύσεως πραγμάτων κατὰ τὸν προφήτην Μωυσέως ἱερωτάτας ἐπιτηδεύσεις* *contemplatio operum naturæ secundum Mosis sacratissimam manuductionem.* Si conferantur allegoriæ Philonis qui eos sequutus est, apparebit, contemplationem hanc absolutam, mysteriis philosophicis, physicis & metaphysicis quas e ritibus, historiis eisque circumstantiis quæ id minime permittebant, fidiculis extorquebant. Quis demum hæc religionem vel dogmata religionis e sacris litteris deducta appellabit? Nec difficulter creditur gentiles aut si mavis homines a Judaica religione alienos Scripta Sacra præcipue Mosis reverentia prosequutos esse. Quæ non Pythagoras ex eis hauserat, & fortassis Plato? Quæ non alii Græci, Orientales & Barbarici philosophi, conf. GALE *Philos. General.* p. 124. & seq. HUETIUS *Demonstr. Evangel.* Prop. IV. c. III. seq. Noti erant eo tempore in Ægypto Libri Mosis, in ea non diu ante græce versi & in ipsam Bibliothecam Regiam repositi, hinc privatos eos veneratos esse quamvis a Judaicis Sacris alienos, incredibile non est; præcipue quum studio contemplationis rerum divinarum & mundi dediti erant, historiam creationis Mosaicam, quæ nullibi adeo plane tradebatur ab ullo philosophorum, summa cum voluptate legere, eumque librum quicam tradebat venerari potuerunt. Alterum religionis indicium Sabbathum dici posset; sed itidem illud gentiles (privatos autem existimo cum CASAUBONO ad SÜETONII *Tib. c. 32.*) coluisse, testimoniis JOSEPHI ipsius PHILONIS, TERTULLIANI, CLEMENTIS ALEXAND. & EUSEBII demonstrant GROTIUS *de Verit. Relig. Christ.* l. 1. §. XVI. p. 44. edit. novis. & HUETIUS *Demonstr. Evan.*

Evangel. Prop. iv. p. 264. seq. Ipsa narratio PHILONIS nobis favet; juxta Mosis instituta quidem, sed præcipue ob mysterium septenarii p. 899. illud observasse ait. Non difficulter autem creditur eos religiose ritum observasse qui præconceptis opinionibus allegoricis tantum favere existimabatur. Et sane mirum esset Philonem nullo alio indicio prodidisse eos Judæos fuisse. Nihil obstat quod forte moveri posset, difficulter credi Philonem Judæum gentiles tot laudibus evehere potuisse. Fateor exosi erant gentiles Judæis & vicissim. Sed remittit hic a rigore utraque pars. Therapeutæ Gentiles erant unum Deum agnoscentes a polytheismo conversi, Platonici simul & Pythagorici præjudiciis litantes ac religionis Judaicæ oracula reverentes. Affectum quo in eandem philosophandi rationem agebatur Philo ubique prodit neque pure Judæum ipsum fuisse magna est suspicio. Laudare itaque illos potuit propter convenientiam dogmatum. Indicia alia ex quibus via jam præmunita colligo Therapeutas genus Barbaricorum philosophorum fuisse, hæc sunt. Tota Philonis descriptio si absque præconceptis opinionibus examinetur id condocet. Dogmata eorum quæ supra indicavi, naturæ videlicet arcana allegorice ex S. Litteris indagata, collata cum initio historiæ. *Didicerunt a natura & e sacris litteris Ens bono melius, primum in generando &c.* id requirunt. Hinc opponuntur Idololatriæ solum, statim in initio, & convivia eorum comparantur cum Platoniciis p. 896. nunquam cum Sacris aut vere Judaicis ritibus eorum instituta. Evici supra eos Judæos non fuisse, magnus eorum numerus ut & quod diserte Esseni a Philone Judæi dicantur hi nunquam, suspicionem augent, eos ortu gentiles fuisse. Dapes convivii panis sal & hyssopus cum aqua lymphida potius e Pythagoræ quam e S. Numinis vitæ regulis arcessuntur. Cantica quæ quotidie pangebantur gentilibus potius quam Judæis originem debere videntur, præcipue si genera poëseos quibus constituisse dicuntur, considerentur. Ægyptii præsertim multa carminum genera in Sacris habebant, de quibus vid. LE MOYNE Var. Sacr. Tom. II. p. 1096. Certi authores sectæ huic assignantur p. 893. a quibus monumenta allegorica acceperint quibus tanquam archetypis utebantur, & quæ imitabantur. Ea ab *ἱερῶν γράμματα* distinguuntur; ubi vero eorum Authorum qui Commentarios Philosophicos in S. Litteras scripserunt, in historia Judæorum vestigia lateant, ignoro & nul-

nullus dubito quin a myſtagogis & exegetis ſacrorum inter Ægyptios præſertim originem duxerint. Hi authores ſectæ antiqui eſſe dicuntur, quo ſane firmatur eos ab Eſſæis originem non ducere. Denique dicuntur diſperſi in multis orbis regionibus p. 892. a Græcis & Barbaris recepti & in omnibus Ægypti præfecturis frequentes eſſe. Hoc uti jam dixi Joſephus non neglexiſſet; & diſperſio ejusmodi generis aſcetarum in omnes orbis partes, Philoſophos Barbaricos arguit. Id ad minimum ut in viam redeam me demonſtraſſe confido, Therapeutas cum Judæis parum commune habuiſſe; Hinc allegoriarum eorum ratio corrupta eſſe debuit. Nulla quidem illarum ſpecimina ſuperſunt. Philo tamen eos ſequutus eſſe recte creditur; unde plerumque ex illius poſſunt metiri. Corruptionis interea majoris cauſas in eorum hiſtoria invenimus. Huc præprimis Enthufiaſmum refero. Eum aperte Philo indicat. Ait enim p. 891. *Illi ſe huic vivendi inſtituto, non ex more vel rogati addicunt, ſed correpti amore rerum caeleſtium καὶ δ᾿ αὖτε οἱ βακχευόμενοι καὶ κορυβαντιῶνες ἐκθροιάζοντες inſtar Bacchantum & Corybantum, furore aguntur* (nihil autem poëtici aut oratorii adulterini ornatus ſuæ narrationi ſe immiſcuiſſe Philo in initio aſſerit) *donec ad contemplationem deſideratiſſimam perveniant.* Speculationis modus cui per ſex dies ab omnibus ſemoti, toti intenti erant, ſeparatio ab amicis ſocietatibusque non ſine fanatiſmo concipitur. Sana ratio non ſuadet, nulla revelatio injungit, nec eo fine a S. Numine creatus eſt homo, ut ſe communi vitæ ſubtrahendo, otioſam degat & inanibus ſomniis uti ſane allegoricæ eorum meditationes fuerunt, indulgeat. An ſuſpicabimur crimina? Coaluerunt in ſocietatem viri, ſenes, juvenes, anus, fœminæ, virgines (omnes illos ſparſim numerat Philo) relictis amicis conſanguineis, familiis, liberis, parentibus, & a conjugii legibus ſoluti, cœlibes vitam otio tranſegerunt. Præcellens caſtitaſis donum habuiſſe neceſſe eſt Therapeutas Therapeutridesque, qui COELIBEM VITAM agentes, tot Sacra pervigilia & conventus celebrarunt. Nulla ſane hiſtoria COELIBES ita viventes deſcribit, ut ſuſpicioni locus non ſit. Qui mores hominum, illius ævi præſertim novit, nec quicquam ſuſpicatur, parum diverſas Therapeutrides a Sancti Franciſci Aſſiſii niveis amariſis credere cogetur. Viciffent proſecto quam plurimos Chriſtianorum aſcetas, eoque incomparabili

rabili castitatis exemplo locum præ aliis in legendis & sanctulorum pergulis mererentur, ad minimum insignis Enthufiasmi specimen, ut & modus religiosi concentus in pervigiliis post convivia præbet. *Primo divisi in duobus choris præcinentibus & ducentibus choragis... vario motu, deinde conglomerati in unum . . . adinstar maris rubri quod Pharaonis exercitum absorpsit . . . usque in sequentis diei diluculum carmina concinerunt.* Mire hæc a Philone p. 901. cujus verba legi velim describuntur. Ex dictis statim quid de allegoricis eorum interpretationibus habendum sit indicabo. Quod ad reliquorum Judæorum illius ævi allegorias ne nos diffundamus, ad Cel. VITRINGÆ *de Synag. Vet.* l. III. p. I. c. 5. te ablegamus. Inter Christianos primus allegoriis usus esse Author Evangelii secundum Ægyptios, satis confidenter perhibetur; dubia enim quam maxime est ejus antiquitas, præcipue cum evictum non sit Lucam in Ægypto Evangelium conscripsisse, in ejus enim præfatione Evangelii, ad illud digitum intendi existimatur. Cæteroquin qui Epistolam II. Clementis quæ illi testimonium exhibet rejicimus, de tanta antiquitate merito ambigimus. Ex paucissimis quæ supersunt fragmentis collectis a Cel. GRABIO *Spicileg. Patrum* sec. I. pag. 31. seq. cum absque nexu referantur nihil concludere licet. De BARNABÆ epistola dicendi locus redibit. Quam longissime illius allegoricas exegesces a Sanctorum Apostolorum more recedere quisquis facile videt. Causæ & sensus interdicti esus impurorum animalium quos tradit, id soli satis evincunt; Meliores quidem non dabo quum obscurissimus ex omnibus aliis legum ritualium partibus, hujus sensus sit. Interea certus sum falsas esse Barnabæ causas. Nituntur enim ingenio, fabellis & corrupta consuetudine Judæorum illius ævi. Leporum & belluarum miras qualitates quas p. 26. edit. LE MOYNE tradit, natura non finxit, sed otiosum cerebrum. Allegoriæ proin quæ exinde formantur somniorum loco habendæ sunt. Morales illæ causæ interdicti esus impurorum animalium eo ævo plerumque tradebantur, cujus rei exemplum supeditat PSEUDO-ARISTEAS in ELEAZARIS Pontificis ad PHILADELPHUM epistola, & procul dubio a Pythagoræorum lacunis deductæ sunt. Nodum ex dictis contrahamus. (1) Deus sane author sensus pure allegorici est, qui ut indicavimus analogiam inter opera Naturæ & Gratiae mystica ac inter leges rituales &

bona spiritualia regni Messiae constituit. His Israëlem erudire ejusque fidem, absque quod omnium evolutionem statim & semper addiderit, lactare voluit. Eum sensum nos moventibus Apostolis & manucentibus Prophetis indagamus in historiis harum rerum, clavem vero ex collatione reliquorum oraculorum quaerimus. Cantici allegoriae non pugnant cum ea docendi methodo, ideoque a Deo proficisci potuit. Ex adverso cum solum feliciter & commodissime explicetur quando allegoricus significatus ei tribuitur, quem ejus emblemata alibi in S. litteris habent, magnum oritur pro divinitate sensus illius praëjudicium. (2) Prophetæ & fideles V. T. persuasi fuerunt sublimiora sub corticibus eis latere, eorumque partes explicarunt. Igitur sensus mysticus antiquissimis temporibus sua incunabula debet, Salomo vero vel spiritus quo agitante scribebat, eundem sensum pure mysticum quem nos Cantico tribuimus intendere potuit. (3) Servator & Apostoli multa allegorice interpretantur quorum clavem in ipsis rebus frustra quaesivissemus, certo documento allegoriam litterae subesse posse, ubi ejus interpretatio non adjicitur. Differunt autem eorum allegorica ratiocinia toto caelo a Barnabæ & Therapeutarum somniis. Nec solum Paulus allegorice S. S. explicuit uti perhibetur, sed & Petrus. 1. Pet. II. 2. seq. & III. 20. 21. Omnes simul allusiones claræ ad allegorias V. T. in hunc censum referendæ sunt; unde insignis numerus allegoricarum explicationum in N. T. exsurgit. (4) Therapeutæ neutiquam dici possunt inventores sensus pure allegorici inter Judæos. Dubium ni fallar reddidi an ipsi Judæi fuerint. Paucissimi inter Judæos fuisse qui eorum morem sequuti sunt & in philosophica mysteria S. S. torserunt; solus *Philo* superest. Quod vero suspicionis fundamentum Judæos reliquos præcipue qui circa Sec. II. quo Canticum fraude Canonis insertum creditur vixerunt, Therapeutas sequutos esse, ostendetur? Nullum sane. Ex adverso, si vel concederem Therapeutas Judæos fuisse, illi prorsus ab aliis diversi fuissent, qui Judaicæ legis ritibus mordicus adhæserunt ac sæpe sensum Historicum vaticiniorum mysticorum ut ex JUSTINI M. *Dialogo cum Tryphone* planum est, eodem modo quo hodie litterales interpretes, solum admisserunt. Therapeutæ inventores fuerunt sensus mystici absurdi & ridiculi, quo mysteria physica in verbis quæ longe aliud sonabant quaerebantur. Hunc

ne

ne Judæi morem sequenti sunt? Contrarium evincitur ex reli-
 quiis tot antiquorum Magistrorum, qui sensum mysticum non
 penitus absurdum S. Litteris tribuerunt, cujus rei indicia pe-
 tuntur ex supra citatis scriptoribus, qui exegeses Judæorum Va-
 riciniorum & allegoriarum legis ex eorum scriptis eruerunt.
 Quæ vero convenientia inter somnia maleferiatorum ac mente
 captorum, & prudentum exegetarum interpretationes? Cum i-
 gitur tanta differentia inter Judæorum Sec. 11 & præcipue Apo-
 stolorum allegorias differentia intercedat, non recte permiscetur &
 ex inventis Therapeutarum methodoque PHILONIS prorsus ab illis
 diversis, ad ea concludi nequit. Nihil denique inde Cantico de-
 trahitur. Nisi enim evictum sit vel eadem mysteria in eo quæri
 quæ Therapeutæ in aliis indagabant, vel quoque æque ac eorum
 visiones absurdum, vanum, ridiculum, naturæ rei & styli Sa-
 cri repugnantem ac ab eo recedentem esse, sensum mysticum
 qui ei tribuitur esse, nihil prorsus ex eorum inventis inferri potest.
 Hoc præcipue demonstrandum fuisset, eoque neglecto nihil
 præter speciem argumento relinquitur; neque suspicor quicquam
 hujus rei præter obscænitatem styli, quam statim abstergemus,
 allatum esse.

*** Arcem causæ tangimus, objecta enim impuritas Cantico peni-
 tus ejus divinitatem confelleret; Id etiam alius, diversus in prin-
 cipiis sensus allegorici a V. Cl. movere potuisset. Nescio an
 præter H. GROTII exegefin de qua statim agemus, aliis argumentis
 quod exprobrat crimen demonstraverit. Crederem fere nihil al-
 latum esse, cum verecundiam atque GROTII Authoritatem ob-
 tendat, quo sane non parum decederet robori ratiociniorum;
 Mihi *αμυντω* nisi GROTII Glossēmata consuluissem, cogitare
 obscænitates hic latere in mentem nunquam venisset. Sed pro-
 be expensis omnibus circumstantiis, constitutione Cantici & sty-
 li Hebræi, insignem injuriam ei impacto hoc crimine fieri per-
 suasissimus sum. Video perperam conceptum schema, dubiorum
 in hac re causam esse principalem, unde quæ ad liberandum il-
 lud ex hoc argumento faciunt c. 111. indicabo. Paucis nunc
 observationibus stylo decentiam, & convenientiam cum aliis
 mysticis vaticiniis, cum itidem hoc argumento sensus subli-
 mior in dubium vocetur, vindicabo. Nulla res nec actio tur-
 pis describitur vel ulla obscæna, quæ ut contenditur verecundis

ruborem incutiat in toto Cantico legitur phrasis. Expendas omnia verba in prima quam habent significatione, neque unicuique sensum, qui libidines obscenas fugientem lectorem offendat commonstrabis. Litteræ autem sonum servandum esse omni jure requiro; Dum enim in allegoriam lascivam quam constitutio respuit torquentur, proprio quem verba fundunt sensu neglecto, eæ res & personæ quæ ad rationem scenæ pertinent, iniique ne quid pejus dicam sensus ab interprete præter rationem illatus Authori exprobat. Et profecto certus sum, ne ullum intemperantiæ & stultitiæ signum, quibus abundare audacter pronuntiatur, produci posse. Si sepositis præjudiciis, rem inquiramus e contra planum erit nihil libidinosi neque in rebus & actionibus neque in verbis latere. Actiones ab omni sceleris suspicionem liberæ sunt; describuntur enim amores sponsi & sponsæ, in septiduo nuptiali, verbis adcommodatis ad scenam in qua præsentibus choris omnia gesta esse supponuntur; Nihil occurrit quod a casti connubii natura & legibus abhorreat & honestati repugnet, si autem ἡ κοίτη ἀμύαντος καὶ ὁ γάμος τίμιος ἐστὶ ἐν παντί Ebr. xiii. 4. Quis Salomonem in crimen vocabit, quem quicquam præter hujus rei naturam egisse vel descripsisse probari nequit. Verba præterea & stylus quibus proponuntur actiones ab omni lascivia penitus remota sunt. De verbis nemo dubitabit. Stylum suspicor aliis molestum esse. Mox evincam frequenter alibi eundem adhiberi, neque quicquam quod offendiculum præbere possit pro genio linguæ & gentis Judaicæ ferre; Nihil in eo sub quo venenum lateat; ex adverso crebro occasionem recurrere video qua impuri amorum magistri, & delicatuli Cnidiae pulli ingenium exercuissent, omnia tamen serio & caste, absque levibus jocis, proponi. Nihil sane in descriptione pulchritudinis sponsæ c. iv. & vi. & sponsi c. v. 10. sq. in voto sponsæ quod in penetralia ducta præsentem choro fundit, & quo scenæ binæ c. ii. 6. & viii. 3. clauduntur, latet, quod castis nuptialibus Sacris repugnet, morum licentiæ ut contenditur faveat, vel quod prudentius describi potuisset. Cum vero in eis lascivo stylo uti potuisset quin debuisset author delicatus, noster vero nihil quod castitatis normam excedat eamque lædat admisceat nedum unicam rem aut actionem obscenam describat, insigne præjudicium pro styli decentia & adversus crimina-

minationis iniquitatem exoritur. Superest quod forte moveri posset, nuptialium amorum arcana quæ hic propalantur tegenda fuisse, & ab incredulis ac libidinibus deditis stylum Cantici perverti posse quod V. Cl. objecit. Nihil autem hæc derogant auctoritati ejus. Prioris rationes quam plurimæ dari possunt, posterius evicta styli decentia adeo leve est ut ne quidem attendi mereatur. Materia Cantici vel generale emblemata nuptialium amorum, frequenter in Sacris adhibetur, ut inter maxime communia censi debeat. Id simul evincit nihil in materia esse quod sensu mystico obstet. Conferantur loca ex utriusque Testamenti paginis quæ beneficia Dei in Ecclesiam, & fideles vel arctam communionem cum eis, symbolo conjugii vel nuptiarum proponunt. Ex V. T. Ps. XLV. Es. v. 1. LIV. 1-6. LXII. 4, 5. Jer. I. 21. II. 25, 32, 33. Ezech. XVI. 7, 8. Os. II. 2. & 19. III. 1. & sæpius. ex N. T. Math. IX. 15. XXII. 2. XXV. 16. Joh. III. 28-30. 2 Cor. XI. 2. Eph. v. 25-32. Apoc. XIX. 7, 8. XXI. 2, 9. XXII. 17, 20. Quod igitur alibi decenter factum est quare Cantico iniquum erit? Præterea non præter rationem his emblematis Divina providentia ludit. Non solum enim aptissima sunt, cum nihil magis fideles amoris divino irretire gratioremque sensum deliciarum in communione cum Deo excitare, & simul de amoris eorum officiis, ac desideriorum integritate sinceritate puritate & vehementia monere possit, ut ex eorum qui mysteria sub hoc peplo latentia eruerunt laboribus ZANCHII *tractatu de Spirituali Conjugio* ad H. PALLAVICINUM & Cel. LAMPPI *Exercitat. ad Ps. XLV.* quas nunquam satis laudamus, liquet. Sed simul hic attendi meretur ingenium Judæorum, quibus non solum hoc styli genus ut mox indicabimus, sed & præcipue emblemata nuptiarum & conjugii non displicebat; Virginitas perpetua & cælibatus, infelicitatis species ab eis reputabatur, & conjugium cum prolis copia pro insigni felicitatis parte, in ea oeconomia, in qua signis externis erudiebantur, & terrestrium bonorum possessio symbolum futuræ hæreditatis & pignus erat, habebatur. Multiplicatio seminis Abrahamo promissa abs posteris omnibus desiderabatur, & fecunda conjux magni boni loco æstimabatur conf. præcipue Ps. CXXVII. 4, 5, 6. unde hodierni Judæi necessitatem conjugii tantum urgent. Vid. BUXTORFIUS *dissert. de Sponsalibus.* p. 8.

Summo erat dedecori virgini innuptam mansisse, quod multis illustrat Cel. ALLIXIUS p. I. *considerat. ad IV. postremos libros Mosi* p. 336. neque lacrymarum filiae Jephthæ alia ratio dari potest. In recensione infortuniorum quæ Israël obtigerant Ps. LXXVIII. 62. recensetur. בתולותיו לא חוללו *Virgines eorum manserunt ingloriæ*, vel epithalamia eis non cantata fuere adeoque innuptæ ut GEIERUS docte observat, Hinc ad indicandam futuram calamitatem Jer. VII. 34. XVI. 9. interminatur ablatum iri vocem sponsi & sponsæ, cum jubilis. Quod igitur Judæorum genio adcommo- dum erat, rem significandam maxime illustrabat, prudentissime & summa cum emphasi hic adhiberi, neque quicquam involvere quod sapientiæ & consilio S. Numinis repugnet, censendum est. Quod vero ad ornatum styli & materiæ deductionem in Cantico attinet, ne quidem in ea rerum periti hærebunt. Nihil enim Deum prohibuit, emblemata quod in complexu creberime proposuit, uberius per partes illustrare & eo mysteria amoris Servatoris cum Ecclesia, in decursu temporum & vicissitudinibus mundi successive evolvenda, depingere. Præcipue cum decentissimo modo hoc fiat nec ullum criminis vestigium aut quod a natura casti conjugii recedat, in actionibus typicis quas Canticum respicit, inveniatur. Speciales igitur actiones a quibus styli ornatus petitur æque ac generale argumentum eloquia Spiritus Sancti non dedecent. Fateor styli constitutionem, duram videri, neque moribus nostri ævi convenire; Quicquid tamen molestos nos haberet expensis genio linguæ Hebrææ, & usu earundam figurarum in aliis partibus S. S. evanescet. Norunt omnes stylum Hebræorum res exprimere modo quem nostræ linguæ non ferunt. Exempla rerum quæ si verbotenus in nostris idiomatibus redderentur ab obscuritate liberari non possent, ornatus styli deinde vel descriptionum circumstantiarum quibus itidem abstineremus, adeo frequentia sunt, ut non sine imperitia ignorentur: Prætereo rerum gestarum peccatorum præcipue in Pentateucho narrationes; Partes ænigmaticæ quæ liberius materiam tractare poterant, ornatu figurarum qui hodiernis moribus audacissimus videtur subiectum depingunt. Inspicias vatum sermones. Es. XLVII. & L. Ezech. XVI. & XXIII. quorum symbola quibus materiam illustrant longius ac Cantici ænigmata, a nostro loquendi more recedunt;

cedunt; Jobum non legit qui de hac re dubitat; Multa in descriptione conjugis virtuosæ Prov. v. occurrunt quæ a nequitia ab eis qui Canticum criminantur nunquam liberabuntur, idque tanto minus si in morali sensu hujus pericopæ, cujus verba ulterius semper premere licet, subsistant. Nolo omnia in hanc rem excitare, ne eorum qui verbum Dei absque reverentia trahant, aut quæ non intelligunt convitiantur affectus foveam. H. GROTIUS qui Cantico objicitur, in Commentariis suis talia studiose sæpe non infeliciter rursus est & vel solus testis in hac re sufficeret. Alia interea legi possunt apud FESSELIUM *Advers. S. L. II. c. XVI. §. 5.* GLASSIUM *Philol. Sacr. L. I. Tract. II. Sect. VIII.* & qui omnium industriam superavit WARLITZIUM tractatu *de Castitate S. S. in rebus verecundis.* Constat inde stylum Cantici Judæis durum videri non potuisse, neque moribus eorum repugnasse, cum scriptores Sacri ab antiquissimis temporibus, proprio & allegorico significato hujusmodi phrasas adhibuerint; & cum innocue ipsi eo dicendi genere usi sint, illud lasciviæ fomenta subflernere non potuisse. Quid igitur Cantico exprobremus quod prorsus juxta genium & morem seculi sui conscriptum est? Iniquum est quam maxime ad nostri ævi normam id exigere, æquum vero ita considerare ut temporum illorum consuetudo postulat. Et sane qui obscœnitatem ejus stylo impingeret, corruptionem & morum licentiam quæ hodie late regnat ei injuste affricabit. Mysticus & Symbolicus multarum phrasum & actionum usus quem alibi obtinent invidiam quæ conflatur stylo, magis amolitur. Interpretum est id plene ostendere; paucis solum notabilia exempla allegoriarum nostris non dissimilium notabo: Quid distat emblemata procreationis liberorum Ps. cx. & xlv. de Messia adhibitum à Cantici allegoriis? Utrunque sane talia cum nihil libidinosis aut illiciti involvant citra injuriam servatoris, sed simul caste adhiberi potuerunt & absque lascivia nuptiæ illius casto stylo depinguntur cui proles alibi tribuitur? Dum licuit dicere *Regem concupiscere pulchritudinem sponsæ* Ps. xlv: 12. Quid erit in descriptionibus pulchritudinis in Cantico illicitum, aut a significato Mystico alienum? Non majori jure in uno quam in altero trahantur, qui vellent Verbum Dei in sensum carnalem trahere. Uberum mentio & laudes decoris membrorum te suspensum tenent, sed quid est in Symbolis Ezech. xvi: 7. 8. quod inde abhorreat?

Oscula

Oscula Christiani non sine sublimi significatione, promiscue sibi figere ab Apostolis jubentur. 1 Pet. v: 14. Rom. xvi: 16. 1 Cor. xvi: 20. & sancta appellari potuerunt 1 Thess. v: 25. Quid erit in eis qui hic conjugibus castis tribuuntur, libidinosi, quid quod sanctitati repugnare debeat, vel symbolico significatui obstet? Planum igitur est primo illicitas libidines Canticum ignorare ac omnia castis conjugii & nuptialibus sacris convenire, stylum deinde si spectetur ut genius linguæ orientis & mores illius seculi quo consignatum est requirunt, nihil lascivi ferre, sed allusiones emblemata & ornatus qui nobis duri videntur, innocuos prorsus esse; nihil proinde in Cantico latere, quod divinum Authorem dedeceat, sensui Mystico obstet, & offendiculum prudenti lectori præbere possit. Malitia solum nostriævi & ingeniorum diversitas turpia in eo suspicatur eique affricat quæ natura ejus respuit. Quicumque stylo Cantici offenditur, non in illum, sed in proprii cordis perversitatem culpam rejiciat. Criminantur increduli, qui quod ignorant imperite calumniantur, blasphemiam eorum, nihil derogant Authoritati ejus. Nihil Evangelii Divinitati decedit, quod tectum sit eis qui pereunt, & profanis odor mortis.

**** Authoritas H. GROTII V. Cl. seduxit. Illius enim exegeses nequissimum sensum Cantico affricant, adeo ut lasciviores in ullo antiquitatis profanæ fescennino vix inveniamus. Modeste paucis Interpretationum Viri Magni vitia detegere studebimus. Nullis adversus eum agimur præjudiciis sed veneramur decenter incomparabilem ejus eruditionem, qua Sacris litteris sæpissime lucem affudit, & quæ ignorassent, posteros docuit. Nollemus tamen ejus solum oculis cernere, vel cæca persuasionem ejus auctoritatem sequi, uti hodie nimis frequenter fit, cum tot ex hujus gigantis humeris prospiciant, & ejus ope instar grallatorem incedant superbe. Præcipuum quod in Glossematibus Grotii in Canticum culpamus, & in quo fontem omnium obscœnitatum quas ei aspersit videmus, conceptus est schematis Cantici; *Oxygys* sive garritum Conjugum in penetralibus esse conjecit. Huic fini omnia adcommodanda erant; Hinc quæ ad scenas quibus res tanquam præsentem in publico figurantur, pertinent torquenda erant in sensum allegoricum; & translationibus prorsus insolitis de thalami mysteriis, & amantium lusibus, explicanda; Aliud

liud] schema quod cap. 111. indicabimus, penitus evertet id quod Vir summus finxit. Ad minimum certissimum est prorsus ab eo genere poematum differre Canticum; Distinctio dierum & noctium nunquam cum eo conciliari poterit. Si solum unam scenam quæ publice per urbem ducitur Cap. 111: p. 6. seqq. & qua filiae Zionis invitantur ut egrediantur ad spectandam pompam nuptialem Salamonis observemus, penitus corruet ejus systema, & quot ex eo deducuntur glossmata Cantico injuria ipse quoque hoc cautus præterit, cum aliis quibusdam quæ obstare possent vigilibus, pastoribus, & similibus sensum schemati suo convenientem tribuerit. Deinde exegeses ejus insolitæ & arbitrariæ sunt & solo ingenio nituntur: Nullum exemplum produci potest, leves jocos & susurros qui hic quærentur stylo adeo cothurnato describi. Durus quoque & prorsus insolitus qui oritur sensus vel solus præjudicium adversus interpretationem hanc movere debet, & suadere ut commodior neque verbis adeo repugnans quæretur. Nituntur præterea exegeses collatione loquutionum obviarum in eis qui profanas & spurcas libidines cecinerunt, sed infeliciter instituta. Taceo quam differant divinæ tædæ quæ argumentum Cantici sunt ab illicitis amoribus quos profani vates celebrarunt, aut quos adulterino ornatu, & obscœnis figuris impuros reddiderunt. Styli Ebræorum præcipue poëseos ratio à græcorum, & Latinorum penitus differt. Occidentales populi quorum dictis Cantico lucem scenerari voluit, disparis erant ingenii & uti loquuntur temperamenti ac multis seculorum interval- lis ab ævo Salomonis aberant, & quod præcipuum est seculo omnibus sceleribus redundante plerique vivebant, diverso igitur modo ab orientis incolis cogitationes exprimebant. Potuisset non nego collatio inter utrosque institui, si scapham uti loquuntur scapham appellasset Canticum, vel Vir Magnus proprio verborum sensui inhæsisset, sed cum adeo duris & insolitis allegoriis redundare supponeret, usus earum, ex linguis orientis, & consuetudine eorum populorum, quorum genius & dicendi modus non adeo ab Hebræorum distat, illustrandus & confirmandus fuisset, neutiquam vero allegoricus paucarum phrasium in linguis occidentis sensus, in quem quædam Cantici verba fidiculis trahi possunt, ejus sensum determinabit. Tot deinde arbitrarias exe-
I
geses

geses solo ingenio nixas quibus nullam veritatis speciem conciliavit, commentario inseruit, ut potius lusum ingenii quod citra injuriam dixerim, quam interpretationis formam habeant. Quamplurima omisit quæ sententiis adversabantur & penitus torqueri non poterant, & quod præcipuum est alia coacta & quæ se invicem evertunt, attentus lector vel primo intuitu detegat. Certe qui secundum leges bonæ interpretationis dicta Grotii examinat, videbit nihil præter veritatem ei impingi; Quo fundamento nitantur allegoriæ parietis vulnerationis vulpecularum pastorum vigilum quæ tamen commodissime scenam determinant, nunquam conjicio. Ratio nulla est ob quam improprie intelligantur vigiles; & tamen LX. fortibus, adolescentulis, filiis Jerusalem, Reginis & pellicibus proprius significatus tribuatur. Quæ veritatis species Vigiles c. III: 5. idem designare cum pastoribus c. I: 8. *diduxit* videlicet, & tamen c. V: 15. mira metamorphosi in manus protervas mutari? Eamne mentem scriptori affingamus? Si mater in cujus penetrale c. III: 4. sponsus ducitur, non differat à sponsa; Quibus tum fidiculis c. VI: 8. torquebimus? Causa quare conjiciatur vineam floruisse c. VII: 9. est quod Dudaim flores dederant, hoc signa conceptus quos sponsus viderat notabit. Quærat his Quintilianus colores. Tædet plura adjicere. Licebit eodem jure Satyram & quidlibet ex Cantico fingere, si liberum erit secundum arbitrarium schema textum, verba, phrasas mutare, refingere, torquere: neque quisquam imposterum auferit Alchymistas qui Canticum de Conjugio solis & lunæ chemice interpretati sunt de quibus MORERI *Diction. Tom. I. p. 90.* explodere. Incautus est qui eis glossematibus se seduci patitur, eorumque authoritatem obtendit Cantico. Eodem jure, quod tamen pauci crederent, interpretatio qua historiam lapsus conspurcare studuit non minori eruditionis apparatu, impurus quidam Cnidia passerculus, illius authoritati obverti posset. Et profecto melioribus rationibus istæ interpretationes Cantici defendi nequeunt. Maluissim itaque solide expendisse V. Cl. GROTII dicta priusquam argumentum contra Canticum ex eis fabricasset.

§. VIII.

Adorimur argumenta externa quæ Authoritati Cantici opponuntur. Duplicis generis sunt. Prius a defectu allegationum in omnibus monumentis Sec. II. medio antiquioribus, petitur. Posterius eruitur è Scriptoribus qui ante MELITONEM Canonis V. T. historiam tradere & Canticum ex illius serie omittere creduntur. Hinc concluditur, illud post destructam Hierosolymam & excessum Apostolorum fraude Judæorum Canonis insertum esse. Præmittimus examen eorum quæ de defectu allegationum habet.

§. IX.

Ratiocinium huc redit. Quia Scriptores Sacri Librorum VETERIS & NOVI TESTAMENTI, APOCRYPHI JUDÆORUM, JUDÆI & CHRISTIANI primi seculi, nunquam Canticum allegant nequidem ad illud alludunt, sequitur ab eis pro Canonico V. T. libro habitum non fuisse neque eo ævo quo scribebant in Canone extitisse. Priusquam ad inquisitionem silentii horum monumentorum, ejusque causarum transeamus, regulis necessitatem allegationum, quæ nimis extenditur, & confectaria quæ ex earum defectu proliciuntur circumscribemus.*

* Argumentum à defectu citationum per se elumbe est. Ex enim per accidens uti loquuntur de Authoritate libri testimonium perhibent, nisi summa necessitate Authores ad librum de quo disquiritur citandum, coactos fuisse demonstrari queat. Historia Canonis præcipuum & irrefragabile argumentum in hac re suppeditat, & cum eo muniri possit æque ac alii omnes libri V. T. facta tectaque erit Cantici authoritas. Possemus igitur sicco pede præterire ea quæ ex allegationibus objiciuntur. Labet tamen eis immorari ne silentium tot monumentorum, inter quæ ipsa Sacra N. T. numerantur, specie quam prodit, quempiam fascinet. Sane V. Cl. tantum robur ei inesse existimavit, ut à paucis scriptoribus qui Canticum allegare

negligunt ad universam Ecclesiam Judaicam & Christianam concludat. Præsupponit objectio necessitatem allegationis omnium librorum S. S. in monumentis Sec. II. antiquioribus; quod si enim possibile sit libros Canonicos V. T. in eis citra quod quicumque eorum Authoritati decedat præteriri potuisse, nihil video quod Cantico inde obverti possit, hujus necessitatis autem quæ fundamenta sint, ignoro, & nulla indicari posse rerum harum peritus satis certus erit. Ut clarius hoc appareat præmittimus observationes generales quibus conclusio ex allegationum defectu temeraria reddetur, ut eis simul quæ deinde quando in causas silentii inquirimus dicemus, confirmare possimus. (I) *NIHIL decedit Canonica libri S. S. authoritati quod à Scriptoribus Sec. I. non citetur, dum monumenta satis antiqua & fide digna sequentis ævi ei testimonium, quale in hac re requiri potest, exhibeant.* Nititur hujus propositionis veritas integritate & fide eorum monumentorum quæ pro Cantico militant, eam autem capite sequenti refutando V. Cl. opinionem qua Canonem corruptum esse initiis Sec. II. credit, evincemus. (II.) *ALLEGATIO libri non potest postulari ab alio authore, nisi ubi eum ad allegationem coactum fuisse & ratiocinia ejus absque ea probari non potuisse, demonstratum sit.* Citationes enim dicta vel probant vel illustrant; ubi vero nulla earum necessitas est in eis monumentis quæ obijciuntur, robur postulati perit; & cum eadem sæpe prætereant testimonia ex libris S. S. quæ commodè in rem suam adhibere potuissent, quin plerisque ne quidem occasio Canticum allegandi aderat ut suo loco ostendemus, iniquum redditur. De occasione in N. T. quam V. Cl. indicat deinde disquiremus, necessitas autem nulla ab eo demonstrata est. (III.) *SI RATIONES reddi possint ob quas liber S. S. ab authore non auctur nihil ex hoc silentio decedit libri istius authoritati, neque inferri potest eam, ab authore aut eo avo quo scripsit agnitam non fuisse.* Tales rationes multas esse posse experientia docet, regula præcedens confirmat, & in eis quæ Cantico obvertuntur mox à nobis ostendentur. (IV.) *SI NON supersint omnia Scriptoris & paucissima ac brevissima solum illius ævi ex quibus testimonia desideramus, temere concluditur Authoritatem libri de quo disquiritur ab Authoribus istius Seculi agnitam non fuisse.* Hoc solum de profanis monumentis quæ obijciuntur dico, facris autem nihil eo detractum volo. Quanta vero pars omnium quæ

quæ obijciuntur, Apocryphorum V. T. Judæorum primi sæculi, ipsius Philonis & Josephi, Ecclesiasticorum denique Novi Test. scriptorum interierit, & quod hodie tenuia ramenta eorum supersint, satis notum est. (V.) Quamvis Sacrorum autoritas irrefragabile testimonium exhibeat, illorum tamen silentium nullum præjudicium creat; *Quodsi enim alii libri V. T. in Novo nunquam allegentur absque quod eorum auctoritati quidquam eo decedat, defectus citationis Cantico nullum detrimentum conciliabit.* Regula logica est similium similis est ratio. Deinde constat Sacros Scriptores N. T. clarissima plerumque loca V. T. selegisse ad demonstrationem & convictionem incredulorum, neque consilium Spiritus Sancti fuit sparsim allegationibus cuique libro V. T. auctoritatem conciliare. Omittuntur autem Libri, JUDICUM, RUTH, ECCLESIASTES, PARALIPOMENA, ESDRAS, NEHEMIAS, ESTHER, & inter Prophetas ZEPHANIAS & OBADIAS. (VI.) CLARA allusio idem præstat quod citatio. Claram appello quæ easdem res, verbis fere eisdem, eodemque fine, sed ita ut planum sit ad nullum alium librum respici, refert. Talis enim imitatio tacita est suppressio authoris nomine citatio, neque hæc illam antecellit nisi quod authoris nomen exprimat. Hujusmodi allusiones in hac re robur habent, eas enim V. Cl. postulavit & qui in stylo S. hospes non est, norit frequentissimas imitationes V. T. occurrere. Exempla suppeditat Cel. SURENHUSIUS de Allegationibus Lib. III. th. 24. Et cum præcedente revelatione nostra religio niti debebat, æque per claras & indubias allusiones ac per citationes libri Vet. T. autoritas stabilitur. (VII.) OBSCURA allusione (*nisi constet libro divinitatem non competere*) inscriptis N. T. ad V. T. parti de qua disquiritur, auctoritatem non discerni, temere negatur. Obscura est de qua dubium superest an forsitan ex alio παρακλήτω hausta sit. Temerarium est id, de quo non certo satis constat negare; judicium potius quam diu anceps hæreo prudenter suspendo nec quicquam auctoritati libri detraho. Addidi nisi constet libro divinitatem non competere; nollem enim hic obijci, verba quæ ex apocryphis V. T. repetenda esse alii contendunt. Id enim in confesso est, eos nunquam in Canone Judæorum cum aliis numeratos ac honore eodem cultos esse: Ipsi prudentiores Latini inter quos præcellet LUD. EL. DU PIN. *Dissertat. Preliminaire sur la Bible* inter Proto- & Deutero-

Canonicos distinguunt. Dissimile igitur exemplum foret, ac certum est eam Canonicam Authoritatem quam Cantico vindicamus eis non competere; Non cogeremur dum manus conserimus cum Cl. WHISTONO adeo sollicite inter claras & obscuras imitationes distinguere; Obscurissimæ ejus sententiam, nisi forsan hodiedum prorsus immutatos ac olim de allusionibus foveat conceptus, confellerent. Etenim quando CONSTITUTIONUM APOSTOLICARUM mustei si ullum aliud ex universa antiquitate Ecclesiastica operis, Patronum se profitebatur, easque primo quin apostolico seculo vindicare omni nisu tentabat, non solum varia PATRUM (qui tamen ad EPIPHANIAM usque ad unum omnes eas quæ hodie circumferuntur ignorarunt) sed & quod mireris ipsius PHILONIS ex eis repetenda loca in libro *The Primitive Christianity revived* Part. III. c. 4. produxit. Nullum autem si conferantur aliud allusionum indicium præbent præter fortuitum verborum ordinem; adeo ut si eandem viam inflectere vellemus, facile totum Canticum ex monumentis Sec. II. antiquioribus, confutis variis laciniis hinc inde corrasis exsculperemus. Sed placuit ei quæ tum adhibuit argumenta eis quæ Cantico opposuit jugulare. Permittimus hoc, nec ejusmodi funes ex arena nectimus, qui non solum argumentis sed & modestia cum eo decertare studemus.

§. X.

Ad singula descendimus monumenta. Cum plerisque ita comparatum est ut propter constitutionem suam testimonium quod requiritur, exhibere nequeant & prorsus inique in judicium pertrahantur. Tale primum est quod reliquorum Chorum ducit silentium videlicet cæterorum V. T. librorum; Observasse id videtur V. Cl. unde simul historiam de constituto & obsignato Canone per ESDRAM, & VIROS SYNAGOGÆ MAGNÆ figmenti loco habendam contendit. Quicquid de ea sit nisi certiora producantur, argumento nihil roboris conciliatur.* APOCRYPHORUM deinde silentium sequitur, sed & eorum

rum testimonio Canticum absque Authoritatis detrimento caret. **

* Miror Canonicos V. T. libros hic in scenam produci. Peperisset isti operæ V. Cl. Nihil enim speciei ei inest, nec ullo jure ex eis testimonia pro reliquis produci desideratur. Sed numerum augere debuit. Dubium est quando libri Salomonis publica authoritate in Canonem relati sint & an antequam Canon obfignaretur ab omnibus lecti sint. Traditio fert SYNAGOGAM MAGNAM post reversionem ex Captivitate Babylonica libros Sacros collegisse & Canonem obfignasse. Prætereo quæ inter viros celebres qui eam vel ornare vel confodere studuerunt ultro citroque acta sunt, quæ singulari studio & solita industria recenset Cel. WOLFIUS *Biblioth. Ebr. Tom. II. p. 2. sq.* Id satis certum est obscurum penitus esse quando quisque liber eorum, qui ante Captivitatem scripti sunt, Canoni adscriptus sit. Credunt alii ut Cl. LOESCHERUS *de Causis lingue Ebrae p. 71.* & modo citatus WOLFIUS l. c. p. 6. libros sacros ex quo scripti fuere, ita luce divinitatis radiasse ut aliis paullatim universali Ecclesiæ usu accesserint. Optarem hujus rei certa satis indicia produci posse; Nec tamen monumenta extant ex quibus vel suspicari possimus, ante excidium Hierosolymæ Canonem Sacrorum Librorum qui tum jam conscripti erant, extitisse & publice ab omnibus lectum esse; ex adverso rarissima vel ipsius legis apud reges & sacerdotes exemplaria fuisse novimus v. VITRINGA *de Synag. Vet. L. I. Part. II. c. 9.* Nihil igitur in tanta rerum caligine definiendum esset. Nollem historiam de Synagoga Magna prorsus rejicere. Verosimile est post Esdram collegio virorum sapientia & pietate conspicuorum curam sacrorum voluminum demandatam fuisse. Non enim licuisset privatis eistalia adjicere, quæ ab authoribus profecta non erant, cujusmodi est genealogia Zerubabelis. I Par. III. 20. Neque credibile privatos, qui post reditum ex Captivitate scripserunt, propria authoritate tantum valuisse ut scripta sua reliquis adderentur, & publico honore colerentur. Alia quæ pro hac re militant argumenta dedit Cl. BUDDEUS *Hist. Eccles. Vet. Test. Part. II. p. 991.* Quamobrem igitur negabimus, cum nullo indicio appareat scripta Salo-

Salomonis ante Esdram publice lecta fuisse, Canticum adjectum esse reliquis a Collegio publica autoritate munito. Quare elevabimus prorsus fidem traditionis quam tot scriptores Judæi & Christiani, quos insigni numero excitat Buxtorfius *Tiberiad. L. I. cap. x. & xi.* confirmant. Quantumvis enim Josephus Synagogam Magnam fileat, ille sane cum adeo parvus sit in historia canonis eam facile præterire potuit. Fabulæ ac figmenta quibus eam deformem reddidere Judæi, veritatem non prorsus evertunt. Quis negabit sub Philadelpho magnam partem librorum V. T. in idioma græcum versam esse, quod historiæ isti Judæi, ipse Josephus & qui hos sequuntur magno numero patres, lacinias cellularum cum aliis non melioris fidei assuerint. Prudentes potius ea quæ fidem superant ab historia Synagogæ M. rescindamus, eisque quæ credere nihil vetat fidem debitam habeamus. Esto tamen merum figmentum esse quod narratur Salomonis libros Canoni post reditum ex Captivitate Babylonica additos esse. Unde novimus ab omnibus antea lectos esse? quod requiritur si allegatio eorum in scriptis Vatum qui post eum vivere jure postularetur. Et ne tricemur, notum sane est in V. T. ad reliquos illius canonis libros æque rarum respectum esse si Pentateuchum excipias, ac in Novo ad reliquos. Utuntur vates qui Canticum allegare potuissent propria sibi & cum occasione & scopo convenientia emblemata. Si vel ostenderetur eos qui Salomonem sequuti sunt eodem modo amores Mysticos Servatoris cum Ecclesia depingere voluisse, ne tum quidem aperta imitatio Cantici requisita fuisset; nullus enim suspicor, Israëlitas veritatem dictorum & missionis illorum ex allusionibus ad dicta præcedentium collegisse. Nihil est quod forte in historia vitæ Salomonis claram Cantici mentionem desiderari objiciatur, eo enim eum nullos sacros libros consignasse evinci posset. Sed tædet his diutius in hæerere, nec prudentibus ludibrium præbebimus.

APOCRYPHORUM testimonio Canticum absque autoritatis dispendio caret. Quam raro scripturam præcipue mysticas partes allegent omnes norunt. Ubi deinde necessitas vel occasio Cantici allegandi in eis lateat ignoro. Maximam partem constituunt Historici; nemo sanus autem in Cantici detrimentum vergere causabitur, quod libri Macchabæorum, Tobiae, Judith, Esdræ &

& Appendices Estheræ ac Danielis ad illud non alludent. Alii qui stylum Prophetarum imitantur, & visiones ac vaticinia crepant, ea solum vatum loca respiciunt, quæ proprie de Judæis agunt eisque halcedonia ac inimicis clades interminantur. Morales denique Proverbiorum aliquando stylum imitantur nec quicquam proferunt quod testimoniis Cantici probandum esset; Si æqua esset V. Cl. colligendi methodus eos nullum Salomonis librum in Canone agnovisse evinci posset. Prætereunt enim illos ubi commoda occasio de eis loquendi aderat. Sic v. gr. Author Ecclesiastici cap. XLVII. 17. Gentes sapientiam ejus ἐν παροιμίαις καὶ παραβολαῖς καὶ ἐρμηνείαις καὶ ὠδαῖς miratas esse dicit. Nemo ambiget his omnia scripta Salomonis sacra & profana quæ I Reg. IV. 32. describuntur, recenseri. Quare sacra non distinguit, cum tamen commoda occasio de eis distincte loquendi aderat, cumque capite præcedenti sacrorum Davidis hymnorum mentionem fecerat? Planum igitur est Authores de quorum silentio agimus sæpe præterire ea quæ commode dicere potuissent, neque eorum silentium nimis premendum esse.

§. XI.

Succedit biga celebrium Judæorum ex Sec. I. a N. C. PHILO & JOSEPHUS. Neuter Canticum allegasse perhibetur. Prioris silentium tanto magis ei derogare creditur, quod allegariarum studio ad vefaniam usque deditus fuerit; Speciem hoc nullam argumento conciliat; Illius enim allegariarum studium potius obstitisse mihi videtur. * Frivolum autem si quicquam est a JOSEPHO allegationem Cantici exigere. **

* Ut ea PHILONIS quæ interiere præteream, causas quam plurimas ob quas Canticum neglexit reddere, facile est. Non ignorant, qui eum vel a limine salutarunt in scriptis ejus, creberri-
me respici ad Pentateuchum, rarius ad Prophetas, rarissime vero ad partes mysticas & sublimes S. S. adeo ut singulare magis & mirum videri posset si sæpius Canticum allegasset, cum reliqua penitus taceat. Nihil ideoque in Philonis de Cantico silentio latet quod aliis æque obverti ineq̃ueat. Consideramus præ-
K terea

terea dogmata ejus ac methodum allegorice S. S. interpretandi. Adeo in dogmatibus gentilium Philosophos sequitur, ut fere nulla sanæ religionis e revelatione deductæ vestigia, in ejus scriptis lateant. Quæcunque enim ex Sacris Oraculis interpretari adgreditur ad metaphysicas ac Physicas Philosophiæ speculationes detorquet. Miratus sæpius nihil in eo quod Messiam, spem Judæorum, aliaque quæ fata a vatibus prædicta concernunt, legi. Saltem si quid hujusmodi scripserit valde parum hoc esse certus sum, neque quicquam hujus rei mihi succurrit præterquam in fine *Libr. 1. de Monarchia* p. 820. ubi de promisso magno Propheta sed tamen satis frigide loquitur. Persuasi tamen erant illius temporis Judæi, Messiam jam adesse aut ejus adventum instare, ut historia Evangelica & tot circa ea tempora exsurgentes Pseudo Messia evincunt; quin studio ferventi ipsos Judæorum Magistros & primores Messiam quæsisse, exemplis Simeonis & Nicodemi aliisque docte ostendit Cl. ALLIXIUS *Considerat. ad Libros N. T. c. 2.* Cum vero vatum prædictiones clarissimas huc spectantes negligat, facile difficiliora mysteria præterire potuit. Liquet autem inde eum sublimia religionis Judaicæ dogmata vel non intellexisse vel non credidisse vel non curasse. Multæ sunt suspensiones eum talia amore Philosophiæ gentilium occæcatum non credidisse, intera nihil nunc definitio, priusquam de articulis fidei ejus (argumento quod mereretur diligentius excuti) certior sim. Verosimile tamen est eum talia non intellexisse. Produxi supra exempla quam misere detorserit vaticinia mystica & qualia in legibus Mosaicis, contra fidem sui sæculi, mysteria quæsi verit, certo indicio eum sublimiorum religionis suæ dogmatum rudem fuisse. Judæi kabbalistæ multa habent de Conjugio Messia cum Ecclesia, idque ex mystica interpretatione conjugii Adami cum Eva, Psalmi XLV. Cantici, aliorumque locorum V. T. colligunt, ut erudite ostendit qui sub litteris R. C. latere voluit Celeberrimus RADULPHUS CUDWORTHUS in libello anglico rariori *The Union of Christ and his Church in a Shadow* Lond. 1642. in 4to edito, cui addatur BASNAGE *Histoire des Juifs* Tom. III. p. 565. Dogma hoc tempore PHILONIS non prorsus ignotum fuisse, ex clara Pauli Eph. v. 29. ad Canticum allusione quam mox vindicabo ac reliquis N. T. supra citatis dictis quæ de nuptiis agunt apparet. In-

terea

terea nihil huiusmodi habet, loca quæ clare ad id respiciunt negligit, & ipsum mysterium perperam ad mentem PLATONIS interpretatur. Ansa ei subnata erat quando in libro de *Cherubimis* p. 116. de conjugio Dei cum anima, & lib. de *legibus Special.* p. 774. de conjugio rationis cum anima disflerebat, mysterium hoc tangendi, aut tamen ea loca quæ ad dogmata quæ proponebat torqueri poterant, præcipue Ps. XLV. allegandi. Utrumque autem frustra quærimus, unde planum est partim eum mysterium hoc non intellexisse, & cum Canticum negligat quando forsan occasio citandi subnata erat, nihil magis ei inde decedere quam Ps. XLV. aliisque locis, quæ huc pertrahi potuissent. Certum deinde est eum mystica & difficilia V. T. non curasse. Historiis antiquissimi ævi interpretandis insudat, Pentateuchi terminos vix excedit, pauca ex historia Judicum habet, dubito an ultra Samuelis ævum ascendat, ac quantum novi historia Naziræatus illius de qua lib. de *Temulentia* p. 261. agit recentissima est, cui fiduciosos admovit. Ad ipsos libros morales Salomonis Proverbia & Ecclesiastem perraro alludit ac fere nunquam attingit ea quibus sublimior sensus subest; Emblematum, ænigmatum, visionum Propheticarum, explicationem frustra in eo quærimus, mysteria sæpe venatur ubi nulla latent, quin sublimia studio refugisse videtur. Therapheutas sequi pulcrum duxit, eos autem ut observavimus supra, non solum mysteria naturæ in legibus & historiis Pentateuchi quæsisisse; Sed & studuisse τὰ ἀφανή διὰ φανεράν θεωρεῖν *obscura per aperta videre.* Si vero eis methodus ejus & res quas interpretatur conferantur, planum erit, obscura eum neglexisse, claris solum ac apertis torquendis operam impendisse, Canticum ideoque cum aliis obscurioribus V. T. partibus propter ipsam obscuritatem, liberum evasisse ab equuleis ejus allegoricis. Igitur, ut nunc taceam PHILONEM non coactum fuisse omnia in allegorias trahere (cæteroquin enim si liceat ex recentioribus colligere, ingenium strenue in Jobo, cujus tamen ne verbulo quidem meminit, exercere potuisset) satis demonstrasse confido, quantumvis allegorias amaverit, nihil tamen speciei inde acquiri V. Cl. objectioni, sed potius allegoriarum illud studium obstitisse ne Canticum citaret. Et sane siquidem sæpius Canticum imitasset atque in eo torquendo operam insumisset, dubito an ideo majus pretium

illi V. Cl. statuisset; causas enim imposturæ qua Canonis insertum esse vult in allegorico Judæorum studio quærit: eadem autem copia Apocryphorum illius ævo jam extabat ac legebatur, unde qui insulsis allegoriis adeo perditæ deditus erat, æque ac sequentes (si quid unquam hujus rei contigerit) carbonem pro Thesauro eligere, ac aliis obtrudere potuisset.

** JOSEPHUM in ea caterva, quæ Cantico opponitur, otiosum spectatorem agere contendo. Loquor autem solum de allegationibus quæ in eo desiderantur; quæ enim ex historia Canonis, quam Lib. 1. contra Appionem tradit, objiciuntur postea examinabo; Temerarium est in opere pure historico, neque enim alia ejus supersunt, citationes libri mystici, quod historiæ illustrandæ inservire non poterat, requirere. Nequidem in narratione historicos ex quibus sua hausit Josephus indicat, quandoquidem satis eierat in initio Archæologiæ dixisse, se Libros sacros sequi. Nemo sane id in Jobi historiæ detrimentum cedere suspicabitur quod de ea penitus fileat; nec tamen ullo modo magis coactum fuisse ad allegandum Canticum quicquam suadet. Redeunt hic quæ de silentio Librorum V. T. ac Apocryphorum Salomonis scripta enumerantium supra dixi. JOSEPHUS *Antiq. Jud.* L. VII. c. 11. p. 257. de eisdem loquitur, ne verbulo tamen distinctionis inter sacra & profana meminit. Commodior in omnibus ejus scriptis de eis dicendi locus non recurrit, Silentium autem uti hinc liquet nihil magis Cantico ac reliquis Sacris Proverbiis & Ecclesiasti obstat.

§. XII.

Accedimus ad libros N. T. Fatemur nunquam in eis Canticum allegari; neque tamen ideo cogimur de ejus authoritate ambigere, quod supra §. IX. ad Reg: V. jam occupavimus. Allusio dein clara quamvis unica Eph. v: 27. extat *. Obscuræ frequentiores sunt, & in ipsis locis in quibus V. Cl. citationem desideravit inveniuntur. Non satis recte ob neglectam citationem in Parabolis Matth. XXII. & XX. ei detrahit. ** Prorsus autem inique ex Apocalypsi allegationem postulat. ***

* So-

* Solent pro Cantico allusiones satis frigidae proferri; ita nuper collata vidi Matth. XXI: 31. cum Cant. VIII: 11. & I Tim. II: 9. cum Cant. I: 10. nec felicius, quod sæpius solet, confertur Joh. VI: 44. cum Cant. I: 4. scopus enim utrobique diversus est. Eis abstinebo; nequidem in censum obscurarum postea referam, quæ ex variis locis Vet. T. potuerunt deduci, qualis est. I Cor. XI: 3. ad omnia fere V. T. loca quæ amorem Dei in populum Judaicum Symbolo conjugalis amoris proponunt respiciens. Claram unicam imitationem Cantici, juxta regulas quas supra §. IX. Reg. VI. posui Ephes. v: 27. ex Cant. IV. 7. repetendam invenio. Omnes enim claræ imitationis characteres prodit. (1) Allegoria conjugii Mystici in Vet. T. fundata est, cum vero Paulus præcipue allegorica ratiocinia ex V. T. petat methodus illius & res ipsa docent, in hoc loco ad V. T. respici & in eo fundamenta dictorum quærenda esse. (2) Nexus sermonis, qui ad alia loca institutionem videlicet adeoque typicum Adami conjugium Gen. II: 24. alludit itidem hoc requirit. Renititur Cl. CLERICUS ad h. l. ac versum 32. per parenthesin inseri nec cum præcedentibus cohærere, quia Apostolus nihil de conjugio Mystico Christi cum Ecclesia docere, sed solum conjugum officia inculcare voluerit, contendit. Nihil obstare video quominus utrumque admitti possit, & quamvis proximus finis sint officia conjugum, remotior præcipue à vs. 30-32. fuerit illustrare magnum illud amoris Mysterium Christi & Ecclesiæ. Id cohærentia requirit, & parenthesis quæ statuitur nimis dura est, quin nexus inter vs. 29-32. nulla ratio reddit posset. Nollem sane odio sensus Mystici ita torquere textum, præcipue in hac re. Cum enim Adamus diserte ab Apostolo Rom. v: 14. typus Christi vel secundi Adami fuisse dicatur, cumque tanta analogia inter fidelium externum & Servatoris mysticum connubium, quam apostolus hic indicat, intercedat; nihil sane à natura rei alienum est Adami connubio & institutione matrimonii Servatoris cum Ecclesia amorem Spiritualem adumbratum fuisse, & potius præconceptæ opinioni nuntium mitterem, quam Apostoli stylo tantam invidiam conflarem. (3) Ex Cantico noster locus petitur. Emblema enim idem est utrobique & finis, amor videlicet Christi in Ecclesiam pingitur figura sponsi sponsam ob pulchritudinem summo & vehementi affectu prosequentem. Ver-

borum structura quantum ad imitationem requiritur eadem est. Cant. 4: 7. Juxta LXX quos Paulus sequi solet, legitur ὅλη καλὴ εἰ πλησίον μου καὶ μῶμος ἔκ ἐσιν ἐν σοί. *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te.* Respondent Pauli Eph. v: 27. qui ita de sponso quod se morti tradiderit, ἵνα παραστήσῃ αὐτὴν ἑαυτῷ ἑνδοξὸν τὴν ἐκκλησίαν μὴ ἔχουσαν σπῖλον ἢ ῥυτίδα ἢ τι τῶ τοιούτων, ἀλλ' ἵνα ᾖ ἁγία καὶ ἄμωμος. *Ut sibi sisteret eam gloriosam, Ecclesiam non habentem maculam aut rugam aut quicquam ejusmodi, sed ut sit Sancta & inculpata,* verba plura in Pauli loco numerantur, id vero nullatenus imitationi obstat, sed ex adverso eam infert, sæpissime enim in ipsis citationibus Scriptores N. T. plura verba explicationis causa addunt vid. Cel. SURENHUSIUS l. c. L. 1. *Thes.* 39. p. 26. ipsa quoque Pauli Canticum illustrent, quæ enim illac dicta erat ὅλη καλὴ εἶναι. hic circumscribitur. ἑνδοξή, μὴ ἔχων σπῖλον ἢ ῥυτίδα, ἢ ΤΙ ΤΟΙΟΥΤΩΝ. & in qua μῶμος non erat hic proponitur ut ἁγία καὶ ἄμωμος: Nescio an clarior allusio ac symbolica loca Vet. T. dari possit. (4) Tandem ex nullo alio loco hausta est; unicus superest in V. T. oraculis, cui aliquid affinitatis cum nostro intercedit videlicet. Ps. XLV: 14. *Filia Regis tota glorificata est intus; Vestita est fundis auri cum acupictis.* Sed attendenti facile apparebit, nostra ab eo differre; splendidius enim quid & quidem figuris ex ornatu vestium petitis, depingit. Figuræ itaque differunt & scopus. Paulus enim simpliciorum statum integritatem ac Sanctitatem emblematis à pulchritudine sine ruga & macula describit, quæ cum penitus quasi secundum verborum structuram cum Cantico conveniant, uti ostendimus, inde repetenda solum sunt. Hæc unica clara imitatio Cantici in N. T. legitur, reliquæ sunt dubiæ & obscuræ ut mox indicabo. Quid vero inde Cantici causa lucretur postea suo loco ostendam.

** Causas ob quas in N. T. nunquam allegetur, vel frequentiores allusiones occurrant non inquirō, ne quid forte temere in hac re definiam; Generatim invidiam quæ ex ejus silentio conflatur, ex defectu allegationis aliorum librorum V. T. supra ad Reg. v. indicato, amolitus sum. His adjungo, (1) quod nihil ullibi ex Ps. XLV. nuptias mysticas concernens applicetur. (2) Quod rarius saltem unico loco Eph. v. de quo modo diximus in N. T. ratiocinio longiori mysterium hoc explicetur, reliqui enim generali

nerali allusione absolvuntur, sed & ipse locus vs. 32. propter difficultatem rei quasi abrumpitur. (3) Quod attendi meretur, in isto loco qui unicus prolixius hoc argumentum tractat, claram allusionem ad Canticum latere evici. Servatoris silentium V. Cl. præmittit, & cum nunquam id sibi applicuisse legatur, nunquam ab eo citatum esse & sensum mysticum ejus autoritate destitui concludit. Absolute dici nequit eum nunquam Canticum allegasse, minima enim sermonum ejus pars litteris ab Evangelistis consignata est, quod nemo qui epilogum Evangelii Johannis legit ignorat. Unde constat eum qui *sine parabola non loquebatur Judæis* Marc. iv: 35. prorsus Canticum neglexisse? In eis J. Christi quæ conservantur nunquam citantur, præter eos libros quos supra in toto N. T. non allegari diximus, Proverbia, Habacuc, Amos, Joel, Nahum, ne quid de historicis dicam, neque tamen ideo eorum Canonica Autoritas dubia redditur. Funem ex arena nectit, quando in Mystici sensus Cantici decrementum vergere contendit, quod Servator qui tamen sponsi figura illac proponitur id sibi nunquam applicuisse legatur, simile exemplum Ps. xlv. modo attuli unde hic illud omitto; videtur etiam sequi si quæ objicit vera essent, præter ea quæ ipse de se explicasse legitur Servator nulla vaticinia mystica in V. T. extare; at nemo id sine summa vecordia affirmabit. Occasiones allegandi vel imitandi Canticum quæ suppeditat ex Matth. xxii. & xxv. molestiam nobis non facerent. Parabolæ sunt. At quam iniquum est in textu Parabolæ citationem alterius loci, explicationem & demonstrationem emblematis requirere. Proprium deinde utraque finem habet, hinc proprium ornatum sibi vindicat, nec allusionibus abundare potest. Matth. xxii. in parabola de nuptiis filii regis, non agitur de mutuo amore sponsi & Ecclesiæ, quod Cantici argumentum est, sed de qualitate fidelium N. T. ad nuptiale convivium sive bona gratiæ vocandorum. Est aliquid in Cantico quod argumentum hoc illustrat, sed parum est, neque isti figurarum schemati quo parabola proponitur applicari potuisset. Multa in ea petuntur ex Prov. ix. cumque eis satisfecerat suo scopo S. Servator, nulla causa est qua coactus esse putetur, Canticum imitandi; generale denique convivii nuptialis symbolum, ad obscuras allusiones pertinet quandoquidem forte ex Cant. i: 12. aut v: 1. peti potuit
clarior

clariorem enim locum in V. T. alibi extare vix credo; neque memini. Altera parabola ex Matth. xxv. non magis apta est ad recipienda emblemata Cantici. Ostenditur passim ab interpretibus x. Virgines, non personam gerere ipsius sponsæ, sed amicarum, *δαδρχων*, tædiferarum puellarum sponsam in thalamum deducentium; Proponit itaque Parabola officia Ministrorum Evangelii eorum virtutes & vitia cum præmiis & poenis sequuturis, ut vel brevis applicatio ad discipulos vs. 13. evincit ne in re satis nota alia cumulem. Redeunt quæ modo dixi diversum finem aliud *χρημα* figurarum requirere; Cæteroquin an generale emblemata Virginum adventum sponsi expectantium potius ex Ps. xlv: 10. & 15. sit repetendum, an ex Cant. 1: 3. quis dixerit? Quantum video, magis hic facit locus Cantici, in quo expectatio & desideria tædiferarum describuntur, cum in Ps. xlv. ipsa deductio & pompa figuretur quod longius à Parabola recedit. Sed largior esse allusionem obscuram, qualem definivi supra regula vii. nolo enim amore hypotheseos quicquam defendere. Id ad minimum apparet, temere negari allusiones in sermonibus Christi Parabolicis ad Canticum inveniri, nec meliori jure apertam magis imitationem in eis desiderari, unde ex indicata occasione nihil adversus Canticum consequitur.

*** Iterum sed invitus iniquitatem postulatis V. Cl. exprobrare cogor; desiderat allegationem Cantici in Apocalypsi, cum nullas stylus Apocalypticus ferat. Quæ tum necessitas est ut solum Canticum disertis verbis in ea citetur? Interea fere tota constat allusionibus clavis & obscuris, ad vaticinia visiones symbola & ritus V. T. ut plerique norunt, qui eam attente legerunt. Occasiones imitationum V. Cl. suppeditat in Capp. xix: 7. 8. 9. ubi de cæna nuptiali agni, & xxi: 9. ubi de sponsa agni agitur; priorem locum mitto cum eis circumstantiis ex quibus quicquam judicari posset, destituatur. Istum vero ad obscuras refero; forte ex utroque Ps. xlv. & Cantico repetendus est. vs. 8. ornatum sponsæ describenti magis convenit cum Ps. xlv: 10. sed 9. emblemate cænæ nuptialis utens ad Cant. v: 1. forte respicit. Allusiones ad V. T. hic ideo quæro, quia ut dixi adeo frequentes sunt in Apocalypsi, nihil tamen frivole affirmo. Anceps hæreo, numne verba c. iiii: 20. de Christo fores pulsante & intrare cupiente quo cænaret cum anima fidei loca citata Cant. iv: 17. &

v: 1.

v: i. clare imitentur. Aliunde enim peti posse ignoro: Suspendium me solum tenet, quod Christus illac sub persona sponsi non compareat; si celebrium Interpretum iudicio res confecta foret, nullus dubio locus esset Cl. VITRINGA in Comment. ad h. l. non uno argumento id evincere studet. Doleo me carere Cl. WHISTONI exegeti Apocalypseos, unde quid ipse heic statuatur si forte ad tales minutias ut aliis qui iudicio abundant appellantur, attenderit, nescire cogor. Solum ea quæ ad Canon. VII. dixi heic tibi B. L. in memoriam revoco.

§. XIII.

Deducimur ad falebras, quando cum V. Cl. de monumentis Christianorum quæ Cantico opponit agendum erit. De sacris nos egisse putabamus, & ad profana transire animus erat, En objicit alia; Omnibus enim quæ in medium producit Divinitatem vel Authoritatem Apostolicam passim in Scriptis suis vindicat; Liceat nobis adhærescere nostris præjudiciis neque enim permoveri potuimus, argumentis V. Cl. ut vel obolo majus pretium ac antea eis statuamus. CONSTITUTIONES ut vocantur APOSTOLICAS maxime objecit. Putida figmenta sunt, & cum tamen fateatur, ad Canticum forte respicere, eis confunditur. * Rejicimus itidem ~~vobiscum~~ dudum convicta, BARNABÆ epistolam & HERMÆ Pastorem. ** Agnoscimus solum ex. Sec. I. CLEMENTIS Romani epistolam I. ad Corinthios & ex initiis secundi IGNATII VII. priores, ex edit. VOSSII (quamvis non ab omnibus interpolationibus eas liberas esse defendere ausimus) & POLYCARPI ad Philippenses; Interea silentii earum variæ rationes dari possunt. *** Ex dictis de defectu citationum Cantici in antiquissimis monumentis apparet, ne quidem generale omnium monumentorum silentium urgeri posse. ****

* Habent reliquæ opiniones Cl. WHISTONI, quas unquam defendere
L dere

dere tentavit, quam paradoxæ sint aliquam speciem veri neque consensu aliorum Eruditorum destituuntur, ea vero quam nunc tangimus de Antiquitate & autoritate CONSTITUTIONUM APOSTOLICARUM, solus ni fallor superbit. Non solum eas ornare seculo Apostolico vindicare, sed & quod puduit ipsum TURRIANUM Lojolitam æneæ frontis in defendendis Antiquitatis Ecclesiasticæ Pseudepigraphis, inter primos qui eas tempore Tridentini Concilii in lucem protraxerunt, originem divinam tribuere ac reliquis N. T. oraculis præferendas esse, plurimis quos in hanc rem edidit libellis; præcipue in *the Essay on Apostolicks Constitutions*, five Part. III. of *the Primitive Christianity revived*, ac in *Appendice II. Tentaminis restituendi textum Ebraum* demonstrare studuit. Præterimus cum proprie huc non spectet hujus opinionis examen. Ita enim cum ea constitutum est ut nisi quis affectum sequatur absque Enthusiasmo eam ornare non possit. Ferreum stomachum pauci habent quo sine nunquam concoquuntur figmenta quæ Pseudo Clemens præter omnem ævi Apostolici rationem obiobtrusit. Eam Ecclesiæ formam exhibent quæ ante Sec. IV. finem non obtinuit. Omnia produnt ab Arrianorum partibus addicto fabricatas esse. Impiis, ridiculis, absurdis, Parachronismis erroribus fabellis & gerris scatent, quæ magno cumulo congesserunt Viri Cel. eas confodientes. Olim USSERIUS *Prolegom. ad scripta Ignat. c. 7.* DALLEUS *de Pseudepigr. Apostol. præcipue cap. 11.* ITTIGIUS *de Pseudepigr. Apostol. c. XII.* & data opera adversus Cl. WHISTONUM. SMALBROKE libello *The pretended Authority of the Clementine Constitutions confuted.* & nuperrime CLERICUS dissert. I. in calce novæ editionis Patrum Apostolicorum. Nunquam Servator vel sibi vel apostolis ullam humanæ autoritatis umbram tribuit qui humilitatis exemplum præire omnibus voluere; Aliiter apostoli V, Cl. in Constitutionibus agunt & à Servatore se edoctos mentiuntur. Episcopum L. 11: 26. Dynastam Dei, & Regem terrenum appellant, Jus illud tyrannicum tribuendum decernunt, quo Regem Israël abusurum esse Samuel 1 Sam. VIII. prædixerat, majora ei præ regibus solvenda tributa, injungunt, summa veneratione colendum exigunt, & blaspheme jubent eum non adeundum nisi mediante Diacono, uti ad Patrem accedimus per mediatorem filium. Placuit ita distinctio ordinum Clericorum ut vel ipsam S. S. Trinitatem alibi ei assimilare Patrem Episcopo,

piscopo, filium Diacono, Spiritum Sanctum diaconissæ, non erubuerint; Valde curiosos & elegantes fuisse oportet, hinc L. VII. Const. 12. Episcopum ante altare, recta statura consistere, splendido amictu ornatum, circumfusus diaconis, qui muscas à Calice arceant, decreto sanciunt. Quin mulierosos fuisse mihi videtur, mancipiis enim L. VIII. const. 32. permittunt ut concubinatum cum dominis exercent, cujus rei cæteroquin nec volam nec vestigium in sacris invenimus; Piget sterquilinum ulterius movere. Talia ab apostolis profecta creduntur, ipsaque qua N. T. ex adverso repugnant contrarietas argumentum pro Authoritate & antiquitate præbere, quin illud potius ex eis corrigendum esse &c. quæ vix serio à prudenti narrari possunt. Prorsus autem sibi Cl. WHISTONUS contradicit dum operi IV. primis seculis ignoto, postea condemnato autoritate SYNODI TRULLANÆ cujus Canon. 11. illud diserte rejicit *tanquam varie ab hæreticis interpolatum*, omnis generis erroribus & absurdis abundanti, quod si ullum aliud religionem nostram, risibus & scommatibus incredulorum exponeret; auctoritatem eam conciliare, quam detrahere quærit Cantico, cui antiquissima & constans traditio favet, cui nemo unquam obloquutus est, cujus stylus & materia cum aliis oraculis conspirant. Quid argumenta ejus quibus CONSTITUTIONES munit valebunt si conferantur cum eis quæ Cantico opposuit? Ita sane ipse ea jugulat. Sed hæc non curat. Excogitat Systemata spretis omnibus difficultatibus quæ eis opponi possunt. Sufficit multa argumenta probabilia cumulasse, ut quicquid demum obstet conclusionem certam eliciat. Ita profecto agendum non est in demonstrationibus quæ ex obscuris historiarum indiciis petuntur. Ex sexcentis verosimilibus argumentis historicis, si obstantes difficultates negligantur, falsam conclusionem elicere facile est. †. Redeo ad CONSTITUTIONUM quod obtenditur silentium,

L. 2

† Apposite & eleganter eam demonstrandi artem depingit PET. BÆLIUS *Diction. Histor. Crit.* Article GUEVARRA. *Les nouvelles de la Republique des lettres nous ont parlé d'un certain Triumvirat auquel meritoit être associé Guevarra . . . ce Triumvirat est composé (1) du P. Morin, qui trois ans après la prise de la Rochelle soutenoit encore qu'elle n'avoit pas été prise & que tous les bruits qui en avoient été publiés*

lentium, nequidem id V. Cl. favet. Applicantur enim verba Cant. 11: 15. Capite nobis vulpes & vulpeculas quæ vineas corrumpunt, hæreticis, binis vicibus. CONST. VI: 13. & 18. Obviam it huic molestiæ dum ætatem hujus Lib. VI. in tempora post destructam Hierosolymam rejicit, cum reliquos omnes ea antevertere velit, verba quæ ad Canticum respicere videntur ex paræmiali solum usu loquendi adhiberi, denique quamvis eis respici potuisset ad Canticum, primam omnium allusionem esse ac nihil aliud ea probari quam græce versum & à CLEMENTE lectum esse paulo ante vel post excidium Hierosolymæ (eo enim tempore videri primum Christianis innotuisse) contendit. Quod ad Epocham Libri VI. Constitutionum, eam suo authori relinquimus. Paræmiali autem loquutione hæc verba adhiberi non videtur. V. Cl. ipse dubie ut videmus de eis loquitur. Hujus Paræmiæ exempla produci debuissent, cumque stylus Cantici prorsus ænigmaticus & figuratus sit, omnes allusiones in paræmiarum censum referri possent. Ultimus certe locus ex citatis satis evincit imitationem, Cantici hic quærendam, innectitur enim aliæ imitationi Proverbiorum. Verba sic leguntur. Οὗτοί (scil. ἀντίδικοι καὶ ἐπίβουλοι τῆς ἐκκλησίας) τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ διαφθείροντες ὡς ἀλωπέκες μικροὶ οὗς φεῦγειν ὑμᾶς παρακαλοῦμεν, ἵνα μὴ λάβετε βρόχους ταῖς ἐαυτῶν ψυχαῖς. Ὁ συμπορευόμενος μὲν σοφῆς σοφὸς ἔσται ὁ δὲ συμπορευόμενος ἄφρων γινώσκειται. Hi (insidiatores & adversarii Ecclesiæ) Ecclesiam Dei corrumpentes ut vulpecula vineam, quos fugere vos hortamur, ne irretiantur animæ vestra. Qui

blié n'étoit qu'un Roman. (2) D'un fameux & redoutable Dialecticien, qui dit à un Gentilhomme qui lui venoit à dire qu'il avoit vu le Duc d'Espèrnon à Plassac, cela ne sauroit être par quatres raisons indisputables, & je m'en vais vous prouver, (a) qu'il faut de nécessité que Mr. D'Espèrnon soit encore à Londres (b) il est plus à croire que les yeux se trompent que la raison (c) la nouvelle dont il s'agit icy implique contradiction morale, & (d) peut être contradiction Physique. (3) D'un homme qui declara à Isaac Vossius qu'après des longues & fortes meditations, il avoit composé un livre ou il montrait par des preuves invincibles, que tout ce qu'il est contenu dans les commentaires de Cesar touchant la Guerre des Gaules est faux, & ou il faisoit voir d'ailleurs amplement que jamais Cesar n'a été au deça des Alpes.

Qui enim cum sapientibus, (respicit ad Prov. XIII: 20.) ambulat, sapiet; qui vero cum fatuis ambulat agnoscetur. Planum est his ad scripta Salomonis digitum intendi; posterior locus magis Proverbii speciem ac prior habet & tamen clarissime ex S. S. petitur. Denique interpretatio loci Cantici vera est. Vulpeculæ enim illic emblemata gerunt hæreticorum ecclesiam Dei vastantium, ac eodem sensu id alicubi in Majoribus IGNATII quibus auctoritatem V. Cl. decrevit explicatur. Cum vero iste Canticum uti in confesso est agnovit, & Mystice explicavit; secundum principia V. Cl. demonstratum esset, eo seculo creditum fuisse vulpeculas Cantici mystice hæreticos denotare, & proinde Constitutionem eo alludere. Ipse hoc expendisse videtur, quare explicatione se extricare quæsitum quæ tamen eum magis intricat. Clementem hæc ex Cantico petere potuisse fatetur, neutiquam vero ideo Canonicam ejus auctoritatem stabiliri vult. Quorsum tum omnia hæc postulata & objectiones e defectu citationum, si eæ quæ producuntur nihil probant? cæci sane sunt & cassi ictus, jugulantur omnia argumenta, idque tanto magis, quia alios non tanta ac CLEMENTEM reverentia prosequendos esse vult. Major molestia oritur, revocemus in memoriam quæ Cantico exprobravit crimina; Ablegaverat nos ad GROTII exegeses, eis igitur verus sensus Cantici definiitur. Euge vulpeculæ si GROTIUS fides pulicelli sunt, ut cætera taceam, quam vero existimationem merebitur CLEMENS qui non dubitavit in re seria his allegoriis ludere, & ejusmodi flosculis sanctorum Apostolorum & Christi effata ornare? Esto eum aliter hæc verba intellexisse, eo tamen tenebitur crimine, quod lascivi libri loquor autem cum V. Cl. lectitatione delectatus fuerit, & allusionibus suis simpliciores seduxerit ut postea librum quem videbant à Magno Viro æstimatum fuisse in Canonem reciperent: ita ipse fautor fraudis fuit & promotor. Adeo parum consulit, honori suorum Authorum; quin idem crimen postea IGNATIO cujus interpolatas epistolas agnoscit exprobrat. Quod ad alterum conjecturæ membrum videlicet circa excidii Hierosolymitani tempora Canticum Christianis innotuisse, id postea nobis usu veniet, ad ostendendam fraudis difficultatem. Cogor, cum tanta fiducia Cantico detrahatur, vitia argumentorum indicare. En specimen insigne. Ait Const. v: 15. Citatur ipse Psalmus XLV. inter alia

vaticinia de Missia. Canticum nunquam allegatur; igitur Christiani illius temporis quod diu Excidium antevertere existimat non credidere, illud opus MYSTICUM esse. Quis inde non colligeret in loco cit. CONSTITUTIONUM agi de amoribus Mysticis, qui totius Cantici argumentum sunt? Sed nihil hujus rei comparet, demonstratur ibi ex 14. circiter locis V. T. verum esse id quod Apostoli dixerant J. C. constitutum esse Judicem mortuorum & viventium Act. x: 42. Allegatur hanc in rem Ps. XLV: 6. quid huic rei commune erat, cum argumento Cantici vel materia quam postea Psalmus tractat? Hac tamen specie, sed falsa & dolosa utitur. Redibit mox occasio de historia Canonis quam Constitutiones tradunt dicendi.

****** Spurius alios BARNABAM & HERMAM eadem fiducia qua producuntur rejicio. BARNABÆ quæ circumfertur epistolam dudum confoderunt, ad minimum quod ad priorem allegoricam partem, præter DALLEUM LE MOYNE in *præfat. ad Var. Sacra* & BASNAGIUS *Annal. Eccles. polit.* Ad An. L. p. 616. Id eo minus ægre feret Cl. WHISTONUS quia in CANONE APOSTOLICO LXXXV. non numeratur, credibile enim non est scriptum Apostoli adeo ab antiqua Ecclesia neglectum fuisse. EUSEBII testimonio quam plurimum in hac re defero, qui diserte *Hist. Eccl. L. III. c. 36.* jubet. *Barnaba epistolam, cum authore libri Pastoris, Revelationibus Petri, Actibus Pauli & Constitutionibus Apostolorum, ἐν τοῖς νόμοις habendam esse.* Tantum rationi meæ fido ut absurdissimas eas allegorias & confusionem qua sordet Apostolo indigna judicem; Nollem eam cum Cl. LE MOYNE loc. cit POLYCARPO tribuere; Si quid video sæpius jactata γυναικῶς ex more seculi, stellionem prodit. Novi γυναικῶν non in pessimo semper sensu apud scriptores Ecclesiasticos sumi. Sed attendi velim tam sæpius eam crepari quod alibi neutiquam invenies, & tum quam maxime quando futilissima scilicet quare genera quædam impurorum animalium edi Moses vetuit, ac demonstrationem crucis Christi ex numero servorum Abrahami profert, cui præcipue adinstar agyrtæ bellam speciem γυναικῶς suæ præstantiam extollendo, conciliare studet. Cum vero ea non ad sanam sed ψευδωνυµον γυναικῶν pertineant, qualis author fuerit qui eam jactaverit, facile hariolamur. Interea quantum perlego BARNABÆ epistolam nullam occasionem citandi Canticum

cum in ea invenio, unde insignis hic allegorista quo titulo a V. Cl. ornatur, somniis suis faceſſat. HERMAM Authorem Paſtoris diſcipulum Pauli fuiſſe perſuaderi mihi non patior, Multa in hanc rem protulit Cel. FABRICIUS *Cod. Pſeudepigr. V. T. p. 739. ſq.* Quicquid hujus rei ſit medio ſeculo II. ſcriptum eſſe ob argumentorum & testimoniorum cumulum quem congeſſerunt Doct. PEARSONIUS *Vindic. Ignat. p. I. c. 4.* & NIC. LE NOURRI in *Apparatu ad Bibliothecam Maximam Patrum* agnoſco. Nunquam allegat Canticum; quid inde? cum nunquam V. T. citet. Igitur ne ſtyli HERMÆ rationem cujus viſiones & ſimilitudines allegationes non patiuntur, oblitus erat. Nescio qua fiducia objici poſſunt ea monumenta quæ nunquam allegant V. T. ſane meliori fide agendum fuiſſet. Deinde laſciviam Cantico exprobravit, occurrunt autem apud HERMAM ex quibus ille ſi V. Cl. recte Salomonem levitatis conviciſſet, evidentius reus peragi poſſet. Ea enim quæ habet L. I. *Viſ. I. de nuda in Tyberi lavante puella,* & ſimil. IX. *de virginibus ſororibus ipſum blanditiis pellicientibus* ut alia præteream, multo delicatius ac quicquam in Cantico pronuntur, & quamvis allegorice intelligenda ſint, nulla tamen in Cantico allegoria eſt quæ iſtas caſtitate non vincat. Si vero HERMÆ tanta Authoritas competat quamobrem ea Salomoni propter ſtyli rationem denegabitur. Et ſi Canticum iſte imiſſet nullum inde ejus authoritati acceſſiſſet incrementum, quin Cl. WHISTONUS qui CLEMENTEM Cantico abuti potuiſſe credit, facilius hoc de HERMA cogitabit.

*** Ad genuina ſcripta Eccleſiaſtica accedo; Agnoſco CLEMENTIS ROMANI ad *Corinthios epistolam. I.* quæ hodie infeliciter impugnaretur, cum tot præſidiis eam defenderint, præter alios Doctiſſimi ejus editores JUNIUS, FELLUS, COLOMESIUS & Reverendiſſimus Cantuarienſium præſul GULIELMUS WAKIUS. IGNATII VII. priores ex editione VOSSII & USSERII quamvis non ab omni interpolatione liberas putem, argumenta PEARSONII ſatis vindicant. Hinc eis itidem quantum decet tribuo, durius juſto enim videtur judicium DALLEI, LAROQUANI & OUDINI qui eas prorsus confodiunt. Non magnam quidem gratium eo inibo apud V. Cl. qui eodem conatu quo CONSTITUTIONES APOSTOLICAS, majorem illam epistoſularum IGNATII editionem, quæ legebatur antequam integriorem ex codicibus proferrent

rent USSERIUS & VOSSIUS genuinam esse probare tentavit. Perdimus eo testimonium pro cantico quod maiores epistolæ exhibent; sed perdamus potius quam eis figmentis fidem habeamus, quibus omnem speciem detraxerunt olim Viri Erudit. USSERIUS *Dissert. Ignat. in edit. II. epistolar Ignat. & in Appendice Ignat.* VOSSIUS *in præfat. ad epistolas Ignat.* PEARSONIUS *in præfat. ad Vindic. Ignat.* & nuper adversus Cl. WHISTONUM, CLERICUS *in dissert. II. adjecta edit. nova Patrum Apostolicor.* Tertium est POLYCARPI *epistola ad Philippenses*, quæ omnium calculos meretur venerandum monumentum. Solliciti nunc erimus de causis silentii eorum; Objicitur primo eadem cum æquitate qua HERMAS, POLYCARPUS; nulla in epistola ejus legitur citatio V. T. dubito etiam an ulla aperta allusio; IGNATIUS itidem quas agnoscimus epistolæ carent allegationibus V. T. nescio an præter unici loci allegationem, videlicet Prov. XVIII. 17. ὁ δίκαιος ἑαυτοῦ κατήγορος, quem in *Epistola ad Magnefianos* invenimus, ulla alia extet. Eam enim solam adversus VOSSIUM, qui negaverat ullibi in Ignatianis V. T. allegari producit HODYUS *de Bibliorum Textibus Original.* p. 280. solus itaque CLEMENS superest qui frequentius V. T. allegat. Nullam autem necessitatem video allegationis, eo enim maxime occupatus est ut Corinthios moneat ad obsequium rectoribus præstandum & omnes rixas dissuadeat; nunquam cogeatur ad firmandum sua dicta locis Cantici, & reliqua clarioribus locis V. T. confirmari poterant. Cæterum nullum horum monumentorum difficiles materias Cantici tractat. POLYCARPUS in paraclesi ad officia quædam pietatis & observationem ordinis in Ecclesia subsistit: IGNATIUS, in notioribus se diffundit, difficiliora refugit, rationem ipse reddit in *epistola ad Trallianos* §. 5. & ideo se abstinere profitetur ἐπουρανίαις καὶ μυσικότεροις, ne ista capere non valentes, strangularentur. Nihil denique valet hoc silentium si ad parvam molem horum scriptorum quæ agnoscimus attendatur.

**** Ex dictis planum est majorem speciem quam robur argumentum a defectu citationum habere. (1) Jure ex productis monumentis rejicimus qui inique oppositi sunt. Eos qui V. T. nunquam allegant, APOCALYPSIN (ei enim allusiones solum tribuimus) HERMAM IGNATIUM & POLYCARPUM; Alios deinde qui pro-

propter res quas tractabant non facile Canticum allegare potuerunt, quo reliqui libri V. T. JOSEPHUS & pars historica APOCRYPHORUM ac PHILO qui mysticas S. S. partes negligit referendi sunt, Pseudepigrapha denique CONSTITUTIONES CLEMENTINÆ & BARNABAS; minima itaque pars testium superest. (2) Nulla necessitas allegationis Cantici in eis demonstrari potest. (3) Non solum causas quare a plerisque non citetur indicavi; sed & certum est casu præteriri potuisse. Namque dum singuli scriptores qui Cantico objiciuntur aliquos S. S. libros prætereunt, omnes facile unum præterire potuerunt. (4) Falsa itaque est quam ex hoc silentio deducit, conclusio, Canticum neque ab eis scriptoribus neque quo scribebant ævo agnatum fuisse, idque tanto magis firmatur quod minima pars monumentorum illius ævi hodie supersit, cum vero testimonia pro cantico, æque ac ista, interire potuere, ex silentio reliquiarum quæ supersunt, nihil ad fidem universæ Ecclesiæ aut seculi concludi potest. Tantum abesse existimo, quod V. Cl. expectat objectionem hanc eruditorum attentionem merituram; Sane imperitos solum fascinabit.

§. XIV.

Accedimus ad historiam Canonis V. T. uti ex Sec. I. superest. V. Cl. Præter JOSEPHUM ad CONSTITUTIONES & CANONES APOSTOLICOS, provocat. Elumbe primo & dubium est quod ex historia Canonis fabricat argumentum * Sed & falsum, nam JOSEPHI Canonis compendium quod in L. I. *contra Appionem* tradit, quantum sollicitetur nobis favet. ** CONSTITUTIONES quas cæteroquin explodimus, nihil tradunt quod Cantico adversetur. *** CANONES denique diserte Canticum numerant, & frustra eos torquet. V. Cl. ****

* Adorimur fortissimum V. Cl. præsidium. Quæcunque enim ab allegationum defectu, uti notavimus, objiciuntur nisi ex Canonis historia roborentur imbecillia penitus erunt, Ex ea enim dubia quæ circa singulorum librorum Authoritatis histori-

am suboriri possunt removenda sunt. Præmittimus autem priusquam objectiones ex Canonis historia examinemus, requisita Canonum qui hic in considerationem venire possunt. Quodsi igitur Autoritas libri qui inter Sacros numeratur ex historia Canonica everti debeat. (1) Diserta testimonia quibus liber rejicitur debent produci ex authoribus fide dignis. (2) *Extra omnem dubitationis aleam positum esse debet liber de quo disquiritur, ex serie ab eis qui objiciuntur omitti.* Hinc (3) *Canones totam seriem librorum debent enumerare*, cæteroquin enim si vel confuse vel per epitomen libros recenseant dubium erit, an forte minus adcurate scripserint ac oscitanter titulos classibus assignaverint, adeoque verba eorum premi nequeunt & confusio semper nos in suspensio tenebit. (4) *Authores Canonum indubie fidei esse oportet.* (5) *Non sufficit unum vel binos aut tres librum omittere, si omnes alii eum recenseant.* Variis enim casibus contingere potest librum negligi si ipse author erraverit, negligenter scripserit aut eum quem reticet librum sub aliorum titulo comprehenderit. Exemplo libri Estheræ id planum est; Eum enim clavis verbis non numerant MELITO, GREGORIUS NAZIANZENSIS & LEONTIUS ac dubie de eo loquuntur AUTHOR SYNOPSEOS S. S. & AMPHILOCHIUS, prorsus rejicit ATHANASIUS. Alii omnes interea pro eo militant, facta & tecta ejus est Autoritas, & ab ipso V. Cl. agnoscitur. (6) *Si omnes alii librum numerent, unus autem alterve eum omitat, dubie de eo loquatur, vel expressis verbis rejiciat.* Demonstrandum est, contradicentem non errasse, & negligentem non oscitanter scripsisse, majorem fidem præ reliquis mereri, aliosque omnes deceptos esse. Nisi autem hæc requisita adsint, inique derogabitur libro de quo disquiritur autoritas. Aliter V. Cl. rem instituit, objicit JOSEPHUM CONSTITUTIONES & CANONEM APOSTOLORUM LXXXV. Primus epitomen canonis quem ad certas classes redigit, Secundus eodem modo & præterea confuse penitus exhibet, Tertius diserte Canticum in serie recenset. Hinc (1) nullum disertum adversus Canticum testimonium producit. (2) Nequidem indicat ullum dubie de eo loquentem authorem. (3) Nullam seriem producit, ex qua omitatur. (4) Vel ipsos authores quibus nititur torquet variis modis ac audacibus conjecturis (quibus nullum robur inesse ostendimus) eoque vi testimonium quod ipsi quidem Cantico perhibent

bent eripit. Taceo (5) authores dubiæ fidei PSEUDO-CANONEM & CONSTITUTIONES, quorum testimonium si vel adversaretur sperneremus. (6) Persuasionis quare, contorta hæc testimonia authorum suorum universali omnium aliorum quicunque demum fuerint, proponat, fundamenta æque dubia indicat, quod postea demonstrabimus. Prorsus igitur dubium & incertum est, quo ex Canonis historia Canticum impugnavit, argumentum.

** Evicto dubium esse V. Cl. argumentum prorsus simul falsum esse ostendam. Etenim JOSEPHUS Cantico favet, & CONSTITUTIONES nihil ei derogant. Exhibemus objectionem ex Canone JOSEPHI, cujus speciem primo intuitu non observabamus. Præcipuam eam esse quæ Canticum confodiat existimat. Locum Josephi totum exhibet; legitur ille in *Lib. 1. contra Appion* p. 1036. *edit Lips.* ubi de integritate & certitudine librorum sacrorum ita loquitur. *Recte — cum neque conscribendi potestas omnibus data, neque ulla sit in descriptione discordia, sed solummodo Prophetis antiquissima quidem & veterrima secundum inspirationem factam a Deo cognoscentibus, alia vero suorum temporum sicuti sunt facta palam conscribentibus. Infiniti libri non sunt apud nos discordantes & sibi met repugnantes: sed solummodo XXI. habentes temporis totius conscriptionem, quorum juste fides admittitur. Horum ergo. Πέντε μὲν ἐστὶ Μωυσέως ἃ τοὺς γενομένους περιέχει, καὶ τὴν ἀπ' ἀνθρώπου γενέσθαι παράδοσιν μέχρι τῆς αὐτοῦ τελευτῆς, οὗτος δ' χρόνος ἀπολείπει τρισχιλίων ὀλίγω ἐτῶν. Quinque sunt libri Moysis qui natiuitates continent & humana generationis traditionem habent iisque ad ejus mortem hoc tempus de tribus millibus annis paululum minus est. ἀπὸ δὲ τῆς Μωυσέως τελευτῆς μέχρι τῆς Ἀρταξέρξου τοῦ μετὰ Εἰρξην Πέρσων βασιλέως ἀρχῆς οἱ μετὰ Μωσὴν προφῆται ΤΑ ΚΑΤ' ΑΥΤΟΤΕ ΠΡΑΧΘΕΝΤΑ ΣΤΗΝΕΓΡΑΨΑΝ ἐν τρισὶ καὶ δέκα βιβλίοις. A morte vero Moysis usque ad Artaxerxem Persarum regem, qui fuit post Xerxem PROPHETÆ SUORUM TEMPORUM RES GESTAS CONSCRIPSERUNT IN XIII. LIBRIS. αἱ δὲ λοιπὰί τεσσαρες ὕμνους εἰς τὸν θεὸν καὶ τοῖς ἀνθρώποις ὑποθήκας τοῦ βίου περιέχουσιν. Reliqui vero quatuor hymnos in Deum & vitæ humana præcepta noscuntur continere. Ab Artaxerxe vero usque ad nostrum tempus singula quidem conscripta non tamen priori simili fide sunt habita, eo quod non fuerit certa successio Prophetarum &c. Hinc ita ratiocinatur. Attendendum est ad libros quos Josephus in Antiquitatibus sequitur eo enim facile classes*

complentur, & ita ordinandi sunt libri, V. *Mosis. Genesis, Exodus*
&c. XIII. Propheta.

Josua.

Judicum cum Ruth.

Samuelis 2.

Regum 2.

Chronicorum 2.

Esdra.

Nehemias.

Esthera libellus.

Esaias.

Jeremias cum Lament.

Ezechiel.

Daniel.

Propheta minores XII.

IV. *Hymnici Job, Psalmi, Proverbia & Ecclesiastes. Ut Canticum*
inferatur in hunc Canonam, Jobus inter v. libros Mosis, vel
vel XIII. Prophetarum numerandus esset quod absurdum foret (Jo-
sephus enim in historiis nihil ex eo narrat.) Vel Canticum Jobo sub-
stituendum esset & numerandum in ultima classe vel cum hymnicis vel
cum eis qui regulas morum continent, sed neuter horum characterum
ei competit. Evidens igitur esse dicit in antiqua Ecclesia Judaica
Canone numeratum non fuisse. Attendenti planum erit objectio-
nem si quid ei roboris inesset æque adversus Jobum quem Josephus
ubique fileat quam adversus Canticum pugnare. Observavit id,
unde elumbi satis ratione, Canticum hymnum in Deum dici
non posse, ne Jobus excideret illud confodere tentavit. Ita non
solum JOSEPHUS torquetur, verba ut indicabimus præterquam
debet premuntur, sed & ex opinionibus V. Cl. explicantur qua-
si idem senserit circa sensum Jobi & Cantici, cujus rei nullum ve-
stigium in scriptis ejus superest. Sed id mitto solum jam de com-
plendis pergulis quarum classes indicantur solliciti erimus. Id
ex more sequentium temporum quorum Canonis ordo a Jose-
phico non recedit fieri debere contendo V. Cl. in ipso JOSEPHO
fundamentum quærit, sed infeliciter. Namque dubia semper
erit ordinatio ejus quousque definire non poterit ex ipso authore
vel alio ejus seculi Scriptore quibus authoribus tributi sint libri
minores qui nomina eorum in titulo non prodant, an ex. gr. li-
bellus Ruth & Esther, deinde Jobus & Nehemias separatim nu-
merati vel cum aliis qui eosdem authores cum eis habuere vel
quibus adjuncti fuere. Variant in hac re reliqui Canones quos
postea excitabimus & vel Ruthæ libellum separatim vel conjun-
ctim cum libro Judicum, Estheræ separatim aut Esdræ jun-
ctum & Nehemiam sub Esdræ II. recensent; nunquam si relictis

omnibus aliis Canonibus res definienda sit ex verbis Josephi ostendet, eum Rutham conjunxisse Judicibus, Estheram, & Nehemiam separatim numerasse. Nihil norit cui authori librum Jobi tribuerit, nunquam enim eum citat, & res ipsa obscura est neque nisi per conjecturam definiri potest. Sunt qui Mosi tribuant sunt qui Samueli sunt qui ignoto; cui Josephus adscripserit ignorat mecum, hinc nullam rationem reddet quare ita pergulas Prophetarum repleat. Sed cum ipse in ordinandis libris, alios sequatur, apparet, nisi quid à Josepho dictum sit quod obstat, circa Canticum eadem ratione agendum esse; Nihil autem est quod huic rei obstat. Sane fundamentum, quo V. Cl. nititur ruinofum est. Josephi verba quibus classem Prophetarum circumscribit, quod *scripserint res gestas suorum temporum a morte Mo- sis ad regnum Artaxerxis*, argute magis quam vere ad rigorem soni explicantur. Laxior enim titulus est quam ut ita stricte intelligatur, & eos solum authores ex quibus sua Josephus hausit indicare credatur; Multa ex Apocryphis narrat quæ hodie interiere, hoc nisi esset, sequeretur eum omnia quæ præter Canonem habet ex ingenio addidisse quo fides ejus prorsus everteretur. Magis sequitur Lib. III. Esdræ quam genuinum & Canonicum; hoc saltem nobis cum Cl. WHISTONUS eos ideo permutandos velit, in *Essay towards restoring* &c. p. 50. suppeditat argumentum, Josephum nolle ita explicari. Incommode deinde Prophetæ dicuntur scripsisse res gestas, suorum temporum ab exitu Mo- sis ad Artaxerxem, si rigor ille soni servandus sit. XVI. enim ordinarii vates occasione rerum Judaicarum scripserunt, paucissima in eis historica sunt, & fere tot quæ vicinas gentes Moabitas, Ammonitas, Syros, Ægyptios &c. concernunt quam quæ ad Judæos spectant. Quin caderet ratiocinio V. Cl. Malachias neuter, enim characterum ei competit; historias Judæorum nullas scripsit, nec verbulo ejus meminit Josephus. Expungetur itaque è serie Prophetarum, & cum neque ad Mosi neque ad IV. hymnicos libros referri possit penitus è Canone tolletur. Nihil est quod dici posset eum in Δωδεκά προφητῶν volumine numerandum; Unde hoc novimus? non sane è Josepho, sed aliunde, ita vero licet & æquum est illum ex aliis illustrare. Maxime confirmor Josephi titulos classium non restricto ut V. Cl. facit sensu intelligendos esse, si occasionem & titulum quem Mosi libris indidit

confidero. Defendit contra Appionem Antiquitatem gentis suæ.
 Eam adstruit ex integritate historiarum Judaicarum, quas con-
 servatas summa cura ac studio dicit & cum eæ præcipue in libris
 Sacris contineantur horum catalogum per classes exhibet. Hinc
 inquit Moſen scripſiſſe historias ab orbe condito ad usque exitum
 vitæ suæ. Prophetas ſequentium temporum, ad Artaxerxem,
 & cum ſupererant qui historici non erant eis aliam classem af-
 ſignat. Notum autem eſt omnibus titulum Pentateuchi non hi-
 ſtoricæ fuiſſe ſed Legis νόμος νομοθεσίας id evincunt tot citationes
 N. T. tot loca Philonis ipſius Joſephi vel ſola historia Verſionis
 græcæ L. xii. c. 2. ubi vox νομοθεσίας ſexcenties recurrit adde L.
 iv. c. 8. Igitur Joſephus eos titulos claſſibus indidit, qui ma-
 xime conveniebant cum ſcopo ſuo, æque arbitrarii ſunt ac ei
 quos mox in Conſtitutionibus Apoſtolicis videbimus, adeoque
 non ultra quod decet, extendendi ſunt. Jobus igitur qui ab aliis
 Prophetis accenſetur nondum, expungitur, ex hoc ordine. Id
 ſimul ex aliis conficitur. Historia eſt & quidem vera ac ut talis
 a Judæis illius temporis agnita. Id colligo ex collatione duarum
 citationum quæ in Sacris occurrunt. Ezech. xiv. Jobus tan-
 quam perſona quæ vixerat cum Davide & Moſe introducitur, &
 quod propius huc facit Jacobus epistoſa ad Judæos data c. v: ii.
 ſcribit *Audiviſtis patientiam Jobi & exitum Domini vidisti.* Vere
 itaque ſicuti mors Domini contigerat, ideoque ut historia ad cu-
 jus formam quoque liber accedit legebatur; Quidni cum inter
 historicos recensere potuit? Ais, non agit de Judæorum histo-
 ria; Euge largiar, ſed unde noſti Joſephum credidiſſe Jobum a-
 liegenam fuiſſe? Sane pro Judæo habere potuit, cum alii hoc iti-
 dem ſtatuerint; Quod magis eſt oſtendi titulum quem claſſi Vatum
 præfixit non adcuratum eſſe. Ita à potiori uti loquuntur parte
 prophetas quibus jungebatur unicum volumen historiae hominis
 extranei ſed fidelis & religioni veræ addicti historicos Judæo-
 rum appellare potuit. Regeris forte nec vixit Jobus à tempori-
 bus Moſis ad Artaxerxem. Incerta pro certis venditabis, per ve-
 roſimiles enim rationes ætas Jobi in tempus errorum Iſraëlis in
 deſerto figitur & tamen eo ipſo negari nequit Jobi qui tantam
 ætatem vivendo attigit, mortem Moſis tempora excedere po-
 tuiſſe, librumque poſtea ſcriptum eſſe. Obſtare dicis, ideo pro-
 phetis non adnumerandum quia Joſephus eum non citat; hoc
 pernego

pernego. En tuæ collectionis rationem ; Josephus in uno loco dicit se libros Archæologias ex libris sacris compilasse , in alio libros historicos sacros recenset , V. Mosi numerat **xiii.** Prophetarum. An igitur quemcunque **xiii.** Prophetarum exscripsit? Quod si decem quod si plures vel pauciores compilasset nonne utrumque assertum verum fuisset? Ita quidem existimem , unde nihil obstat quominus , quod nunc contendo **xii.** Prophetas solum exscripserit. Apparet ex dictis quam imbelles sit Herculeum illud ratiocinium ex Josepho quod Canticum interitum portendere confidit. Inflectamus igitur aliam viam ut definiamus ex aliis quos libros Josephus oculis inferendos esse voluit. Id omnia ut vidimus suadent eoque solo certi reddemur. At eo modo Jobo locus ex quo deturbabatur , reddetur , Canticum immotum refidebit : & vitia ordinationis V. Cl. apparebunt. A postremo incipiam ; separat Nehemiam ab Esdra contra fidem Antiquitatis imprimis Judaicæ. Constat olim semper apud Judæos Nehemiam sub nomine **L. ii.** Esdræ recensitum esse. Multa testimonia hanc in rem attulit Cl. **WOLFIVS** *Biblioth. Ebr.* Tom. **ii.** p. 86. Numerant ita Codices **MSti** Judæorum quos exhibet Cl. **HODYUS** *de Bibliorum textibus Originalibus* p. 644. Consentiunt plerique **Canones S. S.** quos postea excitabo , Judæi in **BABA BATHRA** , **HIERONYMUS** & ut proxime accedam **ORIGENES** & **MELITO**. Horum Authoritas magna est in hac re ; hic Canonem Ecclesiarum **Palæstinæ** non diu post **Sec. ii.** medium circiter **LXX** annis post Josephum scripsit , suppono quod postea evincam si ullibi illic puram traditionem servatam esse , cum fideles illius Ecclesiæ ex Judæi erant. Ille quoque non diu post vixit , magnæ est fidei , Judæorumque sui temporis Canonem tradit. Nihil habet V. Cl. quod adversus eorum fidem excipiat. Proxime accedunt ad Josephi canonem & distinctionem inter Legem , Prophetas & **Hagiographa** , quæ ipsi Josephi ævo recentior videtur , & quam reliqui observant , non sequuntur ; libros numerant itidem **xxii.** ac Josephus , unde res ipsa clamat eorum fide loculos Josephi compleri debere. Utriusque Canonem refert **EUSEBIUS** ; **MELITONIS** **L. iv. c. 28.** & **ORIGENIS** **L. vi. c. 25.** Prorsus autem ille tacet Nehemiam & sub Esdra comprehendit. Hic diserte ait. *Esdra primus & secundus & ivi in uno volumine.* Hinc jungendos contendo in classe Prophetarum Josephi ut locum servet Jobus. Quantum

tum huic rei renitatur V. Cl. cedere tamen cogetur. Argumento ad hominem, eum constringam & impugnabo autoritate CANONIS APOSTOLICI LXXXV. Diserte ille Esdræ binos libros in uno volumine eodem modo ac Regum libros recenset. Si jam quod alibi contendit & quo ipsum Canticum adoritur verum sit monumenta Sec. I. conspirare eundemque Canonem exhibere planum est Sec. I. Esdræ & Nehemiæ libros in uno volumine junctos fuisse; Cumque si fides V. Cl. CANON. LXXXV. paulo ante Sec. II. consignatus, in ætatem Librorum contra Apionem incidat, cogit ne istos discerpant in pergulis Josephi. Quem nunc in vacuum locum reponamus? Psalmi, Proverbia, Ecclesiastes, Canticum, eo trahi nequeunt; Jobum itaque ne penitus exulet antiquis sedibus restituamus, & si CANONIS APOSTOLICI tanta sit Autoritas vel ipse V. Cl. manus commodet, & imposterum pacate sede sua frui patiatur. Quæ superest ratiuncula Canticum hymnum in Deum non posse vocari secundum nostra principia de sensu Cantici Mystico, falsa est; longa demonstratione id non eget, cum laudes sponsi mystici in Cantico & poetica ejus constitutio id satis doceant, ut taceam quod supra monui, quamvis Josephi fidem hac in re agnoscam, non tamen multum me deferre ipsius judicio in assignandis titulis Classibus Canonis S. S. Ordinemus nunc ut decet ex ORIGENE qui Judæorum consuetudinem exhibet, Canonem Josephi. V. Mo-
sis libros uterque agnoscit XVI. Prophetarum erunt.

1. *Josua.*

2. *Judicum cum Ruth.*

3. *Samuelis II.*

4. *Regum II.*

5. *Chronicorum II.*

6. *Esdras cum Nehemia.*

7. *Esther.*

8. *Jobus.*

9. *Esaias.*

10. *Jeremias.*

11. *Ezechiel.*

12. *Daniel.*

13. *XII. Propheta.*

Reliqui quatuor *Psalmi*, *Proverbia*, *Ecclesiastes* & *Canticum* sunt. Nihil itaque Josephus suppeditat adversus Canticum sed potius si explicetur ut decet ex aliis ei favet, quod demonstrasse postea nobis usu veniet.

*** Brevissime perstringamus objectiones ex CONSTITUTIONIBUS APOSTOLICIS; Autoritate quidem earum nil in hac re movemur: sed documento erunt, quo animo consilio modo & affectu

V. Cl.

V. Cl. disputet. Primo contendit eas Canonis historiam tradere; nihil hoc esse res ipsa docebit, nam non sine tædio, sæpius Vet. Testamenti libros, per classes, sed prorsus diverso modo, nunquam omnes nomine recensent. Incipit a L. I. *Constitutionum*, quem desolatione Hierosolymorum longe antiquiorem statuit. Esto hoc. At profecto nihil ex locis adductis evincit. Constit. v. monentur fideles legere τὸν νόμον τὰς βασιλεῖας τῆς Προφῆτας καὶ ψάλλειν τὰς ὕμνους Δαβὶδ, *Legem, Libros regum, Prophetas & canere hymnos Davidis*. Quam ineptus ordo. Quare Scriptor hic seculi I. distinguit Libros Regum potius quam Judicum, & Josuæ, Esdræ ac Nehemiæ à Prophetis. Ubi ullum vestigium hujus divisionis occurrit? Quo referendum censeret V. Cl. Proverbia & Ecclesiastem? proculdubio ad Prophetas, commode id fiat an secus videat ipse, qui Salomonem consensu antiquitatis e serie prophetarum excludi ut supra vidimus existimavit, semper interea comitabitur Canticum reliqua scripta Salomonis. Obstrepit statim sequenti *Const. VI. PSEUDO-CLEMENS* alio ordine S. librorum. Compendii causa verba latine exhibeo. *Quid tibi deest in Lege Dei, si enim historica velis percurrere, habes Regum libros εἴτε σοφιστικὰ καὶ ποιητικὰ, ἔχεις τὰς Προφῆτας τὸν Ἰωὴ τὸν παροιμιάστην sive SOPHISTICA & POETICA habes Prophetas, Jobum, PROVERBIORUM SCRIPTOREM, sive caminica expetis habes Psalmos sive antiquas origines habes Genesin, sive leges ac mandata, inclutam Domini legem habes*. Forte argumentum hæc præbent V. Cl. *Canticum heic non recensetur ait, sequitur ideoque à Christianis illius temporis lectum non esse, neque ejus lectionem cum Apostoli scilicet exemplum præeant fidelibus commendandam*. Hinc magnos fluctus ciet & non sine profanationis crimine multis convitiis Canticum onerat: *Pudendam rem dicit: Canticum non solum in Græcis & Ebraeis Codicibus ab eruditis cum reliquis sacris legi, sed & in vernaculis à vulgo in præjudicium Christianæ religionis & indurationem Incredulorum; Horum profana ratiocinia, mihi ansam dedere ut studiosius inquirerem, & has observationes in publicum producerem; Voveo animitus ut effectum quem cupio sortiantur. Voveo, & obtestor ut liber hic profanus & inutilis, qui penitus ab aliis Libris S. S. diffidet, qui scepticismum impietatemque ac morum licentiam . . . auget e Codicibus eis ad minimum, quos plebs legit rescindatur &c.* Tales exclamationes motusque requirebat argumentum quod tetigimus.

mus. Divinus enim si Dis placet scriptor nihil de Cantico dicit; & tamen ut videtur V. Cl. adcurate Canonem recenset; Prudenter enim iterum, Libros Josuæ, Judicum, Estheræ, Nehemiæ & Esdræ sub Titulo librorum regum comprehendit & ex more procul dubio seculi primi scripta Prophetarum *Σοφιστικῶν* titulo ornat, & aliis veritatis indiciis se commendat. Mittam hoc. At desipit mehercle qui hic Canticum excludi somniabit. Ubi Ecclesiastis nomen legitur? Nollēs tamen cum expungere: igitur si eum una PSEUDO CLEMENS numeraverit sub Paræmiastis nomine ni fallor locum occupabit. Si vero adcuratus scriptor, bina scripta Salomonis uno titulo Paræmiastis notare potuit, quidni trina(si Ecclesiastes & Proverbia ad *ποιητικῶν* censum pertinebunt an quicquam est quod Canticum operis Poëtici titulo indignum reddat. Aliud movet ex *Constit. Lib. 11.* quem itidem excidio Hierosolymitano antiquiorem facit. c. 57. Pseudo apostoli injungunt *ut lector in Synaxi Clericorum & Laicorum loco elevato consistat, & legat Libros Moysi, Josuæ filii Nun, Judicum, Regum, Paralipomenon eosque qui post reditum populi Scripti sunt, post eos Jobi SALOMONIS & sedecim Prophetarum, & alius post iteratam lectionem, Davidis Psalmos præcentet.* His Canticum expungi, & sub Salomonis librorum nomine non comprehendi contendit; existimat enim si id esset, *supponi oportere publice illud à Christianis lectum fuisse quod tamen neque à Christianis neque à Judæis unquam factum sit*: Ingeniose sollicitantur; nihilominus Cantico favere pergunt. Nescio primo unde V. Cl. noverit illud publice non lectum fuisse. Verum est Judæos in Synagogæ conventu illud cum aliis æque ac reliquos Hagiographos non legere; At an ritus iste Sec. 1. jam in usu fuerit, ut argumentum requirit, nec dicere habebit, nequidem auferit, cum distinctionem inter Legem, Prophetas & Hagiographa alibi recentiore & indicium Judaicarum fraudum esse velit. Esto hoc. Aliud supponendum est dubium, Apostolos videlicet Ecclesias constituentes & ordinantes Judaicum legendi morem sequutos esse & ut observaretur simul injunxisse. Ubi vero hujus rei indicia sint ignore, & praxis Christianorum paullo post sequentium, aliud suadet; Quin ipsa de qua litigamur Constitutio aliud requirit, dum omnia hagiographa omnesque libros V. T. aliter ac à Judæis factum esse creditur, legi jubet. Igitur si hæc constitutio in de-

tri-

trimentum Cantici opponi debeat, credendum & evincendum esset omnes libros V. T. excluso Cantico solo, Sec. 1. à Christianis publice lectos esse; Ignoro quibus argumentis id fieri possit, quin quousque præstitum non est, ipsam Constitutionem Cantico favere contendo, sed & evinci non posse certus sum, Antiquissima enim de lectionibus Sacris Christianorum testimonia, quæ a Scriptoribus hujus rei, ex Patribus Sec. 11. JUSTINO & TERTULLIANO, quorum ævo Canticum jam agnitum fuisse ex versionibus postea indicabo, producuntur, nullum distinctionis inter Libros V. T. prælectos, indicium faciunt. Ex paullo post sequenti Homiliæ in Canticum supersunt, quæ sane locum non habuissent si vetita fuisset lectio; Antiquissimæ autem sunt IV. quæ ORIGENI tribuuntur, & in Operibus HIERONYMI hodie latine leguntur, Extantiores sunt GREGORII NYSSENI, ne alia in re nota cumulem; Præterea omnes S. S. Canones qui diserte distinguunt, inter Canonicos & Apocryphos ac istos fidelibus hos Catechumenis legi jubent, Canticum omnes (postea autem eos producam) numerant, nullo addito indicio reliquos lectos esse illo excluso, sed è contra illius lectionem cum aliorum injungunt, claris verbis v. gr. CANON ultimus LAODICE-
 nus Libros Vet. Test. *ὅς δὲ ἀναγινώσκεισθαι quos legi oportet enumerat* & loco xv. Canticum recenset, postquam Canone LIX. præcedenti qui indubiæ fidei est & ab omnibus agnoscitur, injunxerat, *ὅς δὲ λέγεσθαι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ - - ἀκανόνισα βιβλία, αἵ δὲ μόνα τὰ κανονικὰ τῆς καινῆς καὶ παλαιᾶς Διαθήκης. Non oportet dicere in Ecclesia (privatos & vulgares Psalmos nec) libros non Canonicos, sed solos Canonicos Vet. & N. T.* CYRILLUS itidem HIEROSOLYMITANUS, quem excito quia Ecclesiæ Palæstinæ consuetudinem exhibet, Catechesi IV. §. 22. p. 66. Edit. Oxon. Libros XXI I. inter quos Canticum suo loco comparet enumerat, Catechumeno suo injungit, *τὰς εἰκὼς δύο βιβλίας ἀναγίνωσκε, hos viginti duos libros legito; nihilque cum Apocryphis habeto commune. Hos solos studiose meditare ἄς καὶ ἐν Ἐκκλησίᾳ μετὰ παύρησας ἀναγινώσκομεν. Quos & in Ecclesia secure tutoque recitamus*, eumque ritum statim ab Apostolica institutione derivat. Alios addere supersedeo. Unicum quantum novi testimonium THEODORI MCPSUESTENI ex Sec. v. de quo suo loco pluribus agemus opponi posset. Ait ille *Canticum neque nobis neque Judæis publice lectum*

lectum est. Testimonia modo producta cum hoc collata satis indicant ritum hunc quo Canticum non legebatur solum particularem Ecclesiae cujusdam in Cilicia Sec. v. fuisse. Et sane **AUTHOR IV. Homiliarum** modo citatus ut & **HIERONYMUS** *præfat. in Ezechielem* loco citando, narrantes Canticum inter Judæos, nisi ab eis qui ad xxx. ætatis annum pervenerant, legi non permitti, ritum hunc Ecclesiae Christianæ non omisissent. Hæc erant testimonia, ex historia Canonis adversus Canticum.

**** Objicitur Testis uti putatur adversus Canticum, quem omnes alii ei favere existimassent. **CANON** videlicet **LXXXV.** eorum qui **APOSTOLICI** dicuntur. **V. Cl.** eum **Ao. LXXXVI.** primi seculi consarcinatum vult. Nihil nunc de tanta antiquitate dico. Diserte Canticum numerat cum reliquis scriptis Salomonis. Sed **V. Cl.** illud dubium reddere tentat cumque alios bonis verbis precario sollicitaverat, hunc violento modo cogit ut Canticum obloquatur. Varios fiduculos ei admovet; (1) Ait *quavis admittatur eum Canticum numerare, auctoritatem tamen eo non stabiliri, quandoquidem majoris Auctoritatis sint JOSEPHI & CONSTITUTIONUM quem libro 11. const. 57. tradunt Canones.* Igitur testimonia ex ipso Sec. 1. nihil in hac causa valerent, novo documento non sine pertinacia & iniquo in Canticum affectu disputari, præterea ipse Author hujus Canonis cui cæteroquin tanta Auctoritas decernitur, credetur falli potuisse. Hoc concoquere nequeo fraudem quæ Judæis tribuitur, tam cito atque in tantis viris uti hi creduntur fautores invenisse, & quod magis est jam decennio antequam **JOSEPHUS** libros *Contra Appionem* (eis enim **Ann. xcvi.** circiter assignabimus deinde) scriberet, in quibus gentis suæ fidem tot elogiis mactat, jam nos posthabita omni religione librum pessimum uti culpatur contra **S. Apostolorum** fidem in **Canonem** recepisse. Deinde Judæus majorem fidem merebitur Christiano viro si verum sit id quod de Antiquitate dicitur apostolis coævo. Pessimum denique est ex conjecturis certiora concludi quam ex diserta & distincta enumeratione librorum, præsertim tali quæ non nisi per sexcentas consequentias extorquetur magis credi ac diserto claroque testimonio. Quis prudens tantum fideret ingenio suo? (2) Credit *Canonis Apostolici authorem olim simpliciter 111. libros Salomonis numerasse omissis eorum nominibus quæ postea adjecerit alius; eo quod*

quod simpliciter xvi. Prophetas & xiv. epistolas Pauli non numeratis singulis voluminibus recenseat. Ita primo contra MSctorum fidem, scriptoris verba trahere non licet. Largirer tamen hoc si ulla conjecturae species esset; Ex eo enim argumento ex quo V. Cl. lectionem librorum Salomonis impugnat, eam defendo & veram esse quam maxime judico. Sane plerique alii Canones quos mox pro causa Cantici excitabo eodem modo seriem V. T. enarrant, distincte numeratis tribus libris Salomonis, & compactis xii. Prophetis ac xiv. epistolis Pauli. Ita instituit ATHANASIUS Ep. Paschali AUTHOR SYNOPSEOS S. S. CONCILIIUM LAODICENUM CYRILLUS HIEROSOLYMITANUS &c. alii Tanto magis lectionem CANONIS APOSTOL. tuendam censeo quod modo, citati patres Græci Sec. iv. ita instituunt, nec illum eos antiquitate antevertere credam. xvi. quidem Prophetas V. Cl. legit, sed non omnes Codices ita legunt, quidam enim quos sequitur BEVEREGGIUS xii. recensent, distincte numeratis iv. majoribus. (3) Denique vult in *Canone cit. Libros Salomonis aliter recensendos esse & loco Cantici substituendum librum sapientiae, eum enim citari in CONSTITUTIONIBUS, a CLEMENTE & BARNABA in epistolis. Deinde Ecclesiasticum in eo commendari legendum Catechumenis; majorem autem fuisse libri Sapientiae ac Ecclesiastici in Ecclesia antiqua auctoritatem, credibile vero non esse eum omitti potuisse, hinc in locum expuncto Cantico vacuum reponendum esse, quin a Melitone itidem inter Canonicos recenseri.* MELITONEM Cap. ii. ab impacto vitio liberabo, & simul ostendam absurdum esse statuere Sec. i. Salomoni librum sapientiae tribuisse. Contaminatur eo Sec. i. fides & Christianis non solum fraudes impinguntur antequam Judæi de eis cogitassent sed & tales de quibus nunquam Judæi cogitaverunt. In Josephi enim pergulis liber sapientiae locum invenire nequit. Constitutiones si eum agnoverint committentur cum Josepho & nunquam conciliabuntur eoque omnia incerta reddentur adeo ut ne quidem ipse quos sequatur indicare possit, sin minus, eorum sane ex illo allegationes Canonicam auctoritatem ei non tribuent. CLEMENS quoque simpliciter sub nomine γεαφης illum allegat, nec Salomoni tribuit quod itidem requireretur, si quid inde colligi posset. Ne quid dicam multos Patres Apocryphos allegare, nec tamen Canonicam auctoritatem eis tribuere; noti erant

legebantur Catechumenis, secundaria autoritate pollebant, hinc dictis eorum aliam autoritatem non tribuebant. Unde præterea constat majorem in Ecclesia primitiva sapientiæ quam Ecclesiastici uti perhibetur autoritatem fuisse? Id sane ex binis vel trinis citationibus quibus in tam paucis quæ supersunt monumentis magis quam alter allegatur colligi nequit. Esto dein majorem ei tributam autoritatem, ideone dum alter Apocryphus appellatur hic inter Canonicos recensendus erit? quin dum violentas manus hic Canon passus esse perhibetur, quæ certitudo eum authorem qui nomina librorum Salomonis adjecisse creditur hunc non abstulisse? Supersedeo alia adjicere quæ ex adeo temerariis conjecturis oriuntur, Ea certe methodo, qua quæ obstant incerta reddere conatur, aliorum quibus maxime nititur fundamenta subruit.

§. XV.

Primam Cantici allegationem in *Majoribus epistolis* IGNATII, quorum autoritatem non agnoscimus, legi existimat, interea illius ut & MELITONIS vel potius Ecclesiæ Palæstinæ testimonium inique eludere quærit. * Fatalem denique temporis Periodum qua Canoni insertum credit indicat, dignum patella operculum. **

* IGNATIUM in majori epistola ad Ephesios seculi II. initio ut putatur scripta §. 5. mystice Cant. 1: 3, 4. interpretari idque primum pro Cantico testimonium esse perhibet. MELITONEM quoque in Canone Ecclesiæ Palæstinæ quem conservavit Eusebius Hist. Eccles. L. IV. c. 25. circa A. CLXX. Canticum numerare, dubie agnoscit, quandoquidem simul contendit librum sapientiæ ab eo recenseri, sed de eo postea agemus. Nunc solum noto modum quo hæc testimonia eludere quærit. Nihil enim eis probari existimat quam eo tempore Canticum in Ecclesiis Antiochena & Palæstinæ Autoritate aliqua polluisse. Quamvis IGNATII quæ pro Cantico producitur editionis autoritatem rejiciamus, tamen eos qui illam agnoscunt constringi certi sumus; Sane tantum valebit ac POLYCARPI CLEMENTIS HERMÆ & BARNABÆ, quin JOSEPHI & PHILONIS, omnes enim

nim æque ac IGNATIUS privati scriptores erant, & quidquid
 hujus testimonio obtenditur illorum quoque evertet, eoque æ-
 quitas postulati quo testimonia ex eis desiderantur, jugulabitur.
 Nequid dicam, ea ratione qua V. Cl. instituit, ludi in re seria.
 Si testimonia eorum nihil valent, in hac causa, quare deside-
 rantur? Parum sane nostri interest nosse quid hi privati autho-
 res crediderint. Pejus est quod agnoscitur IGNATIUM Antio-
 chensæ Ecclesiæ fidem enarrare, ea enim inter illustriores orien-
 tis erat in qua Apostoli diu versati erant: Si ea a recto tramite
 & Canone quem Apostoli Autoritate sua confirmaverant defle-
 xisse recentissima eorum memoria credatur, si viros Apostolicos
 fidem majorum, vix bene composito tumulo Johannis Apostoli
 plerorumque magistro, qui ad Sec. II. initia superfuit, spe ne-
 re potuisse credibile sit; dicas quid certi supererit? Tanto ma-
 gis ratiocinium V. Cl. in antiquæ Ecclesiæ fidem iniquum est,
 quod eam fraudibus priusquam quidem a Judæis absolutæ fuis-
 sent, favisse insimulet, id enim antequam Aquilæ versio ede-
 retur adeoque ante HADRIANI imperium factum non erit cum
 IGNATIUS sub TRAJANO jam passus sit. Nihil nunc dico de cul-
 pa quæ allegatione hujus Apocryphi qui adeo morum licentiæ
 favere creditur, in eum resiliret. Vix credo infelicius a V. Cl.
 ullum alium librum V. T. impugnari potuisse quum hic ab
 omnibus Pseudonymis ejus quos alias tanto sudore defendit, Au-
 thoribus Constitutionum Canonum, & majorum epistolarum
 Ignatii agnitus sit; utcunque enim rem consideremus, & eorum
 Autoritas hoc Patrocinio evertetur, & criminationes quibus
 Canticum oneravit, in eos dictæ erunt. Denique æque infelicitè
 eluditur Palæstinæ Ecclesiæ testimonium, sed hujus rei causas
 postea Melitonem defendens indicabo.

** Ad finem hujus Capitis properamus, unde saltem referre hic
 volumus, opinionem qua canticum in Canonem irrepsisse cre-
 dit. Huc redit. *Quod cum nullum testimonium ante excidium*
Hierosolymæ (cui A. LXX. assignat) produci possit, sequi fraude po-
stea insertum esse, id vero contigisse, ab eo tempore, adusque Aquila
& Theodotionis versionum ætatem, quo Rabbinæ Libros sacros
corruerint & sensum mysticum introduxerint. Hæc species de-
 erat; Pluribus de ea cap. sequenti agemus. Id unicum nunc
 addo si talibus argumentis Autoritas S. librorum everti posset
 nihil

nihil certi in hac re fore. Argumenta sane pleraque quæ tetigimus vehementem affectum produnt, conjecturis audacibus nimis nituntur, quæ nequidem nisi per varias consequentias applicari potuere, paucissimorum sed levissimorum inter ea principia, ab aliis agnoscuntur; Ad minimum pietas, æquitas, modestia & reverentia qua adversus divina eloquia nos affectos esse decet, his fundamentis cariosis enatas suspiciones, modestius proponi iussissent.

CAPUT II.

Argumenta pro Cantici Autoritate urget, & fraude Judæorum initiis Sec. II. non esse Canonis insertum evincit.

SUMMARIUM.

§. 1, 2. *Propositio dicendorum.* §. 3. *Canonica autoritas Cantici a-*
struitur ex testimonio Ecclesiæ Judaicæ. §. 4. *Christianæ.* §. 5. *Ex*
consensu omnium versionum. §. 6. *Ipsorum Heterodoxorum qui di-*
vinitati & sensui mystico obloquuti sunt. §. 7, 8. *Canon V. T. nun-*
quam corruptus est ubi de sententia Cl. Whistoni de corruptione textus
V. T. §. 9. *Interpolatio Canonis impossibilis erat eo quo statuitur*
avo. §. 10. *Incredibilis item.* §. 11. *Sileri non potuisset.* §. 12.
pro Autoritate Cantici reliqua argumenta proferuntur.

§. I.

Profligatis copiis Cl. WHISTONI, lubet ea argumenta in medium producere quibus Cantici autoritas defenditur, ut appareat non cæca persuasionem eam credi. Quamvis alias ea demonstrari soleat, non tamen inutilem fore hanc nostram opellam confidimus, cum per inquisitionem rei, nobis licuerit quædam quæ cæteroquin negliguntur, & fortissimum robur argumentis addunt, de-

detegere. Igitur hanc ex adverso V. Cl. oppono propositionem. *Canticum Canticorum Canonicus V. T. liber est, & ut talis ab omnibus semper nemine contradicente in utraque Ecclesia Judaica & Christiana agnitus, nec unquam fraude Canoni insertus est.*

§. II.

Ordinur demonstrationem ab argumentis externis. Id enim natura rei requirit. * Ea petimus ex testimoniis scriptorum qui Judaicæ & Christianæ Ecclesiæ circa Canonem librorum veteris Testamenti fidem tradunt. Traditio hæc omnibus veritatis & integritatis indiciis quæ requiri possunt instructa est, Est enim universalis, constans illibata & indubia **

* Non enim omnes libri S. Codicis suam authoritatem absque respectu corporis totius, cujus partes sunt, tuentur. Multi præcipue qui vaticinia clara & quæ implementum nacta sunt continent, si vel extra Canonem examinentur, Divinitatis suæ certissima argumenta produnt, Alii vero non vindicantur, nisi demonstratum sit eos semper in Canone extitisse, adeoque in normam fidei & morum Ecclesiæ a Deo traditos esse. Nehemiam ex. gr. Estheræ libellum, pluresque alios, his muniendos esse præfidiis priusquam divinam eorum originem adversus incredulos tueri possumus, apud omnes in confesso est. Eodem modo comparatum est cum Cantico, cujus interna divinitatis indicia, nisi Canonica Authoritas simul probetur incredulus spernet. Præterea inquirentes in Veritatem Religionis, non quemcunque librum S. S. separatim expendimus. Prudenter indicia divinitatis ex toto corpore eruuntur, & deinde nisi quicquam in partibus sit quod divinitatem earum evertat, aut nisi Canonis historia dubia sit, omnium partium divinitas agnoscitur. Igitur externum hoc divinitatis indicium in vindiciis Cantici præmittimus, quod deinceps per interna confirmatum ibimus.

** Allegationes Patrum non studiose conquiram, id enim necesse non est, cum ex historia Canonis & serie librorum Canonico-

rum quam per omnia secula tradunt causa Cantici satis defendi possit: præterea constat eos sæpe citare scripta Apocrypha; quæ Catechumenis solum legebantur, & quibus ipsi auctoritatem Canonicam non tribuebant. Testimonia igitur ex eis solum monumentis quæ de Canonicis libri V. T. testari nemo ambigere potest, exhibebo. Præterea ante MELITONEM antiquissimum eorum qui Canonis historiam tradunt, non citatur, unde cum illius testimonium primum sit eoque conficiatur tanquam ex testimonio publico, in Canone V. T. extitisse & a privatis agnitum esse, nihil opus est collectione allegationum ex auctoribus sequentibus oculos lectorum fatigare sane post ejus ævum major scriptorum Ecclesiasticorum copia exsurrexit & superest a quibus frequentur allegatur, quin citatum est in eis quorum opera interiere. Id enim liquet ex THEODORETO qui *præfat. in Canticum* Opp. Tom. I. p. 985. edit. SIRMOND: testatur. Πολλοὶ δὲ αὐτὸ τῶν παλαιῶν ἡρμηνεύκασιν, οἱ δὲ τοῦτο ἐφεξῆς μὴ πεποικηκότες ταῖς ἐκεῖθεν χρήσεσι τὰ οικεῖα συγγράμματα κατεκόσμησαν καὶ οὐ μόνον Εὐσέβιος ὁ παλαιστίνος, καὶ Ὀριγένης ὁ Ἀιγυπτίος ---- ἀλλ' οἱ τούτων παλαιότεροι καὶ τῶν Ἀποστόλων πλησιέστεροι ---- πνευματικὸν ἔγνωσαν τὸ βιβλίον. *Multi etiam ex Veteribus illum commentariis & interpretationibus illustrarunt, & qui deinceps non sunt interpretati ejus tamen sententiis scripta sua decorarunt. Nec solum EUSEBIUS Palæstinus, & ORIGENES Ægyptius — Sed his antiquiores Apostolisque propinquiores — librum Spirituale esse censuerunt. Et jam ORIGENIS tempore Commentario illustratus fuit ab HIPPOLYTO cujus EUSEBIUS Hist. Eccles. L. VI. cap. XXI. meminit. Canonis igitur historiæ solum inhærebimus. Omnia requisita fide dignorum testimoniorum eis verbis & characteribus quibus Traditionem pro Cantico militantem circumscribo, poni, quilibet fateri cogitur. Universalem Traditionem appello quæ ab omnibus testibus qui rite hic in judicium vocari possunt, amicis inimicis, ejusdem sectæ vel diversæ, stabilitur. Constans est, quæ nunquam interrupta est sed omnibus seculis viguit. Firma cui nemo obliquutus est, tum ne quidem quando de veritate rei suspensiones oboriri potuere vel debuere, & quam nemo etiam tum quando propriæ causæ non favebat negare aut in dubium vocare ausit, sed quam omnes agnoverunt ei qui de re de qua disquiritur testimonium exhibuere, disertis verbis, reliqui tacito consensu* con-

confirmarunt. Illibata denique quæ ab eis testibus originem ducit qui satis de re certi qui nec decepti nec corrupti fuerunt quorum testimonia, non interpolata nec depravata sunt. Certum est firmiora & plura veritatis rei historię documentis demonstrandæ, indicia nequidem postulari posse; Eis vero præfidiis Canticum muniam. Testimonio Universali, omnium Judæorum & Christianorum, qui Canonis V. T. seriem in scriptis suis exhibent, cujus demum sectæ fuerint ac versionum primorum seculorum quæ Canticum ad unum omnes habent. Constanti ex omnibus seculis ex quibus monumenta suppetunt, adeo ut nullum sit quod Canticum omittat. Firmo ex diserto consensu omnium qui de libris Canonicis V. T. scripsere, ex tacito eorum, qui ei non obloquuti tum maxime quando id fieri potuisset & causæ suæ dogmatibusque maxime favisset. Id denique firmissime roborabitur, ex integritatis Canonis demonstratione, qui quum corruptus non sit neque corrumpi potuerit, veritas inexpugnabilis reddetur.

§. III.

Judaicæ Ecclesiæ testimonium præmittimus. Cantico prorsus favet exhibebimus illud ex V. prioribus post C. N. Seculis ex I. perhibet JOSEPHUS ex Sec. II. AQUILA THEODOTION, forte SYMMACHUS, & AUTHOR versionis quæ EDITIONIS V. nomine apud ORIGENEM insignitur. EX III. ORIGENES, ex IV. AUTHOR PROLOGI GALEATI ex V. THALMUDISTÆ in BABA BATHRA. Reliqui omnes recentiores consentiunt. * Ex quam plurimis circumstantiis testimonium hoc roboratur. Nullum enim in contrarium produci potest, nullum dubii vestigium, e contra summæ venerationis indicia, quod denique ex demonstranda integritate Canonis apud Judæos, irrefragabile redditur. **

* Quantum ego novi, nulla series librorum Canonicorum, quæ a Judæis composita est; Nulla versio ab eis adornata nullus MSus Codex, nullus impressus Canticum ex V. T. omittit.

De impressis res nota est. Quam plurimos M^Ctos recensuerunt Doct. HODYUS *de Bibliorum textibus Original.* p. 646. & Cl. WOLFIIUS *Biblioth. Ebraea* pag. 289. & 293. nullum video inter eos qui reliquos omnes libros V. T. habeat & solum Canticum omittat. Antiquissimi eorum Canones, & monumenta ex quibus de Canone aliquid concludere licet, evincunt Canticum ab eis inter Canonicos recensitum esse. Indicabimus ex v. prioribus post Christum seculis quæ superesse novimus. Ex primo producimus audacter JOSEPHUM, cujus Canonis compendium ei favere supra demonstravimus c. i. §. xiv. unde nunc ea repetere non opus est. Hic vero cum antiquissimus sit omnium qui de Canone V. T. aliquid litteris prodidere, absque Scepticismo antiquiora postulare nemo potest; Ex Sec. i. i. superest primo versio AQUILÆ, inter cujus אֶתְפָּלָא Cantici reliquias invenimus. Judæum eum fuisse nemo ambigit. Nemo Antiquorum post Sec. i. i. A. xxxi. ejus ætatem rejicit, multi ante vel Sec. i. xc. vel secundi xii. aut xvi. aut xx. aut uti Cl. WHISTONUS xxviii. cui & nos assensum præbemus ponunt. Igitur xxx. annis post JOSEPHUM cujus Libri contra Appionem anno Sec. i. circiter xcvi. editi sunt ut mox ostendetur Vet. Testam. vertit. xl. (vel forte aliquanto citius) annis post, THEODOTIION versionem adornavit. Cantici reliquiæ ex ejus versione itidem supersunt. Judæum fuisse Cl. WHISTONUS fatetur, & nos cum Cel, MONFAUCONIO in *Preliminar. ad Hexapla Origenis.* BUDDEO *dissert. de Theodotione supra cit.* credimus. SYMMACHUM qui itidem Canticum vertit quidam Judæum faciunt, alii Ebionitam sive Judaizantem, in quo accedimus MONFAUCONIO l. c. & HODYO *de Textibus Originalibus.* L. iv. c. i. p. 586. cum vero Ebionæi in paucissimis a Judæis recesserint, SYMMACHUS saltem non obscurum testimonium de Judaico Canone reddit. Denique huc refero AUTHOREM versionis quæ sub nomine EDITIONIS v. Operibus ORIGENIS inserta est. Judæum fuisse HODYUS l. c. ex HIERONYMI testimonio adstruit. Canticum habet. Et nisi Sec. i. i. quum monumentis ex quibus annus ei assignandus detegi posset destituamur, adornata sit, ad Initium i. i. i. rejici si ita libuerit libenter patiar. Ex Sec. i. i. i. ORIGENES Canonis Ebræi historiam, tradit, quam conservavit EUSEBIUS H. E. L. vi. c. 25. Canticum habet. Ex Sec. iv. Author. PROLOG. GALEAT. qui

qui HIERONYMO tribuitur idem egit. Ex V. denique ipsorum Judæorum in Thalmude Babylonico, quod in tractatu BABA BATHRA perhibent testimonium, huc facit. Ætatem ejus ad Sec. v. rejicimus cum Cl. WOLFIO *Biblioth. Ebr.* p. 685. sq. Ex seculis sequentibus nil cumulo, suspicio nulla adest ob supradicta ullum inter Judæos post ea tempora de Cantici autoritate dubitasse. Quin post obsignatum Thalmud statim Karæorum sectam (qui tamen traditiones & allegoricas S. S. explicationes Rabbanitarum contemnunt) viguisse certo posse probari, fatetur ipse MORINUS *Exercit. Biblicis Lib. II.* p. 307. Hi vero cum Canonem eundem cum Judæis habeant, tanto magis consensus omnium Ebræorum firmatur.

** Quod si supponamus id quod mox evincemus. Judæos nunquam potuisse corrumpere Canonem V. T., multo minus id tam brevi temporis spatio quod per sententias V. Cl. fraudi assignandum esset, ac Josephi videlicet ævum & authores versionum Græcarum Sec. II. intercedit, planum est eos, quos hi interpretes verterunt cum aliis Canonicis, seculo primo adeoque Servatoris & Apostolorum ævo, in Canone extitisse. Sed de his postea pluribus agemus. Nunc solum observo, neminem (quantum constat) e Judæis fuisse ullo seculo qui quicquam Cantico detraxerit aut de ejus Autoritate dubitaverit præ aliis libris. Attentionem meretur Judæos varia in scriptis tradere quæ in detrimentum Autoritatis Canonice Librorum vel partium eorum vergere videntur. Talia studiose congeffit. Cel. JOH. HENR. HOTTINGERUS, & post cum sequentes qui introductiones in S. S. scripserunt. Observat *Thesouro Philol.* p. 504. Thalmudistas dubitasse de Jobo, unde R. LEVI BEN GERSON ad Job xxxi:49. scribit inter antiquos fuisse qui ix. postrema capita tanquam supposititia rejicienda esse contenderint, eo quod cap. xxxi. claudatur verbis חֲמוֹ דְּבָרֵי אִיּוֹב absoluta sunt verba Jobi. Tradunt in Cod. SCHABBATH fol. 30. majores voluisse ἀποκρῦπτειν Ezechielem quod in eo verba Legi Mosis contraria extare putarent, usque dum R. CHANANJA venerit, eaque rite exponere docuerit locum exhibet Cl. SURENHUSIUS in *præfat. Part. II.* *Mischna* ad מַסְכֵּת עֲרֵיֶת. Præcipue adversus reliqua Salomonis scripta, notari solet v. gr. Proverbia majores occultare voluisse Cod. SCHABBATH *loc. cit.* quia putaverint ea habere verba quæ se invi-

cem everterent דברין סותרין זה את זה. Idem de Eccle-
 siaste factum esse in *Vajikra Rabbathi* fol. 161. aliisque citatis àn
 Cel. WOLFIO *Biblioth. Hebrae* p. 117. & CARPZOVIO *Introduct.*
ad Libros V. T. Part. II. p. 218. seq. asseritur. מפני שמצאו בו
 חכמים דברים מטים לצד מינות. *Quod deprehendere sibi* (חכמים)
sapientes) *viderentur verba tendentia in haeresin.* Quicquid de
 hac traditione fit; ut vel indicet curam Judæorum distinguendi
 apocrypha & spuria à genuinis quod HOTTINGERO *loc. cit.* pag.
 496. placet; vel intelligenda sit secundum disputandi rationem
 Judæorum, qui in rebus de quibus certissime persuasi sunt obje-
 ctiones movere solent (quod ideo credibile est quia Autoritate
 Rabbinorum explicantium difficultates, libros de quibus agimus
 agnovisse dicuntur) vel denique serio dubitaverint, quod circa
 Ecclesiasten qui Sadducæis favere videbatur cum diserte narre-
 tur consilium supprimendi, verosimile fit; frivolis de causis du-
 bitatum fuisse attendenti planum est. Canticum interea summa
 cum veneratione prosequuti sunt. Hinc in *Cod. JADAIM* c. III.
 f. 157. postquam more suo disputaverant, an Canticum res pro-
 fanabilis esset, ex traditione AKINHAË affirmantas pronuntiant
 אין כל העולם כלו כדאי כיום שניתן בו שיר השירים לישראל
 שכל הכתובים קדוש ושיר השירים קדש קדשים ואם
 נחלקו לא נחלקו אלא על קהלת. *Totus mundus non tan-*
ti est ac dies ille quo Canticum Canticorum datum est Israël. Cum e-
 nim *Hagiographa omnia sint Sanctum, Canticum Canticorum, est*
Sanctum Sanctorum; & si disputatum est, NON DISPUTATUM
EST NISI DE ECCLESIASTE. Similia his habet A. Ben Ez-
 RA Præf. in Canticum חלילה הלילה להיות שיר השירים
 בדברי חשק כי אם על דרך משל ולולי גדר מעלתו לא
 נכתב בסור כתבי הקודש ואין עליו מחלקת. *Absit absit ut*
Canticum Canticorum de voluptate carnali agat, sed omnia figurate
in eo dicuntur. Nisi enim maxima ejus dignitas fuisset, inter libros
S. S. relatum non esset, NEQUE EST SUPER EO DISSEN-
SIO. Multa alia adducit CARTWRIGHTUS *Mellific. Hebraico.* in
 Tom. VIII. CRITIC. ANGL. pag. 883. ex quibus summa vene-
 ratio Judæorum, adversus Canticum, quamvis de aliis scriptis
 Salomonis dubie loquantur, evincitur. Eam præterea omnes
 eorum ritus circa Canticum, stabiliunt. Non permittebant il-
 lud legi nisi ab eis qui ad perfectam ætatem pervenerant, uti re-
 statur

statui *Author Homiliarum* IV. in *Canticum* quæ ORIGENI tribuuntur, & THEODORETUS *præfat. in Cant.* Venerationis hæc indicia fuisse concludo ex HIERONYMI verbis qui idem in *Præfat. ad Ezech. ad Eustochium* tradit. *Nam nisi quis apud Hebræos ætatem sacerdotalis ministerii, i. e. XXX. annum impleverit, nec principia Geneseos nec Canticum Canticorum, nec hujus (Ezechielis) exordium & finem legere permittitur.* Eodem igitur loco ac reliqui a quorum lectione juvenes arcebant habuere, præcipue si credamus non ob styli rationem, sed quod valde verosimile est, ob Mystica quæ continet, per disciplinæ arcani genus, morem hunc obtinuisse. Nequid nunc dicam quod inter V. Megilloth primum sit adeoque jam ab eis temporibus quo ritus, legendi libros festales præ reliquis Hagiographis obtinuit, publice in Synagoga in festo Paschatis prælectum & eodem honore cum reliquis festualibus cultum esse constet, vel Mysticas etiam interpretationes antiquorum in MEDRASCHIM collectionibus conservatas memorem; Omnia Traditionis inter Judæos, constantis firmæ indubiæ & universalis indicia præbent.

§. IV.

Testimonia Ecclesiæ Christianæ, multo firmiora sunt. Nullus enim Canon V. T. à Christianis consignatus, inter omnes eos qui hodie supersunt Canticum omittit, quod herculeum pro traditionis integritate argumentum suppeditat; * Quam plurima ex ipsis Canonibus pro asserenda certitudine testimonii desumi possent, scilicet Antiquitas fidelitas & cura Ecclesiarum, qui eos agnoscebant; sigillatim MELITONIS Canon his characteribus se commendat & liber est à vitio quod ei impingitur. ** Ex eis autem concludimus Historiam Canonis Cantico addo ut nullum dubium superesse possit favere. ***

* Solum ex Canonibus argumenta deducam neglectis allegationibus, quæ statim post MELITONIS primi à quo Canonis historiam habemus tempora produci possent, Rationes supra dedi. Tanto certiora sunt quæ ex Canonibus deducuntur, quod publici testimonii

monii instar habenda cum allegationes privatorum fidem solum condoceant. Quotquot autem supersunt in Christianorum scriptis Canones V. T. omnes ad unum Canticum habent. Æque ac inter Judæos consensus omnium hic conspicitur: De Canonibus nunc agemus, versionum eos confirmantes consensum in §. vi. indagabimus. Præiverunt nobis qui Canonum Vet. T. ex Scriptoribus Christianis collectionem instituerunt; Alter Vir Illustris & dum viveret Patriæ meæ summum ornamentum GERHARDUS V. MASTRICHT., in historia Canonum, quam Vir Celeberr. & πολυμαθὴς THEOD. HASÆUS communis Patriæ decus. *Bibliotheca Theol.-Philolog.* Clas. viii. fasc. i. inseruit. Alter quem sæpius excitavi, Eruditissimus HUMFREDUS HODYUS in libro ad stuporem docto *de Textibus Original. Bibliorum* p; 646. Hic plures adducit & cxxxv. schemata Canonum exhibet; quamvis multa ex eis e Judaicis MSctis imprimis & impressis codicibus adornata sint, id tamen heic monere velim, unicum inter omnia Canticum omittere, videlicet LI. quod juxta Codicem MStum Syriacum POCOCKIANUM instructum est; vitio typographi hoc factum sit, an vero Codex Canticum omittat dubito. Cel. Author quod aliquando solet differentiam hujus à reliquis non notavit. Si deficiat e Codice præjudicium causæ nostræ non conciliabit, quandoquidem, tot Apocrypha habet ut recentem valde esse appareat, recenset Ecclesiasticum, III. Maccabæorum Libros Esdræ Apocryphos, Tobiae, Baruchi, Historiam Belis & Draconis, Susannæ &c. Quod ad Canones Antiquæ Ecclesiæ Christianæ; Apponam hic omnes adusque Sec. vii. in quo Apocryphis penitus deturpari cæperunt, scriptores longius abfuerunt ab eis temporibus quibus inquirere licuit in integritatem Canonis, & per Tyrannidem in conscientias liberum amplius non erat à receptis doctrinis recedere. Observo simul numerum librorum V. T. quem recenset, eos de quibus dubie loquuntur, Apocrypha quæ rejiciunt aut quæ Canoni immiscent, Ecclesiam cujus consuetudinem tradunt, ætatem denique quæ quum aliquando dubia sit, circiter ut solet determinavi, unde heic molestiam mihi conciliari nolo. Incipio à Scriptoribus Græcis, melioris enim in hac re fidei sunt certiores erant de re, cum Ecclesiæ eorum ab Apostolis plerumque fundatæ sed Scriptores Latini, plerique è remotis orbis partibus Africa & Gallia, Apostolis inaccessis erant.

Annus

Annus post C.N.	Scriptor.	numerat li- bros.	Apocryphos rejicit vel numerat.	Canonicos reji- cit vel omittit.	Tradit Canō- nem Ecclesiæ.
CANONES EX PATRIBUS GRÆCIS qui supersunt ad Sec. VII.					
CLXX.	MELITO apud EUSEBIUM H. E. L. IV. c. 26.	XXII.	non meminit.	Silet <i>Estheram</i> & <i>Nehemiam</i> .	Palæstinæ.
CCXXX.	ORIGENES apud EUSEB. l. c. l. VI. c. 25.	XXII.	rejicit <i>Maccabaicos</i> .	habet omnes præter XII. <i>Pro- phetas</i> vitio Scri- ptoris omisos.	Judæorum a quem Ecclesia Palæstinæ se- quebatur.
CCCXXX.	ATANASIUS Ep. <i>Paschali</i> .	XXII.	Rejicit <i>Sapientiam</i> , <i>Ecclesiasticum</i> , <i>Ju- dub</i> , <i>Tobiam</i> habet <i>Baruchum</i> & <i>Episto- lam Jeremiam</i> .	omittit & Apo- cryphis accen- set <i>Estheram</i> .	Alexandrinæ.
	AUTHOR SYNO- PSEOS S. S. inter Opera ATHA- NASI	XXII.	Respuit eosdem.	Dubie loquitur de <i>Esthera</i> .	
CCCL.	CYRILLUS HI- EROSOLYMITA- NUS <i>Catech.</i> IV.	XXII.	Rejicit omnes alios sed habet <i>Baruchum</i> & <i>epistolam Jere- miam</i> .	nullum	Hierosolymita- næ.

CCCLXVII.	CONCILIUM LAODICENUM <i>Canon. Vet.</i>	XXI.	numerat <i>Baruchum</i> & <i>epistolam Fere-</i> <i>miam.</i>	nummum	Ecclesiarum A- siaticarum.
CCCLXX.	GREGOR. NA- ZIANZ. <i>Carm.</i> 33.	XXI.	reijcit omnes.	tacet <i>Estheram.</i>	Ecclesiae Nazi- anzenae in Cap- padocia.
Eodem.	AMPHILOCHI- us in <i>Jambis.</i>	XXI.	Reijcit omnes.	Dubie loquitur <i>de Esther.</i>	Iconiensis in Lycaonia.
CCCLXXIV.	EPIPHANIUS <i>Hares. vii. it.</i> <i>de Ponderibus &</i> <i>Mensuris.</i>	XXVII. quos tamen reducit ad XXI.	Reijcit <i>Sapientiam</i> & <i>Ecclesiasticum</i> cum aliis, numerat <i>Baruchum & Fere-</i> <i>miam epistolam.</i>	nummum.	Ecclesiam in Cypro.
.....	CANON A- POSTOLICUS LXXXV.	incertum ob codicum di- versitatem.	legendum Cate- chumenis <i>Ecclesia-</i> <i>stium</i> suadet.	nummum habet inerti enim <i>li-</i> <i>bri Macabaeorum</i>	
DCC.	LEONTIUS <i>de se-</i> <i>dis.</i>	XXI.	reijcit omnes.	Retinet <i>Eshe-</i> <i>ram.</i>	Constantinopo- litanæ.

EX ECCLESIAE LATINAE SCRIPTORIBUS ad Sec. v.

CCCLX.	HILARIUS PICTAVIENSIS <i>Præfat. in Psalmos.</i>	xxii.	Rejicit, sed habet <i>Jeremie epistolam.</i>	nullum omittit.	Aquitaniae Ecclesiae in Gal- lis.
CCCLXXX.	HIERONYMUS <i>Ep. ad Paulinum.</i>	. . .	nullos habet	nullum omittit.	Romanæ.
Eodem.	Idem. apud CASIODORUM. <i>Div. Lib. 8. c. 12.</i>	. . .	nullos habet	nullum omittit.	. . .
Eodem.	PROLOGI GALEATI AUTHOR in <i>Operibus Hieronymi</i> , quem supra jam protulimus.	xxii.	Apocrypha nulla habet.	Canonicos nul- las omittit.	Canon est Ju- daeorum illius temporis à quo author Prologi non recedit.
CCCLXXX.	RUFFINUS <i>Expositione Symboli.</i>	. . .	Nulla habet rejicit <i>Ecclesiasticum & Sapientiam, Tobie, Judith & Maccabaeorum libros.</i>	nullos	Aquilegensis.
CD.	AUGUSTINUS de <i>Doctr. Christ. L. 11. c. 18.</i>	XLIV.	Multos habet <i>Tobiam, Judith, Maccabaeos &c.</i>	nullos	Hipponensis Africae.

Hic defino in Latinæ Ecclesiæ scriptoribus cum sequentes omnes INNOCENTIUS I. Papa *Ep. ad Exuperium*. CONCIL. CARTHAGINENSIS III. EUCHERIUS LUGDUNENSIS GELASIUS *in decreto*, &c. Apocryphos plurimos recenseant. An plures supersint ignoro. Dedi eos omnes qui diligentiam virorum summorum quos citavi non effugerunt?

** Ex ipsis Canonibus multa indicia integritatis & fidelitatis eruuntur. Præcipue vero ex Antiquioribus quos puriores & ab assumptis Apocryphorum liberos esse observamus, colliguntur. MELITONIS, utpote antiquissimi Autoritate maxime nitimur; Non procul aberat a temporibus Apostolorum, in quibus Canonem illibatum fuisse certum est. Canonem Ecclesiarum Palæstinæ scripsit; si ullibi in eis ubi Christus & Apostoli vixerunt, plerique Ebrææ linguæ periti erant, Christianos de Canone librorum V. T. certos fuisse apostolica Autoritate, & quam plurimos codices Ebræos superfuisse & lectos esse oportet. In ea persuasione antiquitus omnes fuisse exemplo imprimis MELITONIS & ORIGENIS evincitur; hic ideo in Palæstinam ex Ægypto profectus est ut certissimus redderetur de libris V. T. antequam stupenda diligentia versiones S. litterarum ederet. Iste satis clare in fragmento quod EUSEBIUS conservavit hoc indicat. *Ἀνελθὼν ἐν εἰς τὴν ἀνατολήν* &c. Cum igitur in Orientem profectus essem & ad LOCUM IPSUM pervenissem in quo hac & PRÆDICATA & GESTA olim fuerunt Veteris Testamenti libros diligenter didici quorum Catalogum subjicit. Maximum præjudicium pro integritate Canonis quem exhibet, exinde conciliatur, quod purus sit ab assumptis, nec ullum librum V. T. omittat. Nihil enim ei decedit quod Estheram & Nehemiam disertis verbis non numeret. Posterior uti supra ostendimus c. i. §. xiv. semper Esdræ libro adhæsit & sub ejus nomine recensitus est. Priorem itidem sub eo complecti vel numerus xxiii. librorum qui eo seculo observabatur ut Josephi testimonium, & aliorum Canonum quos enarravimus consuetudo evincit. Excessisset enim numerum hunc si separatim recensitus fuisset, & æque hunc sub Esdræ nomine comprehendit quam Threnos sub Jeremiæ quos non distincte numerat ut fere omnes reliqui Canones faciunt. Constat præterea Palæstinæ Ecclesias eum agnovisse, quod præter JUDÆORUM, ORIGENIS & CYRILLI HIEROSOLYMITANI Cano.

Canones probant. Ab aflumentis quoque liberum esse contendimus. Prorsus a natura rei recedit quod V. Cl: objecit, eum sapientiam Salomonis numerasse, cum apud Eusebium l. c. recenseatur παροιμιαὶ ἢ δὲ σοφία. *Proverbia quæ etiam sapientia, vocatur.* Lectionem hanc fide codicum adstruit Doctiss. EUSEBII Commentator HENR. VALESIUS, Frivolum foret hodie eam impugnare, aut contendere propter adjectum nomen σοφίας librum sapientiæ Canoni huic inferendum esse, cum tot testimoniis evictum sit Proverbia antiquitus nomine σοφίας venisse. Ipse EUSEBIUS eodem libro c. 22. ita eum appellat ὁ μόνος δὲ ἅτε ἀλλὰ καὶ Ἐιρηναῖος καὶ πᾶς ὁ ἑλλενιστικῶν χορὸς πανάρετον σοφίαν τὰς Σολομώντων παροιμίας ἐκαλέεν. *Non solum enim hic (HEGESIPPUS) sed & IRENÆUS & tota Veterum turba Proverbia Salomonis appellabant πανάρετον σοφίαν.* Aliis quam plurimis exemplis id demonstrarunt VALESIUS ad utrumque locum EUSEBII, SUICERUS in *Thesouro Ecclesiastico* voce σοφία Tom. II. p. 556. & COTELERIUS *not. ad CLEMENTIS ROMANI epistolam. I. in Patribus Apostolicis* Tom. I. p. 178. ubi ANONYMUM GLOSSATOREM ejusdem epistolæ qui postremum locum EUSEBIUM impugnaverat & cujus argumenta l. c. p. 179. exstant refellit, ut taceam quæ RAYNOLDUS dudum observavit. Utrumque igitur σοφία designat Librum Proverbiorum & sapientiæ. Neutiquam postremum hunc intellexit MELITO. Primo enim testatur EUSEBIUS eum exhibere τὸ ὁμολογικὸν καὶ παλαιὰς διαθήκης γραφῶν κατάλογον, *Indicem librorum Vet. T. qui apud omnes recepti erant.* Sapientiæ liber autem inter ἀντιλέγομενα, quibus contradicebatur recensitus est. Ac in Canone Ecclesiæ Christianæ extitisse nunquam potest probari, omnes quos ex Græcis scriptoribus modo exhibuimus adeoque sec. VII. eum non recensent vel prorsus rejiciunt, ex Latinis omnes adusque AUGUSTINUM. Absit igitur ut solam Ecclesiam Palæstinæ quæ optime præ aliis de re instructa erat, & quod pejus foret antiquissimis temporibus assumentum hoc agnovisse credamus. Deinde omnia non solum argumenta quæ produximus sed exsertum CYRILLI HIEROSOL. testimonium contrarium suadent. Hanc laudem tribuit quod nunquam Apocryphos Ecclesia Palæstinæ agnoverit & legerit *Cateches. IV. §. XXI.* Lectionem Canonorum ex Institutione Apostolica rejectis omnibus apocryphis derivat. Prorsus etiam incredibile est

Ecclesiam Palæstinæ Christi & Apostolorum ævo Salomoni tribuisse librum qui originem suam satis prodit. Allusio enim ad *coronamenta victorum* & ἀβλα νικῶντων ἐν ἀγῶσι, *præmia vincientium in certaminibus* c. iv. 2. eam ætatem ostendit qua Judæi frequentius cum græcis versabantur & de eorum moribus ac certaminibus instructi erant. Itane vero servator & Apostoli hanc fraudem approbassent? Quod omnino impossibile est; igitur supponendum esse, Palæstinæ fideles hunc librum, qui à moribus, ac ætate Salomonis prorsus abhorrebat, contra traditionis apostolicæ, & Canonis majorum fidem Codici Sacro inseruisse. Sed ubi hujus rei vestigia? quæ suspiciones, quæ causæ quare id credatur? Etenim nisi omnes badis & blenni fuissent primoque seculo post excessum Apostolorum nemo amplius novisset qui sacri V. T. libri eorum autoritate confirmati essent, quod oppido ridiculum foret, vel malæ fidei reos peragere velis, isto seculo apud eos librum Apocryphum inter Canonicos receptum non fuisse planum est, præcipue cum sequentes omnes cum rejiciant, cujus novæ mutationis, nec causa vel indicium datur. Tanto magis id apparet, quod nunquam probari possit, neque credibile sit hunc librum Ebraice scriptum esse HIERONYMUS satis hac de re persuasus erat, unde præfat. ad *Libr. Salomonis* ait. *Liber Sapientie apud Ebraeos nusquam est quin & ipse stylus græcam eloquentiam redolet.* Et sane verosimile mihi nunquam fieri Canonici libri Vet. T. textum originale interiisse & quidem HIERONYMI ævo, qui tamen alium Apocryphum scilicet primum Maccabæorum si author sit PROLOGI GALEATI vidisse se testatur. Confirmor nunquam Ebraice extitisse quod ORIGENES in Canone quem EUSEBIUS H. L. vi. c. 25. conservavit & in quo librorum Ebraicorum titulos exhibet, unius solum extra Canonem titulum videlicet Libri i. Maccabæorum Σαφειθ Σαφειθ ελ. uti HUETIUS *demonstr. Evangel.* p. 460. legit שרביט שרביט Scepterum principis filiorum Dei, nullum autem Sapientie, neque extra, neque in Canone tradat. Quomodo ipse hac opinione confundatur Josephum Constitutiones ac Canones Apostolicos secum committat; quin jam ipsos sec. i. Christianos æque ac Judæos fraudes exercuisse statuere cogatur supra indicavi. Nodum itaque contraho; cum ante MELITONEM Liber Sapientie in Ecclesiæ Palæstinæ Canone non exiit, verosimili-

simile non est illum eum numerasse; præterea quod MELITO eum numeravit ex verbis ejus colligi nequit, & nunquam ab Ecclesia Palæstinæ inter Canonicos relatus est, unde planum est MELITONEM exhibuisse Canonem V. T. purum integrum non corruptum, qui fidem meretur. Cum vero itidem primus sit omnium qui produci possunt, nec antiquiores: qui omnes libros S. S. recensent supersint testimonii illius fides in dubium vocari nequit.

*** Ex variis circumstantiis aliorum Canonum quos exhibimus fides patescit, ORIGENI præsertim cujus integritas cura fides & eruditio eam laudem postulant; adcurate præterea omnes recenset qui ab Ecclesiis Judaica & Christiana agnoscebantur, nullo admixto apocrypho, nec omisso Canonico quantumvis enim δωδεκαπροφήτων volumen negligatur, illud in curia amanuensium factum esse nemo ambiget, cum certissimum sit illud ab Ecclesia Judaica Christiana ac ipso Origene agnitum esse deinde absque eo numerus XXI. non expleretur, quem Origenes se numerare indicaverat. Ex dictis sequentia pro Causa Cantici observo. (1) *Nullus superest Canon Antiquæ Ecclesiæ qui Cantico testimonium non exhibeat.* (2) *Nallum quidem dubie de eo loqui demonstrari potest.* Ipsum JOSEPHUM enim favere cum ex aliis suppleri debeat, evici. (3) *Diversæ & Ecclesiæ & tempora, quorum consuetudines exhibent scriptores Canonum quos adduxi. Apud omnes Ecclesias omni tempore Constantiter agnitum fuisse evincunt.* (4) *Æque universale & certum de ejus ac de ullius alterius S. S. libri auctoritate testimonium perhibent.* Omnes enim conspirant, ei ipsi qui Estheræ librum rejiciunt aut dubie de eo loquuntur vel prorsus tacent. Arguit illud non cæcam fidem obtinuisse sed sedulo in genuinos S. S. libros inquisitum fuisse. Cum vero nullus ne quidem dubie de Cantico loquatur, ac omnes illud eodem modo ac alios S. S. libros de quorum auctoritate omnes persuasi fuerunt recenseant, planum est HISTORIAM CANONIS PLENE AC TANTUM FAVERE CANTICO AC ULLI ALIO LIBRO S. S. Id autem demonstrandum erat. Addo denique si hoc de Cantico testimonium rejiciatur, nullam certitudinem Canonis superesse, cum quicquid adversus id pertinaciter exciperetur multorum librorum qui agnoscuntur auctoritati obverti posset, quin fundamenta demonstrationis everteret; tantum ideoque pro Cantico quantum pro aliis valebit.

§. V.

Accedit consensus Omnium versionum Ecclesiæ Anti-
quæ. * Harum testimonium tanti ponderis est ac ipsius
Canonis Historiæ, & simul evincit Canticum diu ante
finem Sec. II. ab omnibus Judæis, Christianis Orthodo-
xis & Heterodoxis ac Codicibus Græcis & Ebraicis, ag-
nitum & lectum fuisse. **

* Ullam VERSIONEM Vet. Test. Canticum omittere ostendi nequit.
Antiquissimas Græcas quas ORIGENES Hexaplis inseruit, quan-
doquidem non necessum est de recentioribus loqui consideremus.
Ex omnibus excepta unica EDITIONE VII. reliquæ super-
sunt. LXX. AQUILÆ, SYMMACHI, THEODOTIONS Edit. v. &
vi. *λειψανα* conservata sunt, & authores Canticum in Canone
suo agnovisse eo quo scribebant ævo, evincunt. Nullum autem
ex defectu reliquiarum EDIT. VII. oritur adversus Canticum præ-
judicium, nec ei magis obest, quam Threnis Jeremiæ defectus
versionum AQUILÆ & THEODOTIONS, cum ex SYMMACHI
sola præter LXX. supersint *λειψανα* conf. Cel. MONTEFAUCON *pra-
lim nar. ad Hexapla Origenis.* p. 18. Præterea valde verosimile
est ipsam Edit. VII. Canticum complexam fuisse, quandoqui-
dem HIERONYMUS non uno loco quos excitat HODYUS l. c. pag.
593. testatur eam libros Metricos S. S. nullo addito omissi Can-
tici indicio, continuisse. De sequentibus Editionibus V. Test.
græcis post Origenis ævum, deque versionibus ac correctioni-
bus LUCIANI, HESYCHII, JOHANNIS JOSEPHI, BASILII, alio-
rumque quas harum rerum scriptores recensent nihil addere opus
est, quandoquidem eundem Canonem sequuti sunt, nec quic-
quam quod in Cantici detrimentum verget commisisse notatur.
Ex Orientalibus SYRIACAM VERSIONEM memoro. Magnæ a-
pud omnes Authoritatis est & Seculo II. adornata esse ad Ebrai-
cum exemplar creditur ab ipso Cl. WHISTONO inter media re-
stituendi Textum Ebræum recensetur. Prætereo alias recentio-
res & Paraphrases Judæorum, quæ interpretationis formam ha-
bent; quas præcipue Erudit. WOLFIUS *Biblioth. Ebrææ* p. 1177.
recenset. Antiquiores enim memoratæ sufficiunt, neque in con-
trarium quantum novi exempla produci possunt.

** Vene-

**** Veneramur** Divinam Providentiam quæ λεῖψανα harum versionum quam tenuia, non penitus interire permisit. Eis enim certissime de fide antiquæ Ecclesiæ circa Canonem erudimur, & defectum quem jactura tot monumentorum decursu seculorum deperditorum, patimur, supplere & irrefragabili testimonio Auctoritatem Sacrorum Voluminum defendere possumus. Variæ circumstantiæ earum argumento quod ex eis prolicimus robur conciliant. Paucas solum observo cum plures adnotare dissertatio præter opinionem excrescens vetet. (1) **ANTIQUITATE** ipsos Canones qui supersunt vincunt. **MELITONE** recentiores forte sunt **EDIT. v. & vi.**, definiri enim nequit quanto intervallo **ANNUM CCXXX.** quo ab **ORIGINE** Hexaplis insertæ sunt antevertant. **SYMMACHI**, **THEODOTIONS** & **SYRIACA** coævæ aut parum ab eo ætate diversæ, adeo ut medium seculi **II.** parum excedere certum sit, ut ab harum rerum Scriptoribus evincitur. Nobis enim limites ne prolixius hæc discutiamus, prohibent. Certissimum autem & apud omnes in confesso est diu ante finem **Sec. II.** adornatas & in usu fuisse. De **THEODOTIONE** ex **IRENÆO**, **MELITONI** itidem coævo id supra evicimus, nec de **Symmacho** quem multi ante **THEODOTIONEM** locant dubium est. **AQUILÆ** omnes superat. Convenit cum **Cl. Whistono** qui eam anno **CXXVIII.** absolutam credit, certo igitur indicio constat isto tempore à Judaica Ecclesia Canticum agnitum fuisse. Ea quæ vulgo τὸν O. audit Cantici versio procul omni dubio ante Servatoris ætatem adornata & in usu fuit: Nitor persuasione Canonem **V. T. Sec. II.** corruptum non esse, ac Apostolorum ævo inter **Hellenistas** Codices non truncatos & mancos in usu fuisse. Incredibile enim est, Ecclesias fundatas & cultum ordinatum fuisse, neglecto principali, quo omnia nitebantur Apostolorum ratiocinia, **Libris** videlicet **V. T.** unde nollem in causam defectus allegationum Cantici in monumentis quæ obijciuntur prætendi Canticum forsan, nondum in græcum idioma versum fuisse. Eam vero nunc mitto postea ejus fundamenta indicaturus. Allusio interea **Pauli**, quam supra vindicavi, hujus rei satis firmum indicium præbet; ac in Codice Græco **Hellenistarum** Canticum numeratum fuisse diu ante Hierosolymæ everfionem evincit, unde nisi jam tum Canones & Codices corruptos fuisse criminabimur, Cantici Auctoritatem ævo Apostolico agnitam fuisse

se evictum erit. Et si vel hoc nunc mittam Antiquitas testimoni-
monii tanta est ut proxime ad Apostolicum ævum accedat, quan-
doquidem D. Johannis obitus initia sec. II. non antevergens pau-
cis ab Aquilæ versionis ætate annis distat; Eo vero vivente Chri-
stianos, genuinum sincerum ac integrum Canonem Vet. Test.
habuisse, ac per eum de illo erudiri potuisse nihil dubito. An-
tiquitati adjungo. (2) **CONVENIENTIAM** cum **CANONE** quem
Ecclesia cui addicti erant Judaica vel Christiana agnoscebat. E-
um autem illos, loquor autem de aliis præter LXX, in versione sua
sequutos fuisse vel ipsa natura rei requirit, & stabilitur si (3)
AUTHORES & **USUM** earum consideremus. **AUTHORES** diversi e-
rant quod præcipue attendi meretur secta & religione. **AQUI-**
LAM & **THEODOTIENEM** Judæos fuisse extra omne dubium po-
situm est. **SYMMACHUS** Ebionita erat Author **EDIT. VI.** & **SY-**
RIACÆ Christianus. Nulla autem suspicio suadet eos versiones
à Canone qui à sectis quibus addicti erant, agnoscebatur, rece-
dentes adornasse, unde ei quos verrebant libri, eo seculo recepti
erant, & Canticum quoque à sectis quos sequebantur. Usus
deinde considerandus est. Omnes qui libros sacros revereban-
tur exceptis eis qui forte Ebraice textum S. legerunt, aliquas
harum versionum sequuti sunt. Apud Judæos in usu erant **A-**
QUILA & **THEODOTIEN.** Christiani LXX. interpretes, & pars
eorum **SYRIACAM.** Heterodoxi divisi erant. Judaizantes Ebi-
onitæ eosdum cum Judæis legebant vid. **HODYUS** l. c. pag. 287.
Nec aliam eo seculo in usu fuisse constat. Eum igitur Canonem
quem versiones exprimebant una cum ipsis receptum ac agnitum
esse oportet. Et cum diu ante finem Sec. II. editæ sint præci-
puæ, Canticum eo ab omnibus agnitum fuisse certissime conclu-
ditur. Extra omne dubium id ponitur si (4) ad **DISSIDIA** propter
eas agitata attendamus. Disputatum jam est ante medium Sec.
II. super earum auctoritatem, fidem atque integritatem: **JU-**
STINUS M. in *Dialogo cum Tryphone*, sæpius testatur *Magi-*
stros Judæorum sui avi recedere à LXX. virali, eamque minus esse
veram asseverare, eam adulterare, & ipsos Scripturam interpretari
& exponere contendere. Quin Aquilæ versionem allegat vid. **HO-**
DYUS l. 2. p. 234. Irenæus postea de hæresi L. III. c. 24. itidem
AQUILAM & **THEODOTIENEM** ob versionem loci **Es. VII:** qua **וְהָיָה**
וְהָיָה reddiderant reprehendit. Planum autem inde fit Ju-
dæos

dæos in locum LXX. viralis surrogasse supradictas, Christianos autem eas vidisse & examinasse: ac indisputationibus suis cum eis de earum fide litigasse; denique de Codicum corruptione suspectos habuisse; cum autem exprobrent, lectionum quarundam depravationem, immutationem, ac paucas lituras, neque ullam circa libros & partes Canonis differentiam notent, eundem cum eis Canonem agnovisse palam est; præcipue cum tanto odio adversus novas versiones agebantur Christiani si quæ discrepantia inter Canonem quem tradebant observata fuisset illud, quod procul dubio majoris momenti erat Canonum quam lectionem quorundam locorum depravare Judæis objecissent. Omnes itaque medio seculi. II. Judæi, Christiani & Heterodoxi Canticum in Canone agnoverunt. Id autem demonstrasse postea ubi cum V. Cl. de fraude libris S. illata agemus usu veniet, Nodus enim est cui solvendo, ei qui Canticum Canoni initiis sec. II. fraude insertum volunt omnes impares erunt. Nunc solum noto. OMNES VERSIONES CANTICO TESTIMONIUM EXHIBERE, & cum ex eis simul Canonis historia deducatur, argumentum quod præcedenti §. illustravi. CANONIS HISTORIAM PRORSUS PRO CANTICO MILITARE confirmari.

§. VI.

Adduxi testes qui diserte de Authoritate Canonica Cantici testantur. Eos nunc excito qui ei obloqui debuissent. Silentium omnium præcipue heterodoxorum & tacitum eorum consensum postea memorabo.* Notantur à Scriptoribus hæresium, qui de Cantici divinitate dubitarunt atque pessime illud de amoribus spurcis interpretati sunt; nullum vero Canonicam Authoritatem impugnasse perhibetur, sed potius eam veritatem agnovisse ex narratione planum est.** Inde autem magnum præsidium causæ illius accedit.***

* Inquirendum est an ulli testes adversus Canticum produci possint, cum ei omnes qui de Canonicis libris V. T. testantur, ei

faveant. Nulli autem quantum novi unquam extiterunt; qui reliquos V. T. agnoscerent, illi solum obloquerentur, vel quicquam quod certitudinem Canonice impugnet & traditionem quæ pro eo militat falsi argueret scripserunt. Orthodoxorum consensum ex Canonibus aliisque indiciis vindicavimus. Heterodoxi itidem non obstant; namque, quod si vel producerentur, secus ab eis dicta, ne tum quidem universale aliorum testimonium everteretur. Cum vero prorsus hic fileant tanto majus robur accedit testimoniis. Sed & eos circa Canonicam Autoritatem Cantici consensisse, ex silentio Patrum, nihil in contrarium tradentium contendimus. Ei enim præcipue qui commentariis S. S. illustrarunt in Prolegomenis recensere consueverunt dogmata injuria in libros quos explicabant, alii vero hæresium Scriptores eos, qui Divinis scriptis obloquebantur. Nihil vero quod traditioni de Cantici autoritate figillatim adversaretur adnotatum invenimus. Omnes enim qui notantur adversus sensum solum pugnant, uti mox ostendemus præterea nisi certa & constans fuisset de Autoritate ejus traditio ea impugnari debuisset, neque Patres ei præsertim qui mallei, uti loquuntur, hæreticorum fuerunt; nulla crimina nullas hæreses prætereunt e contra talia impingunt quæ vix creduntur à cordatis, id reticuisserunt. Unde heterodoxorum tacitum testimonium Cantico vindicamus,

* Quando consideramus quæ à Scriptoribus Ecclesiasticis notantur, de eis qui circa Canticum errare planum erit solum circa sensum ejus erratum, neque præter id quicquam quod Canonicam autoritatem impugnet allatum esse. Ante sec. IV. altum penitus est silentium de dogmatibus Cantico injuriis. Primus qui heterodoxorum ei adversantium meminit PHILASTRIUS BRIXIENSIS est Med. circiter sec. IV. scribens Hæres. cxxxii. pag. 285. edict. FABRICII. *Loquitur de hæresi, quæ de Canticis Cantorum ambigit, ipsa itidem æstimans non Spiritu Divino, sed humanarum rerum causa, ac voluptatum hominibus ab eodem prædicata.* En totum crimen. Nihil hic de impugnata traditione de Canonicæ autoritatis certitudine; solus error circa sensum versatur. Nihil etiam aliud in refutatione quam PHILASTRIUS subjungit observatur, quam demonstratio improprio & mystico sensu omnia Cantici intelligenda esse. Quod si simul perpendatur quam

quam temere hic hæreses aliis exprobrat, quod ipse AUGUSTINUS jam observavit, neque eis indulgeat qui vel levissime errarunt vel quos suspectos habuit, nullum dubium supererit eum non omisisse atro carbone notare eos qui forte isto seculo Canonicam Authoritatem Cantici oppugnassent. Hos ignotos excipit notissimus THEODORUS videlicet MOPSUESTENUS ex sec. v. propter dogmata quibus Nestorio prælusit, & irreverenter de multis Divinis scriptis sensit post obitum in CONCILIO CONSTANTINOPOLITANO II. condemnatus. Error propriis verbis ex libris ejus excerptis coram Synodo a notariis prælectus est, & ita barbaro fatis stylo exhibetur in *Edit. CONCILIORUM HARDUINI* Tom. III. p. 88. errore LXXIII--LXXI. *Cum me pignisset Cantica Canticorum perlegere, quoniam neque secundum propheticam speciem exposita sunt neque secundum historicam traditionem ut scriptura regnorum neque demonstrativa admonitione studii utuntur; nescio quomodo tuarum litterarum præceptum (de Cantico Canticorum, exigens a nobis irrecusabiliter causam) fecit me circa eum diligentior, violenter quidem. Et sic, nec enim cessavi & initio ipso lectionis quasi studiosa alacritate oscitans frequenter sicut convivio codicis nuptiali, & hoc regali, percantatus. . .* Sequuntur ea quæ adversus sensum ejus objiciebat, quibus apparet eum non adeo impudicum quam quidem privatum & emulationis nuptialis carmen existimasse; ita concludit. *Scire debent omnes emulationis nuptialis Codicem, mensale Canticum esse sicut & de amore postea convivium scripsit Plato. Unde nec Judæis nec nobis publica lectio Cantici unquam facta est, tanquam domesticus & nuptialis Salomonis convivii cantus opprobria sponsæ sonans.* Nihil hic iterum quod directe Canticum ex Canone expungeret. Quod enim addatur non a Judæis & Christianis publice lectum esse, potius supponit ab eis in Canone constanter numeratum esse sed ob causas quas ipse indicat (quod scilicet privatum & nuptiale carmen Salomonis cui sublimior sensus aut qui alios attineat non subsit) prælegi neglectus; librum adeoque Canonicum esse, & pari a Christianis, quam a Judæis modo cultum. Unicum hoc testimonium est Canticum a Christianis cum aliis publice lectum non esse, nec tamen propter ea quæ supra cap. I. §. XIV. produxi nihil evincit, nisi sec. v. morem hunc in particularibus Ecclesiis præprimis Ciliciæ in qua Episcopatum gerebat THEODORUS obtinuisse. Præterea si causæ & fontes erro-

ris aliaque quæ adversus alias S. S. partes injuria dixit confiderentur, planum erit, eum non dubitasse de traditione qua Canonicis libris accensebatur. In dubium vocabat sensum ejus spirituales atque propheticum verbis quæ supra retulimus, eoque facile induci poterat ut minus reverenter de eo loqueretur, nec tamen Canonicam certitudinem impugnet, id enim hodie ab omnibus fit, qui præjudiciis in transversum acti vel imperitia de sublimiori ejus sensu ambigunt. Et sane erravit in sensu mystico scripturæ graviter. unde *Errore xx. p. 78. loc. cit.* refertur quod negaverit in *Commentario in XII. prophetas: Vaticinia de Christo esse prædicta, & crediderit Psalmos præcipue XVI. XXII. & LXIX. de Davide ac populo Judaico agere & ab Apostolis ad Christum TRAHI.* Qui vero in eis mysticum sensum agnoscere noluit, facilius circa Canticum errare potuit. Nihil denique magis illius convitiis Cantico derogabitur, quam reliquis libris Salomonis, vel scriptore Jobi, de quibus itidem minus verecunde loquutus est. Hunc reprobatur *errore LXVI. l. c. pag. 87. dicendo quod scriptor pagana sapiat, de istis vero errore LXIII. p. 86. Quod ea IPSE EX SUA PERSONA ad aliorum militatem composuerit cum non prophetia gratiam, sed solum prudentia accepisset.* Erroneus sane conceptus de gradibus revelationis & opinio Salomonem ex vatum numero expungens, inde pellucet & errorum in hac re sola causa fuit. Nihil etiam THEODORO condonassent si quid de fraude loquutus fuisset, Notarii in Synodo, quum accusationem tot convitiis exornent flosculis *Impii, scelesti &c.* neque dogmata ulla reticeant, sed potius ut facile quisque collatis accusationem titulis cum verbis ejus subjectis videbit falsa impingant. Neque CYRILLUS ALEXANDRINUS talia præterisset, quem penitus immodeste eum impugnasse, adeo ut *Belialem & primogenitum diaboli &c.* appellaverit, notum est. Igitur THEODORUS quantumvis inique de Cantico senserit, Canonicæ autoritatis certitudinem non oppugnavit. Tertio compareret THEODORUS Cyri Episcopus aliis eundem errorem ac PHILASTRIUS impingens *Prefat. in Canticum Opp. Tom. I. pag. 984. Edit. Sirmondi.* En verba. *Ἐπειτὰ δὲ τινες τὸ ᾠσμα τῶν ἀσμάτων διακαλλόντων, καὶ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΝ εἶναι τὸ βιβλίον ΟΥ ΠΙΣΤΕΥΟΝΤΩΝ, μύθους τινὰς &c.* Caterum quidam ex eis qui Canticum calumniantur ac SPIRITUALEM librum esse NON CREDUNT; fabu-

fabulas quasdam ne aniculis quidem delirantibus dignas contexunt, uti nimirum quod sapiens Salomo de se ipso deque Pharaonis filia conscripserit. alii autem ejusdem classis authores pro Pharaonis filia sponsam esse Abisai sunamitidem confinxerunt. Quidam vero prudentius considerantes sermonem hunc regium appellarunt. Hos deinde refellit mysticum sensum evincens, & divinam auctoritatem, ex restitutione librorum S. S. per Esdram fabula nimis leviter a patribus credita derivat. Nihil autem quod fraude aliis libris adjectum esse crediderint adversariis suis exprobrat. Alii in Antiquioribus seculis non occurrunt.

*** *Paucas observationes ad vindicandam causam Cantici ex dictis elicio. (1) Quod si totius sectæ fuisset illud quod modo notavimus dogma Cantico injurium, suspensiones adversus illud plures oboriri possent; At contrarium colligimus ex verbis citatorum authorum, quæ solum inferunt privatos erroneis sensus mystici principiis in transversum actos ita credidisse THEODORUS præcipue MOPSUESTENUS Nestorianos quibus prælusit, ac quibuscum condemnatus est, in hoc dogmate consentientes non habuit; Sane non solum sequentes recentiorum temporum Nestoriani Canticum agnoscunt uti planum ex Canone HABED JESU, apud ABRAAMUM ECHELLENSSEM quem simul exhibet supra laudatus MASTRICHTUS *Biblioth. Theol. Philol. Bremensis loc. cit. pag. 22. n. xxxii.*, sed & antiquioribus nullus in hac re error impingitur, & quod præcipuum est ipse THEODORETUS quem tamen Canticum agnovisse ac defendisse contra alios vidimus, a Nestorianismo non procul abfuit, quin THEODORUM ipsum strenue adversus CYRILLUM ALEXANDRINUM defendit, cujus excerpta leguntur in ACTIS CONCILIORUM l. c. p. 107. seq. Deinde alii illius seculi hæreseon & sectarum scriptores AUGUSTINUS præsertim ac rigidus EPIPHANIUS hunc errorem omittunt, unde planum est exegeticum paucorum errorem fuisse, (2) PAUCI videntur fuisse sec. iv. & v. viventes qui hunc errorem sed EXEGETICUM erraverunt. Non solum enim Authores citati tempore parum ab invicem diversi erant sed & dogmata fere iisdem verbis describunt, præcipue clare subinducant, ex perverso conceptu de gradibus revelationis & sensu Prophetico scriptis stricte sic dictorum prophetarum tantum proprio, originem duxisse. Opinio ista eo seculo inter ipsos orthodoxos vigeat, verba EUSE-*

BII (si orthodoxis annumerandus sit eo tempore quo hæc scripsit) ex libris contra Marcellum supra §. v. p. 17. produxi, plura alii si necessum foret addere possem; de THEODORO clarum est, PHILASTRIUS *heresi cxxv. pag. 77.* meminit aliorum qui a nostris diverſi eſſe nequeunt, *De Beato Davide audentibus dicere quod non CHRISTI PROPHETA fuerit ſed humane Cantionis ac ſecularis rei conſcriptor.* Error autem exegeticus, apud tot his ipſis recentibus ſeculis viget citra quod ſuſpicionem vel argumento Canonice certitudinem Cantici ſubvertere poſſint. (3) Denique hoc confirmo, quod ſi ullum dubium fuiſſet Canticum ſemper non extitiſſe in Canone vel unquam ei fraude inſertum eſſe, id non reticuſſent, eo enim tanquam firmiſſimo fundamento, opiniones ſuas defendere potuiſſent, & obſtantes prorſus evertere, nihil vero huius rei apparet; ex adverſo ſuppoſuerunt eam; quandoquidem, idem de aliis libris quorum authoritas certa & indubia eſt quod de cantico ſenſerunt. Hinc deduco, Heterodoxos antiqui ævi etiam tum quando occaſio aderat, nihil Cantici canonice authoritati directe adverſum credidiſſe, nullam proinde eo ſeculo in quo tamen maxime quærenda foret ſuſpicionem, de fraude qua Canon forſan interpolatus eſſet viguiſſe. IPSOS ADEOQUE HETERODOXOS CANTICI AUTHORITY TESTIMONIUM PERHIBERE. Id. Q. E. D.

§. VII.

Munivimus Canticum eis præſidiis quæ cauſam ejus ſatis tuentur ac demonſtravimus traditionem penitus ei favere, univerſalem firmam & conſtantem eſſe. Superest ut adverſus V. Cl. evincamus eam illibatam eſſe atque integram. Id enim negavit, ſuſpicando fraude Judæorum poſt deſtructam Hieroſolymam vel ad minimum Initiis Sec. II. Canoni inſertum, & introductum eodem ævo ſenſum myſticum. Poſterius ſupra jam ſubvertimus, prioris refutationem aliis qui eam ſpartam in ſe ſuſcipiunt permittimus *. Certum interea eſt V. Cl. opinionem, nullo argumento demonſtratam eſſe, & ſi vel daretur Judæos Lectionem Vet. Teſt. initiis Sec. II. corrupiſſe ac
circa

circa destructionis Hierosolymæ tempora sensum allegoricum introductum esse, nondum evictum esset, nisi suspiciones & conjecturas argumenta appellabis, Canonem eo tempore interpolari ac Canticum ei inferi cæpisse **.

* Nemine igitur contranitante Cantico Canonica Authoritatis competit. Superest ut integritatem testimoniorum vindicemus, V. Cl. ante eorum ævum illud fraude Judæorum Canonis insertum contendit. Ne nuda absque omni specie produceretur conjectura, Introductio sensus Mystici quæ fingitur circa tempora Destructionis Hierosolymæ cæpisse, & fraus malitia Judæorum Codicibus Ebraicis eodem seculo illata obtendenda erat. Sententiæ precariæ & penitus paradoxæ; quod ad priorem, eam supra c. 1. §. 7. jam evertimus evincentes, sensum S. Litterarum Mysticum sub V. T. jam obtinuisse, indagatum ac procul dubio in scholis Prophetarum Kabbala Mystica propagatum esse. Quod vero clariores applicationes Mysteriorum in N. T. scriptis inveniamus, non arguit tum demum S. S. allegorice intellectam fuisse, sed solum cum umbrarum corpus & finis in mundum venerat, evidentiori modo significatus ænigmatum demonstrari & applicari potuisse, Judæos vero illius ævi, qui extraneæ philosophiæ placitis, avitæ dogmata religionis, non miscebant, sensui allegorico inquirendo magis ac majores deditos fuisse nullo documento probatur. Postea quoque §. ix. indicabimus quam jējuna hæc species sit. Posterioris sententiæ rationem solum reddemus. Collegit ea quæ MORINUS, VOSSIUS, CAPPELLI, SIMONIUS, PEZRONUS, alique adversus Textum Ebræum, & pro versionibus olim scripserunt, colore novo infucavit, conjecturis solitis, & in Systematis formam redegit. Edidit eo fine librum quem sæpius jam excitavimus hoc Titulo. *An Essay towards restoring the true text of the Old Testament, for vindicating the citations made thence in the New Testament.* Londin. MDCCXXII. in 8. cum appendicibus quæ tamen præsertim Constitutiones spurias illas, quam Phrynen pro Junone amplectitur spectant. Demonstrationis Mathematicæ speciem ei conciliavit. XIII. propositionibus absolvitur, quæ huc redeunt. *Conspirasse accurate Christi & Apostolorum temporibus CODICES V. T. EBRAEOS LXX. INTER-*

INTERPRETUM & PENTATEUCHUM SAMARITANUM, ac citationes *N. T.* penitus cum genuino textu convenisse. *Judaos vero cum post excessum Apostolorum graviter premerentur in disputationibus cum Christianis consilium iniisse utrumque Codicem Græcum & Ebraicum corrumpendi.* Hinc primo **CHARACTEREM** Codicis *Ebraici* qui hactenus **SAMARITANUS** fuerat, in Chaldaicum mutasse, quo corruptiones difficilius detegerentur; **CHRONOLOGIAM** depravasse, ne demonstrari posset *Messiam jam advenisse & LOCA in N. T. ALLEGATA*, quo ratiocinia Apostolorum inde petita absurda & ridicula redderentur. Alia simul immutasse in utrisque Græcis & Ebrais Codicibus, quo quando cum Christianis disputarent, aliter loca ex *Ebraeo* citare illosque *LXX.* sequentes confundere possent. **AQUILÆ SYMMACHI & THEODOTIONIS** versiones eo fine esse adornatas *Sec. II.* ut fraus *Ebrais* codicibus illata, divulgaretur & tegeretur. *Sec. III.* **ORIGENI** corrupto *LXXs* **INTERPRETUM** Codice imposuisse, qui eum hexaplis inferuerit, ac imperitos Christianos seduxerit ut corruptum **CODICEM GRÆCUM** reciperent. *IV.* demum *Sec.* **CODICEM EBRAICUM** Christianis indoctis tradidisse qui ut caci *Judices carbones pro thesauro receperint &c.* Media restituendi, ne bellam artem prætereamus, vel existimemus quod omnia incerta reddere, ac scepticis & incredulis frigidam suffundere voluerit (quod quidem non suspicamur, quum ex aliis opinionibus quæ jam tetigimus vel recensere nihil opus est, satis appareat, eum ingenio ad audacissimas conjecturas credendum apto præditum esse) huc redeunt. Integritati priscæ textum *Ebraicum* uti legebatur à fidelibus ante *Hierosolymæ* destructionem restitui posse ex **PENTATEUCHO SAMARITANO & PSALTERIO ROMANO** cum græco collato utpote qui puri solum ex omnibus aliis monumentis ad nos pervenerint, addit **CITATIONES in N. T. JOSEPHI** Antiquitatum libros quos fideliter secundum textum *Ebraicum* scripserit. Ipsum **TEXTUM EBRAËUM** in locis à corruptione liberis. **PHILONEM**, Monumenta *Vet. Testamenti* **VERSIONUM** edita ante quam adeo corruptus esset ac nunc, *Codex Ebraus*, **LXX. VIRALEM**, ejusque varias **EDITIONES & VERSIONES** secundum eam adornatas Antiquam **SYRIACAM** juxta *Ebraicum* codicem factam. **AQUILÆ, SYMMACHI, & THEODOTIONIS** reliquias. **PARAPHRASES** itidem **JONATHANIS & ONKELOSI**: Reliquias Antiquæ

rique Italica versionis. CONSTITUTIONUM APOSTOLICARUM, PATRUM & HÆRETICORUM, qui paulo ante & post ORIGENEM vixerunt allegationes. CODICES EBRÆOS si supersint MASORETHIS antiquiores, ultimo denique sed præcipuo loco INGENIUM & PRUDENTIAM CRITICAM. Innepti enim plerique sunt ad tantos ausus. Liberalioris est indolis V. Cl. ac MARCUS MEIBOMIUS qui superiori seculo similem artem invenerat restituendi præcipue metrum Ebræum sed eam nisi immani constituto præmio revelare voluit, unde cum eo interiiit. Candide autem noster exemplis qua ratione corruptus textus in emolumentum Veritatis Religionis nostræ restitui & regulæ applicari possint indicat; specimina producerem quomodo ultimo solum nixus medio loca restituit & Apostolorum citationes vindicat refragantibus omnibus monumentis, sed chartæ parco. Videri possunt apud authores qui opinionem discusserunt Erudit. JOH. GOTL. CARPZOVIVM, in *Vindiciis Codicis Ebraici adversus nuperas*. GUIL. WHISTONI *criminationes Lipsiæ 1724. in 4. editis*, præsertim loca sollicitata vindicantem, ut & ANONYMUM *Anglum quem* ANTON. COLLINUM, authorem libri satis noti *Of the Free Thinking*, esse perhibent in tractatu *Of the Grounds and Reasons of the Christian Religion*, Lond. 1724. in 8. hic in multis adversario accedit & in Codice Ebræo multa distorta corrupta & rescissa esse largitur, id præcipue agens ut evincat, nunquam eis mediis textum posse restitui, & allegorica ratiocinia, quibus tamen non satis firmum fundamentum tribuit ab apostolis adhibita esse in demonstratione religionis. Ignoramus quo animo talia proferuntur, & cuilibet de isto quicquid videbitur statuere permittimus. Quod vero sententiam de Corruptione V. T. quam modo tetigimus attinet, non opus est ut ei inhæreamus, statim enim indicabimus, nec ea quamvis staret Cantico quicquam decedere. Refugimus quoque ejus examen quod limites nostri non permittunt. Nova quæ attulit, conjecturis audacibus nituntur, reliqua crambe recocta sunt, eique dudum alii obviam iverunt, MUISIUS & HOTTINGERUS, HODYUS, ipse SIMONIUS adversus VOSSIUM & LE QUIEN adversus PEZRONUM. Quæ præcipue ad liberandos Judæos Sec. II. faciunt, ut vel solos Latinos excitem, qui si hic veritatem agnoscant, sectæ præjudicio non egisse censendi sunt, cum Romanæ curiæ

non parum interfit authoritati Scripturæ derogari, quod illius culinæ parafiti & ciniflones probe norunt. vid. apud SIMONIUM *Hijl. Critique du Vieux Testament*. Liv. I. c. xviii. seq. & DU PIN *Dissertation préliminair. sur la Bible*. qui ab aliis probe dicta colligere solet, l. I. c. iv. §. iv. p. 146. & 152.

*** Difficulus adversus eos disputatur qui penitus in principiis diversi sunt uti plerique a Cl. WHISTONO. Argumentorum enim fere omnium quæ Cantico opposuit fundamenta pauci agnoscunt. Tale sane erat systema ac historia sensus Mystici, cum Authoritate Constitutionum Apostolicarum; id cui opinionem de interpolato Canone superstruit, eodem modo se habet. Si vero hæc rescindantur à reliquis præter indicia senii Salomonis constitutionem styli ac silentium antiquorum monumentorum, nihil supererit, quæ tamen præterquam quod falsa sint nemo æquus rerum iudex indubia & sufficientia ad evincendam rem de qua litigamus dixerit. Sed & ipsum hoc quod tangimus nequidem argumentum dici merebitur. Conjectura enim est, qua in demonstranda re uti non licet. Unde tanto minus ei refellendo operam infumere cogimur. Quod si enim largirer Textum Vet. Testamenti mendis & si velis infinitis scatere, Eo sane nihil adversus Canonem & præcipue pro interpolatione totius libri, qui numerum & ordinem turbasset demonstratum erit, quæ vario modo tractu præprimis temporis in textum irrepere potuissent. Concedam Judæos uti JUSTINUS MARTYR exprobrat Initiis Sec. II. Codices corrupisse, primo eo tota gens fraudis non inculcabitur, neque Justinus M. verba si vel vera essent quæ Judæis objicit (quem præjudiciis in transversum actum esse in hac re vel prudens quisque lector loca quæ erasa vult a Judæis perpendens videbit) id inferunt; Et tamen ab omnibus Judæis agnitum fuisse Canticum eo quo AQUILA textum vertebat liquido evici. Deinde iterum Canonis integritas non labasceret; Esto evictum esse Canonem corrupti potuisse eo quo statuitur seculo & forsan corruptum esse, idque suspicionibus quamplurimus credi. Dubius hærerem, & imprudenter crederem, nisi ad minimum unico indubio argumento, ac testimonio, vel simili exemplo res adstrui posset, Conjecturis delectari licet, at prorsus iniquum est, eas certorum argumentorum loco, ad evertendam veritatem quæ tot præsidiis munitur adhiberi. Ita certum est V.
Cl.

Cl. inique suspicione de Canonis corruptione, ad evincendam fraudem qua Canticum insertum credit usum esse. Si argumenta omnia pro asserenda fraude expendamus, omnia verosimilia esse videbimus; Canticum non allegatur igitur forsan ante Sec. 11. in Canone non extitit, Josephus Constitutiones & Canones illud forsan omiserunt, fortasse tota Judæorum gens lectionem V. T. corrupit, magna est suspicio Canonem simul interpolari potuisse, igitur Canticum fraudibus Judæorum initiis Sec. 11. insertum est Canoni. Hæc concluduntur posthabitis omnibus quibus in hac causa dicta munire decet veritatis indicibus tuto, secure, nec sine animo. Quæ species æquitatis conciliabitur postulatis, quibus a nobis diserta testimonia pro Cantico afferri desideravit, si conjecturis & suspicionibus solum agendum sit; imprimis cum tuto credi possit libri Canonica autoritas quamvis omnes authores ante Sec. 11. eum non citent aut disertum testimonium non exhibeant, dummodo sequentium temporum fides tuta & certa sit, at ex adverso iniquum sit Canonem corruptum esse a Judæis absque quod testimoniis authorum fide dignorum demonstretur, pejus vero si id forte per suspensiones credatur, conjecturam rei adeo certæ obverti. Nos vel ex decima parte eorum monumentorum quæ pro Cantico militant fortiores suspensiones admodum V. Cl. extorqueremus, quam ille adversus id fabricavit, quamlibet in conjiciendo nos ingenio longe inferiores profiteamur. Tanto iniquiora sunt postulata, quod diserta testimonia requirat pro Cantico ex Scriptoribus qui non cogebantur ulla necessitate ei testimonium exhibere qui raro allegant & e seculis e quibus paucissima monumenta supersunt, quando vero ipse more suo demonstrat res, quæ eis seculis contigisse credit e quibus major scriptorum copia superest, & quod magis est de quibus scriptores loqui debuissent prorsus omnibus monumentis posthabitis, quæ videntur affirmet, credat, & firmissime demonstratas confidat, quin denuo ex eis alia certa impugnet, & incerta demonstret. Ita sane comparatum est cum opinione de corruptione Canonis per Judæos initiis Sec. 11. & de autoritate tot Pseudepigraphorum, quæ contra fidem historiæ seculis antiquissimis vindicare studuit. Quis unquam hæc præsumeret a Viro Mathematicum peritissimo, qui proinde si ullus de certitudine opinionum, & argumentorum pondere judicare potuisset?

qui aliis toties præcipue in sensus allegorici principiis ab se diversis, fanaticum, absurdas ac ridiculas opiniones exprobrat. Malo profecto meo more desipere quam isto sapere. Hæc observare debui ut appareat quam imbecilli tibicine nitantur quæ pro interpolatione Canonis affert argumenta, siquidem eo honore digna erunt. Concludo autem nullo argumento demonstratum esse Canticum fraude Judæorum Canoni insertum esse.

§. VIII.

Propius ad rem accedimus & nunquam Canoni fraude insertum esse Canticum demonstrabimus. Generatim hic quam plurima pro integritate Canonis quæ nequidem ab ipsis eis qui Textum V. T. corruptum esse contendunt in dubium vocatur, afferri possent; sed maxime tangemus quæ proxime ad evertendam fraudem qua Canticum a Judæis insertum esse creditur Canoni, faciunt. Refellitur autem ex silentio & circumstantiis rei, silentio primo recte nitimur *.

* Indicavimus V. Cl. nullum testimonium pro sententia sua attulisse; & quam temerarium sit, in rebus historiæ documentis probandis, non ex libris sed ex solo ingenio, audacibusque conjecturis infeliciter adhibitis sapere. Historiam autem Canonis S. S. e monumentis scriptorum fide dignorum eruimus, non ex ingenio. Mittimus interea hic silentium, cum postea de eo agendi ansa recurret, ubi robur ei ex innumeris indiciis, evicta præcipue necessitate testimonii, si quid unquam eo seculo a Judæis circa Canticum tentatum fuisset, conciliabimus.

§. IX.

Cum itaque suspicionibus agendum sit; nostras pro Cantico producemus. Omnes quæ requiri possunt ei favent. Fraus enim qua creditur Canoni insertum esse impossibilis & incredibilis est ac fileri non potuisset vel eo quo facta esse statuitur tempore, vel sequentibus. Trina hæc

hæc indicia causam quam defendimus satis tuentur *. Impossibilis erat, ob temporis brevitatem quod ei assignandum esset **. Maxime ob dissidia Christianorum & Judæorum illius ævi, quin ob schismata quibus ipsæ hæ partes ab invicem divisæ erant ***. Propter dispersionem Judæorum & Christianorum ac Codicum Ebraicorum & Græcorum copiam *. Maxime ob Christianorum Palæstinæ statum & Ebraicarum litterarum peritiam **.

* Plura sane suspicionis quæ demum fuerit, aut certiora fundamenta nec desiderari, vel dari possunt; Quod enim rerum naturæ repugnat & nulla specie creditur, neque a scriptoribus omissum esset, satis tuto nunquam factum esse concluditur. In medium autem proferemus tales, quas vel ei ipsi moverent qui Codicis Ebræi lectionem non ubique sequendam volunt, & prudentius sentientes rei causam non in Judææ gentis circa Sec. I I. initia fraudes, sed in seculorum decursu, Masorethas, aut quasvis conjiciunt; neque omnes movebimus quandoquidem si omnes observationes ex historia antiquæ Ecclesiæ hanc fraudem evertentes cumulare vellemus, in nimiam molem liber excresceret, neque id opus erit, quum neminem cordatum leve meteoron quod diffiamus, terrebit, absque scepticismo sane credi non potest, eum vero si velis introducere, & evertere fidem omnium monumentorum vel ipsa fundamenta demonstrationis fraudis subruere.

** Ordinur a tempore quo fraus Canoni illata esse creditur & absoluta esse debuit, eoque eam impossibilem reddi contendimus. Eviētum est supra ut a termino quo penitus exsequutioni data erat, incipiamus, medio seculo I I. in omnibus Codicibus Græcis & Ebraicis extitisse, ac ab omnibus sectis Canticum agnitum esse. Terminum quo cæpit V. Cl. dubie figit, & tum post destructam Hierosolymam, tum initiis sec. I I. cæpisse, existimat. Primo quidem ea quæ de fraude ante sec. I I. comminiscitur falsa penitus sunt; JOSEPHUS cujus testimonium in hac re eludi nequit nos erudiet. Ita vero in *libro I. contra Appionem* eo ipso loco, qui Cantico adversari creditur, postquam libros Sacros Judæorum per classes enarraverat, Judæorum adversus oracula religionis suæ venerationem describit. *Δὴλον δὲ ἔστιν ἔργον πᾶς ἡμεῖς τοῖς*

τοῖς ἰδίῳ γραμμασι πεπιστεύκαμεν· τοσούτοι γὰρ αἰῶν ἤδη παρωχη-
 κότες, ὅτε προθεῖναι τις ἔδεν ὅτε ἀφελεῖν αὐτῶν, ὅτε μεταθεῖναι τε-
 τόληκεν· πᾶσι γὰρ σύμφυτον ἐστὶν εὐθὺς ἐκ τῆς πρώτης γενέσεως Ἰσραηλίοις
 ἐνομάζειν αὐτὰ θεῶν δόγματα, καὶ τέτοις ἐμμελῆσαι, καὶ περὶ αὐτῶν εἰ
 δεοὶ θησκειν ἡδέως· ἡδη ἔν πόλλοι πολλὰ κίς ἐώρανται τῶν αἰχμαλότην ἐρέ-
 βλας, καὶ παντοίων θανάτων τρόπος ἐν θεάτροις ὑπομύοντες ἐπειτα
 μηδὲν ῥημα προέσθαι παρὰ τῆς νόμου καὶ τὰς μετὰ τῆτων ἀναγραφάς.
 Ὅτις ἂν ὑπομείνειεν ἐκλήνων ὑπὲρ αὐτῆς, ἀλλ' ἔδ' ὑπὲρ τῆς καὶ πάντα τὰ
 παρ' αὐτοῖς ἀφανισθῆναι συγγράμματα τὴν τυχεῖ, ὑποθήσεται βλάβην.
Palam namque est ipsis operibus quemadmodum nos propriis litteris cre-
dimus, tanto namque seculo jam praterito neque ADJICERE quicquam
aliquis neque AUFFERRE vel TRANSFORMARE auit. Omnibus enim
insertum est mox ex prima generatione Judæis, hac divina dogmata
nominare & in his utique permanere & propterea, si oportet MORI
libenter. Jam itaque multi captivorum frequenter multis tormentis
affectedi sunt, & mortes varias sustinere in theatris, ne ullum verbum
contra legem aut RELIQUAS CONSCRIPTIONES AVITAS admitterent.
Quis Græcorum aliquid tale perpeffus est? quando neque fortunam
lesionem sustinere volunt, licet OMNIA apud eos SCRIPTA DESTRUAN-
TUR. Quid clarius de Judæorum cura ac integritate patriorum
scriptorum dici poterat. His conferenda sunt quæ paulo ante
dixerat, Græcis historiarum corruptoribus fraudes exprobrans,
fidelitatem Judæorum exaggerans ait. Περὶ δὲ τῶν ἡμετέρων προγόνων
ὅτι τὴν αὐτὴν ἐὼ γὰρ λέγειν εἰ καὶ πλείω τῶν εἰρημύων ἐποίησαντο
τὴν περὶ τὰς ἀναγραφὰς ἐπιμέλειαν, τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς προφῆταις
τῆτο προσάξαντες· καὶ ὡς μὴ τῶν κατ' ἡμᾶς χρόνων πεφυλάκται μετὰ
πολλῆς ἀκριβεῖας, εἰ δὲ θρασύτερον εἰπεῖν καὶ φυλαχθήσεται. De no-
stris vero progenitoribus, qui eandem quam prædicti habuerunt in CON-
SCRIPTIONIBUS SOLICITUDINEM (desino dicere, etiam potiore)
pontificibus & Prophetis hoc imperantes: & quia USQUE AD NOSTRA
TEMPORA cum MULTA INTEGRITATE servatum est, & si oportet
audentius dicere, ETIAM SERVABITUR &c. Alia quæ addere pos-
sem citare superfedeo. JOSEPHI fides heic in dubium vocari ne-
quit quod si enim vel tantillum ei derogaretur, periret firmissi-
imum ubi putatur argumentum quod ex historia Canonis quam
tradiit; Cantico adversari creditur. Neque solum integritatem
librorum sacrorum, sed quod attendi meretur, summam venera-
tionem Judæorum adversus eos colligimus, quæ tanta erat, ut
 &

& diu integritatem conservatum iri consideret. Hinc nequidem quicquam quo Josephus scribebat ævo circa lectionem, multo minus circa Canonem tentatum fuisse apparet, & cum V. Cl. existimet, eum Ebraice peritum, codicibus Ebraicis usum esse, ut ex eis historiam concinnaret; integritas Codicum Judaicorum eo tempore defenditur. Videndum nunc est quando hæc scripserit. Absoluti jam erant Libri Archæologias, quandoquidem statim in initio lib. 1. contra Appionem se eorum defensionem parare scribit. Istorum vero ætatem in calce lib. xx. s. ultimi c. 1x: xiii. videlicet Domitiani annum indicavit, qui Annus Christi xciv. si BARONIUM & SUEURIUM sequare, xciii. si recentiores & adcuratos BASNAGIUM &c. Nec tamen statim sequuta videtur hæc Apologia, quum noti jam erant libri Antiquitatum & a multis lecti, eam enim ut in initio ait, paravit adversus τὰς ἀπιστίας τὰ γεγραμμένα περὶ τῆς ἀρχαιολογίας, non credentes ea quæ in Archæologia scripserat. Non facile atque brevi tempore adeo voluminosum opus describi ac a multis legi poterat, unde ætas librorum adversus Appionem parum finem sec. 11. antevertet. Nescio an adcurate annus definiatur, destituor quoque eis qui diligentius in eum inquisiverunt scriptoribus, unde indeterminate colligo ante finem sec. 1. puros & integros Codices ac Canones Judæorum fuisse. Ante sequentis Annum xxx. absoluta erat Aquilæ versio quæ Canticum habebat, & ad Canonis Judaici fidem instituta erat, unde intra xxx. vel paulo plures annos ab omnibus Judæis receptum fuisse supponendum esset, Christianos med. sec. 11. id agnovisse evici, & quidem in utrisque Codicibus; igitur librum apocryphum intra l. annos apud omnes Judæos Christianos ac sectarios in omnibus Codicibus insertum esse & quidem fraude Judaica, credi deberet, quod nequidem de corruptione lectionis probare voluit. Ne quidem largirer demonstrari posse aliquot seculorum decursu hoc fieri potuisse; Et audacter assevero fraudem per tempus quod ei assignandum esset impossibilem fuisse.

*** Tempori adjungo dissidia inter partes, Judæos & Christianos, ut & inter urrasque quam plurimis sectis ab invicem divisas, ita enim ascendere placet, & evicto spatium temporis fraudem impossibilem reddere, illorum qui ejus authores & promotores fuisse creduntur intestina dissidia quin internecina odia rem magis illustra-

lustrabunt, si forsan credi posset L. annorum spatio inter amice conspirantes oracula sacra corrumpi potuisse. Adeo enim infelicitate excogitatum est hujus fraudis commentum, ut fere nulli seculo minus quam isti cui adscribitur conveniat. Præmittimus diffidia inter principales partes Judæos & Christianos. Quantæ lites inter eos viguerint jam diu ante excidium Hierosolymæ historia Apostolorum satis docet, quot in Apostolos & Christianos in regionibus extra Palæstinam gentilium persecutiones, turbas ac tumultus moverint nemo ignorat. Diffidia non imminuta sunt nec causa eorum cessavit eo ipso quo fraus contigisse putatur tempore; Ipse V. Cl. causas falsationum quas suis Codicibus intulerint, in disputationibus crebris & acerrimis cum Christianis quærit, igitur vel eo ipso ævo lites acriores fuerint necesse est. Non solum jurgiis ac diffidiis actum, cruentas persecutiones eo ipso seculo perferre a Judæis coacti sunt. Ut taceam seditiones gentilium adversus eos excitatas, tumultus solum Barcochebæ circa A. cxxxiv. hujus rei, sat documenta præbet. Testis est Eusebius in Chronico, eos cum gentilibus quorum jugum excutere volebant, Christianos interfecisse. Si vero ejus Authoritatem vilipendas, Justinus M. paucis postea annis in Apologia quæ vulgo II. secunda audit coram Imperatore de ea re conqueri non veritus est, testando pag. 72. *Barcochebam, proximo bello Christianos ad gravia supplicia nisi Christum abnegarent & maledictis incescerent, protrahere jussisse.* Notæ sunt quas Tryphoni exprobrat, prodiones Christianorum. Acta Martyrii S. POLYCARPI de furoribus eorum satis testantur, quibus in suppliciis de Christianis sumtis in theatris non solum acclamabant, sed & stipulas & ramenta ad extruendos rogos sedulo cum superstitionissimis gentilium congerebant. Hæc eo seculo contigerunt quo fraus cæpisse & absoluta esse creditur & si unquam alia internecionum odiorum indicia sunt. His itaque persecutoribus fidere debuissent Christiani. Largiar nunc Judæos suos Codices depravasse & Canticum inseruisse; Euge quod fundamentum suspicionis? Quæ species? Quis modus imposturæ quo ad Christianos transierit ostendatur? Ecclesiæ sane Christianorum, & ex gentilibus collectæ & a Judaismo revulsæ suos Codices certamque Canonis notitiam habebant, præprimis illæ quæ ab ipsis Apostolis fundatæ in tot regionibus Syria, Judæa, Asiæ, Græciæ & Italiæ, ne incertas

tas numerem & constitutæ erant; Id nequidem demonstratione eget, fraudes enim ex disputationibus ortas esse contenditur, quæ sane adversus Judæos instituebantur ex ipsis libris sacris, palladio Judæorum, unde antequam Judæi consilium inirent pervertendi lectionem textum & Canonem, certi de Canone Christiani, suisque Codicibus Apostolica Authoritate munitis & roboratis, publice, privatim & in disputationibus cum Judæis usi fuerunt. Quomodo nunc irrepere potuerit Canticum in eorum Codicibus? Itane consilio Judæorum acerrimorum hostium morem gessissent, præcipue cum eos suspectos haberent de Codicum corruptione? Quis credet aut possibile judicabit, eos sibi vel imponi passos vel amice persuaderi, ut Canticum contra fidem traditionis acciperent, ab eis quibuscum jurgia ac lites quotidie intercedebant, quibus eo ipso tempore diffidebant, a quibus persecutiones, quin mortes perferre cgebantur. Id supponendum esset; quod si quis crederet nescio an injuste exploderetur; Nobis saltem penitus impossibile videtur, & vix dubito aut omnium prudentum assensum merebimur. Nolumus autem eis solum dissidiis niti, sed & litibus quibus ipsæ partes distrahebantur, rem impossibilem fuisse indicabimus. In omni religione ad minimum aliqui reverentia sacrorum decenti aguntur, quantumvis alii deflectant a tramite; sectarum deinde diversitas & litigia ubi in religione obtinent, tanto magis cavetur, ne quid detrimenti capiat ea revelatio quam omnes sibi favere & in suarum partium præsidium trahere, volunt; denique si animi invicem exacerbentur, & odia mutua in calumnias ac jurgia vergant satis certo concludere licet, partes nunquam in corruptionem suorum quæ venerantur oraculorum consensuras, & si quid ab una tentetur alteram id silentio non pressuram; Res ipsa id docet & experimenta omnium seculorum confirmat. Illustre exemplum partes Athanasianæ ac Arrianæ præbent; sed hæc satis nota sunt. Ne a proposito nostro divagemur. Non unica secta isti fraudi de qua nunc disquirimus restitisset sed quamplurimæ idque in diversis religionibus (de eis vero quæ obloqui debuissent si quid tale unquam contigisset suo loco dicemus). Inter ipsos Judæos imposturæ non omnes consensissent. Ut enim eos taceam qui non omnem amorem religionis & reverentiam sacrorum exuerant, nulla enim ratio est quæ suadeat totam gentem eousque ab

antiqua fide, quin dicam superstitioso adversus libros sacros affectu descivisse, ut ipsi violentas manus eis inferrent, vel aliis impune id permitterent; sectæ qua scindebantur fraudi sufficiens impedimentum & remoram, ne forte si qua pars cepisset oracula falsare late serperet, objiciebant. Judæorum vero illius ævi sectas plures numero fuisse, satis constat, sunt quidem qui eum pro virili minuire student Viri eruditi septem hæreses quas Hegesippus apud Eusebium Hist. Eccles. iv. c. 22. JUSTINUS M. in *Dial. cum Tryphone* & EPIPHANIUS numerant, ad paucissimum numerum & umbras ut ita loquar redigentes, sed difficulter id mihi persuaderi patior. Perdamus EPIPHANIUM negligentem in quamplurimis scriptorem, & si mavelis ubi de hæresibus loquitur non satis tutæ fidei, & nugivendulum, JUSTINUS tamen rerum Judaicarum gnarior erat ipse Samaritanus & cum recutitis versatus, qui saltem in hac re nullam suspicionem movet, se solitis ut alias affectibus abreptum limites veritatis transgredi. HEGESIPPUS sane Judaicarum rerum gnarissimus e Palæstina oriundus quotidie cum Judæis versatus, unde tot laudibus ab Eusebio extollitur non spernendum in hac re testimonium perhibere potuit. Diffidia inter scholam HILLELIS & SCHAMMAI tum nondum extincta erant, & JUSTINUS per ἐκκλησιαστικὰς procul dubio priores intelligit. Sadducæorum & Phariseorum discrimen nondum sublatum erat uti Authores Trihæresii probant. Isti imprimis (non autem Pentateuchum solum agnovisse credo sed & alios libros V. T. cum DRUSIO & SCALIGERO præcipue, cap. xvi.) obstabant Phariseis in eis quæ traditionem oralem attinebant, nolentes τὰ ἐν παραδόσει καὶ πατέρων τηρεῖν juxta JOSEPHUM *Ant. Jud.* l. xiii. c. i. adeo ut sæpe quando de rebus sectæ agebatur tumultus cierent ut vel historia Pauli Act. xxiii. docet. Karæos quidam Viri docti in hoc seculo jam quærunt quorum tamen libri vi. seculorum Antiquitatem vix excedunt, ut interea obscura mittamus, id satis certum est ab eis qui Karæorum Antiquitatis patronos se profitentur evincitur extitisse eo seculo patroparadosibus, & humanis inventis adversantes, & quicquid demum de nominibus hæresium modo recensitis sit, nemo ambigit quædam diffidia ut in omnibus religionibus viguisse. Quomodo vero factum sit, ut ei se in patrocinium fraudis pertrahi passi sint & quidem adeo brevi tempore, concipere nequeo. Esto
vero

vero Judæam gentem totam stellionatui favisse, neutiquam inter Christianos id fieri potuit. Qui hæresibus tantam Antiquitatem tribuunt ut diu ante Apostolorum excessum & seculum 11. sectas ab Ecclesia scissas credant vel numerum adeo augent ut ex quolibet in recentioribus patribus nomine diversam sectam constituent, rei de qua agimus insuperabilem difficultatem fortius ac nos quidem demonstrabunt. Credimus autem HEGESIPPI noto apud EUSEBIUM l. 111. c. 39. testimonio, de Ecclesia Virgine ad usque mortem Apostolorum, neque antea sectas diversum cætum constituentes novimus; Schismatum ad minimum incunabula in sec. 11. initiis, quando Saturninus Basilides Cerdo Valentini gnosticorum diversæ partes &c. exsurgabant, nec Ebionæi & Judaizantes cohærebant cum aliis fidelibus, adeoque in eo tempore quando fabrorum fraudis officina caluisset quærimus. Nullam harum sectarum de Cantico præ aliis libris dubitasse legimus, nec tamen eas omnes a Judæis vel orthodoxis quibuscum tanta eis intercedebat similitudo seduci potuisse ad lacinam recipiendam, aut si mavelis orthodoxos ad id ab ipsis induci se passos, si dissidiorum vehementiam nosti, credes. Attendi meretur Judaizantes præcipue obstitisse. Iis in Concilio Hierosolymitano ventilata Act. xv. nondum sopita erat, sed temporis tractu in incendium & schisma eruperat. Quo animo erga Ebionæos patres præcipue ex gentilibus sec. 11. IRENÆUS l. 1. 26. & TERTULLIANUS ut sequentes taceam affecti fuerint, & quos eis crudos exprobraverint errores historiæ periti non ignorant, certum autem inde fit, nunquam orthodoxos ex gentilibus Ebionæos sequutos fuisse in recipienda fraude; sane si perstabit V. Cl. sententia sequetur, nullos superfuisse viros pios ac cordatos imposturæ renitentes sed omnes traditionis avitæ negligentes & sacrorum reverentia deposita (quod quam prudenter credatur alii videant) & quidem ab acerrimis inimicis, in re in qua ipsos suspectos habebant, seduci se, libenter, patienter, credule, imperite passos esse; quod an cordatus ullus sibi persuadebit, ego quidem vehementer dubito.

* Adjungimus aliud ne qua rima elabendi remaneat, insignem videlicet numerum Judæorum & Christianorum, circa tempora fraudis. Isti dudum in varias mundi partes dispersi erant, maximo numero in Syria Ægypto Græcia Asia & Italiae partibus de-

gebant; Christianæ Ecclesiæ pomceria multo latius ac Apostolorum tempore dilatata erant, quantumvis patrum hac in re dicta hyperbolica sint JUSTINI in *Dialogo cum Tryphone*, qui nequidem ullum genus hominum Barbarorum Græcorum &c. esse inter quos Christiani non degerent, IRENÆI TERTULLIANI &c. de quibus DODWELLUS *dissert. 1. ad IRENÆUM* alii que agunt, maximam Christianorum multitudinem fuisse in variis terrarum orbis partibus medio sec. II. certum est. Horum ad minimum Synagogæ & Ecclesiæ Codicibus instructæ erant; quantumvis Judæi Canticum non prælegerint in Synagogis Codices tamen hagiographis mutilos fuisse credibile non est. Christianos Canticum legisse ut & JUSTINI MARTYRIS ævo in usu fuisse in omnibus ecclesiis tam in URBIBUS quam in PAGIS lectionem Evangeliorum & Prophetarum, in diebus dominicis illius verbis ex *Apolog. 11. supra ostendi*. Privati dein multi inter utrosque Codicibus instructi fuerunt. Testis est Justinus M. de Judæis *Apolog. 11. p. 72.* postquam enarraverat historiam versionis V. T. eamque in Bibliotheca Regia Ægypti asservari ait καὶ πανταχῶς περὶ πᾶσι εἶναι Ἰσδαίοις; quin ad ipsos gentiles dimanarant, ut CELSI præsertim objectiones ostendunt, quamvis Codices Græci inter Christianos varia eo seculo vitiis maculari inciperent, ex quo fonte præcipue ejus versionis vitia derivanda sunt. Vid. GRABE *dissert. de Vitiis LXX. interpretum ante Origenem &c.* & lacinia quas Justinus Judæos erasisse contendit originem duxerunt. Nihil novimus Codices præ primis publicos corruptum Canonem habuisse, & numerus eorum fraudem qua Canticum inferi debuisset, magis impossibilem reddit.

** Vel sola Ecclesia Palæstinæ suspensionem everteret; Primum testimonium ea exhibet in Canone MELITONIS sæpius citato; Quin constantem ejus semper circa Canonicos libros fidem fuisse è rei circumstantiis & CYRILLI HIEROSOLYMITANI testimonio evicimus. Expendamus solum primævæ circa tempora fraudis quæ fingitur circumstantias. (1) Eo ipso tempore quo fraus ferbuisse creditur præcipua pars Palæstinæ, Ecclesiæ Hierosolymitanæ scilicet, à Judæis magis semota erat, ante excidium Pellam trans Jordanem concesserat, neque ante instauratam ab Hadriano Æliam ex ruderibus Hierosolymarum eo rediisse credibile est, id vero Epocham fraudis quæ saltem tum inter Judæos absoluta credi

credi debet excederet; Præterea maxima & præcipua Judæorum pars eique qui ad fraudes præ aliis idonei videri possent, Barcochebæ adhærentes procul à pella diffitam Bitteram incolebant ac illam scholam erexerant, in qua si quid hujus rei unquam contigisset fraudum artifices quærendi forent, ita ad minimum conjecit PEZRONUS libro *l'antiquité du Tems rétablie*, AKIBHAM authorem fuisse infimulans. (2) Maxime Palæstinæ fideles præ omnibus aliis premebantur a Judæis in rebellionem Barcochebæ ut supra cit. JUSTINI M. testimonium evincit, quin cum plerique a Judaismo conversi essent, & quamvis semoti a Judæis frequentius tamen cum eis versari & disputare poterant, objectum odii præcipuum fuisse & jurgia ac lites illac magis ac alibi locorum viguisse verosimile est, unde si ullis aliis his imponere vel in fraudum patrociniū pertrahere Judæis impossibile fuisset. (3) Indicavi eos si alii ulli maxime de libris avitæ religionis certos fuisse, cui nunc maxime adjungo Ebraicæ linguæ peritiam, magis enim ignaros fuisse ac populares Codicum corruptores nihil est quod suadeat, è contra scripta Ebraica legerunt, extitisse enim Evangelium Matthæi Ebraice scriptum, antiquiorum præcipue HIERONYMI testimoniis constat. vid. GRABE *Spicil. Patrum* sec. 1. p. 25. SIMON. *Hist. Crit. du N. T.* c. 1. Uti fuisse eo Syri & Palæstini IGNATIUS, PAPIAS & HEGESIPPUS de quo præcipue verba EUSEBII notari merentur *Hist. Eccles. L. IV. cap. 22.* dicentis *Eum ex Hebraeorum Evangelio in libris suis non nulla posuisse eoque, ipso aperte significasse, se ex Ebrais ad fidem Christianam transisse.* Quin seculo IV. supercant Ebionæi & Nazareni eo utentes & Ebraice peritissimi, conf. ne in re notissima alios excitem GRABIUM. l. c. Difficillime itaque ei pertrahi potuissent a Judæis ad consensum.

§. X.

Penitus quoque incredibilem imposturam hanc fuisse omnes rerum illius ævi circumstantiæ docent. Obiter paucas tangam ne prorsus limites libelli quod in molem nimiam jam excrevit transiliam. Huc primo refero similis exempli defectum. * Præcipue causarum defectum, & obstantium quæ fraudem dissuasissent pondus. ** Judæorum

rum quoque & Christianorum adversus S. Litteras venerationem quæ impediit ad minimum ne adeo late ac credendum esset serpsisset. ***.

* Quod si nullum exemplum produci possit, integrum librum V. T. insertum esse fraudibus impostorum, & ab omnibus nemine contradicente agnitum esse, argumenta ad minimum fortiora pro evincenda interpolatione Canonis adducenda essent. Loquor autem de Canone qui hodiedum agnoscitur & ex persuasione aliorum, qui textus Sacri integritatem non ubique agnoscunt. Observo quicquid ab eis objicitur fere lituras concernere, nullam vero vel paucorum verborum laciniam indicari, solus V. Cl. ut supra indicavimus alium Esdræ librum Codici insertum esse eumque quem nos legimus Apocryphum qui Græcis ΙΙΙ. audit genuinum esse, quia Josephus eum sequitur contendit. Quam ficulnea sit ratio quisque videt. Interea permutationem solum inferret, quæ facilius ac assumentum novum, totum ordinem numeri (superstitiose autem uti notum est Judæi numerum XXII secundum litteras observarunt) turbans, contingere potest.

** Conjecturæ nisi specie singulari ornentur non facile assensum aliorum impetrant; Species vero quæ fraudis commento conciliari debet in causis ejus præcipue quærenda est, si nullæ reddi possint, ac graviores eam confodiant cum nullo testimonio asseratur, credi non meretur. Sane V. Cl. nudam satis produxit. Studium Allegoricum & sensus Mysticus eo seculo uti credit introductum umbram causarum ostendunt. Prætereo quæ hanc in rem supra notavi. Quod si vel daretur Judæos allegoriarum studio in transversum actos, nulla quidem in eo lateret causa quare Cantico præ aliis Canonem interpolaverint. Præterea si id credi posset hujus rei vestigia extare deberent, penitus enim communi sensui repugnat Judæos amore sensus mystici Canticum inseruisse Canoni, absque quod ullum indicium ostendi possit, eos illius sensus inquisitione præ aliorum librorum interpretatione sedulo insudasse. Deinde causa verosimilis reddi deberet qua Christiani ad id recipiendum permoti essent, sensum Mysticum hic proferre nequit; Allegoricum enim Systema impugnavit argumento quod supra pag. 23. tetigi, Antiquos Ecclesiæ Patres sensui simplici littera

teræ vaticiniorum inhæsisse. Igitur hic hiatus explendus adhuc est. Quantum video tum demum impostura credibilis redditur quando alterutri parti ex ea emolumentum accessisset; Eo quidem colore V. Cl. infucavit opinionem de corruptione textus, si quidem recutiti pressi in disputationibus cum Christianis existimaverint, sese eo ab objectionibus melius tuituros. Huic rei sane nihil commune cum Cantico erat, neque enim Christiani argumenta ex eo petere, neque ipsi talibus Christianos impugnare potuissent. In quam partem rem veritas semper planum erit nihil ex hac fraude emolumentum verpulis uti perhibetur Canonem interpolantibus, & Christianis in fraudem consentientibus accessisse. Et sane hæ causæ adeo jejunæ sunt ut sæcundum conjecturis ingenium penitus dedeçant. Causas igitur dissuadentes breviter inspiciamus. (1) Judæi inferendo librum S. litteris qui ut contenditur lasciviis abundat, maximum causæ suæ & religioni damnum conciliaissent & odium. Nihil hic facit sensus Mysticus, cum dubium esset an gentiles cum sibi persuaderi paterentur. Præcipue attendi merentur præjudicia quibus adversus eos & religionem eorum agebantur gentiles, & despectus quo eos contemnebant isto seculo. (2) Neque credibile est eos timore Christianorum id ausos esse, cum tantum ab eis pressi dicuntur in disputationibus, prorsus autem suam, causam, ac religionem, eo prodidissent. (3) De Christianis idem quod de Judæis dici potest; præprimis cum illi in disputationibus cum gentilibus Deastrorum lascivias semper objicerent, ut omnes Apologiæ & quæ supersunt Gentilismi refutationes condocent; Quin si quid hujusmodi credere liceret, verosimilius foret eos librum qui talia continebat, quæ in præjudicium causæ ab hostibus perverti potuissent, potius rescindere quam inferere tentasse. (4) Omnibus denique authoribus & fautoribus opprobrium stellionatus hæsisset. Alia quæ reticeo facile quilibet videt, neque magno judicio opus est ad expendendum pondus causarum obstantium fraudi, & faventium quæ sane in hac re nullæ reddi possunt.

*** Inviti cum alea semel jacta sit in his ratiociniis & non sine tædio pergimus. Reverentiam Sacrarum utrisque tribuimus Judæis & Christianis, quantumvis enim largirer aliquos eousque inter utrosque processisse impudentiæ, ut Sacra volumina adulterare tentaverint; certum est omnes in eo conspirare non po-

fuisse; quod tamen in hac re in qua tam altum silentium regnat,
 adeo ut ne quidem testimonium, ulli suspiciones de hac fraude
 unquam motas fuisse, produci queat, factum est. Nulla ratio
 enim totam gentem Judaicam in crimen vocat. E contra fere
 superstitiosam curam in ipsis his seculis invenimus. Hæc qui-
 dem causa est Aquilæ contentiosæ ut Hieronymo audit vertendi
 methodi, qua verbis omnibus adeo superstitiose inhæsit, ut vel
 ipsas Ebræorum quibus in aliis linguis nihil respondet particulas,
 satis incommode transfuderit, quin ne quidem ipsam particulam
~~non~~ præterit sed ubique per græcorum *οὐ* reddidit, insolita &
 græcis auribus dura constructione. V. Cl. colligit inde consilium
 illatas Codici Ebræo fraudes tegendi & divulgandi, id vero mihi
 neutiquam credibile fit, Judæos qui tanta astutia egisse putantur
 imposturæ tegumentum in versione nulla specie se commendante,
 & dura penitus quæsisisse. Qui Judaicum ingenium novit,
 causas quas ei tribuimus commodiores judicabit. Præterea reve-
 rentiæ Judaicæ ante Sec. II. quam plurima specimina historia
 prodit. Noti sunt, Maccabæorum pro constantia qua patris le-
 gibus adhærebant cruciatus & qua cura sub Antiochi Epiphanis,
 Libros sacros delere volentis profanatione eos asservaverint quan-
 taque pro eis perpassi; Lege quæ ex PHILONE, EUSEBIUS *Præ-*
parat. Evangelicæ L. VIII, c. 2. narrat. JOSEPHI verbis modo pro-
 ductis, luculentissime veneratio qua adversus libros Sacros affe-
 cti erant patefcit, quin persuasissimus erat, *diu in integritate con-*
servandos esse. Igitur tertio post anno Sacrilegus furor omnium
 animos in transversum egisset. Credat hoc Judæus Apella.
 Quanta post hæc tempora cura S. Litteras tractaverint & ob-
 servaverint minutias litterularumque apices incredibili & super-
 stitiosa diligentia, Masoretharum studia condocent, igitur inter-
 medio solum tempore malitia obsessi quæ alias summo studio re-
 veriti erant penitus neglexissent, sprevisent & conspurcassent.
 Hi Mirabiles sunt effectus ejusdem causæ. Quid vero de Chri-
 stianis dicemus? Nollet sane eos reos agere V. Cl. nec tamen ab-
 solvi possent stante opinione. Non opus est eorum defensionem
 parare. Esto leves, credulos, impios inter eos fuisse qui se se-
 duci passi essent, vel fraudi favissent. Ei sane obstitisse censendi
 sunt, qui omni honestati nuntium non miserant, nec imperiti
 in Sacris erant ut carbones pro thesauris sibi obtrudi facile pate-
 rentur

rentur præcipue isti qui Judæos malæ fidei arguebant & pessima quælibet de eis suspicabantur. Solvat hac phænomena qui Canonis interpolationem defendere nititur.

§. XI.

Addo denique si quid fraude Judæorum tentatum fuisset id fileri non potuisse. Neque eo quo factum creditur ævo neque sequentibus temporibus, neque à Judæis Christianis Orthodoxis & Heterodoxis quin ipsis gentilibus, cum vero nihil unquam hujus rei memoria relatum legamus, omnem suspicionem altum hoc & universale silentium evertet. * Hinc nisi omnia incertam reddere velimus vel ea credere quæ omni communi sensui repugnant nequidem suspicari fraudem licebit. **

* Cum Silentio ex quo colligimus nihil unquam fraude circa Canticum tentatum fuisse, ita comparatum est, ut in hac re quam maxime urgeri possit. Nemo enim cui sanum sinciput est credet, partem apocrypham præcipue quæ religioni tantum præjudicium creare potuisset, nemine advertente aut contranitente, Sacris Libris potuisse adsui. Cum vero nihil unquam de Cantico inserto Canonis relatum legamus, ne quidem ab eis qui id commemorari debuissent, ex silentio fraudem commentum esse speciosum tuto concludimus. Longum foret eundo per omnes circumstantias indicare occasiones, quibus vel suspicio oriri potuisset vel impostura memorari: Præcipuas tangemus, imprimis eas quibus V. Cl. alibi usus est ut evinceret, fraudes a Judæis illatas esse Codicibus, & præcipue circumstantiis rei proximis inhærebimus. Judæos iterum præmitto, indicavi supra eorum dissidia, & quam impossibile fuerit omnibus librum obtrudi. Neutiquam credibile est nullam traditionem inter eos superfuisse si quicquam tentatum fuisset, cum tamen supererat traditio quam supra §. II. hujus capituli indicavi de consilio majorum Ecclesiasten de quo dubitabant supprimendi. Christianorum quorum scripta notiora sunt, silentium clariora indicia dabit. Omitto late urgere silentium scriptorum ipso quo fraus ferbuisse creditur tempore vel

paullo post viventium, ex quorum scriptis præcipua historiae mon-
 numenta conservavit EUSEBIUS, imprimis Hegesippi Palæstini,
 cujus integritatem & peritiam adeo extollit. Imprudenter cre-
 deretur eos fraudem ignorasse, impie vero ei favisse, & nulla
 ratione Eusebium si quid tale in eorum Scriptis invenisset præte-
 riisse. Neque Antijudaicos Sec. 11. adjungo. Ipsi ei qui Judæis
 fraudes exprobrarunt, in hac re prorsus tacent. JUSTINUS M.
 ex Med. sec. 11. plus simplici vice in Dialogo cum Tryphone,
 p. 297. seq. Judæos sacrilegii incusat, quod resciderint ex Co-
 dicibus suis græcis, varia de Christo ex cruce pendente agentia
 verba, loca producit ex libris ut credebatur Esdræ & Jeremiæ e-
 rasa, quin se ea in Codicibus quibusdam adhuc vidisse ait. Hoc
 præcipuum omnium testimonium est quo V. Cl. in sec. 11. frau-
 des Judaicas quærit. Nihil vero de Cantico vel interpolatione
 libri nequidem ullius lacinia habet. Quicumque illius verba ex-
 pendit videbit eum tali animo adversus Judæos affectum fuisse,
 ut neutiquam reticuisset tantam ac creditur inserto Cantico com-
 missam imposturam. Quin cum non sine affectu Judæis crimina
 impingat (loca enim quæ erasa præcipue ex Esdræ præsertim
 putat nunquam in eo extitisse quisque facile suspicatur) an vera
 omisisset? Præterea cum Aquilæ versionem legerat & examina-
 verat. vid. HODYUS l. c. p. 281. fraudem ignorare non potuisset;
 Certus interea erat de integritate Canonis unde Apol. 11. p. 72.
Judaos Prophetarum vaticinia (quibus omnes libros Sacros com-
 prehendit) *Ebraice scripta CONSERVASSE* — *Et Ptolemaum*
ab Herode rege (ita autem errore communi quibusdam patribus
 existimabat) *accepisse - - - in bibliothecam græce versos reposuisse.*
καὶ τὰς γενομένας, ἔμειναν οἱ βιβλοὶ παρ' Αἰγυπτίους μέχρι δεῦρ' καὶ
πανταχῶς παρὰ πᾶσιν εἰσιν Ἰουδαίῳ, eoque sic facti libri apud A-
gyptios permanserunt ad hunc usque diem. Sunt etiam apud omnes
Judaos. Ut taceam πολυθρόνητον ejus quod ab omnibus fe-
 re ex *Cohortat.* ejus ad Græcos proferri solet testimonium. IRE-
 NÆUS deinde pro fraude citari solet. Reprehendit enim L.
 111. cap. 24. Judaicos interpretes Aquilam & Theodotio-
 nem quod Locum Esaiæ VII. male verterint, addito quod
 si Judæi novissent Christianos autoritate Sacrorum voluminum
 usuros aliquando esse, ea combussissent. Nihil quantumvis su-
 spicionem solum verba indicent adversus Canticum dicit; Dein-
 de

de nunquam illud allegat ut doceor a MASSUETO *Dissert. III.* libros quos præteriit adnotante, neque tamen cum Judaicos interpretes viderit nihil autem objiciat de eo dubitavit. Alibi *I. III. c. 2.* disputat adversus eos qui inique de S. litteris sentiebant, nullo indicato errore de impostura circa sacra volumina. ORIGENIS quoque Authoritas pro corruptione profertur. Largitur in epistola ad Africanum Judæos quædam ex Sacris litteris de peccatis seniorum & primorum agentia sustulisse; nihil autem de Cantico, habet. Ad recentiora tempora non accedimus, cum ipsi authores qui fraudi adeo propinqui fuissent, & quorum Authoritate ea stabiliri debet, silentio suo commentum evertant. Sequentes insigni numero, Judæis lectionis corruptionem objecerunt, omnes vero suspectos habuerunt, crimen tantum quod reliqua omnia atrocitate superasset non præteriissent, si quicquam fama ad eos perlatum fuisset. Satis interea certus sum ORIGENEM quam maxime si ulla suspicio fraudis fuisset eam non penitus reticuisse. Hic præprimis novisse censendus est quid a Judæis actum erat cum Sacris litteris. Non procul aberat ab eo fraudis ut perhibetur tempore; Linguæ Ebraicæ peritissimus Judaicarum rerum non ingnarus summa cura quin incredibili & stupenda diligentia libros sacros tractaverat, omnes versiones ac præcipue Codices utriusque linguæ antiquos (vid. HODYUS *l. c.* pag. 612.) excusserat & sedulo contulerat, voluminosis Hexaplis insudans, peragraverat multas regiones conquirendis Codicibus & inquirendis eis quæ inservire potuissent editioni quam moliebatur, sedulo & summa cum cura intentus, adeo ut si ullus alius quæ contigerant cum sacris voluminibus novisse & ad examinandam fidem eorum & historiam, idoneus fuisset censendus sit. Fraus eum fugere non potuisset, nisi unico seculo omnem ejus famam & memoriam credas intermortuam, neque si quid de ea constitisset eam silentio pressisset, neutiquam vero si de ea persuasus fuisset Cantico Authoritatem tribuisse cura ejus fides integritas suspicari permittunt. Sane si Author sit *IV. Homiliarum* quæ ei tribuuntur quam certissime eum de Cantici perpetua Authoritate persuasum fuisse nemo ambiget. HIERONYMUM adjungere possem si aliis in hac re præfidiis indigeremus. Gentiles quoque in scenam protraho, qui studiose omnia expiscati sunt quin corraferunt maxime ridicula quibus Christianos premerent.

merent, Sane majori specie & jure eorum silentium in hac re a nobis urgeri potest ac a V. Cl. qui quod nihil unquam ab eis objectum sit quod argueret citationes in N. T. a verbis V. T. recessisse concludit initio Sec. II. integram versionem Græcam inter Christianos fuisse, ac cum textu Ebræo adcurate convenientem. Altum penitus in omnibus de commento interpolationis regnat silentium. CELSUS præprimis attendi meretur. Irridet Christianos allegoriarum studio deditos l. II. pag. 101. Edit. SPENCERI; si vero amore sensus mystici fraudem commissam & promotam existimes, mirum sane esset penitus hoc præteriisse Celsum, qui meliori argumento Christianos torquere non potuisset. Alibi l. VII. p. 339. ORIGENES respondet ad objectionem qua πορναι̃ αἰσχρὰ ἀνάσπατα μιὰρὰ, mala turpia impura & scelestia in S. litteris legi calumniatus fuerat. Eis procul dubio Canticum petiit. Nihil autem indicasse, sed solum se talia producturum minatum esse Origenes memorat. Eone vero si ea turpia Christianos impostura Judæorum venerari credidisset, id silentio texisset. Refellunt HIERONYMUS *Præfat. versionis Daniel.* & in *Proæmio l. I. Comment. in Daniel.* ut & EUSEBIUS *Præparat. Evangel.* PORPHYRIUM objicientem, Danielis vaticinium non ab ipso sed alio homine Antiochi Epiphanis temporibus compositum esse. Fraudes igitur exprobravit Judæis & si vel ulla suspicio de Cantico fuisset id non præteriisset. Taceo alias quam plurimas illius ut & aliorum gentiliū adversus libros S. objectiones a citatis authoribus passim memoratas, nullum vestigium superest ullum Philosophorum quicquam de eo commento quod V. Cl. finxit dixisse, nec tamen ulla re magis Christianos confundere potuissent. JULIANUM quoque hic excitare possem, sed cum nequidem Christiani illius ævi in sensu Cantici errantes quos a PHILASTRIO confelli supra indicavi, quicquam pro fraude afferant, eam hoc seculo non creditam fuisse certum est; JULIANUS interea quæ Christianis obstare poterant ab eis deficiens probe noverat, illorum infensissimus hostis Judæorum vero Evergetes, si quid fama illo seculo sparsum fuisset, in invidiam religionis & librorum Sacrorum objecisset. In Historia hæresium innumeræ occasionēs de impostura quæ fingitur dicendi, ostendi possunt. Eo enim seculo quo cæpta creditur interpolatio Canonis, schismata cæpisse indicavi. Res erat maximi momenti, a neutra parte fi-

leri

leri potuisset. Sed de eo jam dictum est. Singulare est, quod in hæresibus eo tempore & paulo post exsurgentibus talia dogmata observentur, quorum occasione Canticum in disputationem trahi, adeoque (quod multis exemplis præcipue Apocalypseos illustrare possemus) in ejus auctoritatem inquiri penitus ab utraque parte debuit. Vix credo in disputationibus cum Valentinianis matrimonia spernentibus Canticum non adhibitum fuisse. Encratitæ paullo post orientes eodem errore in transversum agebantur, quin Sacras litteras immutabant & corripiebant. Vid. EUSEBIUS H. E. l. v. c. 28. Nihil vero adversus Canticum tentasse vel dixisse dicuntur. Oriebantur (ut simul aliquid de causis & specie fraudis a V. Cl. quæsitā dicamus) Marcionitæ infesti allegoriis si ulli alii, ut Origenis adversus eos Dialogi fidem faciunt. Horum autem æque ac omnium aliorum altum in hac re regnat silentium. Notum autem est qua ratione Patres hæresium scriptores disputent, quæ dogmata impingant heterodoxis, nihil indulgentes, idque ab IRENÆO primo eorum qui supersunt fere omnes. Tantumne crimen quale fuisset calumnia de interpolato Canone siluissent? Imo vero commemorassent etiam si refellere non potuissent. Denique his adjungo eos qui totum V. T. rejecerunt. Manichæos solum consideremus quamvis recentioris originis nec ante finem Sec. IIII. exorti sint, certissime ex eorum historia apparet eo ad minimum seculo nullam fraudi suspicionem fuisse. Latissime xxx. libris adversus Faustum & Adimantum disputans AUGUSTINUS eorum argumenta refellit. Objiciebant peccata Sanctorum V. T. nec Salomonem mittebant eum enim cum aliis AUGUSTINUS lib. XXII. c. XII. exculpat. Nihil hic de Cantico legimus, ac diligentia AUGUSTINI qua ridicula plerumque argumenta non omittit, ut & voluminosum opus talia prætermissa esse dissuadent, si quid autem hujus rei novissent fortissimo præsidio sua dogmata munire quin fortiori ac ullis argumentis factum erat potuissent. Hic subsisto, cum a prioribus seculis silentium deduxerim illud nunc connecto cum eis quæ ex Sec. IV. & V. supra produxi §. VI. & cum evicerim circa Cantici sensum errantes Auctoritatem Canonicam tanquam indubiam credidisse, judicium penes Te sit B. L. an aliter se res habeat, cum omnibus orthodoxis heterodoxis qui Cantico non obloquuti sunt, tum maxime quando debuissent, ac an silentii robur in hac re fortius sit

fit ac oppositum ex quo. V. Cl. tela adversus Canticum de-
sumsit.

** Nolo fastuosa repetitione argumentorum lectorem fatigare, qui
judicio non cassus est hæc & opposita æqua lance expendens vi-
debit facile utra pondere prævaleant. Labet tamen ex dictis in-
commoda oppositam sententiam prementia memorare. Mo-
dum itaque indagemus quo fraus hæc cæpisse & exsequutio-
ni dari debuit; Philosophi quidem ratiocinantur a negatione mo-
di ad esse nulla valet consequentia; At in conjecturis historicis
nullo testimonio fundatis modus & species præcipuum ornamen-
tum conciliare debent. Automaton non est nec propria vi ir-
repisite credi potest; Igitur Authores quærendi sunt. Inter Ju-
dæos extitisse vult. Omnes quidem hanc rabiem incessisse uno
momento ut impetu quodam in Codices provolarent non credi-
bile est; Videntur tamen aliqui prævisse procul dubio majoris
inter eos Authoritatis. Esto: Sed qua ratione consilium iniere?
Pressi dicitur in disputationibus cum Christianis Codices corrum-
pebant ut religionem eorum everterent. Quid Cantico cum hac re
commune erat? Sensum Mysticum introducebant. Belle, ita ince-
debat, neglecto omni timore adversantium, petulans impetigo eo-
rum animos partem adsciscendi, in cujus interpretatione sibi pla-
cere poterant posteri, ipsos enim ea delectatos fuisse nihil est
quod moneat. Locus fraudum fabricandus est, in Ætna
non quæremus, subtilioribus enim procul dubio instructi fuere di-
gitis, quam Brontes & Steropes & nudus membra Pyracmon.
Omnia suadent scholam præcipuam furciferos aluisse. Bitteram
magna pars Judæorum doctorum confugerat, docebat illac Aki-
bha. En nebulonem, Pseudo Messiaë Barchochebæ adhæserat,
aptissimus erat fraudibus fabricandis, ita jam conjecit PEZRO-
nus Vir ingeniosus ex quo multa mutuo transsumuntur; Argu-
menta verosimilia! Suspiciones magnæ! Quisquis demum fue-
rit princeps & quot sibi adjunctos habuerit impostores conce-
dam fraudem exsequutioni datam esse in Codicibus quos sub po-
testate sua habebant; vis in utrisque Græcis & Ebraicis, esto.
At vero quo modo aliis id persuaserit & ne obmurmurarent, os
obturarit, dicas; tantum enim polluisse eloquentia & nequitia
ut diversas sectas ad partes pertraxerit difficillime credo. Sed ac-
cedam, deposuerint pertinaciam & Akibhæ vel stellionum prin-
cipi

cipi acceserint, eoque in Palæstinæ quin si velis Syriæ Codicibus nemine renitente adjecta sit. Ad alias orbis partes a Judæis habitatas quin omnes Judæorum Codices brevissimo tempore pertigit. Siccine apostoli, ea Judaicarum rerum facie sub Trajano & Hadriano bellis & tumultibus turbata, cum decreto scholæ Bitterensis missi sunt? Deinde omnesne Synagogarum rectores statim absque temporis dispendio morem gessere superiorum jussui & laciniam intrudere Codicibus? Si Lojolitæ fuissent & Akibha eorum Generalis crederem absque hæsitazione, nunc hæreo. Sed tentem an hunc bolum qui fauces fere præstringit deglutiam. En igitur omnes Judæorum Codices brevi temporis spatio, nemine resistente, interpolatos. Dimidium facti, qui bene cæpit, habet. Pergendum est ad Christianos. Orthodoxi, Heterodoxi ex Gentiles ad unum omnes 50 Annorum spatio, in fraudem consenserunt, deposuerunt omnem Sacrorum reverentiam, ab avita religione & traditione apostolica recesserunt; nequidem ipsi viri Apostolici à crimine liberi erunt; Judæos quibus in omnibus aliis renitebantur, & quibus Ebraicarum litterarum imperiti, fraudes quotidie exprobrabant, imperite, credule, tuto, bona fide tardi, bardi, bruti, insipidi quin impii sequuti sunt, Heterodoxi quantum adversarentur aliis, in patrocinium se itidem pertrahi passi sunt, ipsi manus intulerunt codicibus Græcis & Ebraicis publicis & privatis, post L. annos nemo supererat cui quicquam memoria hærebat, vel quod pejus est omnem rei famam callide jugularunt ac conjurationem iniere ne ad posteros vel quidem suspicio rei dimanaret. ORIGENES quæ ante C. annos acta erant quot Codices excusserit, quam peritus fuerit harum rerum judex, quanta fide ac cura egerit, hæc tamen ignoravit vel perfide dissimulavit. Patres hæresium Scriptores studiose omnes calumnias, omnia crimina notantes, heic si quid unquam dictum fuisset, indulgentes ac à rigore solito remittentes, magis muti quam pisces, quasi inito consilio, tacere voluerunt &c. Quærat his fœcundissimum conjecturis ingenium colores, obtestor omnes belle somniantes an quicquam inveniant quod huic rei speciem conciliet. Nisi nossem V. Cl. bona fide peccare suspicarer eum colludere cum HARDUINO (cui non dictus Hylas) viro ex ea societate cujus tot ausus, bonis moribus, religioni, pietati, ac eruditioni interitum portendunt; hic si Dis

V

placet

placet vir ingeniosus fere omnia antiquitatis quæ supersunt monumenta à Monachis Gallis sec. xiiii. conficta, eo quod gallicismos sibi in eis reperire videbatur, coniecit. Certum tamen est seculum fraudum Judaicarum ab Archontino ex illius cerebro prognato ne latum unguem distare, nullamque eis speciem conciliari posse, nisi forte Rabbinicæ striges & recutiti magi eo seculo vixerint & mirabiles quos modo stupuimus effectus & portenta produxerint. Hæc sola hujus opinionis anchora est.

§. XII.

Breviter reliqua argumenta externa pro Authoritate Cantici recensebo, cum subversis obstantibus præsidiiis eis late inhærere necessum non sit. * Divinitatis ex sensu & veritatibus quas pandit, certissima indicia reliquis omnibus pondus addentia, petuntur. **.

* Evicto Canonem quem servamus non depravatum sed eundem esse qui Servatoris & Apostolorum ætate in usu ac eorum Authoritate confirmatus fuit non cogimur latius percensere & urgere illius integritatem. In confesso est apud V. Cl. integrum fuisse Canonem Christi & Apostolorum ævo; unde ea quæ ab omnibus hujus rei scriptoribus Theologis afferri solent præterimus, sufficit enim eousque rem perduxisse. Adjicio tamen quædam indicia alia externa. (1) Canticum quod ante Excidium Hierosolymæ in Canone extitit, tacite approbatum est à Servatore. (2) Clarum testimonium acquirit ex allusione Pauli supra p. 77. vindicata. (3) Præ aliis S. literarum partibus indicis gaudet. Nomen enim Authoris (quem alios Sacros libros consignasse constat) exprimit. (4) Nullum profanum Judæorum scriptum captivitatis Babelicæ tempora excedens superest: nostrum si humanum esset ea quoque quam diutissime anteverteret. Mirum sane phænomenon hoc esset id solum conservatum fuisse, præcipue cum nulla causa dari possit, neque indicium superfit, à Judæis in magno pretio præ aliis profanis habitum fuisse.

** Authoritas servatoris & Apostolica quam Cantico favere indicavi, satis simul divinitatem ejus tuetur, nisi credere velimus eos profanis scriptis testimonium perhibere voluisse, aut Deum talia Ecclesiæ

Ecclesiæ in normam fidei & morum tradere potuisse. Sed de eo omnes alii pleno modulo agunt. Saltem qui id crederet, omnium divinitatem everteret, unde ex aliis principiis cum eo disputandum esset, Sufficit evictum esse si aliis libris Divinitas competat, Cantici quoque certam esse. Præcipua tamen convictio oritur ex sensu Mystico-Prophético & veritatibus juxta sanas regulas exegeseos ex eo deductis quas nemo hominum excogitare potuisset. Istius fundamenta statim indicabo ex quibus apparebit eum ex ipso opere posse demonstrari, idque ut existimo tanta eum evidentia, ut si ullum aliud vaticinium in Veteri aut N. T. succedanea fata remotiorum temporum tradere credatur de nostro hoc affirmandum sit.

CAPUT III.

Quædam de Constitutione Cantici tradit:

SUMMARIUM.

§. I. *Propositio dicendorum.* §. II. *De genere Poëseos Cantici, ubi drama purum esse demonstratur.* §. III. *De ratione Scenarum & Personarum.* §. V. *Cantici schema, prout actuum & personarum loquentium distinctio requirit indicat.* §. V. *De Argumento ejus agit & sensum Mysticum evincit.* §. VI. *Propheticum sensum adstruit.* §. VII. *Dissertationem concludit.*

§. I.

Inquirendo præcipue in constitutionem materiam & styli rationem Cantici, quæ omnia divinitatem ejus evertere quem refellebamus modo V. Cl. asseruit, observavimus quædam veritatem quam modo adstruximus non parum illustrantia. Breviter ea exhibere aliorum & nostræ ulteriori meditationi & limæ non incongruum existimavimus. * Ne latius ac angusti quos jam excessimus cancelli permittunt divagemur, ea quæ centies ab aliis di-

Ita sunt de Authore, tempore quo scriptum sit, persona sponsæ &c. mittimus, id solum observantes sponsam ignotam esse. **

* Solliciti imprimis erimus de litteræ constitutione, ex ea enim uti nos quidem instituimus, impactum impuritatis crimen penitus eluetur & sensus Mystico Prophetici solidissima fundamenta ostendentur in ipsa littera & visceribus operibus latere. Eo autem hactenus fini nostri satisfacimus, Cortice quoque litteræ quantum fieri potest fracto facilius erit, diligenti Divinorum Oraculorum ruspatori mysteria sub his peplis latentia & filum propheticum detegere.

** Digladiari patior interpretes, de sponsa quæ hic introducitur, sitne filia Pharaonis, an Abisai Sunamitis, aut regina Sabæ. Neutram earum esse certo persuasus sum, postremas prudentiores omnes rejiciunt, sed priori Magni nominis viri honorem hunc decernunt. Attamen historia vitæ Salomonis & ætas Cantici ei refragatur. Certum est eum non initio regni, quando conubio sibi jungebat filiam Pharaonis Canticum consignasse; Ea igitur sponsa esse nequit. Quando textum excutio satis clarum mihi fit scripsisse Salomonem postquam aliquot annos regnaverat, & foedere cum Hiram Phœnicum rege inito, navigationes Ophiriticæ cæperant, mentio eboris C. v: 14. & vii: 4. hoc suadet, ea autem in historia sacra antea non occurrit, & inter merces Salomoni ex Ophir allatas 1 Reg. x: 18. 2 Chron. ix: 17. rariores numeratur, præterea commercium cum Phœnicibus frequens fuisse requirit vox quæ c. iii: 17. lectica designatur אפרים. Etenim incunabula ejus in Ebræa lingua non inveniri observanti Viro in hac litteratura exercitatissimo L. Cappello credimus. Id vero suspicionem movet post primam legationem Salomonis ad Hiromum & stabilitum foedus inter eos, crebriusque commercium eam è Phœnicum lingua, una cum re quam designabat, & ejus usu, Judææ illatam esse. Hæc ni fallor satis evidentia sunt, filiam Pharaonis quam initiis regni duxerat priusquam Foedus cum Hiram contractum esset & naves ex Ophire redierant quod prima vice ante vi. annum regni fieri non potuit, non intelligi, reliqua omnia per conjecturam definiuntur. Nulla vestigia,

gia, ultimi senii Salomonis post conversionem adsunt, neque eam ætatem admitteret floridus & tot figuris ornatus stylus Cantici, qui ætatem vegetam suadet. Ad lapsus tempora præterea ne ullam quidem specie potest referri, id demonstrata divinitas non admitteret; Deinde non lapsus est antequam ædificasset tot urbes, 1 Reg. 18: 17-20. 2 Par. viii: 5, 6. quarum nullibi heic meminit, mœnia Hierosolymæ, ædes proprias & filiæ Pharaonis, Millo & antequam tributarios reddidisset populos vicinos, quæ omnia reticentur. Præter vineas cap. viii; 11. & hortos 1v: 12. nulla ejus operum mentio sit sed ex adverso ad Davidis ædificia respicitur quando res pulchra pingi debebat. Cap. 1v: 3. cum vero Salomon majoris molis ædificia extruxerit & elegantiora quin cum luxu diffuebat ex aliis rebus similitudines petere potuisset, verosimile est cum id non fiat, neque ullum eorum indiciorum quæ alligarent ætatem Cantici temporilapsus compareant, alio longe scriptum esse, quod forte à x. anno regni non longe remotum fuit. Sententias aliorum præprimis LIGTFooti qui annum xx. Salomonis regni ei assignat & occasionem in filiæ Pharaonis deductione in domum saltus Libani nuper extractam ex allusione Cant. 1v: 8. perperam, ut nexus indicat collecta nunc nihil moror.

§. II.

Ad Constitutionem progredior. Drama purum est. * Sed neutiquam per omnia simile ulli profanæ antiquitatis Dramati. Non est Ecloga, ** Neque *Oapivus*. ***. Neque Epithalamium * sed omnibus eis quod ad aliquas partes conveniens. **

* Nemo fere ea de re dubitat, penitus dramaticum esse. Nihil enim exegematici habet, omnia ad scenam accommodata sunt & quæ dicuntur, sub personarum loquentium vario habitu, diverso tempore, & circumstantiis præsentia introducuntur. Nullam hoc invidiam stylo sacro conciliat, ut quidam nimis sollicite verentur. Nullam diversitatem video inter actiones Propheticas quam plurimas, quibus S. Numen alia significare & præfigurare voluit & rationem styli Cantici; æque liberum fuit istis quam

hoc uti. Non ita deinde omnia in littera acta, sed solum figuras typico Symbolicas esse postea evincam. Antiquitus de eo non dubitavit Author doctus IV. Homiliarum in Canticum supra citatus. Aliique quam plurimi recentiores imprimis. Quod si vero aliquem nomen dramatis terreat, suppeditet mihi aliud quo commode Poëma repræsentativum ut hodie loquuntur vario schemate res proponens designari possit & alterum mittam.

** Non omnes regulas Eclogæ hic conferam dum disparitatem Cantici ab eo poëseos genere ostendisse sufficiet. Abhorret enim ab istius natura Majestas figurarum quam hic observamus, simplicitas pastorum ignorat aurum, ebur & purpuram, non vagantur cum gregibus circum hortos præstantioris indolis, mirrhetæ, balsameta c. IV. . . . scena dein duplex quæ c. III. & V. intra mænia urbis concipitur, Pompa regia qua rex lectica vectus splenduit, satellitium Regis LX virorum gladiis armatorum, c. III: 9. sq. sponsæ incessus magnificentia, c. VII. currus bellici c. VI: 11. omnia repugnant; Eclogam interea voluere PETRUS NANNIUS in *Dedicat. Schol. in Canticum* præmissa, qui inter alia quatuor personas sponsum sponsam & utriusque comitatum introduci sed quartam nunquam loqui juxta Eclogæ regulas quod Horatius jam observaverat notat, nos plures personas loquentes & alias à comitatu distinctas mox ostendemus. Alius RENATUS RAPINUS in dissert. Gallica de Ecloga idem statuit. Præiverat jam J. CORIN. in Paraphrasi Gallica Cantici quam titulo *La Pastorale Sacrée* Parisiis 1662. in 12. edidit. BOSSUETUS libro mox citando his accedit. At vero ubi ad ea quæ modo objecimus accedunt varie se torquent & fere ipsi causam produnt.

*** *Oæpisyv*, cum Genethliaco notis c. VII. 12. & VIII. 13. 14. aspersis H. Grotius hic quæsit, supra de ejus interpretatione diximus, cumque nullam scenæ rationem habuerit, & allegorice ea quæ maxime rem determinant explicuerit, non opus est eis hic inhærere. Id solum addo, a nullo genere poëseos magis diversum esse, quandoquidem omnia colloquia sponsi cum sponsa publice & præsentibus choris, nullum privatim in penetrali, fiat, & juxta nostrum schema nequidem umbram istiusmodi susurrorum quibus *Oæpisyv* absolvitur, prodant.

* Epithalamium plerique credunt. Sequuti inter antiquos Scholiastas EUSEBIUM & POLYCHRONIUM quos J. MEURSIUS edidit.
Nullum

Nullum confido istiusmodi epithalamii genus tot distinctum personis loquentibus & schematibus in quo nihil exegematici sit, ex antiquitate superest; Decantata dein ante fores penetralium a paranympis & δαδρχοῖς cum sint, scenam quæ publicam pompam c. 111. infert, non patiuntur; valde duram & insolitam significationem vinearum hortorum vulpium leonum pardalorum, eo obtinere dicendum esset, quin vix ab impactis criminibus liberaretur. Ne dicam alia requirere Epithalamium v. gr. augurium πολυτεκνίας & vota pro prole quæ hic frustra quæsieris, quod si occasione nuptiarum Salomonis factum velis ego non renitor; nec tamen existimem hoc satis esse ut Epithalamium esse decernatur. Verosimile mihi præterea fit ut postea prolixius evincere conabor non ante sed post celebratas nuptias compositum esse.

** Cum nullo ex citatis antiquitatis profanæ dramatibus Canticum comparari posse, quilibet qui id secundum eorum leges exigit, & ex ea diversitate quam notavimus videbit. Id tanto magis planum fit, quod Poeseos Ebraicæ rationi cum nullo poematum profanorum genere bene convenire hætenus ostendi potuerit. Partes Cantici quantumvis convenient alii poematum generibus nollem tamen convenientiam urgere nisi ubi clara satis est. Habeant similitudinem pastorum diverbia in cap. 1. colloquia de montibus pascuis gregibus arboribus hortis campis cum stylo bucolico, examinanda scenæ totius ratio priusquam textum & constitutionem in eum modum torqueamus. Epithalamiis conspirent sponsus sponsa, nuptiale epulum paranympsi συνομαλικες, ne id latius quam res requirit extendamus; præcipue cum nimium eo decedat authoritati ejus, & maxima differentia inter profanorum Epithalamiorum Thalassionum fescenninorum & Cantici stylum observetur, iste levis lascivus μιμητικὸς est, hic magnificus serius sublimis, nullis jocis nullis risibus nullæ lasciviæ locum concedit, nec minima uti ex nostro schemate planum erit hujus rei indicia profert. Mirum non est quod qui convenientiam hanc levibus de causis sibi persuadent & præter quod decet extendunt, difficultates quam plurimas, in sensu mystico inveniant, de castitate styli non satis persuasi sint, eoque de divinitate ejus sæpiuscule ambigant. Collationem itaque cum profanis dramatibus ac nuptialibus ritibus institui non prohibemus, sed non ulterius

terius urgendam esse, quam clara convenientia quæ observatur permittit, contendimus.

§. IV.

Argumentum generatim ex allusionibus ad nuptiale festum intelligitur *. Cum vero in Dramatibus id plene percipere non possimus priusquam artificium ejus perspectum habeamus, illud antea indagabimus. Litteræ Grammatico sensui hic penitus inhærendum est **. Ex ea clarissime primo personarum distinctio & character apparet ***. Scenarum postea diversitatis, quæ vel ex prima & obitanea libri evolutione patescit, fundamentum quærendum est. Optime illud ponitur in distinctiōne dierum quam textus aperte indicat, VII. autem dierum vicissitudines observamus, qui procul dubio ad VII. dies festi nuptialis inter antiquos respiciunt *.

* Nemo dubitat nedum ei qui stylum bucolicum hic ruspantur, nuptias præcipuum argumentum Cantici esse, amores generatim omnes vident. *Sponsi, sponsa, corona nuptialis* mentio, distinctio *sponsa a comitibus* satis indicant, nuptias & novorum conjugum amores præcipuum argumentum præbuisse.

** Argumentum cum diserte non addatur, nunquam nisi intro-
specto prius styli artificio, personarum & scenarum ratione intelligetur. Ea solum lucem hic in tenebris accendunt. Ut vero constitutio clare intelligatur, excutienda est littera. Ita vero nos instituimus. Inhæremus (1) litteræ sensui primo & grammatico. Res ipsa docet ita agendum esse donec necessitate coactos nos sentiamus, improprium & allegoricum sensum desertis propriis verborum significatibus eligendi. Quod si enim id frivolis de causis negligatur amore systematis arbitrarii, quid certi supererit? & quidni alteri licebit suas opiniones libro intrudere & quidlibet ex quolibet fingere? Hinc cum sponsi & sponsæ nomina proprie intelligenda esse clarissime appareat, aliarum personarum eundem sensum obtinere planum, ac id schema
quod

quod littera indicat ponendum, est (2) in stylo gravi & sublimi nihil perperam dici, diversa nomina, diversas res & personas (nisi attributa easdem esse suadeant) designare, supponimus. (3) Hinc enallages numerorum personarum & generis fugimus, & cuilibet casui tempori generi &c. propriam emphasin tribuimus, idque tanto magis quod inde solum certus & planus oriatur sensus.

*** Incipimus a claris ut inde obscura colligamus. Personarum distinctio quæ nominibus compellantur, loquentes introducuntur vel agentes &c. clarissima est & indubia. Eam igitur primo eruimus. Plures quidem personas & choros ac alii ob modo firmatas regulas statuimus, id vero cum naturæ Dramatis non repugnet, sensum locupletiolem reddat, aptum esse vel his solum præjudiciis defendere possemus, nihil interea præter clara indicia textus admittimus. Neque solum requiritur in Dramate personas nosse sed earum characteres & ad alias relationes itidem probe perspectæ esse debent; Id imprimis in Mystico sensu usu venit, characteres enim quæ litteralibus subjectis tribuuntur mysticis itidem proprii esse debent, neglecta vero collatione omnium circumstantiarum & attributorum (ex quibus animi affectus earum & relationes ad invicem eruuntur) mystica subjecta perperam intelligentur; PERSONÆ itaque sunt generatim loquentes & mutæ non enim omnibus verba quibus actiones tribuuntur.

LOQUENTES præcipuæ sunt SPONSUS & SPONSA de quibus nemo ambigit. Obvius simul est cuilibet, character earum principalis, mutuus amor, unde tot desideria casta vehementia, laudes reciprocae, & actiones tenerrimæ dilectionis indices certissimi; Speciales ex omnibus actionibus probe expensis elicimus.

(I.) SPONSUS. Se sæpissime subducit a sponsa. Hinc nocturnum absentem quærit. c. III. 1. seq. v. 2. seq. & sub vesperam abit. II. 17. absens a sponsa desideratur. II. 6. VIII. 3. valedicit. IV. 6. intensis precibus ut redeat oratur. II. 17. Interea mox postea dormienti sponsæ præsens est. II. 7. III. 5. VIII. 4. nec præsens manet sed statim post iterum absens figuratur & e longinquo accedens. II. 7. & 8. Non expectatus accedit & dormitantem sponsam compellat II. 8. & v. 2. clam prope parietem stat, intropicit per fenestram. II. 9. v. 4. Introire intempesta nocte in penetrale sponsæ quærit, & flagitat, renitentem vero

& moras trahentem relinquit, aufugiens, v. 2. seq. Cavet ne quid adversantes adversus eam tentent. II. 7. III. 5. VI. 12. VIII. 4. Hæc quam clarissime indicant animum sponsi, & inferunt eum explorandi consilio circa sponsam semper versari. Adeoque character illius & actionum ejus est, **SPONSÆ QUAM COM- PLECTITUR INTENSO AMORE, RECIPROCOS AFFECTUS IN VARIIS CASIBUS EXPLORARE.** Hæc exploratio (ut hic observem) specialissimus scopus est totius Cantici; Omnes enim reliqui actus ex ea demum feliciter explicantur. Omnia apte cohærere & succedere ostenditur. Sponsæ responsiones & actiones recte ex hoc principio intelliguntur, & quod præcipuum est ratio redditur confessionis sinceræ amoris flagrantissimi **ET CONSTANTIS** cap. VIII. 6. 7. editæ. Tum enim sponsa explorata, ad finem vergentibus vicissitudinibus, amorem æternum ac immutabilem, sponso testatur. Observavit hunc *specialem Cantici finem* Celeb. van TILL in *Opere Analytico*, eumque quantum licebat schemati quod Cantico tribuit adcommo- dum esse ostendit. Parumper ab eo in schematis conceptu discedimus, interea scopum hunc clarius adhuc & certius ex nostro demonstrare & illustrare possumus. Mysticus vero sponsus (hoc enim nunc paulisper supponimus) si servator sit, adeo clare hac persona & his actionibus secundum tenorem verbi Divini ac reliquorum vaticiniorum figuratur, ut aptius emblemata inveniri non potuerit, ausim dicere clarius nullibi inveniri. Conferamus jam characterem

(II.) **SPONSÆ.** Hic varius est & vicissitudinibus subjectus. Indicia amoris vehementis præsentem sponso hinc inde comparentia quæ clara satis sunt, notare superfedeo. Speciales sunt (1) Absentis sponsi desideria II. 6. & 17. VIII. 3. cui quærendo periculis se exponit noctu III. 2. v. 6. (2) Inobedientia qua aperire fores ambigit. v. 3. 4. sed illico sequens pænitentia & timor iræ sponsi v. 8. (3) amor fratris & sororis. c. VIII. 1. & 8. (4) Timor adversantium. I. 5. 6. 7. & sub noctem in modo notatis desideriis præsentia sponsi. (5) Contestatio perpetui amoris VIII. 6. in fine explorationis.

Aliæ simul comparent comitatum utriusque constituentes amicæ & ab eo diversæ adversantes. Ad **COMITATUM** pertinent, **CHORUS AMICORUM SPONSI** & alter **AMICARUM SPON-**

SPONSÆ ; ad priorem pertinent.

(III.) LX FORTES, c. III. 7. 8. & מרעים ac דודים. Cap. v. 1. LXX. vertunt πλησις & ἀδελφός, melius Aquila & Symmachus ἐταίρος & ἀδελφίδες quamvis proprie sint οἱ τῶν νυμφῶν Matth. ix. 15. Coniungimus eorum chorum quamvis differentem statum & conditionem existimemus, siquidem antiquitus distincti erant οἱ שושבנים Paranymphei & מרעים ἐταίροι filii thalami. Conf. Buxtorfius in שושבין & Seldenus, de Uxore Ebræa l. II. c. 16. Observant ei τὸν שושבין pronubum fuisse amicum sponsi, distinctum a reliquis. Nec tamen unus fuit sed aliquando plures ut locus ex BERESCHITH RABBA a BUXTORFIO l. c. adductus indicat. Hinc MAIMONIDES ad Tractat. Succah. c. VI. חתן וכלה שושבין ובני חופה פטורים מן הסוכה. Sponsus & sponsa PARANYMPHI & filii thalami non tenentur festum Tabernaculorum observare. מרעים xxx. Simsoni tribuuntur adeo ut magnus eorum olim numerus fuerit. Ut vero distinctio & officium utrorumque appareat observandum est in nuptiis ad quos Canticum alludit numerum personarum maiorem ac alias fuisse, id sane indicat comitatus mulierum ex LX. reginis & adolescentulis SINE NUMERO compositus; Hinc שושבנים pronuborum sive paranympheorum maioris ordinis major numerus ac alibi obtinuit. Officium שושבין a Viris Cel. modo citatis id esse evincitur ut proxime semper sponso & sponsæ adhæserit, sed quod præcipuum est & SELDENUS loco POLLUCIS Onomast. l. III. c. 3. adstruit, quod fuerit Sponsi Janitor, qui Januæ adfuerit θυρωρὸς ὁ ταῖς θύραις ἐφυσσηκῶς. Hoc clarissime in nostros quadrat qui c. III. 5. lectum vel penetrabile sponsi custodire dicuntur. Reliqui מרעים pueri erant ἐταίροι epithalamia canentes cum virginibus, ut harum rerum scriptores affatim docent. Nostri quoque רעים. Cap. v. 1. introducuntur in lætissima cæna in qua procul dubio accinentium personam gesserunt. Adjungo aliam observationem qua distinctio hæc clarior reddetur, videmus in Cantico personas diversi generis sibi respondere & viro sive choro virorum semper oppositum esse mulierem vel chorum mulierum. Sponso respondet sponsa. Sorori c. VI. 1. 6. frater eodem capite, Filias Jerusalem evincam sexus utriusque chorum constituisse. Nostri adhæserunt sponso ut Comitatus mulierum sponsæ, in quo maioris & minoris ordinis personas fuisse reginasque ab adolescentulis distin-

Etas statim indicabo. Ipse numerus LX. & Paranymphorum & reginarum æqualis hanc oppositionem & personarum concinnum ordinem indicat. Ne quid dicam naturam festi nuptialis requisivisse ut æquales essent chori amicorum sponsi & amicarum sponsæ. Clarum satis est LX. FORTES in comitatu sponsi respondisse LX. reginis in comitatu sponsæ, & cum in eo supersint adolescentulæ sine numero, eis respondentes in comitatu sponsi quærimus רעים, sive τὰς ἑταίρας: Aptissimæ quoque inde oriuntur scenæ. Quicquid interea hujus rei sit, Character eorum ex claris verbis & actionibus colligitur. Amorem sponsi vel ipsa officii ratio requirebat, & nomina eundem indicant. Hinc sponsus eos דוידים cap. v. 1. appellat, & sponsa מישרים, rectos qui sponsum diligebant. Cap. 1. 4. Custodientes penetrare majoris ordinis non aliter affecti esse potuerunt. Loqui sæpe cum aliis choris existimamus & suis locis indicabimus præprimis verba. c. 111. 9. 10. eis tribuenda sunt.

(IV.) CHORUS AMICARUM SPONSÆ, quo refero עלמות virgines c. 1. 3. vi. 8. & LX. reginas. vi. 8. Eundem chorum facere sed ratione ordinis & officii distinctas esse æque ac viros clarius evinco. Prætereo nunc nomen diversum & disertam distinctionem cap. vi. 8. Collatio cum Ps. xlv. clarius ac ullum aliud monumentum mores nuptiales illius ævi condocet. Introducuntur in eo פ. 10. בנות מלכים filia regum, & פ. 15. רעותיה בתולות אחריה. Amica ejus (sponsæ) virgines, eam comitantes. Priores splendide ornatae dicuntur, פ. 13. Filia Tyri memoratur munera ferens sine dubio ex earum choro fuit, posteriores sponsam sequi & dum ad sponsum adducitur comitari dicuntur. Conveniunt aptissime cum nostris secundum nomen & officia quæ utrobique tribuuntur. REGINÆ majoris sunt ordinis ac pompæ causa sponsæ adjunctæ fuerunt, forte extraneæ regum vicinorum filia, munera quoque offerentes. Cant. 1. 11. ADOLESCENTULÆ minoris conditionis & si licebit ex sequentium temporum nuptialibus ritibus, eas illustrare diversa iterum officia eis tribui possunt. Aderant ἑταίραι in nuptiis (1) amicæ cum sponsa educatæ, id ex Ps. xlv. apparet. (2) Ταδiferæ ταδισχοι quo respicit etiam in Sacris Parabola Matth. xxv. (3) Musico concentu nuptias, celebratas esse apud profanos ubique fere, & quidem puellas cantasse vocibus & instrumentis invenio.

venimus. Hinc procul dubio inter nostras fuere Citharistæ, Psaltria tympanistria crotalistria. In sacris quoque musices nuptialis mentionem invenimus Jer. vii. 34. xvi. 9. nequid dicam quod in conviviiis & choreis quibus Cantici scenæ non carent (convivium. v. 1. & Choreas. i. 4. invenimus) usitatissima fuerit. Virgines autem Musicam in solennibus his tractasse vel solæ quæ in Pl. LXVIII. ψ. 26. (in sensu mystico cum nostris convenientes) introducuntur clare satis ostendunt. (4) Nec incommodum est credere cum tantus earum numerus dicatur, pedissequas & ministrantes utrisque reginis & sponsæ, inter eas fuisse. Loquuntur c. i. 2. 3. 11. & cum choro 111. 12. vi. 9. vii. 1--8. Character earum apparet clare ex laudibus sponsæ. c. vii. 1--8. vi. 9. ex lætitia super domiductionem sponsæ i. 2. & 3. & sponsum amare dicuntur. i. 2. ejusque laudes se commemoraturas promittunt. i. 4. Sponsæ semper adhærent, quia in penetrali cum ea deducuntur. c. i. 4. 11. 4. Neque aliæ esse possunt quibuscum in penetralibus sponsa colloquitur. 11. 8. seq. 111. 1. seq. & quæ languenti opem ferunt. 11. 5.

CHORUS ADVERSANS sponsæ est (V.) FILIARUM JERUSALEM, compellantur. 11. 6. 111. 4. viii. 4. Loquuntur cum choro vi. 9. forte etiam in aliis locis ubi formula hæc recurrit. Quæ est exsurgens &c. 11. 7. 111. 4. viii. 5. Solent cum comitatu sponsæ a plerisque Interpretibus confundi sed diversissimas ab eis fuisse quam clarissime patet. Ut nomina distincta taceam alia multa suppetunt indicia. 1) Indicavi istas semper sponsæ præsentantes fuisse ac in penetrali quidem, in has vero incidit c. v. postquam diu jam sponsum in plateis quæsiverat saucia verberibus vigilum. 2) Accedit præcipue characteris diversitas. Adversabantur primo sponsæ. Hinc obtestationes crebræ sponsi ne dormientem invitam evigilarent. 11. 7. 111. 5. viii. 4. contemptus deinde quo nigredinem sponsæ spernebant. i. 5. invidia qua eam intuebantur ob quam reprehenduntur a sponso vi. 12. Abiecte de ipso sponso loquebantur. c. v. 9. *Quid est amicus tuus præ aliis amicis?* quem tamen satis noverant. Attendenda est comparatio 11. 2. qua *spinis* assimilantur, quæ omnia Amicis sponsæ tribui non potuissent. Quod si præterea hæc conferamus, vitia hujus chori clare patefcent. Inimicitiam adversus sponsam indicavimus. c. v. 9. sponsam pul-

cerrimam fœminarum appellant quæ collata c. 1. 5. ubi nigredinem ejus sprevisse dicuntur, sarcasum ex invidia orientem inferunt. Sponso præsente sponsam laudant; neque quicquam adversus ipsum inique dixisse apparet, sed absente ipsum contemnunt, & adversus eam iniqua moluntur, id hypocrisin condocet. Studia somnum ejus turbandi & quietem persecutionis indicia sunt. Ipsam eas timuisse apparet quod tum sponsum absentem sub vespera desiderasse legitur quando quietem ejus turbare tentarunt 11: 6. VIIII: 3. Alia satis evidenter colliguntur quæ addere prohibemur. Unicum addo, Choro huic fere constanter attributa cum affixis masculinis tribui, in adjuratione sponsi. 11: 6. IIII: 5. VIIII: 3. השבעתי אתכם itidem in adjuratione sponsæ VI: 8. Ipsæ dicunt השבעתנו. eodem loco, alia facile observantur. Enallagen hic non statuimus sed rationes satis planas in ipso opere invenimus, Chorus enim viris & mulieribus mixtus fuisse videtur, ex Cap. 11: 2. 3. id apparet. Ipsæ hæ בנות. Spinis comparantur, adduntur vs. 3. בנים assimilati arboribus sylvestribus (acidus fructus ferentibus ob continuationem allegoriæ mali versu seq.) quorum cæteroquin in Cantico nullum vestigium apparet; Paranymporum quoque character amicus adeo abjectam comparisonem non permisisset; Cumque uterque sponsus & sponsa opponantur his filiis & filiabus, sequitur adversus chorum fuisse; ignoramus autem præter filias Jerusalem alium indicari, easque nomine בנות designari certum est, igitur בנים pars eorum chori sunt. Difficultate quoque caret chorum mixtum nomine fœminino בנות exprimit, siquidem nihil frequentius est in vatum sermonibus quam nomine filiarum populos & societates venire præprimis, filiarum Judæ, Jerusalem, Zionis &c.

(VI.) LXXX. PELLICES. Semel comparent c. VI. 9. & cum aliis sponsam laudavisse perhibentur. Nullam causam ob quam amicis sponsæ, adjungendæ sint video. Harmonia quoque cum Ps. XLV. (bina comitatus genera solum recensente), & cum respondenti choro amicorum id prohibent forsan cum Filiabus Jerusalem numerandæ sunt Characterem earum clare indicare non possumus eo quod nullæ actiones præter laudes sponsæ illis tribuantur. Neque tamen quicquam obstat quominus sponsæ adversari potuerint æque ac aliæ hypocritice eam laudantes.

Per-

Pergimus ad MUTAS. Inter eas primæ sunt (1) FILIÆ ZION. Compellantur c. III. 12. distinctæ sunt à Filiab. Jerusal. quandoquidem nobilior earum pars uti Zion Hierosôlymæ fuisse videntur. Stylus quoque sublimis id requirit, Zion sæpius distinguitur à Jerusalem, & in plerisque locis in quibus permutari videntur distinctionem quam hic volumus, stabiliri quisque attendens facile videbit.

(II) CUSTODES URBIS c. III. & v. sponsæ adversantes eam spoliantes verberantes & vulnerantes. Scena in qua introducuntur non clare figuratur, sed ex narratione sponsæ colligitur de qua suo loco.

(III) SOROR SPONSÆ. cap. VIII: 8, 9. ab utroque sponso & sponsa tenero affectu adamata. Huic addo.

(IV) FRATREM SPONSÆ. c. VIII: 1. Distinguo eum à sponso (1) Ut tautologiam fugiam inter præcedentis pericopæ invitationem ut cum sponsa exeat in agros, quæ hic repeteretur (2) ob rationem invitationi additam *oscularer te, nec quisquam illuderet.* quod quo jure de sponso legitimo dici possit non video. (3) Neque sponsus dici poterit, *fugens ubera matris sponsæ* (4) Hæc attributa omnia optime quadrant in unum ex filiis matris ira adversus sponsam accensis cap. 1: 5. His enim reconciliatio flagitatur (5) Scena apta oritur & est qui sorori vers. 8, 9. respondeat. (6) In mystico sensu omnia eo optime fluunt; Frater enim obdicta. 1. 5. Symbolum est Ecclesiæ Judaicæ *fugens ubera matris sponsæ*, Judaicis elementis & doctrinis adhærens; Eumque ultimis temporibus secundum tenorem verbi Prophetici in viam reducere, ac amice *exosculari* ante ultimam conversionem tentabit vera Ecclesia &c. Quando vero verba expendimus & cum cap. 1. conferimus planum erit Fratrem renitenti & adversanti sorori, tenerrimo affectu eum prosequenti, affectum fuisse animo.

(V) PASTORES. c. I: 7. & (VI) VINEATORES III: 15. VIII: 11. introduci in scena suo loco indicabo. Et forte MATER cap. VI: 8. præsens sistitur.

* Personarum differenti caractere detecto, Scenarum vel distinctarum operis partium ratio inquirenda est, ut sensus pateat. Nemo ambigere potest. (1) Succedaneum ordinem, eventuum quorundam, proponi. (2) Cumque id dramatice fiat diversum habitum personarum quin & numerum ac vicissitudines diversam
sce-

scenarum rationem inferre; sponsam dormire evigilare exire quærere sponsum, colloqui cum eo, laudare, ipsum abire, venire, redire valedicere, comparere personas sub diu in campis hortis montibus, urbe, nocte in penetrali &c. una eademque scena manente? Neque de eo quisquam dubitat, Distinctionis fundamentum varie ponitur. Longissime ei recedunt qui VIII. Capitulum discrimen sequuntur; Alii secundum præconceptas opiniones Mysticas arbitrariam divisionem eis adcommodum statuunt, quos plane contra naturam rei inverso ordine agere, adeoque deserendos esse existimo. Certum fundamentum in ipso textu quærendum est. Repetitiones dictorum cynosura quorundam est, sed ut videtur, non satis certa, varia enim repetuntur; Hinc divortia inter ipsos eos instituuntur quibusdam septem vota sponsæ (quæ tamen valde dubio nituntur talo) aliis tres adjurationes familiarum Jerusalem &c. eligentibus, & quod præcipuum est nulla ex ea divisione oritur lux pro illustrando textu vel certius demonstrando sensu & argumento. Inquirendo in constitutionem tale fundamentum ponendum esse animadvertēbam. Quod (1) Ordinem successionis, clare & commode revelaret. (2) Non dubie aut obscure exprimeretur. (3) Ordinem eventuum convenientem generali allusioni ad nuptias (eas enim argumentum libri esse extra controversiam positum est) earumque ritus, indubie ostenderet; Planum est si tale ostendi queat, naturale quam maxime judicandum esse nostro Dramati, propter 3um requisitum, ac convincens esse ob 2um lucemque quam desideramus in tenebris accendere & sensum pandere ob 1um Tale vero inveniri posse inquirendo detexi. Pono illud in indiciis discriminis vespere ac diei vel matutini temporis aut diluculi, sæpius observandis. Certum est illud non sine ratione addi, & cum eventus illi vel diei vel vespere vel nocti alligentur, idque sæpius claris verbis fiat, denique satis notum sit nuptias in plures dies esse protractas nullum clarius aut magis naturale inveniri posse jam per se liquet. Observarunt id jam alii tres quatuor quinque &c. dies distinguentes, inter quos cum omnes non liceat binos solum proxime nobis accedentes, Cl. S. VAN TILL Theologum, præ omnibus sedulum in S. Litterarum nexu indagando in *Opere Analytico*, & JAC. BENIGN. BOSSUETUM Præsulem dum viveret Meldensem in Galliis è controversiis cum nostris celebrem exci-

to.

to. Iste vi. dierum discrimen indicari in *op. cit.* ac in eis fundamentum divisionis quærendum esse statuit, cuius sententiam cum in omnium manibus liber sit adjicere non opus est. Hic 7 dies distinguere censet. Librum quidem quantumvis sedulo eum quæ-
siverim inspicere non licuit, sed ex compendio ejus in *ACTIS ERUDITORUM. Lipsiens. Anni 1694. pag. 409.* sententiam indaga-
vi. Proposuit eam in *brevibus Scholiis in 5. libros Salomonis Paril. 1693. in 8. editis & huc redit. Salomonem suos affectus in filiam Pharaonis in exemplum proferre, & in vera historia quadam fla- grantissimo amoris convenientia fingere, iisque involucris cœlestes Chri- sti amores delineare, Ps. XLV. imitasse qui tamen magis heroicus sit. Septem dies non temere memorari, cum septiduo Ebraeos nuptias cele- brasse constet ac septem partes operis inferre, eas autem sequentem in modum ordinat. (1) a c. I: 11: 6. (2) a II: 7 fin. (3) a III: 1 - V: 1. (4) a V: VI: 8. (5) VI: 9. - VII: 20. (6) VII: 11 - VIII: 3. (7) VIII: 4 - fin. Non recte satis ordinari putem; discrimen enim noctis ponitur ubi nullum indicium vespere vel matutini tempo- ris aut noctis fit quod sane inter cap. VII: 11. & 12. non obser- vatur præterea cap. VI: 9. eisdem indicibus destituitur, & clara indicia c. IV: 5, 6. VI: 3. collato III, versu ultimo negliguntur. Alia igitur ratione instituimus, & positis principiis clare septem dies in textu distinguere evincimus. (1) *Constat indubie Nuptias inter Ebraeos in septem dies fuisse protractas;* Id claris verbis indica- tur in nuptiis Jacobi. Gen. XXIX: 27. & Simsonis Jud. XIV: 12. confer. SELDENUS de *J. N. L. VI. c. 5.* HEIDEGGERUS *Histor. Patriarch. L. I. c. 15.* LYDIUS de *ritu Nupt. p. 167.* Quod si igitur eadem dierum distinctio in Cantico inveniatur, certa so- lida ac firma divisio ponetur. (2) *Clara verba, clarum discrimen ponunt,* id fit cap. V: 2. ubi de nocte vel diluculo ut & III: 1. sermo est ac de tempore matutino cap. II: 7. III: 5. VIII: 4. quin de vespertino. Cap. III: 16, 17. IV: 6. (3) *Clarum ma- tutini temporis indicium præcedens dubium vespertini determinat.* Mo- veri solent difficultates circa interpretationem loci Cap. III: 17. *Usque dum dies aspiret & umbra fugiant* aliis matutinum aliis me- ridianum aliis vespertinum eo describi contendentibus; quan- tumvis nunc dubium esset: cuius indicium sit sequens noctis men- tio id definiet, & evincet votum esse quod sub vesperam a spon- sa fundebatur ut sponsus abiens quemque precibus flagitabat ut re-
Y
ver.*

verteretur *Revertere* &c. cum ea esset, usque dum denuo dies
 aspiraret, & umbræ imminentes novo sole oriente pellerentur.
 Ne quid dicam collationem horum verborum cum fine totius o-
 peris clare indicare scenam claudi. Præterea aliud dubium esset
 vespere nisi subsequens matutini temporis indicium lucem ac-
 cenderet, votum videlicet sponsæ. *Dextra sub capite meo & leva*
amplexetur me. II: 6. & VIII: 3. Utrobique sequitur adjura-
 tio filiarum Jerusalem ne evigilent sponsam. Illam vero adjura-
 tionem matutini temporis signum esse ex nexu c. III: 1. seq. 6.
 apparet. Siquidem succedunt c. II: 17. sponsa sub vesperam ne
 abiret sponsum oraverat. III: 1. seq. in nocte quæsierat. VI: 3. &
 4. invenerat & reduxerat in penetrale, nunc vs. 5. dormiens figu-
 ratur. Inde autem concludo votum quod modo citavi sponsæ
 indicium esse vespere, quæ præsentiam sponsi in nocte deside-
 derabat. (4) *Eadem verba sive formula ejusdem rei signum sunt.*
 Evici in votis sponsæ c. II: 6. VIII: 3. & IV: 16, 17. indicia
 vespertini temporis latere. Conveniunt autem cum eis verba C.
 IV: 5. & 6. & VI: 2. unde idem designare contendo. Id quo-
 que ex ipsis votis confirmo. Cap. IV. Clara est valedictio sponsi;
Abibo ad montem Myrrha &c. Cap. VI: 2. ut indicabo optative
 vertendum est *Amicus meus ad me sit* &c. tum autem nihil aliud
 indicabit quam quod claro vespertino voto dictum erat. *Dextra*
ejus sit sub capite meo. &c. Tanto magis id verosimile videtur
 quod ea ratione apta oriatur harmonia & convenientia inter o-
 mnia vespere quæ in Cantico sunt indicia omnia enim votum
 sponsæ sub noctem præsentiam dilecti desiderantis indicabunt.
 II: 6. III: 16. IV: 5, 6. VI: 2. VIII: 3. Obscurissimum omnium
 indicium in cap. VI: 2. latet, at evicto cap. IV: 6. scenam finiri
 (quod quidem per valedictionem memoratam fieri indicavi) hic
 idem obtinere adstruo ex sequentis scenæ simili initio. Cap. IV: 7.
Tota pulchra es &c. & VI: 3. *Pulchra es amica mea.* Nequid nunc
 dicam evicto clare distingui 6. scenas septimam vero obscure hu-
 jus discrimen ex septiduo nuptiali satis adstrui, & obscurum hoc
 indicium inde lucem accipere. (5) *Sufficit ad distinctionem ponen-*
dam, unicum indicium temporis vel noctis vel vespere vel diliculi.
 Clarissima enim mutatio in Cap. V: 2. inter omnes est, nec præ-
 cedit vespere signum, nisi vers. 1. Convivium cænam inferre
 quod tamen cæteroquin obscurum esset statuatur; eo vero in aliis
 idem

idem obtinere & binis indiciis vespere. cap. iv: 5, 6. vi: 2. quamvis non subsequatur novum matutini temporis indicium scenam claudi, statuo. (6) Nihil obstat quod quædam scenæ citius scilicet in nocte incipiant iii: 1. iv: 2. deducuntur enim per diluculum in diem ut nexus satis indicat. Ex dictis, vii. dierum v. discrimina oriuntur, solidum distinctionis fundamentum solum præbentia. (1) a Cap. i. ii: 6. vespere indicio claro. (2) oritur indicio matutino ii: 7. & vs. 16. & 17. vespere clauditur. (3) inchoat noctis mentio iii: 1. & finit vespera iv: 5, 6. (4) a iv: 7 - v: 1. claris indiciis destituitur & per præcedentem ac sequentem determinatur. (5) Noctis mentio principium v: 1. & vespere vi: 2. finem indicat. (6) vi: 3. sine claro indicio matutini temporis incipit & viii: 3. vespere voto finitur. (7) initium matutina hora. viii: 4. indicat & finem clausula totius operis. Binis observationibus hanc nostram distinctionem ornabo. (1) Attendi meretur nihil in toto Cantico recurrere, præter ea quæ indicavi, quod novum tempus inchoare videri posset. Nisi itaque jam certum sit Canticum ad septem diem nuptiales alludere ex hoc roborabitur, & magna species accedet sententiæ. (2) Commodissime ex hac sententia scenarum diversitas indicatur, quælibet enim magna immutatio, quam quisque lector primo intuitu observat, his temporis vicissitudinibus alligatur, claro indicio scenarum diversitatem ab hac dependere. Id autem ex schemate quod illico exhibebimus patefcet.

§. V.

Munita jam via, & indicata differentia personarum eorumque characterum, ut & partium hujus operis. Ipsam uti in opere ponenda est distinctionem secundum Actus dierum indicamus, præmissis paucis observationibus quæ consilium & sententiam uberius illustrent. *

* Constitueramus plenum & perfectum schema Cantici juxta principia quæ per scrutinia indagavimus exhibere, & observationibus quibusdam circa versionem & scenas lucem affundere, verum eas cum multis aliis ex libello rescindere, & aliæ occasione

servare coacti sumus. Hinc tantum indicare licet secundum modo stabilita fundamenta distinctionis personarum & rerum modum. Pauca adhuc præmitto. (1) *Actus ipsos in scenas distinguere*; Id quidem demonstratione non eget, quandoquidem novæ personæ supervenientes ut & mutatio loci rerumque in una die id satis ostendit. Schema quoque quod tradimus eas indicabit; quantumlibet hinc inde obscuræ sint, tentavimus tamen ac nobis aliisque occasionem ulterius inquirendi suppeditare volumus. (2) *Ponenda sunt scenæ mutæ quæ clare non præsentantur sed ex circumstantiis colliguntur*. Exemplo rem illustrabimus. Expendatur Actus III. c. III. 1-4. Loquitur sponsa & ut videtur sola, quamvis amicas compellet ut collatio aliorum quæ videntur soliloquiorum evincit, utpote cap. II. 8. הנה זה. Ecce ille. it. vs. 9. Versu 1. in præterito dicitur *Quasivi noctu in lectulo quem diligit anima mea quasivi eum & non inveni eum*. Succedunt vs. 2. initio futura *Surgam igitur & circumba in plateis & vicis quæram quem diligit anima mea*. Novi quidem hic ellipsi vocis dixi rationem mutationis reddi posse sed sequentia ostendunt scenam hic determinari, redeunt enim præteria *Quasivi eum sed non inveni eum*, Inanis foret repetitio; Quin inferunt hæc verba jam in **PLATEIS & VICIS** quæsitum esse sponsum & non inventum quem dixerat paullo ante se in **LECTULO** quæsisisse & non invenisse; Procedamus ad sequentia vers. 3. sequenti dicitur. *Invenierunt me custodes urbem circumeuntes &c.* 4. *Ut parum ab eis pertransieram vel statim post inveni quem diligit anima mea*. Hæc sane non consistunt cum præcedentibus in quibus absolute desperabunda dixerat *se non invenisse in plateis sponsum*; Clarissime igitur bini exitus statuuntur, & scena muta ex eis resultat. Id quoque sequentia inferunt in quibus præteritum cum futuro mutatur. *Apprehendi eum* quod narrationem ad tertiam personam, *Nec dimittam eum*, ipsum præsentem requirit; *donec introduxero &c.* scenam in eo loco a quo quærendi causa exierat ponit. Simile exemplum cap. II. 10. In Antecedentibus sponsum gressus accelerantem viderat & indicaverat amicabus quin introspicientem in conclave per fenestras ostenderat, additur **ענה דודי ואמר** *RESPONDIT amicus & DIXIT*, nulla vero colloquii antea cum eo habiti mentio facta erat. Id vero ex productis exemplis colligimus, ex circumstantiis scenarum distinctionem & complementum.

tum quærendum esse. (3) *Non omnes allusiones sunt historica sed multa symbolica*, hinc omnia ad historiam nuptiarum Salomonis trahi nequeunt; Interea Scenam æque ac aliæ ponunt. v. gr. c. iv. *Mecum de Libano de Libano mecum*. Deductionem sponsæ a magnis montibus qui illac indicantur æque clare inferunt ac Cap. i: 2. seq. verba domiductionem & æque scenam determinant, præcipuum autem hoc pro sensu Mystico fundamentum præbet, & cum ex eo solum explicari possit, nemo perfectius litterale requirat.

DIES I. ACTUS I. A CAP. I. -- ψ. 6.

Personæ Loquentes. SPONSA, SPONSUS, CHORI AMICORUM ET AMICARUM. Mutæ. FILIÆ JERUSALEM.

SCENA I. (a) DOMIDUCTIO.

SPA. *Soliloq.* ψ. 1. Osculetur me de osculis oris sui. *ad SPVM* Quia boni sunt amores tui præ vino, ψ. 2. Ad odorem ungenta tua bona sunt, oleum effusum nomen tuum, idcirco puellæ dilexerunt te. ψ. 3. Trahe me post te. CHORI. Curremus *ad SPAM*. Introduxit me Rex in penetralia sua. CHORI *ad SPAM*. Exultabimus & lætabimur in te. *ad SPVM*. Commemorabimus amores tuos præstantiores vino. SPA. *ad SPVM*. Recti dilexerunt te.

SCENA II. *in Campis ponitur.*

ad FIL. JER. ψ. 4. Nigra ego & formosa sum filiæ Jerusalem. Ut tentoria Kedar, ut aulaea Salomonis. ψ. 5. Quid respicitis ad me quod subnigra sim quod respexit me sol. *ad SPVM*. *quarale*. Filii matris meæ accensi ira contra me. -- ψ. 6. juxta greges sociorum tuorum. SPVS. *ad SPAM*. ψ. 8. Si ignoras tibi pulcherrima foeminarum. Egredere tibi in vestigiis (hujus) gregis & pascue capellas tuas prope Tabernacula pastorum (horum.) ψ. 9. Equitio meo juncto in curribus Pharaonis comparo te amica mea.

Y 3

SCE.

(a) *Observari velim mutationem generum & numeri in hoc unico versu*. Trahe me post te *sine dubio sunt SPÆ. ad SPVM*. Pluralis sequens choros indicat. Introduxit me Rex &c. clare satis ostendunt choros compellari. Exultabimus &c. in te כך affixum foemini-num verba ad sponsam dirigi indicat, & in sequentibus לך affixum masculin.

SCENA III. *Ornatur ab amicis sponsa.*

CHORI *ad* SPAM. *ψ.* 10. Decoræ sunt genæ tuæ in monilibus collum tuum in torquibus. *ψ.* 11. Monilia aurea faciemus tibi cum punctis argenteis. SPA. *ad* CHOROS. *ψ.* 12. Quamdiu rex (erat) in accubitu suo Nardus mea dedit odorem suum. *ψ.* 13. Fasciculus Myrrhæ amicus meus mihi, qui inter ubera mea pernoctat. *ψ.* 14. Botrus Cypri amicus meus mihi est ex vineis Engeddi.

SCENA IV. *Ornata in penetrali cum sponso confedit.*

SPVS. *ad* SPAM. *ψ.* 15. Ecce certe pulchra es amica mea, ecce certe pulchra es oculi tui columbini. SPA. *ad* SPVM. *ψ.* 16. Ecce certe pulcher es amice mi, certe suavis es, lectus noster viret; 18. Trabes domuum nostrarum cedrinæ ambulacra cedrina sunt. CAP II *ψ.* 1. Ego flos campi Liliū convallium. SPVS. *ad* SPAM. *ψ.* 2. Sicut liliū inter spinas, sic amica mea inter filias. SPA. *ad* SPVM. *vs.* 3. Sicut Malus inter arbores sylvæ sic amicus meus inter filios. *Sponsus abit. spa. ad* CHOROS. In umbra ejus confedi & fructus ejus dulcis palato meo. *vs.* 4. Introduxit me in domum vini, & vexillum ejus super me amor est. *vs.* 5. Recreate me lagenis, stipate me pomis quia amore ægra ego (certe) *soliloq. sub noctem. vers.* 6. Sinistra ejus *sit* sub capite meo & dextra ejus amplexetur me.

ACT. II. DIES II. A CAP. II. 7. ad fin.

Persona Loquentes. SPONSUS, SPONSA, mutæ FILIÆ JERUSALEM, CHORI NUPTIALES, VINEATORES FORTE.

SCENA I. *Sponsus explorationis causa accedit tempore matutino & filiarum Jerusalem molitiones cohibet.*

SPVS. *ad* FIL. JER. *vs.* 7. Adjuravi (vel adjuro) vos Filiæ Jerusalem per capreas & per cervas agri ne excitetis & ne evigilare faciatis hanc charitatem donec ipsa voluerit.

SCENA II. *novus adventus sponsi explorandi causa.*

SPA. *ad* AMICAS. *vs.* 8. Vox amici! Ecce ipse venit saliens. -- *vs.* 9.

cul. sponsum compellari indicat. Ultima recti dilexerunt te, Sponsa tribuimus, ea enim paulo ante id de עלמות dixerat. hic autem meminit מִי־שָׂרִים subaudi אֲנִי. & si quicquam valeat genus & tautologiam effugere velimus, prius de amicarum posterius de Amicorum choro dictum erit.

9. emicans e cancellis. SPA. *repetit verba.* SPI. vs. 10. Surge tibi (*precor*) Amica. *usque* vs. 13. Vineæ in flore constitutæ dederunt odorem.

SCENA III. *Novum sponsi alloquium.*

SPVS. *ad* SPAM. Surge (*precor*) amica mea pulchra mea & veni tibi. vs. 13. Columba mea in fissuris rupis in latibulis præpitii videre mihi fac aspectum tuum, audire mihi fac vocem tuam, quia vox tua jucunda, & aspectus tuus pulcher est.

SCENA IV. *In Vineis.*

SPA. & SPVS. *ad Vineatores.* vs. 15. Capite nobis vulpes & vulpeculas vinearum corruptrices; Nam vineæ nostræ in flore sunt.

SCENA V. *Sponsus abit & revocatur.*

SPA. *ad* CHOROS. vs. 16. Amicus meus ad me & ego ad eum pascens (*pascat*) inter lilia donec aspiraverit dies & umbræ cessaverint. *Fugientem implorat.* 17. Revertere! Assimilator tibi (*enixe rogo*) amice mi capreis aut cervorum hinnulis in montibus præcipitii (*citissime redeas.*)

ACT. III. DIES III. C. III. -- IV. 6.

Personæ Loquentes, SPONSA CHORI SPONSUS. FIL.

JERUS. Mutæ FILIÆ ZION.

I. SCENÆ *In diliculo varia sunt.*

SPA. *ad* AMICAS vs. 1. Quæsi super cubili in nocte quem diligit anima mea. Quæsi eum & non inveni eum vs. 2. surgam igitur & circumibo in civitate, in vicis & plateis quæram quem diligit anima mea.

Primus exitus & reditus.

Quæsi eum & non inveni eum,

Secundus exitus & reditus.

vs. 3. Invenerunt me custodes circumeuntes in urbe. Quem diligit anima mea vidistisne? vs. 4. Ut parum (*parum erat loci & temporis*) quod peransi ab illis donec inveni quem diligit anima mea. Apprehendi eum nec dimittam eum donec introduxero eum in domum matris meæ & in conclave genitricis meæ.

SCENÆ diurnæ I. *Matutina exploratoria.*

SPVS. *ad* FIL. JER. vs. 5. Adjuravi vos filiæ Jerusalem per capreas &c. vid. supra Cap. 11: 7.

SCE-

SCENA III. *Pompa nuptialis per urbem ducitur.*

OMNES CHORI *ad* SPAM. vs. 6. Quæ est (*quam eximia*) ascendens ex deserto instar columnarum (*palmarum*) fumi, suffumigata myrrha thure ab omni pulvere mercatoris aromatarii. AMCÆ. *ad* LX. FORTES. vs. 7. Ecce lectum ejus qui est Salomonis LX fortes eum ambiunt ex fortibus Israel. vs. 8. Omnes ei prehenfi (*accincti*) gladio, edocti bellum viro (*cui*libet) gladius suus super femore suo, propter metum in noctibus. CHORI. AMVM. *ad* FIL. JERUS. vs. 9. Lecticam fecit sibi Rex Salomo ex lignis Libani. vs. 10. Columnas ejus argenteas fulcrum ejus aureum, sedile (*stragulam*) ejus purpuram medium ejus constratum est (*ardet*) amore propter filias Jerusalem. *ad* FIL. ZION. vs. 11. Exite & spectate o Filia Zionis Regem Salomonem in corona qua coronavit eum mater ipsius indie nuptiarum ejus & in die gaudii cordis ejus.

SCENA IV. *In hortis.*

SPVS. *ad* SPAM. CAP. IV. vs. 1. Ecce (*certe*) tibi pulchra es o amica mea. Ecce (*certe*) pulchra es oculi tui columbini ad inter (*inter ambitum constrictæ comæ tuæ &c.* -- *hic sponsi sermo ad usque.* vs. 5. & 6. *vesperæ indicia continentes perducitur.*

ACT. IV. DIES IV. CAP. IV. 8. V. 1.

Personæ Loquentes, SPONSUS & SPONSA mutæ CHORI.

SCENA I. *A libano & late diffusis montibus in hortum ducitur*

SPVS. *ad* SPAM. vs. 8. Tota (*certe*) pulchra es amica mea & macula non est in te. vs. 9. Mecum de Libano, mecum de Libano veni. Prospicias de vertice Amana de Vertice senir & Hermonis de habitaculis Leonum & montibus pardorum. -- *ducitur sermo sponsi ad* vs. 11. *odor vestimentorum tuorum ut odor Libani.*

SCENA II. *In hortis cœnam nuptialem proponit.*

SPVS. *ad* SPAM. vs. 12. Hortus oppellatus (*es.*) vs. 13. puteus aquarum perennium manantium de Libano. SPA. vs. 16. Expergiscere aquilo & veni auster & perfla hortum meum, & effluant aromata ejus. *Tunc* veniet dilectus meus in suum hortum & comedet fructus ejus præstantissimos. SPVS. *ad* SPAM. CAP. V. vs. 1. Veni in hortum meum soror mea ad usque -- eum lacte meo &c. *ad* AMICOS. Comedite amici bibite & inbriamini dilecti mei.

ACT.

ACT. V. DIES V. CAP. V. I.-VI: 2!

Personæ Loquentes. SPONSA SPONSUS FIL. JERUSAL.

Mutæ CHORI.

SCENA I. *In penetrati.*

SPA. *Soliloq.* vs. 2. Ego dormiens & cor meum vigilans vox sponsi! pulsat! SPVS. *ad* SPAM. Aperi mihi soror mea columba mea integra mea, nam caput meum repletum rore, cinni mei guttis noctis. SPA. *ad* SPVM. vs. 3. Exui tunicam meam quomodo induam eam! Lavi pedes meos quomodo inquinabo illos!

SCENA II. *Quæ contigerant in penetrati narrat.*

SPA. *ad* AMICAS. vs. 4. Amicus meus porrexit manum suam e foramine & viscera mea fremuerunt super illo (*scil. miseratione affecta eum frigida & humida nocte fores pulsasse.*) vs. 5. Surrexi ego iad aperiendum amico meo; & manus meæ stillaverunt myrrha, & digiti mei myrrha lacrymosa super manubria pefuli. vs. 6. Ego aperui dilecto meo, sed dilectus meus se subduxerat, abierat (*repetitio notat penitus abiisse.*) Anima mea exiit propter verbum ejus (*scil. ob preces animi deliquium passa sum.*) Exitus I. Quæsiui eum & non inveni eum, vocavi eum & non respondit mihi. Invenerunt me vigiles in urbe circum-euntes &c. vs. 7. custodes mœnia custodientes.

SCENA III. *Exitum II. & colloquium cum fil. Jerus. proponit.*

SPA. *ad* FIL. JERUS. vs. 8. Adjuravi vos filiæ Jerusalem si inveneritis amicum meum ut dicatis ei quod ægra amore ego. FIL. JERUS. *ad* SPAM. vs. 9. Quid est amicus tuus præ alio amico o pulchra in mulieribus? Quid est amicus tuus? (*repetitio sarcastica*) quod ita nos adjurasti. SPA. *ad* FIL. JERUS. vs. 10. Dilectus meus candidus & rubicundus &c. -- ad vers. 16. Talis est amicus meus. Talis est socius meus o filiæ Jerusalem. FIL. JERUS. *ad* SPAM. CAP. VI. vs. 1. Quo abiit amicus tuus o pulcherrima mulierum. Quo faciem convertit? & quæremus eum tecum. SPA. *ad* FIL. JERUS. vs. 2. Dilectus meus descendit ad hortum suum, ad areolas aromatum, ad pascendum in hortis, & ad colligendum lilia. vs. 3. Ego ad dilectum meum & ille ad me, pascat inter lilia.

ACT. VI. DIES VI. CAP. VI. -- VIII. 3.

Personæ Loquentes. SPONSUS, SPONSA. CHORI AMICARUM ET AMICORUM. FIL. JERUS. PELLICES. Mutæ FRATER SPONSÆ. SPVS. *ad* SPAM. vs. 3. Pulchra es amica mea. -- vs. 8. Regi-
næ & pellices laudarunt eam. CHORI OMNES vs. 9. Quæ
est ascendens &c. SPVS. *ad* SPAM. vs. 10. Ad hortum nu-
cum descendi, -- vs. 11. currus populi spontanei. vs. 11. Re-
vertere revertere o Sulammith revertere revertere ut intueamur
in te. *ad* FIL. JERUS: vs. 12. Quid videbitis in Sulamitide si-
cut choros duorum castrorum. (a) CHORI AMRVM. CAP.
VII. vs. 1. Quam pulchri sunt gressus tui. -- vs. 7. & ubera
tua botris. SPVS. *ad* SPAM. vs. 8. Dixi ascendam in palmam.
-- vs. 9. guttur tuum sicut vinum optimum. SPA. *ad* SPVM.
Vadentis ad dilectum meum, ad rectos, (b) loqui facientis labia
dormientium. vs. 10. Ego amici mei. -- vs. 13. fructus o di-
lecte mi servavi tibi. SPA. *ad* FRATREM. CAP. VIII. vs. 1.
O si quis daret. -- vs. poculum de vino condituræ de succo
mologranati mei. *Votum* vs. 3. Sinistra ejus &c.

ACT. VII. DIES VII. c. VIII. 4. - fin.

Personæ loquentes. SPONSUS SPONSA, CHORI; mutæ
SOROR SPONSÆ, VINEATORES.

SPUS *ad* fil. Jerus vs. 4. Adjuravi vos. &c. *ut supra.* CHORI *ad*
SPAM. vs. 5. *init.* Quæ (*quam eximia*) hæc est ascendens ex de-
ferto adhærens super dilectum suum. SPA. *ad* SPVM. vs. 5. *fin.*
Sub malo excitavi te, ibi parturivit te mater tua, ibi parturi-
vit

(a) Hæc verba choris tribuo. (1) De sponso in tertia persona in ea-
dem pericopa sermo fit. vs. 5. Quod satis indicat ipsum non loqui. (2)
Sponsus semper compellat sponsam titulo teneris amoribus indicandis ap-
to, columba, sororis, sponsæ, pulchra, in ipso loco c. vi: 7. & 8. ubi
reliquis mulieribus & LX reginis opponit. (3) Hic vero compellatur.
Filia principis, titulo qui magis à choris subjecta reverentia sponsam
prosequentibus profectus esse judicari debet, & valde commodum est spon-
sam à choris laudari.

(b) Vs. 9. לְיִשְׂרָאֵל *ad* rectos verto, quandoque cap. i. 5. eodem
nomine rectorum, appellantur paranymphe, absque eo sensus est intricatus,
nunc planior, Vinum optimum vadens a me ad sponsum, ab eo ad
dilectos per propinationem ut in cana vel convivio nuptiali fieri potuit.

vit te genitrix tua. vs. 6. Pone me ut figillum--&c. vs. 7. Contemnendo contemnent eum. Spus ad SPAM. vs. 8. Soror nostra parva est--in die quo dicitur de ea. SPA ad SPUM vs. 9. Si murus est--12. cum fructibus ejus. SPUS. ad SPAM. vs. 13. Habitans in hortis socii, auscultant voci tuæ; Fac *eam* audiam SPA. ad SPUM. vs. 14. Fuge dilecte, & similis esto capreæ aut hinnulo cervorum super montes aromatum.

§. VI.

Ex dictis de sensu judicari potest, litteralem aut grammaticum esse non posse expensis omnibus indiciis clarum fatis est, mystici etiam fundamenta in ipso opere latent, qui firmissime collatione aliorum locorum & usu emblematum præprimis allusione Pauli roboratur *.

* Brevissime fundamenta sensus sublimioris indicabo. Huc redeunt: libro cui sensus litteralis non competit allegoricus est tribuendus. Allegoricus autem talis qui authorem ejus non dedecet. Et si stylus cum aliis conspiret, ex eis illustrandus est præprimis si applicatio in N. T. mystica fiat. Quod vero ad Canticum. (1) Sensus grammaticus & litteralis in eo statui nequit, quandoquidem non omnia litteraliter facta sunt aut fieri potuerunt, verte omnes scenas quantumlibet pleræque ex historia illustrari possint vel unica cap. iv. 8. tamen sensum grammaticum non admittet, impossibile enim est scenam una die Hierosolymis fuisse, ac pompam nuptialem ductam per urbem, sequenti de verticibus montium Libani Amana Schenir &c. tam procul ab ea quam ab invicem diffitorum. Evici autem in ea æque ac in omnibus aliis scenam in sensu primo poni, si hanc evertas reliquarum omnium fundamenta demonstrationis subrues, neque ullum sensum libro affricabis; Aliis vero positis hæc stabilietur, & cum litteralia subiecta non admittat, sublimiora in ea quærenda sunt. Idem obtinet in descriptionibus sponsi & sponsæ c. iv. v. & vii. (2) Allegoricum igitur multæ partes libri sensum requirunt. Eum etiam omnes interpretes quicunque demum fuerint libro tribuunt; & litteraliter explicari non posse consentiunt. Obtestor autem omnes an alia allegoria tribuenda sit libro quem a Deo profectum a

Christo & apostolis in Canone Judaico confirmatum & semper ab Ecclesia agnitum esse constat quam qui Deo decens est. (3) Idem stylus hic obtinet qui in symbolicis vatum visionibus & sermonibus, idem proinde sensus ac eorum est, præcipue cum ab eodem autore profectus sit. (4) Prævit D. Paulus in explanatione quam supra vindicavimus; Eum vero tuto sequi licet cum eodem spiritu afflante quo Salomon scripsit.

§. VII.

Hic subsistendum non est sed Propheticus simul sensus quam clarissime in ipso opere fundatur. Eo enim neglecto ipsa mystici sensus fundamenta subvertuntur *. Certum est sponsum esse Servatorem sponsam Ecclesiam N. T. & argumentum ad N. T. referendum **. Neque tamen generatim omnia ad universam Ecclesiam ***. Sed particularia fata succedentia in vicissitudinibus mundi ad finem seculorum proponit *.

* Multi Interpretes Latinorum hic in generali sensu mystico amorum Dei cum anima fidei subsistunt, huc omnia trahunt neglecto ordine successionis, ac Canticum potius ex amoris fidelis animæ quem habent conceptu intelligunt quam hunc in eo uti deceret quærunt. Eo autem ipsos evertere mysticum sensum & arbitrariam interpretationem inferre quisque facile videt.

** Id Judæi volunt & multi inter interpretes Christiani, Implementi Cantici initium in Legislatione quærentes, adeoque de Ecclesia Judaica vel totum vel quoad partes præcipuas interpretantur. Sed perperam. Quod si enim concedatur mysticus sensus, typicus quoque admittendus est sponsi personam typicam Salomone gerente; At vero typi rerum præteritarum non dantur in sacris, Salomo unicus foret & primus quem tamen Messæ, & quidem in glorioso regno typum gessisse, supra evici. Allegoriarum quoque significatus quem alibi obtinent id requirit. Et nuptiæ servatoris cum Ecclesia emblemata sunt beneficiorum, Ecclesiæ N. T. impertiendorum.

*** Generatim ad Ecclesiam N. T. omnium temporum totum Canticum referri nequit. Certum enim est non omnia in eam
qua

quadrare; quam plurima occurrunt certo solum statui & temporari convenientia, quin omnia uti probavimus successioni alligata sunt. Non enim status Ecclesiæ idem omnibus temporibus est. Nec eadem eodem momento sponsum videt, audit pulsantem, exit, quærit, verberatur a vigilibus redit &c. Et sane confusus oritur ex generali implemento sensus, ubi emphasis quorundam non recte indicari potest, alia nimis urgentur, & denique litterali utpote qui successionem involvit adversatur; Mysticus autem sensus qui aliter se habet ac litteræ constitutio requirit, omni fundamento destituitur, & nullus est.

* Dicunt crude nimis sentire eos qui præter successionem factorum in Cantico, omnes N. T. ad exitum seculorum vicissitudines, proponi existimant. Ita enim uti nos instituimus, tanta cum evidentia sensus Propheticus demonstratur, ut si ullum aliud S. S. vaticinium omnia N. T. fata successive complecti credatur, de Cantico hoc certe verum sit. Namque ut reliqua argumenta mittam & solum ex schemate indicato quæ suppeditantur deducam. (1) Evici successivos eventus proponi, igitur nunquam filum successionis negligendum & confusum implementum statuendum, sed cum eo pergendum est a temporibus servatoris (ab eo enim incipere saltem isti, existimant) ad remotiora. (2) Successio hæc alligatur vicissitudini septem dierum & noctium; ut huic analogum implementum invenias permitto, ut juxta filum verbi prophetici & usum emblematum quem alibi habent inquiras, vel ex historia eventuum & factorum Ecclesiæ Christianæ. Utrumque autem docebit hic fata Ecclesiæ succedanea ad finem seculi proponi. Assumere licet tanquam principia ab aliis demonstrata; *In verbo Prophetico tam Veteris quam N. T. Ecclesia N. T. fata 7. vicissitudinibus alligari*, aut si hoc nimis durum videatur & mavelis 7. illustriores vicissitudines succedentes crebro indicari. Alterum *has vicissitudines uti ponuntur, clare in Historia ipsa factorum N. T. à posteriori inveniri*. Quod ad prius: Viri celebres qui de septenario Mystico egerunt id adeo certo evicerunt, ut quantumlibet non omnia quæ eo spectare putabant loca agnoscantur, multa, tamen si velis pauca (perinde est) Fata N. Test. eo modo proponere, negari non potuerit ab eis qui quædam vaticinia Mystica saltem agnoscunt. Imprimis in Apocalypsi ubi quantumvis septem epistolarum sensus sollicitetur, reliquorum

figillorum Tubarum &c. sensus Propheticus agnoscitur. De altero non opus est multa addere, qui fata Ecclesiæ non ignorat, mutationes ad nostra usque tempora inter status Ecclesiæ Apostolicæ ac sub persecutionibus gentilium post eas sub Imperatoribus Christianis, sub barbarorum populorum invasionibus & jugo, sub Antichristo sub Reformatione &c. adeo illustres & generales esse videbit, ut *illustriores ostendi nequeant*, ita ut vel absque verbi Prophetici cynosura inveniri potuissent; quod igitur cum natura rei convenit & cum tenore verbi Prophetici incertum non est, & septem dies succedentes Cantici, eadem successiva fata Ecclesiæ N. T. proponent, quæ alibi crebro eodem modo proponuntur, & maximam partem implementum jam nactæ sunt, Ideoque sensus Cantici Propheticus ad septem magnas periodos Ecclesiæ N. T. respiciens, æque certo ac evidenter demonstrari potest, ac ullius vaticinii, succedanea fata Ecclesiæ N. T. proponentis. Id præterea exemplis ex Cantico locorum ad fata diversorum temporum respicientium illustrari posset & roborari, sed tempore excludimur & sufficit fundamenta indicasse, & ab aliis præprimis Cocceii sequacibus id affatim factum est. Unicam observationem sensum Mysticum secundum schema quod exhibuimus illustrantem adjicio: Cum sponsa sit emblemata totius Ecclesiæ N. T. & amores Cantici amorem servatoris, N. T. externa & interna fata proponi. Distinctio autem eorum invenitur in ipsa littera; *Ea enim quæ ad scenam pertinentia dicuntur statum externum describunt. Reliqua præcipue colloquia sponsi & sponsæ internum.*

S. VIII.

Plura addere prohibiti, & omittere inviti coacti sumus, unde hæc principia saltem interpretationis æquo animo examines B. L. Usus saltem insignis inde oritur, & decencia styli, cum certitudine sensus, demonstratur, æterna illa & immutabilis Servatoris fidelitas, qua suum populum in omnibus vicissitudinibus conservavit, ac explorationes, halcedonia, tristia fata, læta, persecutiones &c. in bonum Ecclesiæ vergere jussit. Nostrium interea est non solum latentia sub his involucris amoris Mysteria inda-

indagare, sed & tentare omni nisu, ut intima experientia de eis convincamur; Impuri carnis motus venantur hic talia, quæ prorsus castum amoris cum Deo commercium ignorat; Tingenda sunt corda Sanguine cælestis sponsi, & suffocandi ignes voluptatis; neque nos offendent, ea quæ præter omnem æquitatem juxta mores hujus seculi in quo vitia late regnant, in perversum sensum trahi solent. His qui divinis laqueis irretitus & sponsæ Jesu verum membrum factus est in amoribus delitiabitur, & per explorationes perfectus redditus, æternum communionem Dilecti sui fruetur. Veni Domine Jesu.

F I N I S.

in hunc modum. Sed & tantum anni. In istis experimentis
de his convenerunt: Imperii enim motus videntur hic
talis, quae proinde casum auctoris cum Deo commercium
ignorat: In quibus sunt cetera. Sanguine caelestis spon-
ditur, ad istos ipsos accipiant: neque nos ostendunt, ea
que sunt et omnia equitatem iuxta mores huius seculi in
quo vixit late regunt, in pervertum lectum tracti solent.
His qui divinis lapidibus stratis & sponda solum verum
tracibus factis est in amoribus delinquent, & per ex-
ploraciones perfectas totius, auctorem communiore Di-
recti sunt hunc. Vbi Dominus Iesu.

FINIS

Nonnen, Nicolaus

Disp. theol. inaug. de canonica autoritate cantici canticorum

Traiectum ad Rhenum 1725

4 Diss. 2838#Beibd.1

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10952306-4